

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

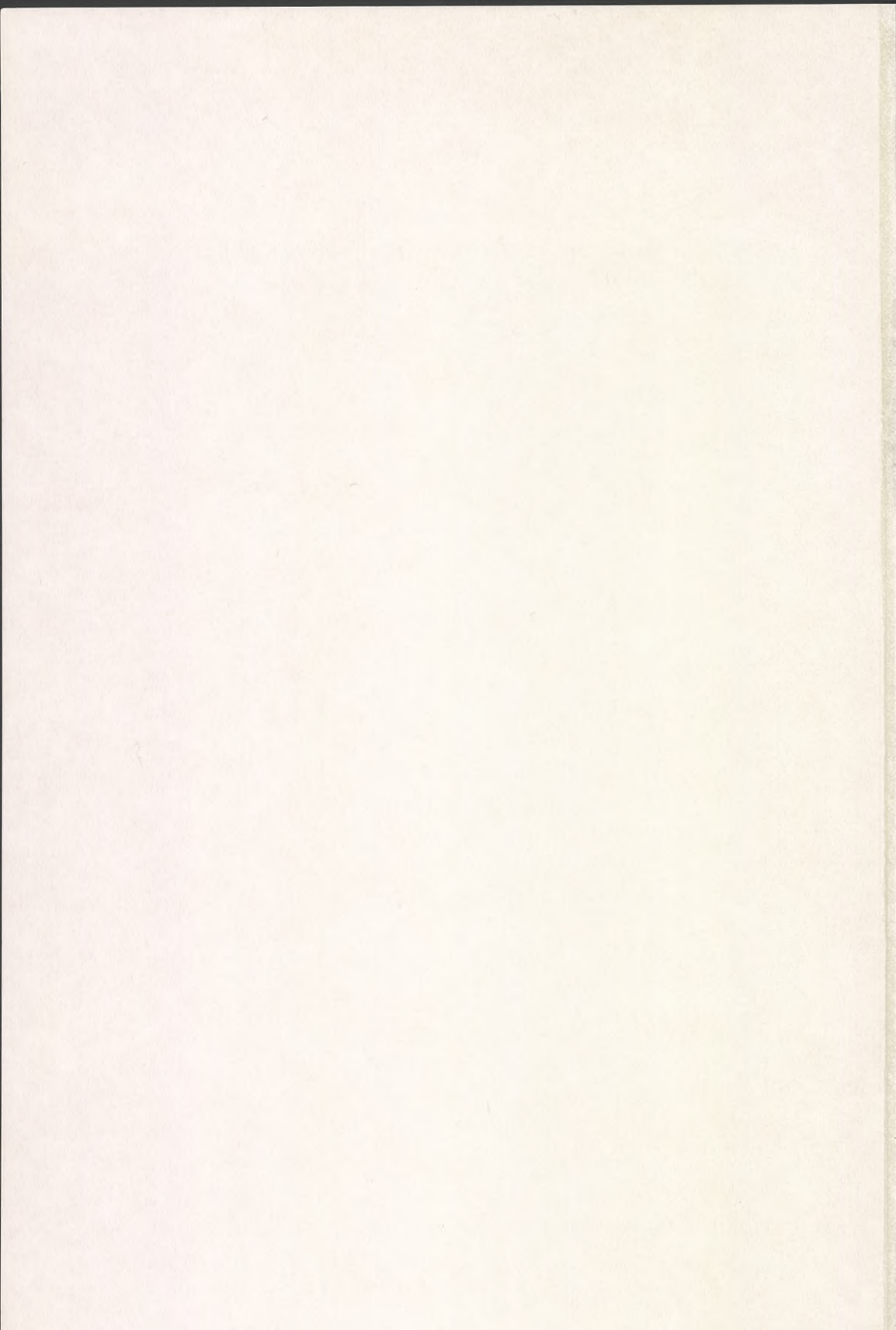
A photograph of an ice hockey game. In the foreground, a player in a red jersey with 'SSAB' and 'GÖTEBORGS ROCKET' is crouching. Behind him, a player in a white jersey with 'ESSELTE' and '16' is also crouching. The background shows other players and the ice rink.

Sporten i spalterna

Ulf Wallin

INSTITUTIONEN FÖR JOURNALISTIK OCH MASSKOMMUNIKATION · GÖTEBORGS UNIVERSITET

U
M
G

Ulf Wallin

SPORTEN I SPALTERNA

Sportjournalistikens utveckling
i svensk dagspress under 100 år

ISBN 91-88212-25-4

ISSN 1101-4652

© *Ulf Wallin*

Omslag: *Roger Palmqvist*

Omslagsbild: *Pressens Bild*

Original: *Ulf Wallin*

Tryckning:

Livréna Grafiska AB, Kungälv 1998

Inför TV-matchen

DN kartlägger deras starka och svaga sidor

HUMÖR

Lättsjelig själv och har lätt att reta andra. Orddåd för smallar, men inte så hårdhudad som han kan verka.

MUNLADER

Välsmort, men ibland går det för fort.

KONDITION

Träningsläger på Fåros stränder. Morgontrott, men sedan god ut-hållighet till långt fram på kval-len. Har ätit upp sig på ägg från fritt pickande honor.

RÄCKVIDD

Brukar nå ca 45 procent av väljarna.

SLAGSTYRKA

Mest vänsterjabbbar, slagen inte alltför radikala. Träffar ofta orent eftersom han slår med utsträckt hand.

MAGE

Har mage att påstå att välfärdens raseras och egoismens iskalla vindar drar genom landet om borgarna vinner.

KNÄN

Trollar med knäna om att bud-getunderskottet skall tas ned utan skattehöjningar eller hårda besparingar.

FOTARBETE

Retiferar vid attacker mot lönta-garfonderna. Rör sig ibland vil-seländande

HUMÖR

Otålig, har lätt för att dra iväg oövertänkt. Har gått på onödiga smällar under sin korta proffs-karriär.

MUNLADER

Välsmort, ibland så att tungan slinter.

KONDITION

Daglig cykelträning på Strand-vägen. Högsta fart från morgon till kväll, med risk för varmgång, har ätit upp sitt eget valfäsk.

RÄCKVIDD

Brukar nå ca 25 procent av väljarna.

SLAGSTYRKA

Slår med rak höger, men har svårt att avgöra på knockout. Aggressiviteten irriterar mot-ståndarna.

MAGE

Har mage att påstå att skym-ningen brer ut sig över landet och att ett "stålbad" väntar fol-ket om Palme blir kvar.

KNÄN

Trollar med knäna om att alla skall få det bättre även med tagetskjortan på.

FOTARBETE

Sidsteppar numera vid angrep-pen om vilselämbande. Rör sig ibland systemsändande.

Titelhållare: OLOF PALME

Född: 1927
Meriter: Fem titelmatcher, champion 1970, 1973 (halv-groggy) och 1982. Knockad av Fällidn 1976 och 1979.
Tränare: KO Fältid, en gång distrikts-mästare i Norrbotten.
Teknik: Teoretiskt valskolad. Effektiv i ringen, särskild inför stor hemmapub-lik.

Utmanare: ULF ADELSONH

Född: 1941
Meriter: En titelmatch 1982. Förlora-de, men ett fall framåt: Lång meritista som amatörboxare i Stadshuset.
Tränare: Carl Bildt, som gjort flera studiebesök i USA.
Teknik: Kan ibland inte instruktions-boken, utan lutar mycket på sekundär-na. Men står för det mesta på fötterna.

Illustration: ARBMANS/RUNE ALMGVIST

Dagsformen avgörande

Av ÅKE ERDAHL och DICK LJUNGBERG

□ □ □ Kvällen TV-sända duell mellan statsminister Olof Palme och utmanaren Ulf Adelsohn be-tyder mycket för hur valuppsen skall utveckla sig. En dålig dag för inbågen av dem kan skapa misstro hos valarbetarna två och en halv vecka före valet.
Skånska här dueller brukar ha stor genomslagskraft, eftersom de följs av flera miljoner läsare. Det vet centerledaren Thorbjörn Fälldin. Som statsministerkandi-dat debatterade han med Palme i Scandinavium i Göteborg 1976 och i Kalmar 1982, och båda

gångerna lyckades han vända valvinden.

Palme har svårt att debattera med Fälldin. Hans aggressiva och litat rullerande stil — som förstärks i TV-tutan — fick många att sympatisera med den sällvige Fällidn.

□ □ □ I år har Palme valt Adel-sohn till huvudmotståndare, och denne är precis lika ragg i käftan. Palme och Adelsohn är varand-ras önskemotståndare. Hela den politiska debatten har de senaste åren polariserats kring det stora socialdemokratiska partiet och de växande moderaterna.

Detta blir den andra direkta hölmängden mellan de två. I Ber-waldhallen i Stockholm möttes de i november 1983 och ämnat var löntagarfonderna. Adelsohn var då på offensiven, medan Palme duckade om fonderna och hel-le talade om moderaternas sociala nedrustning. Någon klar segrare utkristalliserades inte.

□ □ □ Temat för onsdagskväl-lens debatt från Carlforsska sko-lans konsertsal i Västerås är "Frihet och välfärd i framtiden".

Om man skall döma av val-relsen hittills så kommer Adeli-sohn att tala mest om frihet i

framtiden och Palme om moder-aternas hot mot den uppbyggda välfärdens och den borgerliga splittringen i förgångens tid.
□ □ □ Sommer Palme att säga att de borgerliga är lika splittrade nu, och Adelsohn kontrar med att kräva Palme på besked om den socialdemokratiska politiken ef-ter valet. Adelsohn säger att stunka marginaltalare är den viktigaste reformen, och Palme svarar att moderaternas agenda-n är ett skattehöjningsparti för de allra flesta löntagarna.

□ □ □ Återstår att se om de två kan hålla tillbaka sina personliga aversioner. Palme har i valreori-

sen utmätat Adelsohn som en oansvarig pojäs, medan Adeli-sohn anklagat Palme för grova lögener och den moderata politi-ken.
Om tittarna efter kvällens de-batt är så mycket klokare i de politiska sakfrågorna är tveksamt. Det hela handlar om för-troende för respektive regerings-alternativ.
Debatten direktsänds i TV 1 och radions P 1 19.30-21.00. Båda debattörerna har ett inlednings-anförande på tio minuter. Sedan disponerar de fritt 35 minuter var för repliker, och debatten avrun-das med en tvåminuters slutkläm från de båda. □

Förord

-Usch så tråkigt!

Så uttryckte sig en mindre väluppfostrad bekant i tidningsbran-schen när hon hörde att jag studerade sportjournalistikens historia.

Sport och sportjournalistik väcker starka reaktioner och känslor. Besvikna svenskar skrev hatbrev till några av de svenska deltagare som lyckats mindre väl i vinter-OS i Nagano för ett par veckor se-dan. De var inte värda att leva osv. För somliga människor är sport det viktigaste i livet. Ingen har väl uttryckt det bättre än Liverpools

manager Bill Shankly som i en radiointervju på 1970-talet förklarade "att fotboll är inte en fråga om liv eller död, den är mycket viktigare än så." För andra är sport däremot något fullkomligt meningslöst och fånigt.

Inget specialområde får tillnärmelsevis så stort utrymme i dagspressen som sporten. Tidningarna ägnar dagligen flera sidor åt sport. Och sportsidornas språk och journalistiska grepp smittar av sig. När t ex politiska reportrar ska popularisera sina artiklar är det inte ovanligt att de hämtar inspiration från sportsidorna, vilket artikeln ur Dagens Nyheter på föregående sida är ett värt exempel på.

Varför är det så? När började tidningarna att skriva om sport och hur har sportjournalistiken förändrats över tid? Vad fyller den för funktioner? Det är några frågor som jag har försökt besvara i den undersökning som ligger till grund för denna bok.

Undersökningen hade inte kunnat genomföras utan generösa stipendier från Herencos forskningsstiftelse för ortsmidier, Ridderstads stiftelse för grafisk historisk forskning samt Wahlgrenska stiftelsen. Genom att samtliga tre gav bidrag har undersökningen blivit avsevärt mer omfattande än vad som från början var tänkt. Att alla tre ansåg denna undersökning värd att satsa på innebar en stor stimulans, som kom väl till pass särskilt under det tunga kodningsarbetet.

Stort intresse för detta arbete har de båda professorerna Lennart Weibull och Kent Asp visat. De har med tips och råd i hög grad bidragit till att förbättra min ursprungliga version. Även min journalistlärarkollega Torsten Malmström har läst manus och lämnat värdefulla ändringsförslag.

Min dotter Sara, som är journalist, offrade julhelgen för att läsa manus. Tack vare hennes skarpa blick och språkkänsla innehåller den här boken avsevärt färre skrivfel och oklarheter än den annars skulle ha gjort.

Ett stort tack också till doktorand Bengt Johansson, som har trolat fram tabeller ur datorn och producerat diagrammen samtidigt som han själv varit inne i slutfasen av sitt avhandlingsarbete.

Jag vill också tacka alla de journalister på sportredaktionerna och i andra befattningar som tålmodigt har besvarat alla mina frågor.

Göteborg den 15 mars 1998

Ulf Wallin

Innehåll

	Sida
KAPITEL 1 Sportjournalistik — från notis till storsäljare	11
1. 1 Sport som nyheter	11
1. 2 Politiskt motstånd	14
1. 3 Tidigare forskning om sportjournalistik	17
KAPITEL 2 Syfte, frågeställningar och undersökningsmetod	21
2. 1 Syfte	21
2. 2 Frågeställningar	22
2. 3 Undersökningsmetod	24
2. 4 Kompletterande intervjuer	26
2. 5 Undersökningsperiod	27
2. 6 Urval av tidningar	28
2. 7 Undersökningsmaterialets omfattning	31
KAPITEL 3 Vad bestämmer innehållet i nyhetsmedierna?	34
3. 1 Faktorer som styr innehållet	34
3. 2 Urvalet av sportnyheter — en särskild historia?	38
KAPITEL 4 Sport — från överklassnöje till största folkrörelsen	43
4. 1 Uppsvingets bakgrund	47
KAPITEL 5 Sportens utbredning och betydelse	51
5. 1 Inledning	51
5. 2 Sportens utrymme och andel av tidningen	52
5. 3 Andel sport av det redaktionella utrymmet	57
5. 4 Antal artiklar	59
5. 5 Sportnyheter — inte bara på måndagar	62
5. 6 Sammanfattning	65
KAPITEL 6 Sportsidornas innehåll och karaktär	66
6. 1 Inledning	66
6. 2 De stora idrottsgrenarna	67
6. 3 Tänkbara förklaringar till grenurvalet	74
6. 4 Sportsidornas ämnesområden	78
6. 5 Perspektiv i bevakningen	84
6. 6 Elit och bredd	86
6. 7 Manligt och kvinnligt	90
6. 8 Skönheter och negrer	93
6. 9 Personorientering	99

6. 10	Summering av sportsidans innehåll och karaktär	105
KAPITEL 7 Sportmaterialets geografiska spridning		107
7. 1	Inledning	107
7. 2	De vanligaste arenorna	108
7. 3	Lokal, nationell och internationell idrott	111
7. 4	Allt mindre lokalt	116
KAPITEL 8 Presentation av sportmaterialet		118
8. 1	Utveckling av artikeltyper	118
8. 2	Komprimerad rapportering	123
8. 3	Sporten på förstasidan	126
8. 4	Tidningssidans utformning	129
8. 5	Nya förutsättningar	138
8. 6	Rubriker	146
8. 7	Illustrationer	153
8. 8	Andel illustrerade sportartiklar	155
8. 9	Illustrationens betydelse för tidningssidan	158
KAPITEL 9 Sportillustrationen i dagstidningarna		161
9. 1	“Sensationsjournalistik”	162
9. 2	Olika typer av illustrationer	165
9. 3	Bildmotiv	167
9. 4	Bildplats	180
KAPITEL 10 Sportjournalisterna — medspelare och domare		184
10. 1	Inledning	184
10. 2	Sporten och läsarna	185
10. 3	Sporten som konkurrensmedel	195
10. 4	Aktiv journalistik	200
10. 5	Kronologisk rapportering	203
10. 6	Oklar nyhetsvärdering	211
10. 7	Åren före TV:s genombrott	212
10. 8	Sportjournalistik som underhållning	216
10. 9	Professionella journalister	223
10. 10	Sammanfattning	225
KAPITEL 11 Sportavdelningens nyhetsorganisation		228
11. 1	Sportavdelningen	228
11. 2	Sportens nyhetsnät	232
11. 3	De egna medarbetarna	235
11. 4	Övriga skribenter	237
11. 5	Frilansare	240

11. 6	Anonyma skribenter	241
11. 7	Nyhetsbyråerna	243
11. 8	Notisskribenterna	245
11. 9	Förmedling av illustrationer	246
11. 10	Sammanfattning	247
KAPITEL 12 Sammanfattning och slutsatser		249
12. 1	Sportmaterialets utveckling	249
12. 2	Sportsidornas innehåll	250
12. 3	Sportjournalistikens utveckling	251
12. 4	Sportens betydelse för sportjournalistiken	256
12. 5	TV:s inflytande	258
12. 6	Övrig konkurrens	261
12. 7	Läsarnas inflytande	262
12. 8	Journalisternas inflytande	264
12. 9	Ägarnas policy och inflytande	266
12. 10	Teknikens betydelse för sportjournalistiken	266
12. 11	Och framtiden, då?	267
LITTERATUR OCH KÄLLOR		270
APPENDIX		275

KAPITEL 1

Sportjournalistik — från notis till storsäljare

Sportjournalistiken är sedan många år den största specialavdelningen på de flesta svenska dagstidningarnas redaktioner. Tidningarna satsar stora summor pengar på sportavdelningen och sportnyheterna fyller dagligen flera sidor. Utrymmet för sporten har ökat kraftigt under hela efterkrigstiden.¹ Ingen annan folkrörelse får tillnärmelsevis lika stort utrymme som idrotten i den svenska dagspressen. Trots denna satsning har sportjournalistiken haft och har låg status såväl utanför som på åtskilliga redaktioner.

1. 1 Sport som nyheter

Det var i USA, som tidningsledare redan på 1860- och 1870-talen upptäckte att de med framgång kunde använda sportmaterial som konkurrensmedel i det då intensiva tidningskriget i New York. En av föregångsmännen var James Gordon Bennet, som i sin New York Herald gav sportmaterialet en egen avdelning. Detta anses vara en bidragande orsak till att hans tidning fick övertaget i kampen mot den tidigare ledande tidningen Sun.²

Författaren och journalisten P. O. Enquist försöker förklara var-

¹ Strid & Weibull 1985 och Östberg 1992.

² Strid & Weibull 1985:1.

för sportnyheter mycket snabbt fick ett högt läsvärde och därför kunde användas som vapen i de hårda upplagestriderna:

“Idrottshjälten speglade drömmen om människan i det klasslösa samhället, ljuvlig för den som ville fly från verklighetens brutala klass-samhälle. Uppfostran, klass, pengar — ingenting stod i vägen för idrottshjälten, som därmed frigjort sig på ett dramatiskt sätt från vardagens och verklighetens brutala villkor.

Det var perfekt. Den gula pressen och idrottsrörelsen förenades i det stora klasslösa samlaget.”³

Även under idrottsrörelsens “förhistoriska” tid i Sverige uppmärksammade tidningarna ibland de få tävlingar, jippon och uppvisningar som ägde rum.

Kapplöpningar med åtföljande vadhållning blev i början av 1800-talet mycket populärt i England varifrån det spred sig även till andra länder. Den första kända svenska turnén med sådana löpare genomfördes 1827 av tysken Phillips Israel. Tidningsreferat visar hur han underhöll sina åskådare:

“Under löpandet drack han åskådarnas skål i ett glas vin, fattade därefter glaset i munnen och sprang därmed ett långt stycke baklänges. Flera af de närvarande försökte följa honom men blott en enda kunde uthålla fem omgångar.”

De olympiska spelen i Ramlösa fick relativt mycket publicitet och de återkommande stora roddtävlingarna i Siljan blev också omskrivna. Under perioden 1860-1870 var det framför allt skytterörelsen som fick publicitet. Skarpskytterörelsen spelade en stor roll vid denna tid. Grundidén var fosterländskt försvarsvänlig. Det gällde att genom gemene mans frivilliga militärutbildning stärka försvaret och bana väg för tanken på allmän värnplikt. Relativt sett har skyttet aldrig varit mer i ropet än på 1860-talet. Särskilt vanliga var notiser från pris- och målskjutningar runt om i landet med uppgifter om de främsta deltagarna, poäng och priser.⁴

Andra sporter som uppmärksammades något i tidningarna under dessa båda decennier var gymnastik och segling. Kungliga segelsällskapet i Stockholm (KSSS) hade bildades redan 1830, samma år som Hierta började ge ut Aftonbladet. Redan från och med 1800-talets mitt dök det upp notiser om hästsport. Dessa notiser innehöll resultat, hästnamn, ägare och priser. Utöver dessa nämnda grenar förekom även simning någon enstaka gång. Utrymmet var emellertid mycket

³ Enquist 1995:109-110

⁴ Lindroth 1974:151.

blygsamt för sportnyheter under denna period. Notisformen var i särklass vanligast. Ord som idrott och sport förekom praktiskt taget inte alls.⁵

Under perioden 1880-1900 spelade skyttet inte längre en lika stor roll. Däremot hade gymnastiken gått framåt, liksom överklassporterna segling och hästsport samt simning, vilka förefaller ha fått ungefär lika stor uppmärksamhet i spalterna. En del nya sporter uppmärksammades också så smått av tidningarna. Det var cykel, "is-sport", skidåkning och rodd. Bollsporterna fick den tidens tidningsläsare däremot leta förgäves efter, bortsett från någon enstaka notis/artikel vid sekelskiftet om fotboll eller tennis.⁶

Den sammanlagda kvantiteten idrott ökade en del men inte särskilt mycket. Mellan 1880 och 1900 hade inte ens en fördubbling skett, vilket var ganska skralt med tanke på den utveckling idrottsrörelsen genomgick under perioden. Nytt var däremot att uttrycken idrott och sport började användas på allvar. Särskilt tungt vägde det att de ledande tidningarna senast kring 1890 hade infört en återkommande vinjett "Idrott", "Sport", "Idrott och Sport", "Idrottsavdelningen" eller liknande. Under sådana vinjetter samlades ofta det tidigare kringströdda idrottsliga notismaterialet. De mer eller mindre fasta vinjetternas introduktion gav utan tvivel idrotten höjd status. Sedan länge hade den "andliga" kulturens manifestationer sammanförts under fasta vinjetter. När idrotten nu fick motsvarande vinjett innebar det ett erkännande av den som ett betydande inslag i samhällsbilden, ett inslag som bedömdes ha kommit för att stanna.⁷

Ett exempel är Helsingborgs Dagblad som började ges ut i december 1884. Redan på nyåret 1885 lanserade tidningen en "Afdelning för idrott" på tre kvarts spalt. Det första referatet av en idrotts-tävling publicerades i tidningen måndagen den 2 februari och omfattar 15 rader. Det rörde sig om en internationell skridskotävling i Hamburg utan svenskt deltagande.⁸

I flera av de längre referaten om idrott kan man under denna period också notera en större sakkunskap och ett livligare engagemang än tidigare. Den torrt registrerande notisen ersattes allt oftare av en kommenterande framställning. Professionella idrottsjournalister fanns visserligen inte före sekelskiftet, däremot tog specialkommanderade allmänreportrar allt oftare del av idrottsevenemangen på plats.

⁵ Ibid. s.152.

⁶ Ibid. s.152-154.

⁷ Ibid. s. 153.

⁸ Andersson 1992:214.

Parallellt med den allt modernare idrottsrapporteringen skildrades idylliska sportnöjen. Det rörde sig om vad vi upplever som rena kuriosas, särskilt olika slag av långfärder. Denna långfärdssport redovisades i notiser om en längre promenad, utförd av några adelsdamer, långfärder på skridsko, en strapatsrik ritt osv. Här återspeglades den ursprungliga uppfattningen om sport/idrott som ungefär liktydigt med allmän friluftsvksamhet, oberoende av tävlingar och organiserade former. Till och med zoologiska iakttagelser, naturupplevelser och liknande kunde placeras in under idrottsrubriken.⁹

Alex. Lindman, Viktor Balcks högra hand, blev den förste professionelle idrottsjournalisten i Sverige. Han redigerade Svenska Idrottskalendern redan 1894.¹⁰ Tidigare utkom dock sporttidningar. Tidning för Idrott gavs ut i Stockholm 1881 och blev ett språkrör för Viktor Balck. Då fanns redan Tidskrift för Gymnastik. 1892 grundades idrottstidningen Start i Göteborg. Redaktör för den var ordföranden i Örgryte IS, Wilhelm Friberg. Den tidningen överlevde i tio år och handlade i första hand om Göteborgsidrotten.

Ännu skulle det emellertid dröja länge innan någon dagstidning i Sverige lät någon reporter ägna sig på heltid åt att skriva om sport.

1. 2 Politiskt motstånd

Sportjournalistiken har alltid väckt starka känslor. Många läsare har ansett och anser att det är vanvettigt att slösa så mycket utrymme på något så oviktigt som sport medan andra läsare menar att det skrivs alldeles för lite — särskilt om de idrottsgrenar som de själva är mest intresserade av.

Kring sekelskiftet fanns det även ett politiskt motstånd mot idrotten och givetvis därmed också mot idrottsrapportering i tidningarna. Motståndet kom främst från arbetarrörelsen. Axel Danielsson, grundare av och redaktör för tidningen Arbetet i Malmö, skrev i en artikel 1890 att "sporten är ett surrogat för arbetet och bedrivs därför av de samhällsklasser, som icke arbeta".¹¹

Inställningen var densamma på andra socialdemokratiska tidningar. På sommaren 1912 bad den idrottsintresserade medarbetaren på Arbetarbladet i Gävle, annonschefen Carl-Albert Ledin, sin chefredaktör om att få åka till Stockholm och rapportera från de olympiska

⁹ Lindroth 1974:153-154.

¹⁰ Ibid. s. 24.

¹¹ Ur Lindstedt 1989:52-53.

spelen där. Efter viss tvekan gav denne sitt ja, men han underströk:

- Det får bara bli en notis!¹²

Anledningen till att sportjournalistiken fått breda ut sig så som den gjort är att en del framgångsrika tidningsledare har vittnat om vilken betydelse den haft för upplageutvecklingen. De tidningar som tidigare än konkurrenterna började satsa på idrottsbevakning är också de som fått de stora framgångarna. (Därmed inte sagt att satsningen på sporten varit enda orsaken.) Dagens Nyheter var den första dagstidningen i Sverige som införde en daglig sportsida. Året var 1920. Den största konkurrenten, Stockholms-Tidningen, dröjde länge med att följa efter. Dagens Nyheter fick därmed ett försprång som visade sig vara svårt att ta in.¹³

P. G. Peterson, Aftonbladets legendariske chefredaktör från början av 1930-talet berättar i sina memoarer om två händelser som mer än något annat medverkade till Aftonbladets frammarsch på 1930-talet, nämligen Fridolf Rhudins begravning och de olympiska spelen i Berlin. Tidningen lyckades ordna en ovanligt snabb och omfattande bevakning av Berlin-OS, där svenskarna hade betydande framgångar. Den rapporteringen nämns som en orsak till att Aftonbladet lyckades konkurrera ut Nya Dagligt Allehanda (NDA).¹⁴

När Expressen startade 1944 bestämde sig tidningens redaktionschef Carl-Adam Nycop för att satsa mycket hårt på sporten. Många kvällstidningar ute i världen hade slagit igenom genom att satsa på sport och bilder. Han utnämnde sporten till det verkligt säljande och menade att sporten efter kriget skulle få greppet om massorna.¹⁵ (Nycop inledde för övrigt själv sin journalistiska bana som sportjournalist.)

Efter 20 år var Expressen Nordens största dagstidning och en av förklaringarna till det var tidningens alerta sportredaktion. I den svenska presshistorien finns flera exempel på att en medveten satsning på en bra sportrapportering anses ha bidragit till upplageframgångar. Ett sådant exempel är Göteborgs-Posten. Tidningens chefredaktör från 1926, Harry Hjärne (1965), framhöll i sina memoarer just sportbevakningen som den kanske främsta orsaken till GP:s stora upplageframgångar.

Att sporten verkligen hade betydelse för Göteborgs-Posten redan i

¹² Vikström 1977:26.

¹³ Sundell 1959:188.

¹⁴ Rydén 1981:86.

¹⁵ Gustafsson i Pressens årbog 1986:83-84 och Furhoff & Hederberg 1969:102.

slutet av 1920-talet framgår av att upplagan var 5 000-10 000 exemplar högre på måndagar än övriga dagar (utom lördagar).¹⁶ Flera av konkurrenterna i Göteborg upplevde dock Hjörnes satsning på sporten som överdriven och de vågade inte ta efter. Vissa tidningsledare var dessutom genuint ointresserade av idrott. Särskilt äldre chefredaktörer fann det obegripligt att idrotten skulle ges något utrymme alls. Så tycktes till exempel vara fallet på stadens största tidning, Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning som leddes av Torgny Segerstedt. Tidningen ägnade länge idrotten ett förstrött intresse.¹⁷

Stora sporthändelser har utan tvekan inneburit ett lyft för tidningsupplagorna. Det främsta exemplet är Ingemar Johanssons seger över Floyd Paterson i proffsboxningens tungviktsklass då han övertog VM-titeln. Dagen efter den matchen slog alla storstadstidningarna med råge sina tidigare upplagerekord. Expressen sålde drygt 900 000 ex., Dagens Nyheter 642 000 ex. och Göteborgs-Posten 322 000 ex.¹⁸ Normalupplagan för de båda Stockholmstidningarna var det året cirka 350 000 ex. och för Göteborgs-Posten cirka 250 000 ex.

Redaktören Set Poppius, grundare av Poppius Journalistskola, skrev så här om sportens betydelse för dagstidningen:

“...Bortsett från att sportsidornas utveckling är en ofrånkomlig följd av svenska folkets ökade idrottsintresse, skulle en tidning naturligtvis inte ägna ett så stort utrymme åt idrottsevenemangen, om inte en sådan taktik också vore ur olika synpunkter betydelsefull för tidningen själv. Det fanns en tid, då den tidningsläsande allmänheten över lag hade en välgrundad uppfattning om måndagsnumrets tunnhet och tråkighet. Tidningarnas måndagsupplagor var då också veckans lägsta. De till måndagsnumren koncentrerade sportnyheterna har åstadkommit en radikal omkastning härvidlag. Nu är det måndagarna som uppvisar de största dagsupplagorna av alla vardagar.

Sportnyheternas obestridliga förmåga att höja tidningens upplagesiffror för sådana dagar, då allmänheten väntar att få läsa om idrottsliga evenemang av olika slag, drar med sig vissa följdfenomen. Flera tidningar har t. ex. följt Dagens Nyheters idé att just till måndagsnumren förlägga sina kulturspalter, dvs. bokanmälningar, konstöversikter och annat speciellt kulturbetonat textmaterial. Systemet grundar sig på behovet att balansera textmaterialet genom att fylla ut måndagsnumrets vakuum för allmänna nyheter. Ett utomordentligt tillfälle uppstod alltså att bereda kulturartiklarna plats, och en behaglig konsekvens blev att de kom under allmänhetens ögon just på en stor upplagedag.”¹⁹

¹⁶ Forsström 1977:60.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Nordell och Adrup 1989:246 samt Crusner m fl 1995:25.

¹⁹ Poppius, Set: 1947:103.

Främst tidningsledare och enskilda journalister har således hävdatt att sportjournalistiken har bidragit till att höja tidningsupplagorna. Sportavdelningen skulle det satsas på för att fånga nya — främst unga — läsare. Tidningar som avstod från att satsa på en god sportbevakning från början lämnade därmed walk over i kampen om stora läsargrupper.

Trots att det tycks råda, eller i alla fall, ha rått enighet om sportjournalistikens betydelse för dagstidningarnas upplagor visar Dagspresskollegiets återkommande undersökningar att allt fler läsare tycker det är allt mindre viktigt att läsa om sport i sina lokaltidningar. Den tendensen har varit tydlig under den 18-årsperiod som undersökningarna har pågått.²⁰ Samtidigt har utrymmet för sportnyheter fortsatt att öka. Denna utveckling är naturligtvis bekymmersam, åtminstone för tidningsledarna. Dessutom kan den verka vara svår-förklarlig. Ett skäl till det är att sportjournalistikens utveckling är tämligen utforskad. Hur har denna gren av journalistiken förändrats till innehåll och form, hur har sportjournalisternas attityd till idrottsrörelsen och läsarna förändrats. Det är exempel på en av alla de frågor som tas upp i denna bok. Undersökningen omfattar en hundraårsperiod med start 1895, då sporthändelser i huvudsak behandlades i notisform, till och med 1995, då sporten dagligen fyllde åtskilliga sidor i samtliga dagstidningar.

1. 3 Tidigare forskning om sportjournalistik

Mot bakgrund av vilken omfattning sporten har i nyhetsmedierna och hur mycket dessa satsar på den är det märkligt hur litet intresse massmedieforskarna har ägnat denna gren av journalistiken. Framför allt gäller detta sportjournalistiken i dagspressen såväl i Sverige som utomlands. En sannolik förklaring till detta förhållande ger Anders Svensson i en uppsats om sportfotografiet:

“Nyheter förknippas i hög grad med politiska/ekonomiska nyheter, ämnen som är mycket avgörande för vår livssituation. Men för hur många människor är inte sportuppslaget tidningens egentliga ‘förstasida’? Sportnyheter är tveklöst centrala för stora grupper av människor. Kanske är rent av sportsidorna huvudanledningen till att man har en prenumeration. Idrott är också en form av underhållning och kanske överbetonas denna sida alltför ofta. Som underhållning betraktat har den i mångas ögon låg status och, helt förklarligt, heller ingen hög prioritet som forskningsföremål inom humaniora. Undantagen är då den kan

²⁰ Strid 1995.

uppvisa negativa effekter som doping, huliganism och anorexifall. Genom dessa allvarliga sidoeffekter kan många som av olika skäl, ofta ganska oklara, finna fullt godtagbara motiv för att förhålla sig till idrotten som något under deras värdighet att befatta sig med.”²¹

En del studier av sportjournalistiken eller delar av den har trots allt genomförts i Sverige. Jan Lindroth skriver i sin avhandling om idrottsrörelsens utveckling i Sverige ett kapitel om idrotten i dagstidningarna under perioden från slutet av 1800-talet till 1915. Han studerade då främst vilka idrotter som förekom i spalterna. Än mer intresserad var han emellertid av att undersöka ledarskribenternas inställning till idrottsrörelsen i tidningar av olika politisk färg.

Fler studier har ägnats åt att kvantitativt undersöka hur stort utrymme som sporten får i olika tidningar och också vilka grenar som är vanligast. Sådana studier har gjorts av bland andra Bjurman (1935) och Strid & Weibull (1985). Även Östberg (1992) studerade i ett specialarbete sportens och grenarnas utbredning under tre dagar 1961, 1975 och 1991. Han studerade också vilka aspekter som togs upp i artiklarna, ur vilka perspektiv händelserna skildrades, etnocentrism, geografisk närhet samt nyhetsvärderingen på sportsidorna. Denna uppsats är troligen den mest omfattande kvantitativa beskrivning av sportjournalistiken i Sverige hittills.

I några andra undersökningar har delaskpekter av sportjournalistiken granskats. Martin Ahlgren (1995) studerade hur Göteborgs-Posten och Expressen med sin rapportering från fotbolls-VM i USA 1994 gav uttryck för en svensk nationell identitet.

I en annan studie undersökte Mikael Martinsson (1996) bruket av förhandstexter på sportsidorna i Nya Wermlands-Tidningen och Värmlands Folkblad 1963-1993. Han inriktade sig på nyhetsvärdering, källor, vilka grenar som gynnades och på omfattningen av förhandstexter. Den kvantitativa undersökningen kompletterades med utförliga intervjuer med sportcheferna på de båda tidningarna. Tyvärr tvingades Martinsson begränsa sin studie till enbart lördagar, vilket sannolikt gjorde andelen förhandstexter större i förhållande till det övriga materialet än om flera veckodagar hade ingått i analysen.

Gert Z. Nordström (1981) har analyserat fotbollsbildernas innehåll över en längre tidsperiod.

Anders Svensson har presenterat en studie av sportbilden i en ortstidning. Han har följt fotografernas arbete med att fotografera

²¹ Svensson 1997.

Jönköpingslaget HV 71:s elitseriematcher i ishockey säsongen 1996-97 och i bild skildra dessa i Jönköpings-Posten. Det är en i huvudsak kvalitativ bildanalys med inslag av kvantitativa mätningar. Men Svensson har också ägnat sig åt deltagande observation. Han har följt fotograferna kring ishockeyrinken och på tidningen. Han söker svaret på vem som gör urvalet av bilder, hur fotografernas arbetsvillkor är, hur de tänker och vad den digitala bildhanteringen har för betydelse för fotots sanningshalt. I övrigt är det mest språkforskare som Gunnar Tingbjörn (1976), Bengt Nerman (1968) och Inger Lindstedt (1989) som ägnat sportsidorna något intresse.

Den danske forskaren Gunnar Rasmussen (1974) har i en kvalitativ studie gjort en innehållsanalys, som främst inriktade sig på att studera relationen mellan sportjournalisterna, idrottsutövarna och läsarna. Precis när föreliggande undersökning påbörjades lade Kirsten Frandsen (1996) fram sin licentiatavhandling om sportjournalistikens utveckling i Danmark. Det är utan tvekan den mest genomarbetade undersökningen hittills om sportjournalistik i Norden. Hon inriktar sig framför allt på sportjournalistikens och sportjournalisternas olika roller, funktioner och ideologier i relationen till idrottsrörelsen och till läsarna. Frandsen gör nerslag vid tre olika tidpunkter från seklets början till och med modern tid. Med hjälp av innehållsanalys studerade hon vilka roller och funktioner sportjournalisterna hade vid de olika tidpunkterna och försökte därmed också förklara utvecklingen av de journalistiska uttrycksformerna.

Frandsens avhandling är utomordentligt intressant bland annat för att den inte enbart är en kvantitativ innehållsanalys utan också mer inriktar sig på de journalistiska formerna och förklarar varför dessa har förändrats under seklets gång. Hon utgår ifrån att vissa faktorer särskilt påverkar sportjournalisternas tolkning av sin roll. Faktorer som hon anser hade betydelse var framför allt mediets uttrycksform (tryckt, audiovisuellt), mediets operationella och publikmässiga räckvidd (lokalt, regionalt eller rikstäckande), mediets finansiering (abonnemang, lösnummer, reklam och/eller licens), den redaktionella organisationen (storlek, arbetsfördelning och traditioner), journalisternas utbildning samt deras ålder och kön. Frandsen studerar således också hur dessa faktorer förändras över tid. Hennes undersökning är den första riktiga analysen av sportjournalistikens utveckling från början och fram till 1990-talet. Frandsens undersökte sportjournalistiken i såväl dagspress som i radio och TV.

I Finland har Anders Vestergård (1989 och 1992) studerat sport-

journalistiken, framför allt dess brister, och försökt visa vägar till en mer kvalificerad journalistik. Framför allt har han påvisat brister i utbildning och kunskaper hos de finländska sportjournalisterna.

Intresset för sportjournalistik förefaller öka under detta sekels sista år. Frandsen är klar med sin licentiatavhandling och när detta skrivs håller Seppo Pänkäläinen just på att avsluta sin doktorsavhandling om sportjournalistiken och dess historia i Finland.

För att återgå till Sverige kan nämnas att inom ramen för forskningsprojektet Etermedieprojektet undersöker Bo Reimer och Peter Dahlén radio- och TV-sportens utveckling i Sverige. De undersöker främst vilken omfattning och inriktning idrottsutbudet har haft, vilken form bevakningen har och har haft samt vilken roll radio-TV-utbudet har spelat för publiken.

Denna korta översikt visar att sportjournalistiken användes som konkurrensmedel under de decennier då det verkligen fanns en ordentlig konkurrens på dagspressmarknaden. Det gällde för tidningarna att fånga in den allt större sportintresserade delen av läsarna. Enligt Dagspresskollegiets återkommande undersökningar tycker emellertid en allt mindre andel av läsarna att det är viktigt att läsa om idrott i lokaltidningen. Vad detta beror på är oklart. En förklaring kan vara etermediernas allt intensivare sportrapportering. En annan förklaring kan naturligtvis vara att sportjournalistiken i dagspressen förändrats på ett sätt som gör att den upplevs som mindre viktigt. Men detta har inte undersökts. Den forskning om sportjournalistik som genomförts i Sverige har till stor del varit kvantitativ eller ägnat sig åt någon delaspekt av sportjournalistiken. Däremot har ingen — som Frandsen i Danmark — studerat sportjournalistikens framväxt och utveckling över en längre tidsperiod och undersökt dess innehåll, olika funktioner och uttryckssätt. Inte heller har någon försökt förklara vad som styr innehållet på sportsidorna.

KAPITEL 2

Syfte, frågeställningar och undersökningsmetod

2. 1 Syfte

Ett övergripande syftet med denna undersökning är att beskriva hur sportjournalistiken har vuxit fram och utvecklats i den svenska dagspressen. Det gäller till exempel hur innehållet på sportsidorna har förändrats i olika avseenden.

Ett annat övergripande syfte är att försöka förklara varför sportjournalistiken har utvecklats som den gjort och varför den idag ser ut som den gör.

Ett tredje syfte är att studera hur de journalistiska formerna och uttryckssätten har förändrats.

Med sport avses i denna undersökning de idrottsgrenar som är medlemmar i Riksidrottsförbundet och de sakfrågor som har varit och är förknippade med dessa grenar. Numera gäller det allt som tas upp på sportsidorna. Under perioden 1895-1915 finns det som regel inga hela sportsidor. Men åtminstone från och med 1915 placeras sportartiklarna under en sport- eller idrottsvinjett. För perioden 1895-1905 gäller att alla texter som handlar om idrott har tagits med i analysen, oavsett var i tidningen de var placerade.

2. 2 Frågeställningar

För att beskriva sportjournalistikens utveckling i dagspressen är det tämligen naturligt att inleda med att analysera hur stor plats sporten har tagit under årens lopp. En första frågeställning gäller således:

• Vilken betydelse tillskrivs sporten av tidningarna under perioden 1895-1995?

Hur stort utrymme får sporten och hur stor andel av tidningarna upptar den?

• Vilka grenar handlar sportrapporteringen om under perioden 1895-1995?

Frågan gäller vilka grenar som det rapporteras om på sportsidorna och hur mycket. Antalet idrottsgrenar ökar under hela 1900-talet och frågan är hur det avspeglar sig på sportsidorna. Denna fråga besvaras helt enkelt genom att studera vilka idrottsgrenar, som sportartiklarna handlar om.

• Vilka ämnesområden tas upp i sportartiklarna?

Idrott handlar åtminstone numera inte bara om det rent sportsliga. Den handlar istället alltmer om pengar, medicin, våld, doping, bråk och utslagning. Huliganer omvandlar då och då sportarenorna till rena slagfält. Jag kommer att studera i vilken omfattning tidningarna inte bara skriver om de idrottsliga ämnesområdena utan också om dessa liksom många andra, exempelvis spelarövergångar, sponsring, psykologi, idrottens organisation, klubbverksamhet, personfakta och idrottsutövarnas privatliv.

Dessa frågor besvaras genom att undersöka för det första vilka idrottsgrenar som de enskilda sportartiklarna handlar om och för det andra vilka sämnesfrågor som behandlas i artiklarna.

• Vem eller vilka handlar sportrapporteringen om under perioden 1895-1995?

Nyhetsjournalistik i allmänhet handlar i huvudsak om elitpersoner, särskilt män. Gäller samma sak på sportsidorna? Frågan är alltså hur mycket det skrivs om elitidrott i förhållande till breddidrott och ungdomsidrott. Frågan gäller dessutom hur stor andel av artiklarna som handlar om manlig och kvinnlig idrott.

Denna fråga besvaras genom att undersöka om artiklarna handlar om manlig-kvinnlig elit, manlig-kvinnlig bredd eller ungdomsidrott.

• Vilka geografiska områden bevakas av tidningarnas sportredaktioner och vilken roll spelar etnocentrism i sportrapporteringen under perioden 1895-1995?

Geografisk närhet och etnocentrism är viktiga nyhetskriterier. Sannolikt gäller det också i hög grad i sportjournalistiken.

Frågan besvaras genom att studera i vilken utsträckning sportartiklarna handlar om lokala idrottsmän som tävlar lokalt, nationellt och internationellt, om nationella idrottsmän och lag som tävlar nationellt och internationellt samt om internationella tävlingar utan svenskt deltagande. Det geografiska och kulturella avståndets betydelse analyseras genom att studera skådeplatsen, d v s i vilket land tävlingen ägt rum.

• Hur har sportjournalistikens karaktär och form förändrats under perioden 1895-1995?

Frågan kan delas in i åtminstone tre delfrågor, nämligen:

a) hur har texterna förändrats?

Med den frågan avses exempelvis hur skrivsättet har utvecklats, vilka artikeltyper som förekommer och har förekommit. Men frågeställningen gäller även andra saker såsom personifieringsgrad och så kallad pratminusjournalistik.

b) hur illustreras sportsidorna och hur har illustrationerna förändrats?

Denna frågeställning gäller vilka typer av illustrationer som förekommer och har förekommit och vilka funktioner de har haft och har. Beträffande fotografier studeras val av motiv, vilka som agerar på bilderna och var de är tagna.

c) hur har redigerings- och layoutprinciperna förändrats?

Presentationen av sportnyheterna har, liksom andra nyheter, förändrats avsevärt under årens lopp. Det räcker med att titta i en tidning som är 20-25 år gammal för att inse det. Frågan gäller hur sidorna förändrats. Det handlar alltså om hur de redigeras och layouts.

Svaret söks genom att analysera rubrikernas innehåll och form, förekomsten av ingresser, mellanrubriker och olika typer av grafiska utsmyckningar såsom plattor av olika slag, ramar etc. En viktig fråga i detta sammanhang är givetvis hur stor del av sportutrymmet som upptas av bilder eller andra illustrationer? Hur förändras den genomsnittliga bildstorleken under den period som analyseras och hur stor andel av artiklarna på sportsidorna är illustrerade?

I fråga om layouten studeras också hur artiklarna och bilderna placeras på sidan och i vilken utsträckning det förekommer medvetet samspel mellan bild och rubrik.

• Varför har sportrapporteringen varit som den varit och varför har den förändrats som den gjort?

Åtskilliga faktorer påverkar och har påverkat sportjournalistiken under den hundraårsperiod som undersökningen omfattar. Massmedieforskningen har ägnat ganska stort intresse åt att analysera vilka faktorer som påverkar innehållet i massmedierna, vilket framgick av föregående kapitel.

Av alla de faktorer, som nämnts, kommer följande att särskilt analyseras i denna undersökning:

- a) tidningens politiska färg (ägarens inflytande),
- b) spridningsområde (lokal, regional, riks),
- c) marknadssituation (morgontidning - kvällstidning, högtäcknings - lågtäckningstidning,
- d) journalisternas inflytande (attityd till yrket och idrottsrörelsen),
- e) samhällsutvecklingen i form av teknisk utveckling och infrastruktur
- f) förändringar i sportvärlden (nya grenar, medlemsutveckling etc).

Dessa faktorerers betydelse kommer att undersökas dels genom urvalet av tidningar, dels med hjälp av innehållsanalysen kompletterad med intervjuer med sportmedarbetare, som varit verksamma de senaste tre-fyra decennierna.

2. 3 Undersökningsmetod

För att besvara frågeställningarna använder jag mig främst av innehållsanalys av sportmaterialet.

En renodlat kvantitativ analys utnyttjas för att ta fram hur stort utrymme sportmaterialet får av det totala utrymmet i tidningarna, hur många artiklar som publiceras, hur långa de är och hur stort utrymme de enskilda idrottsgrenarna får. Den används också för att mäta antal illustrationer och deras storlek.

Alla mått anges i spaltcentimeter. Som gammal redigerare är jag van vid den måttenheten. Många andra forskare föredrar kvadratcentimeter, men det skulle för mig ta betydligt längre tid att räkna fram och — åtminstone för folk i tidningsbranschen — säger det mindre än spaltcentimeter. Eftersom spaltbredderna har varierat under de hundra år som denna undersökning omfattar och dessutom varierar mellan tidningarna under en och samma tidsperiod har jag omräknat alla spaltmått till 10,5-11 cicerors bredd. Detta för att kunna göra riktiga jämförelser över tid och mellan tidningarna. De första decennierna av denna undersökning var spaltbredderna normalt sett be-

tydligt bredare än idag. I de flesta fallen var de cirka 13 cicero. Under de senaste tre decennierna har spaltmåten i stället krympts från 11 cicero till 10,5 och 10 cicero. Aftonbladet har liksom övriga kvällstidningar under samma period till största delen använt smalspalt, som är 8,5 cicero. På sidor med annonser har man dock kvar den bredare spalten på 10 - 10,5 cicero. Typometern har varit mitt arbetsredskap.

En mer kvalitativt inriktad innehållsanalys används för att studera hur de journalistiska formerna och uttryckssätten har förändrats, hur redigeringen och layouten har utvecklats. Här handlar det bland annat om artikelstruktur, citat, rubrikformer, användning av illustrationer, samspel bilder - rubriker och hur detta har förändrats under årens lopp. Genom att analysera artiklarna försöker jag också bedöma om sportjournalisternas attityd till yrket och till idrottsrörelsen har ändrats över tid.

Jag läser noggrant vissa artiklar i de sju tidningarna under varje decennium för att finna eventuella förändringar i artikelform, skrivsätt och förhållningssätt till händelser och idrottsmän. Analysen innebär också en noggrann granskning av sportsidorna, deras disposition, rubrikformer och -innehåll, principer för utformningen av de enskilda artiklarna, bildplacering etc som har med redigeringen och layouten att göra.

För att undersöka omfattningen av vissa egenskaper på sportsidorna använder jag en kombination av kvantitativ och kvalitativ innehållsanalys. Det innebär att jag undersöker hur ofta en del egenskaper förekommer i sportartiklarna, t ex hur ofta de handlar om elit- eller breddidrott, vilka sakområden som dominerar, i vilken utsträckning artiklarna är personcentrerade eller inte och om rapporteringen är lokal, nationell eller internationell. Denna undersökningsteknik använder jag också när jag analyserar illustrationernas innehåll ifråga om motiv, aktörer samt var bilderna är tagna.

En närmare beskrivning och definition av variabler och kategorier återfinns i appendix. I inledningen av resultatkapitlet ges enbart så mycket information om variablerna och kategorierna som är nödvändiga för att kunna förstå resultatredovisningen.

I fråga om innehållsanalysen började jag med att göra ett kodschema med alla variabler, som jag ville undersöka. Där fyllde jag också i de alternativ eller värden (=kategorier) som varje variabel kunde ha och gav dem en siffra. Vid själva kodningen fyllde jag i alla dessa värden i en kodblankett för varje enskild artikel/enhet. Jag del-

ade in materialet i två grupper: notiser och övriga artiklar.

Som notiser definierades alla artiklar som inte var mer än sex spaltcentimeter. För dessa enheter gjordes en mindre kodblankett, som inte upptog variabler för bilder. På så vis sparades mycket arbete och papper. Dessutom förefaller det vara riktigt att dessa små texter inte får samma tyngd i presentationen av resultaten som exempelvis helsidesreportage. Ända fram till en bit in på 1970-talet förekom det ofta så kallade passbitar på sidorna. Det var extremt korta sportnotiser, utan rubriker, vars främsta syfte var att fylla små tomrum på sidan.

Alla enheter som var mer än sex spaltcentimeter definierades som artiklar. Till denna grupp räknas också resultatbörser samt trav- och tipsservice. Varje resultatbör, oavsett hur omfattande den är, räknas som en artikelenhet. Detsamma gäller trav- och fotbollstipset. Även om det omfattar två hela sidor så klumpas det ihop till en enhet. Analysen av dessa artikeltypen är avsevärt mindre omfattande än av övriga artiklar. De kodas endast i fråga om storlek, år, införingsdag, veckodag samt tidning.

2. 4 Kompletterande intervjuer

Jag har dessutom genomfört en del intervjuer med sportjournalister, som arbetat i många år på de tidningar, som ingår i denna undersökning. Detta för att få deras syn på utvecklingen, hur ny teknik har påverkat deras arbete, hur avdelningen är organiserad och vilka förändringar som skett i det avseendet under de senaste decennierna.

Intervjumetoden är naturligtvis ett trubbigt instrument i en undersökning som sträcker sig över en hundraårsperiod. Ingen av de intervjuade har erfarenhet av sportjournalistiken som sträcker sig mer än högst fyra decennier tillbaka i tiden. Men med hjälp av intervjuerna kan jag få ett grepp om vilka föreställningar om utvecklingen som finns på sportredaktionerna. Och när det gäller förändringar i journalistyrket har väldigt mycket inträffat under de senaste decennierna. Inte minst gäller det den tekniska utvecklingen. Men det har också skett stora förändringar i fråga om synen på journalistens roll och marknadssituationen, där den viktigaste förändringen för dagspressjournalisterna kanske består i televisionens tillkomst och utbredning. Sådana saker kan tas upp i intervjuer liksom sportavdelningens ställning på redaktionen, nuvarande organisation och nyhetsnätets or-

ganisation och förändring under de senaste tre - fyra decennierna.

En generell svaghet med intervjumetoden är att de intervjuade ibland ser sin egen verksamhet i ett förklarad skimmer. En viss skön-målning av verksamheten ligger nära till hands, om inte annat så omedvetet. I det läget kan resultaten av innehållsanalysen vara underlag för påpekanden om att resultaten tyder på att den intervjuades uppgifter inte verkar vara helt korrekta.

För hela den period som inte täcks in av intervjuerna är jag hänvisad till jubileumsskrifter, enskilda medarbetares memoarer och liknande för att få belyst utvecklingen under de tidigaste decennierna. Ofta går det emellertid ganska bra att dra slutsatser av innehållsanalysen.

2. 5 Undersökningsperiod

För att följa sportjournalistikens utveckling har jag valt att studera den under en hundraårsperiod. Från 1895, då idrottsrörelsen faktiskt hade kommit i gång så smått, vilket torde ha framgått av kapitel 1. Många av våra klassiska idrottsföreningar fanns redan, exempelvis AIK, Djurgården, Helsingborgs IF, Örgryte IS och Gais.

Nu är det givetvis omöjligt att studera allt sportmaterial under hundra år. Jag har tvingats göra ett urval i tidshänseende och tidningar. Frågan är hur stort urvalet måste vara för att bli någorlunda representativt. Östberg analyserade sina fyra tidningar tre dagar vart femtonde år. Det innebar ett stort material men jag ville ha ett ännu större urval för att vara säker på att kunna fånga utvecklingen av sportjournalistiken. Därför har jag valt att göra nedslag i tidningarna vart tionde år. Från 1895 har jag således gjort nedslag 1905, 1915, 1925, 1935, 1945, 1955, 1965, 1975, 1985 och 1995.

Att jag valde de åren beror på att jag ville undvika de år då olympiska spel och VM i fotboll för herrar arrangerades eftersom sådana jättearrangemang skulle snedvrída resultaten och därmed inte ge en representativ bild av den normala sportrapporteringen.

Även under de år som ingår i analysen förekom en del stora arrangemang under de veckor som ingår i undersökningen, men de var dock inte alls så stora som OS och VM i fotboll. Det gäller till exempel EM på skridsko i Sverige 1955, bordtennis-VM i Calcutta 1975 och VM i fotboll för damer i Sverige 1995.

För att få ett representativt urval av sportsidor under de utvalda

åren valde jag att analysera tre veckors sport varje enskilt år. Det blev en vecka under vintersäsongen, 1-7 februari, en under sommaren, 10-16 juni samt en höstvecka, 20-26 september. Valet av veckor har bestämts utifrån dagens idrottsverksamhet. Något bättre alternativ lyckades jag inte komma på. Men säsongerna har förändrats kraftigt under de hundra år som undersökningen omfattar. Så länge vinteridrotter som bandy och ishockey var beroende av väderleksförhållanden var säsongerna mycket korta. De började som regel kring jul och slutade när isen smälte. Långt in på 1950-talet spelades det ofta enkelserier i bandy och ishockey.

Nu mera har säsonggränserna förskjutits och till stor del suddats ut. Detta med hjälp av inomhushallar, konstfrusna banor etc. Det betyder bland annat att ishockeyns elitserie om 50 omgångar inleds redan i september och då har lagen ändå en lång träningsmatchperiod bakom sig. Sedan dröjer det till slutet av april innan säsongen närmar sig slutet, vilket sker i och med VM. Svenska fotbollslag spelar i olika Europacuper i november och mars. Tenniscirkusen pågår året runt, jorden runt. Även fri idrott och simning är nu mera sporter som utövas året runt liksom åtskilliga andra.

I början av februari har vinteridrotter utövats under hela hundraårsperioden och i mitten av juni har sommaridrotterna som regel kommit i gång på allvar. Under andra halvan av september har tidigare sommaridrotterna dominerat helt men de senaste decennierna har sommar- och vinteridrotter alltmer börjat lappa över varandra under denna tid.

2. 6 Urval av tidningar

I en undersökning av det här slaget, som omfattar så lång period och där man kan förutsätta att analysmaterialet under alla omständigheter blir mycket stort gäller det att begränsa antalet tidningar till ett minimum samtidigt som urvalet givetvis så långt möjligt skall omfatta olika typer av dagstidningar. Det gäller att få med olika typer av tidningar och att urvalet tar hänsyn till de bakgrundsfaktorer som kan tänkas påverka innehållet.

Tidigare forskning har visat att faktorer som tidningens politiska färg, marknadssituation samt täcknings- spridningsområde kan påverka innehållet. Sannolikt gäller det även för sportmaterialet. Efter som ett syfte med denna undersökning är att analysera varför sport-

sidorna har det innehåll de har så har ovan nämnda faktorer till stor del påverkat urvalet av de tidningar som ingår i undersökningen.

Tidningarnas politiska färg har varit en av de viktigaste faktorerna då man försökt förklara innehållet i svenska dagstidningar. Anledningen är att ända fram till för 20-30 år sedan har Sverige haft en ovanligt kraftigt partipolitiserad dagspress. Praktiskt taget alla dagstidningar var på ett eller annat sätt direkt lierat med något av riksdagspartierna. Under de senaste decennierna har de emellertid alltmer försökt frigöra sig från partibandet. Och de flesta tidningarna hyllar numera principen att skilja mellan åsikter på ledarplats och på nyhetsförmedlingen. Den sistnämnda skall vara opartisk. I detta avseende skiljer sig sportsidorna från de övriga nyhetssidorna. Några krav på att sportrapporteringen skall vara opartisk lär knappast ha uttalats.

Under större delen av den hundraårsperiod som denna undersökning omfattar torde dock ledaravdelningens åsikter också i viss mån ha präglat övriga avdelningar på redaktionen.

En svårighet med den långa undersökningsperioden är att åtskilliga tidningar ändrat partibeteckning både en och flera gånger. Ett annat problem är att ingen socialdemokratisk lokal- eller regionaltidning har funnits under hela hundraårsperioden. Ändå bör rimligtvis någon socialdemokratisk lokal- eller regionaltidning ingå i analysen. Dels för att de på ledarplats åtminstone till en början hade en annan inställning till idrottsrörelsen än många borgerliga tidningar, dels för att deras marknadssituation till stor del skiljt och skiljer sig från många borgerliga tidningars.

Marknadssituationen kan betyda mycket. För det första om en tidning har monopolställning eller är utsatt för konkurrens främst på utgivningsorten. För det andra om den befinner sig i över- eller underläge gentemot konkurrenten (-erna), det vill säga om den är en hög- eller lågtäckningstidning. Detta påverkar tidningens ekonomi och därmed möjligheter att satsa bland annat på sportmaterialet.

För det tredje om tidningen är prenumererad eller lösnummer-såld, vilket är skillnaden mellan morgon- och kvällstidningar (kallas så i brist på bättre begrepp). Det är givet att kvällstidningen inte kan ha samma innehåll som morgontidningen som kommer ut några timmar tidigare. Den skall dessutom locka läsarna att köpa tidningen varje dag. Ofta bevakar kvällstidningens reportrar samma sporthändelser som morgontidningsreportern. Det gäller alltså för kvällstidningens reporter att finna andra, säljande vinklar och uppslag.

Under de hundra år som den här undersökningen omfattar har för övrigt mycket hänt i fråga om utgivningstid. Under några decennier kom exempelvis Göteborgs-Tidningen ut på morgonen och Göteborgs-Posten på eftermiddagen. Praktiskt taget alla lokal- och regionaltidningar kom fram till 1950-1960 ut på eftermiddagarna.

Tidningens täcknings- och spridningsområde är en faktor som självfallet påverkar innehållet. En tidning som har ambitionen att rapportera om vad som händer lokalt på en ort har ett annat innehåll än den tidning, som betecknar sig som rikstidning eller regionaltidning.

En faktor som inte brukar ägnas så stort intresse är var någonstans i Sverige tidningarna utkommer och har sitt täckningsområde. I fråga om sportjournalistikens innehåll har dock denna faktor ett visst intresse. Klimatvillkoren har säkert spelat en viss roll för vilka idrotter som har utvecklats i olika delar av Sverige och det i sin tur bör rimligtvis avspeglas på sportsidorna.

En förutsättning för att en tidning skall ingå i undersökningen är också att den har utkommit under hela hundraårsperioden. I det fallet blev jag dock tvungen att göra ett undantag i fråga om socialdemokratisk lokal- eller regionaltidning. Ingen av de nu existerande fanns nämligen redan 1895.

Samtliga ovan nämnda faktorer vägdes in när jag avgjorde vilka tidningar som skulle ingå i undersökningen. Därmed bestämde jag mig för följande sju tidningar: Jönköpings-Posten, Norrbottens-Kuriren, Arbetarbladet, Dagens Nyheter, Göteborgs-Posten, Arbetet samt Aftonbladet.

Jönköpings-Posten är en utpräglad lokaltidning, som har nästan hela sin upplaga koncentrerad till Jönköping. Arbetarbladet och Norrbottens-Kuriren är två regionaltidningar som utkommer utanför storstadsområdena. Dagens Nyheter, Göteborgs-Posten och Arbetet utkommer i storstäderna men är egentligen också numera i huvudsak regionaltidningar. Dagens Nyheter hade tidigare större ambitioner att fungera som rikstidning. Den enda tidning i urvalet som numera med visst fog kan kalla sig för rikstidning är Aftonbladet som också är den enda kvällstidningen i undersökningen.

I urvalet ingår således lokal-, regional- och storstadstidningar, morgon- och kvällstidningar. Den geografiska spridningen är god med Arbetet, Malmö, i söder och Norrbottens-Kuriren, Luleå i norr.

Två av tidningarna, Arbetarbladet och Arbetet har hela tiden varit socialdemokratiska medan Norrbottens-Kuriren varit höger- och

moderattidning. De fyra andra tidningarna har ändrat politisk färg eller tillhörighet vid något eller några tillfällen under de senaste hundra åren. Såväl Jönköpings-Posten som Dagens Nyheter betecknar sig sedan några år tillbaka som oberoende medan de tidigare var liberala och folkpartistiska. Även Göteborgs-Posten har formellt lämnat folkpartiet och betecknar sig som liberal. Aftonbladet, slutligen, var under undersökningens första decennier konservativ, blev därpå liberal för att 1956 köpas upp av LO och därmed få en mer socialdemokratisk färg.

Orsaken till att såväl Dagens Nyheter som Göteborgs-Posten ingår i urvalet är att de är kända för att i tidiga skeden ha satsat på sportjournalistiken. Dagens Nyheter betraktas ibland som föregångare genom att vara den första dagstidningen i Sverige som införde en daglig sportsida. Och Göteborgs-Posten är sedan flera decennier känd för sin goda sportbevakning.

Val av kvällstidning var enkelt. Aftonbladet är den enda tidning, som getts ut under hela den period som undersökningen omfattar. Även valet av en socialdemokratisk storstadsmorgontidning var lätt. Det finns bara en, nämligen Arbetet.

Att välja lokal- och regionaltidningar var betydligt svårare eftersom det finns så många. Norrbottens-Kuriren valdes dock dels för att det är en tidning som bevakar den nordligaste delen av landet och har gjort det under hela den period som undersökningen omfattar. Dessutom är det den enda tidningen i urvalet som har haft en konservativ partifärg under hela hundraårsperioden. Arbetarbladet valdes för att det är en av de socialdemokratiska tidningar som funnits med längst tid. Den grundades 1902.

Jönköpings-Posten ingår som den sydligaste tidningen utanför storstadsområdena. Den är dessutom en av de största renodlat lokala dagstidningarna i Sverige.

Mer information om de sju tidningarna och deras historia presenteras kortfattat i appendix.

2. 7 Undersökningsmaterialets omfattning

Analysen av sportsidorna har utförts på Kurs- och tidningsbiblioteket i Göteborg, där tidningarna finns på mikrofilm. Där har jag under ett drygt års tid analyserat sportmaterialet i sammanlagt 1 419 tidningsnummer från 1895 till och med 1995. Av dessa är 875 stor-

stadstidningar och övriga 544 är lokal- och regionaltidningar. Att storstadstidningarna är så många fler än lokal- och regionaltidningarna beror inte enbart på att undersökningen består av en storstadstidning mer utan också på att antalet utgivningsdagar är fler för storstadstidningarna. Till skillnad från lokal- och regionaltidningarna utkommer de sedan många år tillbaka även på söndagarna. Under de första två decennierna som undersökningen omfattar utgavs storstadstidningarna sex dagar i veckan medan lokal- och regionaltidningarna endast kom ut två till fyra dagar per vecka.

Ett tidningsnummer som skulle ingått i undersökningen saknas. Det är Dagens Nyheter, vars sportsida (-or) i A-editionen lördag den 3 februari 1945 saknas på mikrofilmerna vid landets universitetsbibliotek. Och inte nog med det. På Dagens Nyheter's eget arkiv upp-gav man att just tidningslägget för februari månad 1945 saknas, tro-ligen är det stulet.

Analysen blev omfattande nog ändå. Jag har kodat 26 232 artiklar/enheter och 6 878 illustrationer.

I kapitel 3 diskuteras vad det är som bestämmer innehållet i nyhetsmedierna och mer specifikt vad det är som påverkar innehållet på sportsidorna i tidningarna.

I kapitel 4 beskrivs kortfattat hur idrottsrörelsen har utvecklats i Sverige från ett nöje för överklassen till den största av alla folkrörelser.

I de följande kapitlen presenteras resultaten av analysen. Resultatredovisningen är disponerad på följande sätt:

Kapitel 5 beskriver sportens utbredning under perioden 1895-1995. Det handlar om antal artiklar och deras storlek samt andel sport av det totala utrymmet i tidningarna. Sist i kapitlet redovisas hur sportmaterialet fördelar sig över veckodagarna.

Kapitel 6 visar vad sportrapporteringen handlar om. Vilka grenar som är vanligast och vilka sakområden eller aspekter av idrotten som behandlas i artiklarna. Här redovisas vilka förändringar i dessa avseenden som har skett under den hundraårsperiod som analysen omfattar. Kapitlet avslutas med att visa vem eller vilka sportrapporteringen handlar om. Frågan som besvaras är i vilken utsträckning sportsidorna handlar om elit, bredd, ungdom, män eller kvinnor.

Kapitel 7 visar varifrån sportnyheterna kommer. Om det är lokala, nationella eller internationella arenor som dominerar. Dessutom visas i vilken utsträckning rapporteringen handlar om lokala, nationella eller internationella idrottsmän.

Kapitel 8 visar hur sportnyheterna presenteras. Det görs dels genom att redovisa i vilken utsträckning sportnyheter placeras på tidningarnas förstasidor, dels genom att visa hur redigerings- och layouttekniken utvecklats. Det handlar bland annat om rubrikernas form och innehåll men också om artiklars och illustrationers placering och uppslagning, samspel bilder-rubriker mm.

Kapitel 9 beskriver utvecklingen av bildjournalistiken. Här redovisas förändringar i omfattningen av illustrationer, deras innehåll och funktioner mm. I detta kapitel görs också försök att förklara varför bildjournalistiken har förändrats som den gjort.

Kapitel 10 handlar om hur journalistiken har förändrats i fråga om bland annat form, uttryckssätt och personifieringsgrad. Här görs också försök att förklara förändringarna. Framför allt diskuteras journalisternas attityd och förhållande gentemot idrottsrörelsen och den egna yrkesrollen.

Kapitel 11 Här beskrivs vilka som arbetar på sportsidorna och delvis också hur sportavdelningen är organiserad och hur dess nyhetsnät är uppbyggt.

Kapitel 12 sammanfattar undersökningen och diskuterar vilka olika funktioner sportjournalistiken i dagspressen har haft under de hundra år som denna undersökning omfattar.

I appendix slutligen placeras kodschemat och definieras de olika variablerna och kategorierna som ingår i innehållsanalysen. I appendix redovisas också data om de olika idrottsgrenarna. Dessutom presenteras de sju tidningarna kortfattat.

KAPITEL 3

Vad bestämmer innehållet i nyhetsmedierna?

En tidning kan inte skriva om allt som händer inom olika områden. Det sker med nödvändighet ett urval. Det gäller såväl nyheter i allmänhet som sportnyheter. Frågan är vad det är som styr urvalet. Olika forskare har framhåvt olika faktorer som avgörande för urvalet av nyheter.²² Dessa faktorer presenteras i nästa avsnitt. Kapitlet avslutas med ett avsnitt om vilka faktorer som sannolikt mest påverkar urvalet av sportnyheter.

3. 1 Faktorer som styr innehållet

Det är främst åtta faktorer som förs fram i medieforskningen som antas påverka det urval av nyheter som massmedierna ger sin publik, nämligen: 1) samhällssystemet, 2) mediets marknadssituation, 3) källorna, 4) ägarnas inflytande, 5) den redaktionella organisationen, 6) de enskilda journalisterna, 7) nyhetsvärderingsprinciperna samt 8) den journalistiska bearbetningen. De tre förstnämnda faktorerna kallar Shoemaker & Reese för inflytande utifrån medan de övriga faktorerna är faktorer inom medierna.

²² T ex Gitlin 1980, Furhoff 1986, Hvitfelt 1985, 1988 och Shoemaker & Reese 1995.

Samhällssystemet har betydelse i fråga om ideologi. Massmedierna har olika funktioner i demokratier och diktaturstater, i marxistiska och kapitalistiska stater.²³ Lagstiftning och regler av olika slag påverkar också innehållet.²⁴ Samhället spelar emellertid en större roll än så. Dess utveckling i fråga om välstånd och tekniska resurser/infrastruktur torde i hög grad påverka innehållet i tidningarna.

Flera undersökningar i Sverige och utomlands har analyserat vilken betydelse tidningarnas marknadssituation har för deras innehåll. Med marknadssituation avses här om tidningen har monopol på sin utgivningsort eller om den är utsatt för konkurrens från andra tidningar på orten. Undersökningarna har givit olika resultat så något entydigt svar på frågan om marknadssituationens betydelse har inte kunnat ges. Här handlar det också om redaktionens hänsyn till och kunskaper om läsarna och deras intressen. Shoemaker & Reese nämner också beroendet av annonsörer som en faktor att räkna med.

Däremot har många forskare framhåvt ägarnas inverkan på den bild av verkligheten som massmedierna förmedlar. Ägarnas ideologi är av avgörande betydelse.²⁵ Furhoff (1986) anser att innehållet i massmedierna styrs av ägarnas motiv med utgivningen, som enligt honom kan vara antingen att sprida propaganda eller att tjäna pengar. Inte bara propagandamotivet utan även vinstmotivet kan leda till såväl medvetna som omedvetna begränsningar av den bild av verkligheten som publiceras. Det kan vara av hänsyn till annonsörer eller läsare, som man inte vill stöta sig med.

Numera är det mindre vanligt än tidigare att ägarna direkt lägger sig i tidningens innehåll. Det sker mest indirekt genom att ägaren tillsätter chefredaktör, som i sin tur anställer medarbetare. Denne väljer medarbetare som lätt kan socialiseras på redaktionen.²⁶ Enligt Mångfaldsrådets studie anser en del journalister att ägarna fortfarande har inflytande över innehållet. Dock anser de flesta av de tillfrågade att de enskilda journalisterna, redaktionsledningen, företagsledningen och ansvarige utgivaren har större inflytande än ägaren såväl över innehållet en enskild dag som över den redaktionella profilen.²⁷

Enligt samma undersökning anses också ägarna av dagstidningarna

²³ Siebert, Peterson och Schramm 1956.

²⁴ Shoemaker & Reese 1995.

²⁵ Altschull 1984.

²⁶ Furhoff 1986:71-73 och Schönbach 1977:133.

²⁷ Asp och Weibull 1996:50-51.

ha mindre inflytande över innehållet i mediet än vad ägarna av privat radio och TV har.

Bara en liten del av de nyheter som massmedierna förmedlar torde bygga på journalisternas egna direkta observationer. Vanligtvis får journalisterna information från olika muntliga och skriftliga källor. Den amerikanska forskaren Tuchman (1978) hävdar att journalisterna vänder sig till källor som regelbundet förmår att leverera nyheter. Områden och händelser där denna typ av källor saknas tenderar att inte bevakas av nyhetsmedierna.

Andra forskare²⁸ har funnit att källorna har mycket stora möjligheter att anpassa sig till och utnyttja de organisatoriska betingelserna för massmedierna, något som de också gör. Källorna har ofta ett övertag gentemot den enskilde journalisten men i många fall utvecklas det ett ömsesidigt beroende mellan journalisten och den källa som regelbundet lämnar information.

Den redaktionella organisationen och uppbyggnaden av nyhetsnätet har också visat sig i hög grad påverka den bild av verkligheten som nyhetsmedierna förmedlar till sin publik.²⁹ Organisationen i sin tur påverkas av ägarens policy och ambitioner, spridningsområdets storlek, konkurrensförhållande samt ekonomiska resurser.

Organisationen är uppbyggd för att så smidigt som möjligt klara den ständiga kampen mot klockan, en kamp som i hög grad styr vad som kommer att publiceras. Även redaktionens indelning i avdelningar och nyhetsnätets uppbyggnad har många gånger avgörande betydelse för vilken bild av verkligheten som redaktionen ger sina läsare. Nyheter som inte naturligt hör hemma på någon särskild avdelning tenderar att hamna i papperskorgen. Innehållet påverkas också av tillgången till specialreportrar liksom av antalet utrikeskorrespondenter, riksredaktörer och lokalredaktörer.³⁰

Också tidningarnas tekniska utveckling spelar en stor roll i kampen mot klockan och torde därför också påverka innehållet.

Ytterligare en faktor som påverkar innehållet i tidningarna är givetvis de enskilda journalisternas kunskaper, värderingar, intressen och syn på sin yrkesroll.³¹ Många så kallade gatekeeperstudier³² har tagit fasta på detta och undersökt enskilda telegramredaktörer

²⁸ T ex Gans 1980, Furhoff 1986 och Eide 1984.

²⁹ Schlesinger 1978, Engwall 1978, Gans 1980, Furhoff 1986, Wallin 1991 och Shoemaker & Reese 1995.

³⁰ Wallin 1994:32.

³¹ Shoemaker & Reese 1995.

³² T ex White 1950.

och deras urval av främst utrikesnyheter. Denna typ av forskning har dock mött mycket kritik. Kritikerna hävdar att det inte räcker att studera ett enda moment, dessutom det sista, i den långa process som leder från det att en händelse utspelas till dess att den publiceras.³³

Otvivelaktigt påverkar dock enskilda reportrar den bild av verkligheten som de ger till viss del genom sina kunskaper/brist på kunskaper och intressen.³⁴ Möjligen är det mest påtagligt i fråga om utrikeskorrespondenter, som har lite större frihet gentemot hemma-redaktionen än övriga reportrar har.

En del forskare³⁵ menar att den ökade professionaliseringen inom journalistkåren har lett till en ökad uniformering av nyhetsrapporteringen. Den leder till gemensam nyhetsvärdering och till och med till att journalisterna vinklar nyheterna på ett enhetligt sätt. Det innebär i så fall att nyhetsmedierna sammantaget ger en allt mer begränsad bild av verkligheten.

Nyhetsvärderingen i sig är givetvis av största vikt för vad som kommer att publiceras. Åtskilliga forskare har grubblat över vad en händelse skall ha för egenskaper för att betraktas som en nyhet, värd att skriva om. En av de första som försökte ge en generell definition av det västerländska nyhetsbegreppet var Walter Lippman (1922). Han menade att de främsta kraven på en nyhet var att den skall väcka känslor hos mottagaren och ge möjlighet till identifikation.

Efter Lippman har många analyser av det journalistiska slutresultatet genomförts. Dessa pekar tydligt på vilka egenskaper som karakteriserar en händelse som blir en nyhet. Hvitfelt³⁶ sammanfattar vad han och tidigare forskning funnit utmärker de händelser som med störst sannolikhet uppmärksammas av nyhetsmedierna och passerar genom urvalsprocessen. Egenskaperna är följande:

1. Händelserna utspelas inom sakområdena politik och ekonomi samt brott och olyckor.
2. Händelserna är ofta viktiga eller relevanta.
3. Händelserna handlar om olika slag av avvikelser och inte om det normala eller konstanta.
4. Händelserna utspelas på kort avstånd i olika dimensioner till mediets spridningsområde.
5. Händelserna är på olika sätt konsonanta med journalisternas och publikens värderingar.

³³ T ex Schulz 1976.

³⁴ Wallin 1991.

³⁵ Halloran 1970, Schulz 1975, Noelle-Neumann 1977 och Hadenius & Weibull 1997.

³⁶ 1989:64.

6. Händelserna handlar om olika slag av eliter.
7. Händelserna är begripliga för respektive nyhetsmediums publik.
8. Händelserna rör enskilda personer.

Enskilda händelser uppvisar mycket sällan alla dessa egenskaper i särskilt hög grad. Men ju fler och ju mer de har av dessa egenskaper desto större är sannolikheten för att de skall värderas som stora nyheter.³⁷

Den sista faktorn, som tas upp här och som anses kunna påverka den bild av verkligheten som massmedierna förmedlar är mediernas logik och form.³⁸ Med det första begreppet menas de mer eller mindre uttalade regler och normer som styr hur ett innehåll bearbetas för att ett visst mediums egenskaper bäst skall kunna utnyttjas. Den journalistiska formen är styrd av rutiner för hur man skall behandla skilda teman eller händelser inom en genre. Det innebär att händelser och förhållanden i verkligheten omformas efter stereotypa mönster. Stereotyperna påverkar både vad som rapporteras och hur det rapporteras.³⁹

3. 2 Urvalet av sportnyheter — en särskild historia?

De faktorer som har redovisats ovan gäller nyhetsjournalistik i allmänhet. Frågan är i vilken utsträckning dessa faktorer även kan påverka urvalet av sportnyheter som publiceras i dagstidningarna. Eftersom denna undersökning sträcker sig över hundra år är det troligt att olika faktorer haft olika betydelse för innehållet under olika tidsperioder.

Sportverkligheten har onekligen förändrats — från en obetydlighet till en verksamhet som någon miljon svenskar är mer eller mindre aktiva inom. Allt fler grenar har tillkommit och antalet tävlingar har expanderat något alldeles kolossalt.

Även samhället har förändrats i grunden sedan slutet av 1800-talet. Sverige har blivit en demokrati, de politiska partierna startade tidningarna runt om i Sverige för att sprida sina politiska budskap. Infrastrukturen har utvecklats snabbt. Tåg, bussar, bilar och flygtrafik över hela landet. Ett välstånd har byggts upp, som bland annat medfört att svenskarna fått mycket fritid, pengar att konsumera exempelvis på idrottsutrustning, biljetter till sportevenemang, tid-

³⁷ Hvitfelt 1989:65.

³⁸ Altheide och Snow 1979 och Altheide 1985.

³⁹ Hvitfelt 1989:97.

ningsprenumerationer, TV- och radiolicenser. Teletekniken har revolutionerat samhället.

I ett land som Sverige, som sträcker sig långt från norr till söder, spelar antagligen till och med klimatet en viss roll för urvalet av sportnyheter. Vissa idrottsgrenar går bättre att utöva — åtminstone under en längre säsong — i vissa delar av Sverige än andra. Det gäller exempelvis skidåkning, alpint och fotboll. Framför allt innan alla inomhushallar och konstfrusna banor uppfördes betydde klimatet mycket, vilket även senare har bestämt lokala traditioner.

Samhällets syn på idrott är positiv. Detta har lett till stora satsningar på idrottsanläggningar och föreningsbidrag mm. Stora idrottsframgångar ses som god propaganda för landet eller kommunen. Denna allmänt positiva inställning till sportrörelsen från samhällets sida har också gjort det mer legitimt för tidningarna att ägna mycket utrymme åt sportnyheter.

Även konkurrensförhållandena har förändrats kraftigt under de hundra år som denna undersökning omfattar. Att den har betydelse för innehållet på sportsidorna är uppenbart, enligt vad som redovisades i kapitel 1. Många tidningar har använt sportmaterialet som konkurrensmedel.

De senaste decennierna har konkurrensen mellan tidningarna varit betydligt mindre eftersom tidningsdöden på 1950- och 1960-talen medförde att det uppstod tidningsmonopol på de flesta orter i Sverige. Istället har tidningarna fått mer konkurrens först av sportradion och sedan slutet av 1950-talet även och i än högre grad av TV:s sportsändningar. Kvällstidningarnas sportbilagor på söndagarna lades ner en kort tid efter det att sportradion börjat med direktsändningarna från de allsvenska bandy- och fotbollsmatcherna på söndags-eftermiddagarna.

År 1977 startade lokalradion och sände också sportnyheter. Det finns anledning att förmoda att innehållet på sportsidorna i tidningarna har påverkats också av denna konkurrens. Sportnyheterna är genom radio och TV redan kända för läsarna, när tidningen dimper ner i deras brevlåda på morgonen. Därför är det rimligt att anta att innehållet på sportsidorna påverkas såväl i fråga om urval som innehåll av konkurrensen med främst de allt fler TV-kanalernas allt fler sportsändningar. Vidare torde kvällstidningarna alltmer känna av konkurrensen från inte bara TV och radio utan också från morgontidningarna.

Ägarnas policy är en faktor, som troligen har haft olika betydelse vid olika tidpunkter under denna analysperiod. Tidningsägare, som var motståndare till den framväxande idrottsrörelsen satsade givetvis inga pengar på sportbevakning. De tidningsägare vars främsta motiv

med utgivningen var att tjäna pengar satsade däremot på sportavdelningen i de fall de ansåg att denna skulle gynna upplagan. Huruvida ägarens inflytande även utsträckte sig till att påverka vilka idrotter det skrevs om är väl mer osäkert.

Källorna spelar säkert också en viss roll för urvalet av sportnyheter. Dock kanske inte fullt så stor som inom vissa andra journalistiska områden. Sporten är till mycket stor del planeringsbar. Tävlingsprogram, serieprogrammet etc fastställs i god tid. Sportjournalisterna är därför i större utsträckning än många andra journalister faktiskt vittnen till de händelser de skall skriva om. Sportjournalister har dessutom åtminstone förr rekryterats från idrottsrörelsen, vilket innebar att de hade ett väl utvecklat kontaktnät.

De senaste decennierna har idrottsförbundens och enskilda idrottsmäns kamp om sponsorer ökat kraftigt, vilket också har medfört att de blivit alltmer beroende av publicitet — och helst positiv sådan. Det är därför rimligt att tänka sig att många förbund, föreningar och idrottsmän blivit än mer öppna och lättillgängliga för journalisterna.

Den redaktionella organisationen har givetvis stor betydelse för urvalet av sportnyheter. På alla dagstidningar i Sverige finns en särskild sportavdelning. På de flesta tidningarna är det dessutom den största specialavdelningen, vilket vittnar om vilken vikt tidningsledningarna fäster vid sportnyheter. Ingen annan avdelning på tidningarna för ständigt en så hård kamp mot klockan som sportavdelningen. Vissa kvällar produceras i stort sett all text och bilder samt layouts samtliga sportsidor inom en timmes tid eller mindre.

Idrottsutbytet mellan landets kommuner och landsändar är mer utvecklat än inom något annat område. Det betyder att även en lokal-tidning anser sig tvungen att skaffa nyheter från alla delar av landet för att rapportera om lokala idrottsmäns tävlande. Jönköpings-Posten skriver exempelvis om ishockeylaget HV 71 även när laget spelar elitseriematcher i Malmö och Luleå. Och när Jönköpingsbor blir uttagna att representera Sverige i VM och OS känner sig tidningen tvungen att rapportera även från de tävlingarna. Detta betyder att varje tidnings sportavdelning har byggt upp ett synnerligen omfattande nyhetsnät. Hur omfattande och effektivt detta nyhetsnät är beror främst på ägarnas policy, konkurrensförhållande och ekonomi.

Urvalet av sportnyheter påverkas till viss del av de enskilda reportrarna på avdelningen. Deras intressen, kontakter inom idrottsrörelsen och kunskaper avgör delvis vad de bevakar. Det utvecklas en specialisering även inom sportredaktionen och grenar som ingen av sportjournalisterna är intresserade av har sannolikt svårare för att få publicitet än de grenar som sportmedarbetarna själva gillar.

En annan sak är hur sportjournalisterna skriver om idrotten. Och då handlar det om synen på den egna yrkesrollen. När sportjournalister tidigare nästan enbart rekryterades ur idrottsleden är det troligt att de uppfattade sig mer som PR-män eller språkrör för idrottsrörelsen, en viss gren eller förening. De senaste decennierna har dock synen på journalistyrket delvis förändrats. Man talar om en professionalisering, vilket innebär att reportrarna skall vara oberoende, inte ha några band som hindrar dem från att granska — även kritiskt — den verksamhet de skriver om. Frandsen noterar i sin undersökning stora förändringar i fråga om sportjournalisternas attityd till idrottsrörelsen under 1900-talet.

Att den journalistiska formen påverkar innehållet på sportsidorna är uppenbart. Den är styrd av rutiner för hur man skall behandla skilda teman eller händelser. Det innebär att sporthändelser omformas efter stereotypa mönster. Dessa påverkar både vad som rapporteras och hur det rapporteras.

Läsarnas inflytande på urvalet av sportnyheter är oklart. De kan försöka påverka genom att ta kontakt med sportavdelningarna. På sportavdelningarna sätter man nog däremot ofta likhetstecken mellan läsarnas intresse och publikintresse för olika idrotter. Idrottsevenemang som lockar stor publik leder oftast också till stor publicitet. Detta leder i sin tur nästan automatiskt till att sportnyheterna huvudsakligen inriktas på elitidrott. Framför allt de lösnummersålda tidningarna måste givetvis innehålla sådant som lockar läsare. Inriktning på eliter är således utmärkande för sportjournalistiken, liksom i övrig nyhetsjournalistik

Även ett kort geografiskt avstånd kan ha betydelse för urvalet av sportnyheter. Störst nyhetsvärde har det som skett inom tidningens eget spridningsområde. Många läsare håller sig med favoritlag från hemorten och vill först och främst läsa om det. En undersökning visar t ex att 55 procent av västsvensarna har ett favoritlag i fotboll.⁴⁰ Men till detta kommer också att stora svenska framgångar internationellt leder till stor uppmärksamhet på sportsidorna, vilket i sin tur ökar läsarnas intresse. Intresset för såväl de lokala som nationella sportutövarna handlar sannolikt om läsarens identitet som t ex Jönköpingsbo och svensk.

I ett internationellt perspektiv spelar också kulturellt avstånd en viktig roll. Med kulturellt avstånd menas avstånd vad gäller livsvillkor och värderingar. Kulturellt och geografiskt avstånd sammanfaller ofta och när de inte gör det spelar det kulturella avståndet störst roll.

Personorienteringen är en faktor i nyhetsvärderingen som hänger

⁴⁰ Nilsson och Widfeldt 1995:127.

intimt samman med elitinriktningen. Den innebär att nyheter med personer i fokus har ett större nyhetsvärde än nyheter utan enskilda personer.

Identifikation med huvudpersoner är viktigare vid nyhetsvärdering än geografiskt och kulturellt avstånd. En händelse i ett fjärran land kan därför få nyhetsvärde genom att kända utländska eller svenska personer deltar. Att en händelse får nyhetsvärde genom svenskt deltagande kallas etnocentrism.⁴¹

Detta avsnitt har summariskt redovisat några av de faktorer som kan påverka innehållet på tidningssidor i allmänhet och på sportsidor. Det är som synes ett ibland komplicerat samspel mellan olika faktorer och i en del fall är det svårt att urskilja vad som påverkar vad. Uppenbart är emellertid att urvalet av nyheter inte sker slumpmässigt. En del av de nämnda faktorerna kommer att användas i denna undersökning för att försöka förklara varför sportjournalistiken i dagspressen har utvecklats som den gjort från 1895 till och med 1995.

⁴¹ Hvittfelt 1985 och 1989.

KAPITEL 4

Sport — från överklassnöje till största folkrörelsen

Sport i någon form har gamla anor i Sverige. Vi vet t ex att Gustav Vasa lät uppföra det första bollhuset i Sverige, vilket byggdes på slottet Tre Kronors borggård.⁴²

Men det var på 1800-talet som den moderna idrottsrörelsen så smått började ta form. En orsak till detta var att Sverige förlorade Finland till Ryssland i kriget 1808-1809. Denna förlust skyldes på att den svenska ungdomen var förvekligad och försvarskraften därmed försämrade. Skalden och fäktmästaren Carl-Henrik Ling hävdade behovet av beredskap och underströk att varje frisk medborgare borde kunna försvara sitt fosterland. Genom gymnastiska övningar ville han utbilda soldaterna och han lanserade riktlinjer för den specifikt svenska gymnastiken (linggymnastiken).⁴³

Lingrörelsen var emellertid stark motståndare till allt vad tävlingar hette och försenade uppenbarligen därmed den svenska tävlingsidrottens utveckling. Men 1833 inträffade något märkligt. Då bildades i Sverige en "Olympisk förening". Den bestämde sig för att i Sverige återuppliva de antika olympiska spelen och genomförde 1834 och 1836 Olympiska spel i Ramlösa utanför Helsingborg med deltagare från hela Skandinavien. Dessa båda OS omfattade grenar som "brottning, wighetsrörelser och balancer, språng i höjden såväl med som utan stång, samt öfwer levande häst, klättring och äntring å mast

⁴² Halldén 1971:26.

⁴³ Ibid 1971:30 och Lindroth 1974:20.

och linor samt kapplöpning till fots å kortare och längre banor".⁴⁴

Tävlingarna drog så mycket publik att man tvingades upphöra med dem efter 1836. Trängseln och oordningen var total. Tidningarna kunde berätta "att bättre folk som inte ville tränga sig fram på ett ohyfsat sätt inte såg någonting". Istället för att bli ett fostrande exempel för den breda massan blev tävlingarna en uppvisning i det man ville komma bort ifrån, bråk, fylla och allmän oregerlighet.⁴⁵

En sak visade de olympiska spelen i Ramlösa. Det fanns ett stort intresse hos allmänheten för idrottstävlingar av olika slag. Även uppvisningar lockade stora människomassor vid den här tiden, vilket följande citat visar:

"...'Simkonstnären' G. Akej genomförde flera uppvisningar både i och utanför Stockholm. Vid ett tillfälle simmade han nedför Strömmen rökande cigarr och läsande en tidning inför en publik, som enligt Stockholms Dagblad uppgick till 20 000 åskådare."⁴⁶

Men dessa tidiga exempel har ingenting att göra med en verklig idrottsrörelse. Bland annat saknades frivilligt organiserade föreningar. Sådana förekom bara tidigt i en gren, nämligen simning. Pionjärföreningen var Upsala simsällskap, som grundades 1796. Den anses i dag vara en av världens äldsta bestående idrottsföreningar. Kring mitten av 1800-talet bildades åtskilliga simföreningar, men de ägnade sig inte åt tävlingssimning utan i huvudsak åt simskoleverksamhet och livräddning.

Från 1860-talet spred sig skarpskytterörelsen som en löpeld genom landet. Det var en frivillig försvarsrörelse, grundad på de påminnelser om krigsfaror som Krimkriget under föregående decennium givit.⁴⁷

Men inte heller skytterörelsen kan ses som det direkta ursprunget till idrottsrörelsen. Det blev istället de gymnastikföreningar som uppstod på 1870-talet. Dessa nya föreningar hade inte bara gymnastik på programmet utan bedrev också rena idrottsövningar och lekar.⁴⁸

Viktor Balck brukar betecknas som den svenska idrottens fader. Han var verksam som gymnastiklärare vid bland annat Karlberg i Stockholm. Han grundade flera idrottsföreningar och arrangerade åtskilliga tävlingar och uppvisningar. Inspiration fick han främst från

⁴⁴ Halldén 1971:19.

⁴⁵ Persson och Pettersson 1995:15.

⁴⁶ Yttergren 1992:166.

⁴⁷ Lindroth 1974:20.

⁴⁸ Ibid.

resor till England varifrån han importerade friidrotten till Sverige.

År 1891 grundade Viktor Balck Svenska Gymnastikförbundet som var det första samarbetsorganet i Sverige. Förbundet arrangerade också tävlingar i friidrott. Fyra år senare bildades i Göteborg Svenska Idrottsförbundet med J. Sigfrid Edström som ledare. Detta förbund var direkt föregångare till Svenska Friidrottsförbundet.

Den självständiga idrottsideologi som framträdde från och med sekelskiftet betonade sambandet mellan ett folks idrottsliga och allmänna förmåga. Resonemanget hade tre led: utbredd idrottsanda leder till förbättrad kropps- och handlingskraft som leder till ökad nationell styrka. Viktor Balck talade om att idrotten kunde flytta viljan "några trappsteg högre på karaktärsbyggnaden". Vidare ansåg han att idrotten motverkar osedlighet och utsävningar och gynnar regelbunden livsföring, nykterhet och ihärdigt arbete.

Lingianerna ansåg det däremot djupt olyckligt att gymnastikföreningarna uppträdde offentligt. Det talades i sammanhanget om "pervers offentlighetsmani". De tyckte också att föreningsgymnasterna genom sina snobbiga kläder och strävan efter färdighet och medaljer hemföll åt "yttre fåfänglighet och humbug". Lingianerna underkände nästan all tävlan i gymnastik av fruktan för prestationstänkandets vådor.⁴⁹

Länge drev lingianerna linjen att den moderna tävlingsidrotten var farlig för kroppen; det engelska cricket-spelet, kunde göra kroppen sned. I stavhopp intog hopparen under ett moment den av lingianerna fruktade s k klämställningen. Därmed avsågs en sammanpressning av bröstkorgen, något som påstods skada lungorna. I fotboll riskerade spelaren att genom "miss-sparkning" få sträckningar i knäleden. Symmetrikravet och allsidigheten skulle dessutom vinna på att man växelvis sparkade bollen med höger och vänster fot och att man fick använda händerna.

Dessa varningar hjälpte emellertid inte. Tävlingsidrotten gick inte att hejda. Svenska Idrottsförbundet inbjöd 1896 till de första mästerskapstävlingarna i "allmän idrott": dragkamp, grenhopp, brottning, lawn-tennis, fotboll, kricket, rodd och tyngdlyftning. Dessa tävlingar återkom därpå varje år.

Vid ett möte i Stockholm träffades företrädare för 35 idrottssammanslutningar. Så tillkom söndagen den 31 maj 1903 Svenska Gymnastik- & Idrottsföreningarnas Riksförbund, föregångare till Riksidrottsförbundet (namnbyte 1947). RF fick en rad specialförbund. Regionalt inrättades distriktsförbund.

Redan 1897 hade Sveriges centralförening för idrottens befrämjande grundats. Föreningen bedrev en bred verksamhet med sikte på

⁴⁹ Ibid. 1974:96.

TABELL 1:1. Idrottsförenings- och medlemsutveckling i Sverige 1920-1995.⁵⁰

År	Antal föreningar	Antal medlemmar	Andel av befolkningen
1910	561	55 600	1%
1920	891	109 000	2%
1930	2 195	185 000	3%
1940	6 029	405 000	6%
1950	9 000	740 000	11%
1969	13 200	1 990 000	25%
1995	28 388	5 273 500	59%

propaganda, idrottsplatsfrågor, enstaka storevenemang och internationella kontakter. Den ojämförliga höjdpunkten inföll inför Stockhoms-OS 1912. Då blev centralföreningen byggherre och huvudansvarig för Stockholms stadion, som invigdes den 1 juni 1912. Det i särklass största återkommande idrottsevenemanget var Nordiska spelen. De arrangerades av centralföreningen vart fjärde år. Debuten skedde 1901. Därefter återkom de regelbundet till och med 1913 och mer oregelbundet till 1926.⁵¹

År 1894 uppgick antalet medlemmar i idrottsföreningarna till cirka 20 000 gymnaster/idrottsmän. Mellan 1900 och 1910 förändrades situationen markant. Man kan då tala om ett första kvantitativt genombrott för idrotten som folkrörelse. Vid första världskrigets utbrott hade Riksidrottsförbundet 630 föreningar och 62 000 individuella medlemmar.⁵² Tabell 1:1 visar den fortsatta medlemsutvecklingen i RF vad gäller föreningar och individuella medlemmar. Denna tabell publiceras i brist på bättre underlag för att beskriva idrottsrörelsens utveckling. Men den bör tolkas med försiktighet. De höga siffrorna för 1995 är sannolikt ett resultat av att det blivit allt lättare att komma med i RF. Även passiva medlemmar i föreningar räknas in i statistiken och dessa har blivit allt fler. De som är medlemmar i flera sektioner i en klubb eller i flera klubbar blir dubbelregistrera-

⁵⁰ Johansson 1954:235, SOU 1969:29 och Riksidrottsförbundet.

⁵¹ Ibid. 1974:47.

⁵² Ibid 1974:23.

de. Även antalet klubbar är överdrivet i RF:s statistik. En klubb som har flera grenar på programmet är med i flera olika idrottsförbund och registreras då som klubb i varje enskilt förbund.

Till en början var gymnastiken den största grenen men successivt tog friidrotten över. Den tog fart från 1890-talets början och var efter 1900 den i särklass mest utövade sportgrenen. Även skidsport och fotboll passerade gymnastiken under denna period. Utöver nämnda grenar kom följande specialförbund med i RF före 1915: simning, skridsko, cykel, atletik, fäktning, rodd, kanot, issegling och golf. De flesta hade relativt liten anslutning. De på 1880-talet jämförelsevis vanliga grenarna skridsko och rodd hade fått stryka på foten för den publikvänliga fotbollen och friidrotten.⁵³

Även kvinnor idrottade på 1800-talet, om än i mycket begränsad omfattning. De flesta gick med i redan etablerade manliga föreningar men i några fall bildade kvinnorna egna föreningar. Det började med Fruntimmers skridskoförbund, som bildades 1864. De flesta kvinnoföreningarna tillkom på 1880-talet men deras livslängd var som regel kortvarig. De deltog mycket sällan i tävlingar. Kvinnorna idrottade av hälso- och rekreationsskäl.⁵⁴

Tidens kvinnoönsyn gjorde att kvinnorna tvingades söka sig till ett begränsat antal idrottsgrenar. De grenar som krävde kraft och ut hållighet i kombination med maximal fysisk ansträngning ansågs opassande. Gymnastik, simning och skridsko gick för sig liksom tennis. Ett oavvisligt krav var att kvinnorna skulle kunna idrotta i kjol eller klänning.

I debatten om kvinnors idrottande framhölls ofta den biologiska särarten. Det var framför allt två argument som genomsyrade debatten, nämligen dels att kvinnan ansågs vara mannen fysiskt underlägsen, dels att hennes reproduktiva funktion kunde ta skada av att idrotta.

4. 1 Uppsvingets bakgrund

Idrottsuppsvinget var främst en följd av urbaniseringen i slutet av 1800-talet. De nya stadsborna förlorade sin kontakt med naturen och lantlivet, där fysisk ansträngning i det fria var en naturlig del av vardagen. I staden blev idrotten en ersättning för detta. Bygemenskapen saknades i den främmande miljön. Idrotten fick i staden kompensera den och idrottsföreningarna blev en samlingspunkt.

⁵³ Lindroth 1974:24-25.

⁵⁴ Yttergren 1992:67-68.

Mätmetoderna hämtades från den framstormande "exakta" naturvetenskapen. Allt som objektivt kunde mätas i centimeter, gram, sekunder och poäng blev intressant och bidrog därmed till att utveckla tävlingsverksamheten.⁵⁵

De nya samhällsmässiga prestationskraven gällde särskilt det framväxande industriborgerskapets unga män. De kunde använda sporten som ett laboratorium, där prestationsmedvetenheten och individualismen kunde dyrkas. Men också den växande arbetarklassen började intressera sig för sporten.

Som en del av den kulturella borgerliga offentligheten skulle sporten hållas fri från pengar och de därmed följande egoistiska intressena. Det ansågs helt enkelt vara nödvändigt för att deltagarna skulle få likhet i utgångsläget och konkurrensen kunna föras på lika villkor.

1800-talets tekniska innovationer hade ett direkt eller indirekt inflytande på idrottslivet. Utvecklingen av de fysiska kommunikationerna, teletrafiken och förbättrade tryckpressar underlättade spridningen av och kännedomen om olika former av idrott liksom tävlingsutbytet.⁵⁶

Kvalitén på idrottsprestationerna var inte speciellt hög i slutet av 1800-talet. Ett skäl var att träning inte var något självklart utan något som de flesta var okunniga om. Vid flera tillfällen publicerades informativa artiklar rörande träningsmetoder och liknande i tidningarna. Ett exempel från 1897 får illustrera:

"Hvar och en som vill utmärka sig i idrottstävlingar, hvilka erfordra starka nerver, skicklighet och muskelstyrka, måste underkasta sig att föra ett hygieniskt lefnadsätt med systematiska kroppsövelser, hvilket benämnes att träna sig."⁵⁷

En anledning var att idrottstävlingar ursprungligen startade med den enkla parollen "kom som du är". Men när åskådare skyndade till inställde sig behovet av träning och förberedelse. Ingen ville vara deciderad förlorare. När dessutom publiken började avkrävas entréavgifter kunde den göra anspråk på att få se något ur kvalitativ synpunkt bra och riktigt. Åskådaren — supportern — drevs lokalpatriotiskt av en önskan att få se sina egna segra och njöt av deras framgångar.

Fram till 1920 var ändå tävlingsverksamheten relativt blygsam. Entusiasterna hörde hemma i storstäderna inom begränsade sociala

⁵⁵ Yttergren 1992:14 och Frandsen 1996:59.

⁵⁶ Yttergren 1992:15.

⁵⁷ Ibid 1992:187.

skikt. 1921 fanns det bara 64 färdiga idrottsplatser i hela Sverige och de var i hög grad koncentrerade till storstadsområdena. Därtill fanns cirka 280 provisoriska idrottsplatser och anläggningar, men det saknades färdiga idrottsplatser i t ex Bohuslän, Dalsland, Härjedalen och Lappland.⁵⁸ Idrotten hade då stark anknytning till de högre samhällsskikten, något som gav de nationella och fosterländska känslorna en mycket stor och dominerande betydelse. Det sociala ursprunget gav idrottsrörelsen stor prestige men samtidigt utgjorde det länge ett hinder för rörelsens spridning.⁵⁹

Från 1920 och framåt tog idrottsrörelsen fart på allvar. Den spred sig nu även till landsbygden. Fler idrottsplatser anlades utanför storstäderna och ungdomar ur alla samhällsklasser sökte sig till idrottsklubbarna. Arbetarrörelsens syn på idrotten ändrades också under den här tiden.⁶⁰

Märkligt nog spelade depressionen i början av 1930-talet en positiv roll för idrottsrörelsen i Sverige. För att minska den enorma arbetslösheten startades beredskapsarbeten landet runt och många av dem gällde byggande av idrottsanläggningar. Detta var en förutsättning för den snabba expansion av idrottsrörelsen som sedan följde.

Från 1930-talet och framåt har idrottsrörelsen i Sverige vuxit stadigt. Allt fler idrottar, allt fler tävlingar arrangeras i allt fler grenar. Seriesystemen har byggts ut och omfattar allt fler lag. Idrotten går både upp och ner i åldrarna. Fortfarande är det egentligen främst bristen på idrottsanläggningar som hindrar en än snabbare utveckling. Ändå har det hänt oerhört mycket på den fronten. Elljus, konstfrusna banor inom- och utomhus, idrotts- och simhallar har medfört att naturens makter har beseegrats sedan decennier tillbaka. Detta innebär att det kan tränas och tävlas året runt såväl på dag- som kvällstid, vilket var omöjligt förr. Stat och kommuner har satsat stora pengar på idrottsanläggningar och föreningsbidrag. Det finns flera anledningar till att utvecklingen blivit sådan.

För det första har svenska folket fått en ökad fritid och ett välstånd, som gör att många har råd och ork att idrotta.

För det andra har svenska framgångar i olika idrotter väckt intresset. De olympiska spelen 1936 gav stora svenska framgångar. Åren därpå utvecklades den svenska idrotten kraftigt samtidigt som en stor del av världens övriga nationer var inblandade i ett världskrig. Mitt under kriget njöt svenska folket av Arne Anderssons och Gunder Häggs rafflande dueller på löparbanorna. Den allsvenska fot-

⁵⁸ Johansson 1954:74.

⁵⁹ Lindstedt 1989:52.

⁶⁰ Ibid.

bollen bjöd på strålande spel. I den första olympiaden efter kriget i London 1948 var Sverige tillsammans med USA dominerande nation och tog guld bland annat i fotboll. Den medaljen öppnade dörren för svenska fotbollspelare till proffsvärlden i Sydeuropa. Även om Sverige inte har lyckats hålla ställningen som dominerande nation i idrottsvärlden skördar nationen ändå stora framgångar i många olika idrotter.

För det tredje har stat och kommun insett PR-värdet i idrottsliga framgångar, vilket är ett skäl till att ekonomiskt stödja idrotten. Statsministrar och kommunalråd av olika politiska kulörer är snabba med att hålla sig framme för att ta emot framgångsrika svenska idrottsmän, när de kommer hem. Den uppmärksamhet som idrottsliga framgångar numera röner i massmedierna anses ha stort värde för såväl nationen som den ort som hamnar i centrum. Ett talande exempel på detta är Björn Borg, som under fyra år var anställd av Sveriges turistråd som svensk turistambassadör.

Massmediernas stora utbud av idrottsnyheter har säkert också bidragit till idrottsrörelsens tillväxt. I modern tid kan konstateras att simsporten fick ett uppsving på 1960-talet efter framför allt Jane Cederqvists stora framgångar. Simhallar började byggas landet runt och alltfler ungdomar blev medlemmar i simklubbarna. När Björn Borg nådde sina kolossala framgångar ledde det till en tennishausse i landet och det var nästan omöjligt att komma till i de allt fler tennishallarna. På ungefär samma sätt ökade intresset för alpint i och med Inge-
mar Stenmarks framfart i pisterna.

Televisionen har haft stor betydelse just för dessa nämnda exempel, men TV är i ett hundraårsperspektiv ett relativt nytt massmedium. Dagspressen har däremot varit med från idrottsrörelsens begynnelse och kan därmed också tänkas ha bidragit mest till att stimulera idrottsintresset i Sverige. Radionsporten har självfallet också haft sin betydelse. Än idag talas det ju om exempelvis Sven Jerrings och Lennart Hylands referat från diverse tävlingar. De var dock ensamma om sportbevakning i många år. Det dröjde ända till 1956 innan Sveriges radio inrättade en egen sportredaktion, nästan samtidigt som TV introducerades i Sverige.

Den här boken kommer att handla om hur sportjournalistiken har utvecklats i dagspressen i Sverige från slutet av 1800-talet till slutet av innevarande sekel.

KAPITEL 5

Sportens utbredning och betydelse

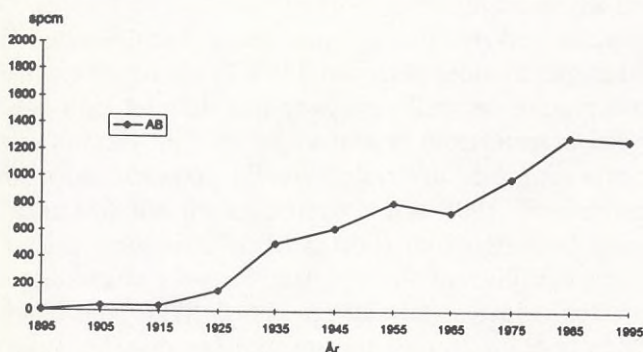
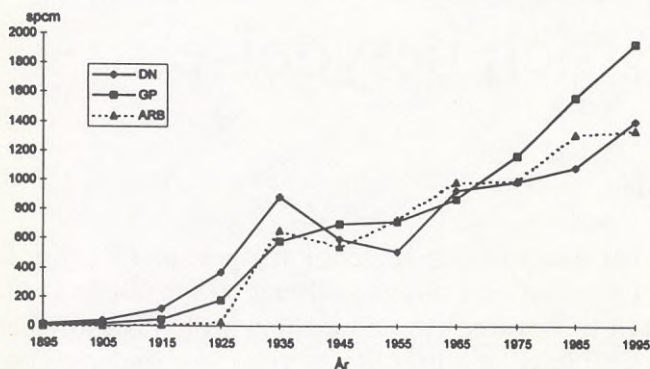
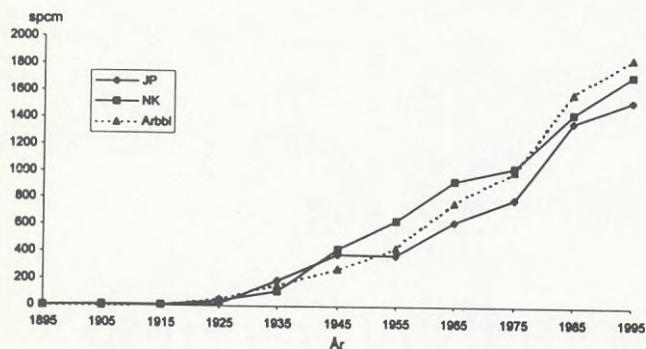
5. 1 Inledning

Sportsidorna har sedan de slog igenom i dagspressen ofta varit kontroversiella. Å ena sidan har många kritiserat att sporten får breda ut sig så mycket i tidningarna.¹ Å andra sidan kritiseras sportsidorna också för att de innehåller alltför lite av vissa idrottsgrenar samt av breddidrott och kvinnoidrott.

I det här kapitlet beskrivs hur sportmaterialet har utvecklats i de analyserade tidningarna under perioden 1895-1995. I första avsnittet visas hur stort utrymme det analyserade sportmaterialet tagit och hur stor *andel av tidningarna* som består av sport. I ett särskilt avsnitt redovisas hur stor *andel av det redaktionella utrymmet* som sportmaterialet tog i anspråk 1995 och det relateras till hur stor andel av den redaktionella budgeten som sporten tilldelades samma år. (Tyvärr har det varit omöjligt att få uppgifter för hela undersökningsperioden.) Därefter redovisas hur många sportartiklar som har publicerats under den period som omfattas av analysen och dessutom hur den genomsnittliga artikellängden förändrats under samma period. Sist i kapitlet visas hur sportmaterialet har fördelat sig över veckans dagar.

¹ Lindstedt 1989:62-63.

FIGUR 5:1 Genomsnittligt utrymme per dag för sport i lokal- och regionaltidningar, storstadsmorgontidningar samt kvällstidning 1895-1995. (Spaltcentimeter)

I siffrorna ingår inte notismaterialet, som omfattar alla texter som var mindre än sju spaltcentimeter. Notiserna kommer i olika sammanhang att redovisas separat. Diagrammet visar antal spaltcentimeter. Alla texter, bilder, rubriker mm som hör till varje artikel har mätts i spcm. Eftersom spaltbredderna har varierat under den långa tidsperioden har alla artiklar räknats om till den under senare år normala spaltbredden 10-10,5 cicero.

5. 2 Sportens utrymme och andel av tidningen

Innehållsanalysen visar att sportmaterialet har vuxit snabbt och mycket i dagstidningarna under hela hundraårsperioden. Av diagram 5:1 på föregående sida framgår hur utrymmet för sporten har ökat i lokal- och regionalpressen, storstadsmorgontidningarna samt i Aftonbladet.

Under perioden 1895-1915 innehöll tidningarna mycket lite sport per dag. Speciellt gällde det lokal- och regionaltidningarna samt Arbetet. I dessa tidningar fanns det flera dagar ingen sport alls. Sportutrymmet var mycket begränsat 1895-1915, även om det ökade för varje decennium. Framför allt var uppgången stark i de båda Stockholmsstidningarna. 1905 svarade Dagens Nyheter och Aftonbladet för drygt 70 procent av de samlade sportmaterialet i de sju tidningarna. Och 1915 stod enbart Dagens Nyheter för drygt hälften av de sju tidningarnas sportutrymme.

År 1925 var det samlade utrymmet för sport ungefär 350 procent större än tio år tidigare under de tre veckor som undersökningen omfattar. Framför allt ökade de båda socialdemokratiska tidningarna Arbetarbladet och Arbetet mycket kraftigt procentuellt. Båda tidningarna innehöll 1925 ungefär fem gånger mer sport än 1915. Det vittnar om att motståndet mot idrotten hade avtagit eller rent av försvunnit på de båda redaktionerna. Trots Arbetets kraftiga ökning publicerade tidningen fortfarande minimalt med sport jämfört med de övriga storstadstidningarna.

Även detta år var Dagens Nyheter den stora sporttidningen och innehöll i genomsnitt 365 spaltcentimeter sport per dag vilket motsvarar drygt sju spalter.

Siffrorna för 1925 visar att sporten hade fått åtminstone ett litet genombrott i dagspressen. År 1935 visade det sig att de sju tidningarna tillsammans hade ökat sitt sportutrymme med ytterligare drygt 350 procent jämfört med 1925. Ökningen var störst i gruppen lokal- och regionalpress med ungefär 400 procent. Detta berodde till stor del på Jönköpings-Postens drygt 1 100-procentiga ökning. Denna uppgång förbleknade dock vid sidan om Arbetets ökning från 33 spcm till 656 spcm per dag, vilket innebar nästan 2 000 procent, den kraftigaste procentuella ökningen som noterades under hela hundraårsperioden. Arbetet innehöll därmed detta år mera sport än Göteborgs-Posten. I januari detta år tillträdde den förre fotbollsstjärnan Harry Lundahl som sportchef på Arbetet. Han var tidningens förste sportchef och detta blev startsignalen för tidningens storsatsning på sport, något som direkt resulterade i en kraftig volymökning.

Dessa resultat stämmer mycket väl överens med de som Strid och Weibull (1985:3) fick fram i sin undersökning av tre Värmlandstidningar mellan 1921 och 1931.

Sportmaterialet fortsatte att breda ut sig även 1945, i skuggan av andra världskrigets slutskede. Ökningen var emellertid inte lika våldsam som tidigare decennier och i fråga om morgontidningarna i storstäderna handlade det faktiskt istället om en viss minskning — utom i Göteborgs-Posten. Den lokala och nationella idrotten kunde fortsätta och utvecklas trots kriget. Däremot minskade den internationella idrotten av naturliga skäl drastiskt, vilket kan förklara varför Dagens Nyheter och Arbetet innehöll mindre idrott detta år. De båda rapporterade vid föregående mättillfälle åtskilligt från utlandet. En annan förklaring till minskningen är att sportmaterialet konkurrerade om utrymmet med bland andra de mycket stora krigsnyheterna. Eftersom det var pappersransonering tvingades tidningarna hålla nere sidantalet till ett minimum, vilket säkert var en faktor som bromsade sportens utbredning i spalterna. I Stockholm kom tidningarna för övrigt överens om att begränsa utrymmet för sport under kriget.

1945 var första året, som Dagens Nyheter inte innehöll mest sportmaterial av de sju tidningarna. Störst sportutbud hade då istället Göteborgs-Posten.

Under perioden 1955-1995 fortsatte sportmaterialet att öka men i lugnare takt än tidigare. Skillnaden mellan storstädernas morgontidningar och lokal- och regionaltidningarna blev allt mindre. Och från och med 1975 publicerade de tre lokal- och regionaltidningarna till och med mer sport per dag än vad storstadstidningarna gjorde — med undantag av Göteborgs-Posten.

Göteborgs-Postens 1 928 spaltcentimeter per dag 1995 motsvarar drygt fyra och en halv helformatssida. Norrbottens-Kurirens och Arbetarbladets utrymme för sport motsvarar drygt fyra respektive knappt fyra och en halv helformatssida. Aftonbladets utrymme för sport 1995 betyder drygt tre helformatssidor per dag.

De första decennierna bestod flera av tidningarna enbart av fyra sidor. Därefter har sidantalet ökat många gånger om. Därför avslöjar diagram 5:1 bara en del om sportens utbredning. För att få en än tydligare bild av sportens utbredning i tidningarna bör den figuren kompletteras med tabell 5:1, som visar hur stor andel av hela tidningen som har utgjorts av sportmaterial under de hundra år som undersökningen omfattar. Observera att annonsmaterialet också ingår i totalvolymen. (Längre fram i detta kapitel redovisas hur stor andel av det redaktionella utrymmet som sporten fyllde 1995.)

Även med hänsyn tagen till tidningarnas volym visar det sig att sportmaterialet utgjorde en mycket liten del av tidningarnas innehåll

TABELL 5:1 Andel sport i dagspressen 1895-1995 i procent av det totala utrymmet.

År	JP	N-K	Arbl	DN	G-P	Arb	AB
1895	0,5	0	0	1,1	0,8	0,2	0,4
1905	0,6	0,6	0,04	2,6	1,4	0,2	1,6
1915	0,9	0,4	0,4	2,7	2,2	0,3	1,3
1925	0,9	1,1	1,6	5,3	5,9	1,3	3,2
1935	6,7	4,6	5,6	8,5	10,8	11,4	12,0
1945	7,7	10,3	8,3	5,6	8,7	8,2	13,6
1955	7,8	12,1	10,2	3,9	7,4	9,5	13,9
1965	7,7	13,7	10,9	5,1	6,7	9,5	11,3
1975	8,8	12,7	13,0	4,5	6,6	9,4	13,6
1985	11,8	15,0	15,5	4,8	7,7	8,6	16,3
1995	11,7	15,3	18,1	5,1	7,9	8,8	15,6

Kommentar: I det totala utrymmet inräknas således även alla annonser, eftertextsidor mm.

under de tre första decennierna. Storstadstidningarna, med undantag av Arbetet, upplät en större andel av sitt utrymme åt sport än vad lokal- och regionaltidningarna gjorde.

När det inträffade stora idrottshändelser fick de stor publicitet, särskilt i Stockholmspressen, kanske främst beroende på att det var i Stockholm som de stora arrangemangen ägde rum. År 1905 upptog Nordiska spelen större delen av det utrymme som sporten fick i Dagens Nyheter och Aftonbladet. Och 1912 arrangerades de olympiska spelen i Stockholm, något som bidrog till att öka intresset och uppmärksamheten för idrotten i landet. De borgerliga tidningarna satsade hårt på OS 1912. Idrottstoffet uppgick under ganska lång tid till 20-30 procent eller mera av det redaktionella utrymmet. Men även Social-Demokraten och vissa andra s-tidningar publicerade då mycket.²

Att idrotten inte utgjorde större andel i tidningarna 1915 kan därför förvåna något. Men det speglar sannolikt att idrottsaktiviteterna ännu inte var så många, framför allt inte utanför storstäderna. Dagens Nyheter publicerade störst andel sport, något som till stor del berodde på att tidningen skrev oerhört mycket om en fotbollstur-

² Lindroth 1974:160.

nering som tidningen var ekonomisk garant för. I turneringen deltog AIK, Djurgården och danska landslaget. Den internationella idrotten låg till stor del nere på grund av det då pågående världskriget.

I storstadsmorgontidningarna utgjorde sportmaterialet 1935 en större andel av dessa tidningars totala innehåll än något annat mätår i denna undersökning. Och detta trots att sidantalet hade ökat rejält jämfört med 1925. I Arbetet växte sportstoffet från drygt två fullformatssidor 1925 till 22 fullformatssidor 1935 under de tre veckor som undersökningen omfattar. Dagens Nyheter upplät på måndagarna upp till 7 sidor av totalt 32 åt sport och Göteborgs-Posten drygt 5 sidor av 22-24. Då skall man betänka att uppskattningsvis hälften av sidorna bestod av annonser i de båda tidningarna, vilket betyder att utrymmet för annat redaktionellt innehåll var synnerligen begränsat.

I de tre lokal- och regionaltidningarna växte andelen sport från 1925 till 1935 med flera hundra procent. Men till skillnad från morgontidningarna i storstäderna skulle dessa tre tidningar de kommande åren ägna en än större andel av sitt utrymme på sport.

1935 hade P.G. Peterson sedan ett par år tagit över rodret på Aftonbladet och omvandlat den till en kvällstidning i mer modern bemärkelse. I hans strategi ingick bland annat att satsa på sporten. Detta år utgjorde sportstoffet en större andel i Aftonbladet än i någon av de övriga undersökta tidningarna. Samma sak gällde 1945-1955.

Att sportmaterialet ökade så kraftigt 1935 jämfört med tio år tidigare berodde för det första på att idrottsrörelsen under denna tioårsperiod hade vuxit kraftigt. Framför allt hade den nått ut även utanför storstäderna. För det andra berodde det på att tidningarna allt mer medvetet använde sportmaterialet som konkurrensmedel.

Den tydligaste tendensen var lokal- och regionaltidningarnas allt större satsning på sportmaterialet. Framför allt Arbetarbladet och Norrbottens-Kuriren upplät 1985-1995 en större andel av sitt utrymme åt sport än någon annan morgontidning i undersökningen har gjort under hundraårsperioden. Bara Aftonbladet kom upp i liknande andel.

I Göteborgs-Posten och Arbetet var andelen sport relativt konstant under perioden 1955-1995. Dagens Nyheter, som under de första decennierna hade i särklass störst andel sport, har under efterkrigstiden istället innehållit den minsta andelen.

Hur står sig då svensk dagspress jämfört med utländsk med avseende på omfattningen av sportmaterial? Jag har valt att jämföra med Finland, ett land som i mycket liknar Sverige, inte minst idrottsligt.

5.3 Andel sport av det redaktionella utrymmet

En analys av Hufvudstadsbladet och Vasabladet 1989 visar att sporten utgjorde 9,4 procent av innehållet under en månad. Av de övriga avdelningarna i tidningen var det endast lokal- och inrikesmaterialet sammantaget som tog mer plats.³

Då Tidningarnas Förbund undersökte 46 dagstidningar vecka 14 år 1989 visade sig sporten utgöra 12,2 procent av tidningarnas innehåll, då annonserna inte räknades in. Speciellt söndagar och måndagar är stora sportdagar i pressen, då idrotten kan fylla nästan hälften av de redaktionella sidorna.⁴

Jag har, som framgått, inkluderat annonsmaterialet, då jag räknat fram sportmaterialets andel av tidningen. Orsaken är främst att det skulle vara alltför tidskrävande att på mikrofilmen räkna hela annonsmängden i varje analyserat tidningsnummer. I en så här omfattande analys gäller det att försöka väga arbetsinsatsen mot värdet av tänkbara resultat. Jag bestämde mig istället för att med hjälp av intervjuer med sportchefer eller redaktionsledare försöka få fram uppgifter om sportens andel av det redaktionella utrymmet åtminstone under de senaste åren och dessutom sportens andel av den redaktionella budgeten. I tabell 5:2 på nästa sida redovisas svaren på hur stor andel av det redaktionella utrymmet och budgeten som tillföll sportavdelningen 1995.

Den slutsats man kan dra är att de svenska dagstidningarna ägnar en större andel åt sportmaterialet än de finländska tidningarna. Dagens Nyheter ligger något under det finländska genomsnittet men i övrigt innehåller de svenska tidningarna 1985-1995 en större andel sport än de finländska gjorde 1989. Särskilt stor andel av det redaktionella utrymmet får sportmaterialet numera i den svenska lokal- och regionalpressen.

En kanske något oväntad förklaring till detta finner man också i tabell 5:2, som visar att det uppenbarligen är billigare att fylla tidningen med sport än med annat material. Sportredaktionernas andel av den redaktionella budgeten ligger genomgående lågt i förhållande till den andel av utrymmet som sportredaktionen fyller.

Allra mest tycks redaktionsledningen få ut av sporten på Dagens Nyheter. Tidningens sportavdelning tilldelas 4,3 procent av den gemensamma redaktionella budgeten men fyller 11,6 procent av det redaktionella utrymmet. Siffrorna gäller alltså 1995, då tidningens sportavdelning skurits ner på några år från 28 till 20 medarbetare. Ändå innehåller tidningen mer sportmaterial än tidigare år, vilket ty-

³ Vestergård 1989:4-10.

⁴ Ibid.

TABELL 5:2 Sportavdelningens andel av det redaktionella utrymmet och av den redaktionella budgeten 1995. (Procent)

Tidning	Utrymme	Budget
Jönköpings-Posten	16,5	12,5
Norrbottnens-Kuriren	20	13
Arbetsbladet	20	12
Dagens Nyheter	11,6	4,3
Göteborgs-Posten	13	8
Arbetet	12	9,2
Aftonbladet	17	9

Kommentar: Utrymmet är beräknat på tidningarnas huvudupplagor och tar inte hänsyn till att några av tidningarna kommer ut i flera editioner. Ej heller är bilagorna — bortsett från spelbilagorna — inräknade i det redaktionella utrymmet.

Källor till uppgifterna i tabell 5:2 är i vissa fall sportcheferna, i andra fall redaktionschefer eller chefredaktörer.

der på att varje medarbetare presterar mera och/eller att tidningen allt mer utnyttjar exempelvis TT:s tjänster.

Aftonbladets sportavdelning fyller också ett stort utrymme i förhållande till vad den kostar. Under hela 1990-talet har sportavdelningen erhållit 8-9 procent av den redaktionella budgeten. 1995 svarade avdelningen för 17 procent av det redaktionella utrymmet i tidningen. I såväl Dagens Nyheter som Aftonbladets fall beror den jämförelsevis låga budgetandelen för sporten sannolikt på att de har så många fler avdelningar och korrespondenter än de övriga tidningarna i undersökningen.

På Arbetets sportredaktion finns en stor kostnadsmedvetenhet bland medarbetarna. Trots det är avdelningen dyrare i förhållande till det utrymme den fyller än de övriga tidningarnas sportavdelningar. Vad detta beror på är svårt att förklara. Möjligen är det en effekt av att hela redaktionens budget är så hårt bantad.

Även Göteborgs-Postens sportavdelning är relativt dyr i förhållande till det utrymme den fyller, jämfört med de andra tidningarna. Här är sannolikt förklaringen en annan än i Arbetets fall. Göteborgs-Postens sportavdelning tillåts exempelvis fortfarande att bevaka de flesta större tävlingar utomlands.

TABELL 5:3 Antal sportartiklar (varav notiser inom parentes) i dagstidningarna under tre veckor 1895-1995.

År	Lokal- och regionalpress	Storstads- morgonpress	Kvälls- press	Totalt
1895	5 (4)	51 (31)	19 (14)	75 (49)
1905	30 (15)	59 (26)	14 (3)	103 (44)
1915	48 (20)	221 (133)	68 (38)	337 (191)
1925	208 (101)	666 (290)	149 (35)	1 023 (426)
1935	588 (259)	1 575 (440)	414 (95)	2 577 (794)
1945	810 (180)	1 435 (451)	570 (175)	2 828 (806)
1955	1 183 (371)	1 751 (562)	616 (165)	3 550 (1098)
1965	1 428 (386)	2 303 (799)	323 (39)	4 053 (1224)
1975	1 367 (257)	1 905 (572)	467 (180)	3 738 (1009)
1985	1 672 (288)	1 944 (550)	351 (62)	3 967 (900)
<u>1995</u>	<u>1 704 (186)</u>	<u>1 845 (387)</u>	<u>435 (72)</u>	<u>3 984 (645)</u>
Totalt:	9 043 (2 067)	13 755 (4 241)	3 426 (878)	26 254 (7 186)

Kommentar: Observera att ett lördagsnummer av Dagens Nyheter 1945 saknas i materialet.

5. 4 Antal artiklar

Med tanke på att utrymmet för sportstoff har ökat explosionsartat ligger det nära till hands att tro att antalet artiklar skulle ha ökat i motsvarande grad. Och visst har artiklarna blivit fler åren, men inte alls i samma takt som utrymmet har ökat, vilket tyder på att artiklarna istället har blivit större.

Fram till och med 1965 ökade antalet artiklar kontinuerligt med undantag för år 1945, då antalet minskade något i storstädernas morgontidningar. Men 1965 innehöll de sju tidningarna fler sportartiklar än någonsin. Trots att utrymmet för sport fortsatte att öka och nästan var fördubblat 1995 jämfört med 1965 sjönk antalet artiklar något.

Som framgår av tabell 5:3 är utvecklingen något olika i storstads-tidningarna jämfört med lokal- och regionaltidningarna. Med undantag av 1975 har den sistnämnda gruppen publicerat allt fler artiklar under hela perioden, medan storstadspressen innehöll fler sportartiklar 1965 än något senare år. Att antalet artiklar minskade i gruppen lokal- och regionaltidningar 1975 berodde enbart på Jönköpings-

Posten, som minskade antalet sportartiklar kraftigt jämfört med 1965. De båda andra regionaltidningarna publicerade däremot fler artiklar 1975 än tio år tidigare.

År 1985 innehöll de tre lokal- och regionaltidningarna för första gången nästan lika många sportartiklar (exklusive notiser) som de tre storstadsmorgontidningarna och tio år senare publicerade de fler artiklar än storstadstidningarna.

Den kraftigaste minskningen av antalet sportartiklar har Göteborgs-Posten svarat för. 1965 publicerade tidningen 987 artiklar under de tre veckor som ingår i analysen. 1995 innehöll tidningen en tredjedel färre artiklar på sportsidorna. I Arbetet var utvecklingen likartad. Dagens Nyheter har visat upp en något annorlunda utveckling i fråga om antal publicerade sportartiklar. Toppåret för Dagens Nyheter var 1935, då tidningen publicerade 729 sportartiklar under de tre analyserade veckorna. De två följande decennierna sjönk antalet kraftigt för att åter stiga 1965. Därpå gick det ner igen. 1985 publicerade Dagens Nyheter sålunda bara 441 artiklar under de tre analyserade veckorna. Det var mindre än i alla andra tidningar i undersökningen med undantag för Aftonbladet. 1995 ökade antalet sportartiklar däremot på nytt.

Kvällstidningen Aftonbladet har också visat upp en delvis annorlunda utveckling av antalet publicerade sportartiklar. Störst antal innehöll tidningen redan 1955. Tio år senare hade antalet i det närmaste halverats. De följande decennierna gick antalet sportartiklar i Aftonbladet upp och ner.

Siffrorna inom parentes i tabell 5:3 visar att utvecklingen vad gäller antalet notiser var tämligen lik artikelutvecklingen. 1965 var toppåret med 1224 notiser på tre veckor i de sju tidningarna tillsammans. Allra flest publicerades i Göteborgs-Posten. Dagens Nyheter hade näst flest. Därpå följde Jönköpings-Posten. Sedan sjönk antalet notiser i såväl lokal- och regionaltidningarna som i storstädernas morgontidningar. Som synes växlade notisantalet på ett annat sätt i Aftonbladet. Just 1965 publicerade Aftonbladet ett fåtal notiser jämfört med de två föregående decennierna och det efterföljande. 1975 var det år då Aftonbladet publicerade fler notiser än något annat år. Tio år senare hade antalet notiser sjunkit till en tredjedel.

Lokal- och regionaltidningarna har alltid publicerat avsevärt färre notiser än morgontidningarna i storstäderna. 1965-1995 publicerade de knappt hälften så många notiser som dessa.

Detta avsnitt har visat att antalet sportartiklar och -notiser har sjunkit kraftigt sedan 1965. Ändå dubblerades nära nog utrymmet för sportmaterialet under samma period. Detta kan bara tyda på en

TABELL 5:4 Genomsnittlig artikelstorlek i lokal- och regionalpress, storstadsmorgontidningar samt kvällstidning under perioden 1895-1995. (Spaltcentimeter)

År	Lokal- och regional press	Storstadspress	Kvällspress	Totalt
1895	50	25	23	26
1905	18	34	60	35
1915	16	41	19	32
1925	15	30	28	28
1935	24	31	33	30
1945	31	29	31	30
1955	32	30	36	32
1965	38	35	55	38
1975	40	41	64	43
1985	49	48	81	52
1995	49	50	61	50

Kommentar: Artikelstorleken inkluderar rubrik och bild(-er).

Siffrorna i tabellen är framräknade exklusive resultatbörser, tips- och travservice. I tabellen ingår inte heller notiserna.

sak, nämligen att de enskilda sportartiklarna är betydligt större 1995 än vad de var 30 år tidigare. Att det förhåller sig framgår också av tabell 5:4, som visar den genomsnittliga artikelstorleken i lokal- och regionalpressen, storstadsmorgontidningarna samt kvällstidningen.

År 1895 var den genomsnittliga artikeln 26 spaltcentimeter i de tre tidningsgrupperna tillsammans. 90 år senare hade storleken fördubblats, men utvecklingen har varit ojämn. Artikelstorleken minskade under perioden 1915-1925 för att sedan vara i stort sätt oförändrad de närmaste tre decennierna. Från och med 1965 ökade storleken däremot på nytt kraftigt.

Tabell 5:4 visar också att, bortsett från 1895, sportartiklarna i storstadsmorgonpressen har varit avsevärt större än i lokal- och regionalpressen. Att den genomsnittliga artikellängden i lokal- och regionalpressen var 50 spcm 1895 berodde på en enda artikel i Jönköpings-Posten. Det var den enda som publicerades under de tre veckor som analysen omfattar.

Från och med 1945 var artikellängden tämligen likartad i lokal-

och regionalpressen samt i storstadsmorgonpressen. De flesta mät-åren var lokal- och regionalpressens artiklar i genomsnitt något längre än de i storstädernas morgontidningar. Inga artiklar var emellertid tillnärmelsevis så genomsnittligt långa som Aftonbladets under perioden 1955-1995. År 1985 fyllde den genomsnittligt långa artikeln i Aftonbladet drygt 40 procent av tabloidsidan, vilket i sin tur betyder att det fick plats något mindre än två och en halv artikel per sida.

Det faktum att artiklarna har tagit större utrymme med åren betyder inte att texterna nödvändigtvis har blivit längre. Snarare har det blivit så att en allt större andel av artikelutrymmet har upptagits av bilder och rubriker. Mer om detta i senare kapitel.

5. 5 Sportnyheter — inte bara på måndagar

Harry Hjärne berättade i sina memoarer att sportmaterialet vissa måndagar i slutet av 1920-talet och under 1930-talet fyllde halva Göteborgs-Posten till vissa läsares förtvivlan. Anledningen till att just måndagsnumren fylldes med sport var att söndagen ända in på 1960-talets början var den enda riktigt stora sportdagen. Det var den enda dag som de flesta var lediga och därmed hade tid att utöva idrott eller se på den. Kvällsmatcher och -tävlingar utomhus på vardagarna var otänkbart så länge det inte fanns elljusanläggningar. Dessa installerades inte i någon större omfattning på idrottsplatserna i Sverige förrän i slutet av 1950-talet och början av 1960-talet.

Att sport numera utövas alla veckans dagar har också påverkat tidningarnas sportrapportering och bidragit till att sporten har fått ett allt större utrymme.

I tabell 5:5 och 5:6 visas hur sportstoffet har fördelat sig över veckodagarna i tidningarna under perioden 1925-1995. Tabell 5:5 redovisar hur sporten fördelat sig över veckodagarna i de tidningar som har utkommit sex dagar i veckan medan tabell 5:6 visar motsvarande för de tidningar som har kommit ut sju dagar i veckan. De första decennierna är utelämnade eftersom de sju tidningarna då hade så olika antal utgivningsdagar att det är svårt att på ett överskådligt sätt redovisa resultaten.

En klar tendens är att sportmaterialet fördelar sig allt jämnare över veckans dagar. Det gäller såväl i sex- som sjudagarstidningarna. Så sent som 1965 publicerades en mycket stor andel av veckans sport i måndagsnumren. Allra mest i Jönköpings-Posten med 45 procent. Men därefter har det skett en kraftig utjämning.

TABELL 5:5 Sportmaterialet fördelat på veckodagar i sexdagarstidningarna under perioden 1925-1995. Andelar i procent av det totala sportmaterialet i spaltcentimeter.

År	Må	Ti	On	To	Fre	Lö	Totalt
1925	33	17	15	11	12	12	100
1935	28*	25	12	12	12	11	100
1945	35	13	15	13	11	13	100
1955	36	15	15	12	11	11	100
1965	38	13	11	12	15	11	100
1975	33	16	13	14	12	12	100
1985	31	16	14	14	14	11	100
1995	28	19	13	16	13	11	100

Kommentarer: *1935 inföll annandag pingst en måndag i den junivecka som ingår i analysen och då utkom ingen av tidningarna. Det innebär att 1935 ingår bara två måndagar mot tre vardagar i övrigt.

I tabellen ingår under perioden 1925-1935 de tre lokal- och regionaltidningarna samt Göteborgs-Posten och Arbetet. 1945 utgår Göteborgs-Posten och 1955 Arbetet, vilka då övergått till sjudagarsutgivning.

TABELL 5:6 Sportmaterialet fördelat på veckodagar i sjudagarstidningarna under perioden 1925-1995. Andelar i procent av det totala sportmaterialet i spaltcentimeter.

År	Må	Ti	On	To	Fre	Lör	Sön	Totalt
1925	33	9	11	11	16	9	11	100
1935	20*	14	12	12	12	12	18	100
1945	24	10	10	9	10	14	24	100
1955	27	12	9	10	10	14	18	100
1965	27	11	11	12	12	13	14	100
1975	24	11	11	12	13	11	18	100
1985	23	17	12	12	11	10	15	100
1995	18	15	14	14	13	13	13	100

Kommentar: * 1935 inföll annandag pingst en måndag i juni och då utkom bara Aftonbladet, inte Dagens Nyheter.

1925-1935 ingår endast Dagens Nyheter och Aftonbladet i tabellen. Från 1945 också Göteborgs-Posten och från 1955 också Arbetet.

År 1935 var andelen sport på måndagarna betydligt lägre än såväl 1925 som 1945. Orsaken är att annandag pingst inföll en måndag i den junivecka som ingår i undersökningen. Den enda av de sju tidningarna som kom ut den måndagen var Aftonbladet. Tabell 5:5 visar alltså att på två måndagar innehöll sexdagartidningarna 28 procent av all sport som de publicerade under tre veckor.

I tabell 5:6 framträder ett annorlunda mönster än i tabell 5:5. Under perioden 1935-1955 publicerades en stor andel av sportmaterialet i söndagsnumren. 1945 till och med en lika stor andel som på i måndagstidningarna. Den främsta anledningen till det var Aftonbladets sportbilaga på söndagarna. Tidningen publicerade då tre gånger mer sport på söndagen än på måndagarna.

År 1965 var Aftonbladets sportbilaga nedlagd sedan flera år tillbaka och detta år publicerade tidningen en mindre andel sport på söndagarna än någon annan dag i veckan.

Göteborgs-Posten, som 1945 hade börjat med sjudagarsutgivning, innehöll då nästan lika mycket sport på söndagarna som på måndagarna. Förhandsmaterialet fick breda ut sig i söndagstidningen medan det var en viss återhållsamhet med sporten i måndagsnumren under detta sista krigsår.

Från och med 1975 har fördelningen av sportmaterialet blivit jämnare över veckans dagar även om måndagsnumren har fortsatt att innehålla mest sport. Såväl i sex- som sjudagartidningarna har tisdagsnumren de senaste två decennierna innehållit mer sport än övriga dagar med undantag av måndagarna. Det har framför allt berott på den expanderande trav-, fotbolls- och lottotipsservicen. 1995 innehöll t ex Aftonbladet dubbelt så mycket sport på tisdagarna som på måndagarna. Dagens Nyheter avvek genom att bara publicera åtta procent av sin veckoranson av sport på tisdagarna. Tidningen sparade bland annat sin tipsservice till onsdagarna.

Det förekom emellertid en hel del sport i tisdagsnumren under de första decennierna också, särskilt i lokal- och regionaltidningarna. Inte mindre än 60 procent av Norrbottens-Kurirens sportmaterial publicerades i tisdagsnumret under de tre veckorna 1915. Skälet var att det tog tid för tidningen att få referat från söndagstävlingarna runt om i det stora bevakningsområdet. Sporthändelser från fjärran, t ex Stockholm, nådde inte tidningen förrän på tisdagen eller onsdagen. Ännu fanns inte TT till hjälp. Även de andra tidningarna hade liknande problem. Jönköpings-Postens läsare fick 1905 vänta till tisdagen för att få läsa om Nordiska spelens tävlingar under lördagen och söndagen.

År 1985-95 minskade andelen sport på söndagarna i sjudagartidningarna, utom i Dagens Nyheter, som istället ökade så att nästan var femte sportartikel publicerades den dagen. I övrigt bestod tendensen från 1985, nämligen att tisdagsnumren innehöll en stor andel sport

medan måndagsnumren fortsatte att tappa andeler. I sjudagarstidningarna var det 1995 bara fem procentenheters skillnad mellan måndagarna som hade mest sport och fredagarna-söndagarna som innehöll minst sport. 1925 var skillnaden 24 procentenheter.

Måndagens sportutbud i sexdagarstidningarna minskade också 1995 och detta trots att både Norrbottens-Kuriren och Arbetarbladet hade börjat ge ut en 12-sidig sportbilaga varje måndag.

5. 6 Sammanfattning

Från 1895 och fram till och med 1965 ökade antal sportartiklar och utrymme för sport i någorlunda likartad takt. Och ökningen var mycket kraftig. Därefter skedde en till synes märklig förändring. Utrymmet för sport fortsatte visserligen att växa i snabb takt. Däremot sjönk antalet sportartiklar i storstadstidningarna och ökningstakten minskade i lokal- och regionaltidningarna. Antalet artiklar och notiser sammantagna har faktiskt sjunkit något i lokal- och regionalpressen också från 1985 till 1995.

Att antalet artiklar har minskat kan förefalla märkligt inte enbart mot bakgrund av att utrymmet har ökat utan också på grund av att idrotten fortsätter att expandera. Allt fler grenar, tävlingar, matcher och allt fler deltagare. Men även Strid - Weibull (1985) och Östberg (1993) kom fram till att utrymmet för sport ökade samtidigt som antalet artiklar minskade.

Uppenbarligen gör tidningarna numera ett snävare urval och väljer att rapportera från en allt mindre andel av sportaktiviteterna. Varje enskild artikel får i genomsnitt ett betydligt större utrymme. Vad detta i sin tur beror på kommer att diskuteras i senare kapitel.

En anledning till att sportmaterialet har kunnat expandera som det gjort är att tävlingar och matcher numera äger rum veckans alla dagar, vilket medför ett jämnare flöde av sportnyheter. Allt är inte längre koncentrerat till söndagar. Därför har det skett en utjämning av sportstoffet i tidningarna över veckans olika dagar. Det finns vissa skillnader mellan tidningarna, men de blir allt mindre. Framför allt är det svårt att finna några systematiska olikheter mellan lokal- och regionalpressen och storstadspresen.

KAPITEL 6

Sportsidornas innehåll och karaktär

6. 1 Inledning

Av föregående kapitel framgick att sporten får allt mer utrymme i de svenska dagstidningarna. I detta kapitel skall vi titta närmare på innehållet på de allt fler sportsidorna.

Ett sätt att beskriva innehållet är att redovisa vilka idrottsgrenar som artiklarna handlar om. Ju fler grenar, desto större bredd i utbudet. En naturlig fråga i sammanhanget är vad som styr sportredaktionens urval i fråga om vilka grenar som man bevakar.

Ett annat sätt att beskriva innehållet är att analysera vilka ämnesområden som artiklarna tar upp. Alla sportartiklar handlar inte om att skildra det normala idrottsliga skeendet på tävlingsarenan. Det räcker med en snabb blick på sportsidorna för att konstatera att de åtminstone numera även handlar om aktivas kommentarer, pengar, bråk, doping, förhandsspekulationer etc.

Ett tredje sätt att beskriva karaktären på sportsidornas innehåll är att visa vad sportartiklarna är inriktade på i fråga om idrottslig nivå och kön. Med andra ord, i vilken utsträckning handlar sportmaterialet om elit-, bredd och ungdomsidrott samt manlig och kvinnlig idrott? I anslutning till detta avsnitt redovisas också i vilken grad rapporteringen är personorienterad.

De ämnesområden som behandlas på sportsidorna speglar antag-

ligen i viss utsträckning idrottsvärldens utveckling — inte minst från amatörism till professionalism.

Även sportjournalisterna har blivit professionellare, vilket sannolikt har förändrat deras inställning såväl till idrottsrörelsen som till läsarna. Detta har i sin tur påverkat idrottsbevakningen på flera olika sätt, vilket behandlas i ett senare kapitel.

6. 2 De stora idrottsgrenarna

Då och då riktas det kritik mot sportsidorna för att de enbart handlar om ett fåtal sporter och bland annat negligerar nya idrottsgrenar eller idrottsgrenar med relativt få aktiva. I detta avsnitt redovisas vilka idrottsgrenar som har uppmärksammats i sportartiklarna under perioden 1895-1995.

Den idrottsliga världen har utvecklats och förändrats avsevärt under de hundra år som denna undersökning omfattar. De flesta idrottsgrenarna utövades någonstans i världen redan i slutet av 1800-talet, men i vissa fall dröjde det åtskilliga år innan de började utövas i Sverige. En exakt kartläggning av när olika idrottsgrenar kom till Sverige och när tävlingar i dessa började arrangeras har jag inte funnit. För att ge en bild av idrottens utveckling i landet visar jag istället när de olika idrottsförbunden bildades och när svenskt mästerskap arrangerades i grenen för första gången. Det bör ge en någorlunda god bild av när de olika idrottsgrenarna uppnådde en sådan grad av organisation, som exempelvis krävs för en landsomfattande tävlingsverksamhet. Uppställningen över de svenska idrottsförbundens födelseår och första SM finns i appendix.

I tabell 6:1 på nästa sida visas hur stort utrymme de olika idrottsgrenarna har fått på sportsidorna i de sju tidningarna tillsammans under några mätår under perioden 1895-1995.

När resultaten tolkas är det viktigt att tänka på att analysen omfattar endast en vecka då de renodlade vinteridrotterna pågår medan många idrottsgrenar utövas såväl i juni som september. Det gör direkta jämförelser mellan vintersportgrenar och övriga idrottsgrenar mindre meningsfulla. Tabell 6:1 visar emellertid hur varje enskild gren står sig i kampen om tidningarnas uppmärksamhet under den period som undersökningen omfattar.

Gränsen mellan vinter- och sommaridrotter har för övrigt blivit allt oklarare med åren. Tidigare styrdes idrottsutövandet helt av klimatet men så är det inte längre. Fotboll och ishockey, de numera två största sporterna, var tidigare klart knutna till varsin årstid. Ishockey

TABELL 6:1 Andel utrymme för olika idrottsgrenar i de sju dagstidningarna under perioden 1895-1995.

	1895	1905	1915	1925	1935	1945	1955	1965	1975	1985	1995
Fotboll	0	0	53	21	28	24	31	40	31	32	27
Ishockey	0	0	0	0	0	2	3	12	12	14	22
Friidrott	2	3	6	15	13	13	9	7	3	2	7
Tennis	0	0	0	3	2	1	2	1	12	5	6
Handboll	0	0	0	0	1	5	5	4	3	2	4
Trav	5	0	3	2	2	3	0	4	4	4	4
Bandy	0	0	3	4	6	4	6	5	4	4	3
Skidor	2	3	7	2	6	7	5	4	5	4	3
Bilsport	2	2	2	2	2	0	2	1	3	2	2
Basket	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	3
Golf	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	2
Bordtennis	0	0	0	0	0	1	1	0	4	2	1
Orientering	0	0	0	0	1	4	2	2	3	1	1
Cykel	12	2	0	4	2	4	2	1	0	4	1
Skridsko	0	3	1	1	1	6	6	2	0	0	0
Skytte	29	11	6	8	2	2	0	1	1	0	0
Brottning	5	0	2	4	7	2	2	1	1	1	0
Boxning	0	0	1	10	6	5	5	4	1	4	0
Galopp	7	0	0	3	1	0	0	1	0	0	0
Segling	3	4	7	3	1	1	1	0	1	0	1
Konståkning	0	6	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Motorcykel	0	0	0	2	1	1	2	1	1	1	0
Ridsport	23	5	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Simning	0	0	0	0	1	1	2	1	1	1	0
Bowling	0	0	0	0	1	1	1	0	1	1	0
Gång	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0
Gymnastik	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Alpint	0	0	0	0	0	0	0	0	1	5	0
Kanot	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0
Badminton	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Blandade	10	59	4	9	9	12	7	5	4	2	4
Övriga	0	3	4	6	6	6	4	1	3	3	7
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N-tal	660	1961	4388	15952	50578	56227	72750	99414	107061	147673	150678

Kommentar: N-talet anger antal spaltcentimeter sport i de sju tidningarna sammanlagt under de tre veckor per år som analyserats, exklusive trav- och fotbollstips samt resultatböcker och texter som inte handlar om någon idrottsgren. Observera att notismaterialet inte heller ingår i tabellen.

I tabellen ingår samtliga grenar som vid något mätillfälle uppnådde en procent eller mer av det samlade sportutrymmet.

har de senaste decennierna utsträckt sin säsong oerhört, vilket skett med hjälp av inomhushallar. Elitserien börjar redan i september och har då föregåtts av åtskilliga träningsmatcher och turneringar. Säsongen avslutas inte förrän sent på våren med VM. Fotbollen har förlängt säsongen genom diverse cupspel i Europa. Dessutom har inomhushallar för fotboll växt upp och möjliggjort t ex Hallsvenskan som spelas under vintersäsongen.

Idrotter som friidrott, simning och tennis utövades tidigare nästan enbart på somrarna men har också med hjälp av inomhushallar blivit åretruntidrotter. Andra grenar som har förändrat tävlingssäsongen är handboll, som tidigare var en åretruntsport med seriespel såväl utomhus som inomhus. Från och med 1960-talet är handboll i huvudsak en inomhusgren som utövas i seriesammanhang under vinterhalvåret. Trav var ursprungligen främst en vintersport. Loppen kördes på sjöisar innan det fanns riktiga travbanor. Sedan några decennier tillbaka arrangeras travtävlingar däremot året runt.

I de fall då skribenten inte har angett vilken idrott han skrivit om har jag så långt det varit möjligt ändå fört artikeln till den idrott texten handlar om. Med hjälp av resultat och namn var det oftast ganska enkelt.

Det är uppenbart att utbudet har breddats med åren. 1895 skrev de då sex tidningarna (Arbetsbladet hade inte grundats än) endast om 10 sporter (+blandat), medan de sju tidningarna skrev om 51 sporter (+blandat) under de tre veckor som undersökningen omfattar 1985-95. Bredden ökade mest fram till 1935 då 41 sporter (+blandat) fanns med i de sju tidningarna. Därefter har antalet grenar ökat något för varje år fram till och med 1985, med undantag för krigsåret 1945.

År 1995 fanns således artiklar inte bara om de vanligaste grenarna utan också om amerikansk fotboll, baseball, rodel, bågskytte, curling, fäktning, gymnastik, judo, rugby, simhopp, squash, tyngdlyftning, vattenskidor, volleyboll — även beachvolleyboll — jogging, skidskytte, freestyle, och rullstol. Till detta kom kategorin 'övrigt', som detta år inrymde mountainbike, triathlon, kanotpolo, frisbee och draghund.

Golf- och bordtennisentusiasterna tycker förmodligen att en-två procent av utrymmet på sportsidorna 1995 är på tok för lite. Och visst är det lite jämfört med några av de andra sporternas utrymmen. En procent betydde dock drygt 1 500 spaltcentimeter på tre veckor i de sju tidningarna tillsammans. Det utrymmet motsvarar bortåt fyra helsidor i en tidning av Dagens Nyheters format.

Bortsett från de två första decennierna i denna undersökning top-par fotboll varje år. År 1915 fyllde grenen drygt hälften av allt

sportutrymme i de sju tidningarna. Därefter har den legat på 21-31 procent med undantag för 1965 då den upptog 40 procent av utrymmet.

Det bör dock noteras att fotboll 1995 upptog ett större utrymme i spaltcentimeter räknat än 1965, trots att andelen av det totala sportutrymmet var mindre. Det beror på att sportsidorna var betydligt fler 1995 än tio år tidigare. (Därtill kommer den med åren alltmer omfattande tipsservicen som också i huvudsak handlar om fotboll.)

Friidrott var i flera decennier den näst största idrottsgrenen på sportsidorna, men tappade från och med 1975 åtskilliga andelar av utrymmet för att 1995 få ett uppsving, när VM stod för dörren i Göteborg. (Det kan också vara så att friidrott har uppmärksammats mer på 1990-talet på grund av alla stora TV-sända friidrottsgalor runt om i Europa.) Den näst största idrottsgrenen på sportsidorna har de senaste decennierna istället varit ishockey, som 1965 passerade friidrott.

Skytte är en annan idrottsgren som sportavdelningarna tycks ha tappat intresset för. Det var en av de vanligaste idrottsgrenarna i tidningarna under de fyra första decennierna som denna undersökning omfattar. Skytte var till och med den allra vanligaste enskilda grenen under de båda första decennierna. Därefter minskade skyttets andel av det totala sportutrymmet kraftigt. De två senaste decennierna har mindre än en procent av sportutrymmet bestått av skytte.

En idrottsgren, som länge förde en tämligen undanskymd tillvaro på sportsidorna är tennis. Detta trots att Sverige under årens lopp har haft många duktiga spelare. Tennis fick sitt stora genombrott i svensk dagspress i och med Björn Borgs genombrott i början av 1970-talet. 1975 var tennis plötsligt den tillsammans med ishockey näst största idrottsgrenen på sportsidorna i de sju tidningarna sammantaget. Därefter har tennis behållit sin ställning som en av de vanligaste idrottsgrenarna i tidningarna.

Några grenar har under ett av de analyserade åren fått extra stor uppmärksamhet. Kategorin "blandade grenar" dominerade i de analyserade tidningarna 1905. Orsaken var referaten från Nordiska spelen i Stockholm. I en artikel per dag rapporterades det om spelens alla olika grenar. 80 procent av Aftonbladets sportutrymme ägnades åt dessa spel mot ungefär hälften i de övriga tidningarna, med undantag av Norrbottens-Kuriren, där Nordiska spelen utgjorde en avsevärt mindre andel.

Fotboll upptog 1915 drygt 50 procent av sportutrymmet vilket kan tyckas märkligt eftersom seriesystemet ännu inte hade kommit igång på allvar. Störst andel fotboll fanns i Dagens Nyheter med näs-

tan 70 procent. Detta berodde nästan enbart på att tidningen i juni skrev väldigt mycket om det egna arrangemanget, fotbollsturneringen med danska landslaget, AIK och Djurgården. Det är uppenbart att den höga siffran för fotboll det året påverkades av valet av undersökningsperiod.

1955 blev plötsligt skridsko en stor sport under den period som analyseras. På en vecka fyllde skridsko sex procent av det totala sportutbudet under tre veckors tid. Förklaringen är att skridsko-EM avgjordes i Eskilstuna och Sveriges nya stjärnskott Sigge Eriksson lyckades besegra alla, även de sovjetiska favoriterna. Ett liknande uppsving fick bordtennisen två decennier senare. Då avgjordes VM i grenen i Calcutta under den septembervecka som ingår i analysen. Även i dessa båda fall är det tydligt att valet av analysperiod har påverkat siffrorna.

Detsamma gäller antagligen i fråga om den alpina sporten. Inemar Stenmark hade inlett sin lysande karriär, men just under den vecka i februari 1975 som ingår i analysen tävlade han inte. "Stenmark-effekten" märktes däremot tio år senare, då alpint på en vecka upptog fem procent av sportutrymmet i de sju tidningarna tillsammans. Då tävlade inte Stenmark längre, men sporten hade kommit i fokus genom honom, vilket gjorde att hans svenska efterföljare bevakades.

En närmare granskning visar att det har funnits vissa skillnader mellan lokal- och regionalpressen och storstadstidningarna i fråga om vilka sporter som prioriterats, men de har inte varit många. Det har faktiskt varit större skillnader inom de båda grupperna, något som troligen kan förklaras med de skilda klimatförhållandena i de sju tidningarnas spridningsområden.

Lokal- och regionaltidningarna har ända sedan 1935 ägnat en större andel av sitt sportutrymme åt orientering än vad storstadstidningarna har gjort. 1945 och 1955 skrev även Aftonbladet mycket om orientering. Tidningen var bland annat medarrangör av tiomilaorienteringen.

I övrigt har det varit lättare att finna skillnader mellan de enskilda tidningarna. Norrbottens-Kuriren publicerade från 1925 och framöver naturligt nog nästan alltid i särklass störst andel skidor. 1935 utgjorde skidor 41 procent av tidningens totala sportutrymme under de tre veckor som undersökningen omfattar! Anmärkningsvärt var annars att faktiskt även de sydsvenska tidningarna publicerade en relativt stor andel skidor varje år — utom 1955, som tycks ha varit ett extremt dåligt år för skidåkning i Sydsverige. 1975 publicerade till och med Dagens Nyheter mer och Aftonbladet nästan lika stor andel om skidor som Norrbottens-Kuriren.

Från 1945 och framöver publicerade Norrbottens-Kuriren också en större andel basket än övriga tidningar medan bandyn ägnades ett betydligt mindre intresse. 1995 var ishockey för första gången den största idrotten i Norrbottens-Kuriren. Större än fotboll, trots att tidningen detta år innehöll en större andel fotboll än någon av de andra tidningarna.

De båda andra lokal- och regionaltidningarna, Jönköpings-Posten och Arbetarbladet, publicerade en större andel om bandy än övriga tidningar från 1935 och framåt med undantag för 1995. Den småländska tidningen avvek i övrigt genom att ägna en större andel av utrymmet åt motorsport (såväl bil- som motorcykelsport) och handboll än de andra tidningarna. I gengäld upplät tidningen mindre utrymme åt boxning samt trav- och fotbollstips.

Arbetet skrev under större delen av undersökningsperioden betydligt mer om brottnig än vad de andra tidningarna gjorde. Från 1945 till 1975 var Arbetet också den tidning som skrev mest om tennis. En tredje idrottsgren som under fler decennier förekom mer i Arbetet än i andra tidningar var friidrott. I alla år skrev däremot Arbetet mycket lite om bandy, ishockey och motorsport jämfört med

TABELL 6:2 Antal idrottsgrenar som förekom i de sju tidningarna under de tre undersökta veckorna 1895-1995.

År	JP	NK	Arbbl	DN	GP	Arb	AB	Totalt
1895	1	0	0	5	6	1	3	11
1905	3	2	0	8	6	1	4	13
1915	4	4	5	12	9	3	12	19
1925	4	8	6	25	15	7	17	27
1935	19	13	14	32	20	25	33	41
1945	19	24	24	31	24	21	30	39
1955	26	27	23	31	30	29	27	43
1965	29	26	31	31	36	37	20	41
1975	26	36	35	29	29	32	24	46
1985	35	29	35	31	32	31	21	51
1995	35	32	36	32	35	30	22	54

Kommentarer: I denna tabell ingår inte notismaterialet och resultatbörser. Kategorin blandat ingår inte heller i tabellen, vilket möjligen kan leda till att någon idrottsgren inte kommer med, trots att det skrivits om den i en artikel som handlar om flera grenar.

de andra tidningarna. Utöver vad som ovan beskrivits fanns det inga tydliga tendenser vad gäller de enskilda tidningarnas prioriteringar.

Hittills har visats vilka idrottsgrenar som varit vanligast och hur många grenar som överhuvudtaget uppmärksammats i tidningarna under den period som undersökningen omfattar. Utvecklingen har emellertid varit olika i de sju tidningarna.

Av tabell 6:2 framgår att det under de första två decennierna enbart var Dagens Nyheter och Göteborgs-Posten som rapporterade om mer än ett fåtal idrottsgrenar. Anmärkningsvärt var att Stockholms-tidningarna, Dagens Nyheter och Aftonbladet, visade upp sin största bredd på sportsidorna redan 1935.

Efter 1935 har Aftonbladet blivit allt smalare i sitt urval av idrottsgrenar, medan Dagens Nyheter bredd bara har minskat något för att 1995 åter nå samma bredd som 60 år tidigare. Det är uppenbart att Aftonbladet inte längre känner någon redovisningsskyldighet utan istället alltmer fokuserar på de stora arenaidrotterna och de idrottsgrenar som uppmärksammas mest av TV.

Fram till och med 1955 hade de båda Stockholmstidningarna en större bredd i fråga om idrottsgrenar än lokal- och regionaltidningarna. Från och med 1975 har förhållandet varit det omvända. Lokal- och regionaltidningarna har uppmärksammat ett större antal idrottsgrenar än de båda Stockholmstidningarna och även fler grenar än Göteborgs-Posten och Arbetet.

Såväl Göteborg-Posten som Arbetet breddade sitt innehåll med avseende på idrottsgrenar fram till och med 1965. Tio år senare hade deras sportsidor däremot blivit avsevärt smalare. Göteborgs-Posten var 1995 den storstadstidning som hade det bredaste urvalet medan Arbetet efter 1965 har blivit smalare och smalare. Det är bara Aftonbladet som har uppvisat en mindre bredd på sportsidorna.

För att komplettera bilden av sportsidorna måste också de drygt 7 100 notisernas innehåll beskrivas. Kan det möjligtvis vara så att notismaterialet korrigerar den obalans som fanns mellan olika grenar i de större artiklarna? Den som till äventyrs tror det blir besviken. Det visar sig nämligen att notismaterialet till mycket stor del dominerades av samma idrottsgrenar som artiklarna i övrigt gjorde.

1895-1905 var skytte den vanligaste grenen i notiserna. Därefter har fotboll legat i topp alla år utom 1925, då friidrott tillfälligt toppade. 1915-1955 handlade 17-23 procent av notiserna om fotboll. Därefter ökade den andelen kraftigt från 40 procent år 1965 till 51 procent 1985 för att 1995 sjunka till 36 procent.

Friidrott var den näst vanligaste idrottsgrenen 1935-1955 och förekom i 14-15 procent av notiserna de åren. Därefter passerade ishockey friidrott. Trots att ishockey var den näst vanligaste idrotts-

grenen i notiserna 1965-1985 fanns den bara med i sex procent av dem. 1995 ökade andelen däremot till 15 procent.

Detta avsnitt avslutas med något som inte är inkluderat i tabell 6:1 och 6:2, nämligen den allt större andel av utrymmet på sportsidorna som upptas av trav- och fotbollstips liksom av resultatbörser.

Storstadstidningarna — först Arbetet — började tidigare med resultatbörs och omfattande fotbolls- och travtipsservice än vad lokal- och regionaltidningarna gjorde. De sistnämnda fortsatte länge att placera resultat från tävlingar sist i artikeln. Men de senaste decennierna har alla tidningarna satsat mycket på detta material. Det betyder att av det totala utrymmet på sportsidorna har en allt större andel upplåtits åt tips- och travservice samt resultatbörser. 1995 fyllde resultatbörser samt trav- och fotbollstipset 30 procent av sportsidorna i de sju tidningarna. Tio år tidigare fyllde det materialet cirka 20 procent. Detta har medfört att inte bara de minsta utan också de största sporterna egentligen har fått en allt mindre andel av det totala sportutrymmet. De tio största sporterna fylldes således bara 57 procent av sportsidorna i de sju tidningarna 1995 mot 90-99 procent de tre första decennierna och 70 procent 1935.

6. 3 Tänkbara förklaringar till grenurvalet

Olika grenar har, som vi sett, fått mycket olika uppmärksamhet. Och trots att utrymmet för sport har ökat kraftigt under den hundraårsperiod som undersökningen omfattar har sportredaktionerna gjort ett urval av grenar. I det följande görs ett försök att förklara vilka faktorer som främst kan tänkas ha styrt detta urval.

Östberg (1993) ansåg att urvalet på sportsidorna bland annat berodde på idrotten själv, svenska internationella framgångar, mediestrukturen och läsarnas inflytande. Här nedan diskuteras dessa förklaringsfaktorer mot bakgrund av resultaten i föregående avsnitt. Till detta kan läggas några faktorer som togs upp i kapitel 3, nämligen ägarnas inflytande eller policy, den redaktionella organisationen samt de enskilda journalisternas intressen.

1) Den idrottsliga verkligheten (som i sin tur till stor del påverkas av samhällsverkligheten, t ex i fråga om välbefinnande, fritid och tillgång till idrottsanläggningar). Under den hundraårsperiod som det här gäller har ett antal idrottsgrenar introducerats först de senaste decennierna (Se bilaga i appendix!).

Till den idrottsliga verkligheten hör tävlingsintensiteten. Den är viktig. En underskattad men kanske i många fall avgörande faktor

för hur mycket publicitet en gren kan få är hur många tävlings- eller matchtillfällen den erbjuder. Särskilt gäller detta på elitnivån. Fotbollen och ishockeyn har under de senaste decennierna haft ett oerhört omfattande seriesystem och speciellt i elitseriesammanhang har det spelats många omgångar. I ishockeyns elitseries grundspel spelar varje lag 50 matcher, vilket betyder två-tre matcher i veckan under säsongen. Även om det inte skrivs speciellt mycket om varje match blir det ändå sammanlagt en stor mängd.

Att det 1995 spelades 505 000 fotbollsmatcher i Sverige, alla nivåer inräknade¹ och cirka 65 000 handbollsmatcher² måste rimligtvis sätta sina spår i sportspalterna. Det vittnar ju om att många var involverade och således intresserade av dessa idrotter.

Även i individuella grenar som friidrott, alpint, skidor, golf och tennis arrangeras numera ständigt återkommande världscuptävlingar, vilka skapar publicitet även om utövarna av dessa grenar inte är lika många i Sverige som i de båda nämnda lagidrotterna.

Grenar som det däremot inte arrangeras så många tävlingar i kan heller inte få så stor uppmärksamhet. Det gäller exempelvis modern femkamp, rodel, konståkning och i viss mån även simning.

I några fall har resultaten i innehållsanalysen påverkats av den undersökningsperiod som valts. Det gäller exempelvis februariveckan 1905, då Nordiska spelen ägde rum, februariveckan 1955, då skridsko-EM arrangerades i Sverige samt septemberveckan 1975 då VM i bordtennis genomfördes i Calcutta. I det förstnämnda fallet publicerades mycket mer sportnyheter än vanligt (t ex än de två övriga undersökningsveckorna det året) och i de två senare fallen publicerades en avsevärt större andel än normalt om just de båda idrotterna. Detta visar att tidningarnas sportredaktioner har varit flexibla och verkligen bevakat stora händelser inom idrottsvärlden, även i grenar som normalt sett inte brukar få så stor uppmärksamhet

2) Läsarnas intresse. De idrottsgrenar som redaktionen tror att flest läsare är intresserade av. Till viss del är det de grenar som läsarna själva utövar. Dock långt ifrån alltid. Obestridligt är att fotboll och ishockey på svensk elitnivå lockar stor publik. Det kan naturligtvis till viss del bero på att tidningarna skrivit så mycket om dessa grenar och därmed själva skapat ett intresse. Men det finns troligen också speciella egenskaper i dessa grenar som gör dem attraktiva. Dramatik och spänning i spelet och dessutom ofta spänning i själva kampen om poäng för att vinna serien eller hänga kvar i den.

3) Svenska internationella framgångar på elitnivå är en annan

¹ Svenska fotbollförbundet.

² Svenska handbollsförbundet.

viktig faktor. Läsarna är intresserade av att läsa om svenska framgångar i internationella sammanhang. Det räcker med att hänvisa till Ingemar Johanssons proffsmatcher i boxning. Hans VM-seger mot Floyd ledde till att de stora svenska tidningarna utklassade sina tidigare upplagerekord. Det intresset kan inte förklaras med att publiken/läsarna själva utövar vare sig proffs- eller amatörboxning. Queckfeldt (1996) noterade också att tidningarna skrev mera om de OS-grenar som Sverige hade framgångar i än om andra grenar.

När tennis blev en av de mest omskrivna idrottsgrenarna i den svenska dagspressen på 1970-talet berodde det inte på att ett stort antal svenskar plötsligt börjat utöva den idrotten. Nej, orsaken var en enda person, nämligen Björn Borg. På grund av det intresse han skapade för tennissporten genom sina internationella framgångar började däremot sedemera stora skaror ungdomar att spela.

1985 utgjorde alpint fyra procent av sportutrymmet i de analyserade tidningarna. Det visar vilket intresse för den idrotten som uppstod i kölvattnet av Ingemar Stenmarks framgångar åren innan. Tio år senare, 1995, kunde man notera kraftigt ökat utrymme för golfsporten, vilket sannolikt var en följd av de svenska kvinnliga golfspelarnas framgångar de senaste åren.

Under flera decennier hade Sverige många internationellt framstående friidrottare. De senaste tre decennierna har emellertid svensk friidrott fått allt svårare att hävda sig internationellt. Publiciteten har minskat och allt färre ungdomar börjar träna friidrott. (Det sistnämnda kan möjligen också bero på att skolgymnastiken numera ägnar mindre tid åt friidrott än tidigare.

Stora svenska framgångar internationellt är en faktor som har bidragit till att ge publicitet åt en idrottsgren. Detta har redan tydligt framkommit. Men inte heller det räcker för att över tid ge en gren en stor andel av sportutrymmet i tidningarna. Sveriges genom tiderna framgångsrikaste idrottsgren, åtminstone i olympiska sammanhang, är modern femkamp, men inte vid något mättillfälle har den sporten fått mer än sporadisk publicitet i de sju tidningarna. En orsak är säkert att det har funnits så få tävlingar att uppmärksamma.

4) lokala framgångar nationellt och internationellt. Det betyder att idrottsgrenar som är särskilt vanliga och/eller särskilt framstående inom spridningsområdet också får stor uppmärksamhet. Skåne har under alla år varit ett av de ledande, om inte ledande, brottningsdistrikten, vilket har medfört att Arbetet har innehållit mer brottningsän övriga tidningar. Jönköpings-Postens satsning på motorsport av olika slag har säkert haft att göra med att motorsporten har varit och är stor i Småland. Och att Norrbottens-Kuriren har ägnat en större del av sitt sportutrymme åt skidor än övriga tidningar har gjort i

flera decennier är väl också naturligt med tanke på de förutsättningar som finns för skidor i Norrbotten.

5) Journalisternas intressen. Även om sportmedarbetarna tvingas skriva om många olika grenar är det givet att de med tiden blir specialiserade, mer intresserade och kunniga i vissa grenar. Ju starkare ställning de har på redaktionen desto mer torde de också kunna hävda att deras specialgrenar bör bevakas. Genom att ständigt följa en eller ett par grenar får reportern ofta också tillgång till fler bra källor som kan lämna nyheter. Framför allt fungerade det så under den period då en stor del av sportjournalisterna hämtades direkt från idrottsrörelsen eller genom sitt arbete på tidningen fick förtroendeposter inom idrottsrörelsen.

Ett par exempel på att sportmedarbetarnas egna intressen har haft betydelse för urvalet av bevakade idrottsgrenar är tennis (före Borg-epoken) och friidrott i Arbetet. Att tennis kunde få så stort utrymme i socialdemokratiska Arbetet kan enbart ha berott på en nitisk medarbetare på sportredaktionen. Och att friidrott fick större utrymme i Arbetet än i övriga tidningar kan åtminstone till viss del förklaras med att tidningens sportchef var den före detta storsprintern Lennart Strandberg.

5) Ägarnas inflytande. Ideologin var orsaken till att Arbetet och Arbetarbladet nästan inte publicerade någon idrott alls de första decennierna, men därefter har ideologin inte märkts av på sportsidorna i de båda tidningarna. Tvärtom. Tennis, som fram till Björn Borg-epoken betraktades som en överklass- och snobbsport, fick, som redan nämnts, under många decennier en större andel av utrymmet i Arbetet än i någon av de andra tidningarna.

Ingen tidning har skrivit mindre om boxning genom åren än Jönköpings-Posten och i detta fall har det sannolikt berott på tidningens ideologi. Ägaren, riksdagsman Yngve Hamrin, var en av de första och mest stridbara motståndarna i Sverige till boxning, en roll som därefter övertogs av helsingborgaren Sten Sjöholm, också han riksdagsman.

Att Aftonbladet, som lösnummersåld tabloid, främst måste tänka kommersiellt i fråga om vilka idrottsgrenar som skulle bevakas blev allt mer uppenbart efter andra världskriget. Tidningen ägnade allt större utrymme åt allt färre idrottsgrenar. Det blev de stora publik-idrotterna som kom att dominera kraftigt på Aftonbladets sportsidor.

6) TV har blivit en konkurrent (och kanske även löpsedel) och har påverkat dagstidningarnas sportbevakning. Framför allt tycks TV alltmer bestämma dagordningen även för vad dagstidningarna skall bevaka. Detta bekräftas också av bland andra Aftonbladets chefre-

daktör, Torbjörn Larsson, som menar att samsynen på vad som är bra nyheter har ökat. Det har fått som följd att TV, radio, morgon- och kvällstidningar bevakar samma evenemang. Enligt Göran Löwgren, krönikör på Dagens Nyheters sportredaktion, har sportredaktionens intresse för att skriva om icke-TV-sända evenemang minskat.

När TV i november 1969 startade Tipsextra innebar det att allmänhetens intresse för fotbollstips och trav ökade och att tidningarna började satsa mer på att ge service inför varje tipsomgång. Travtips och vanligt fotbollstips fick större utrymme i tidningarna. Fotbollsspelare blev gästtippare och körsvenner uppträdde som experter inför V5 och senare V65. Även lokal- och regionaltidningarna började ge ut särskilda spelbilagor. Denna service har expanderat mer än någonting annat på sportsidorna de senaste 30 åren. När Aftonbladet 1989 gav ut sin nya spelbilaga på tisdagarna som svar på Expressens, ökade tisdagsupplagan med 60 000 ex, vilket är den högsta ökning som någon bilaga svarat för.³

Det var inte bara kvällstidningarna som hakade på TV:s sportbevakning. De kvalitativa verkningarna av TV bredde med åren också ut sig till de stora morgontidningarnas och även lokal- och regionaltidningarnas sportsidor. Genom TV ökade intresset för åtminstone vissa idrotter och idrottsmän avsevärt och detta red tidningarna på.

6. 4 Sportsidornas ämnesområden

Den bild av sportvärlden som ges på tidningarnas sportsidor präglas inte bara av de grenar, som skildras utan också i hög grad av de ämnesområden som tas upp och dominerar artiklarna.

Sportsidorna handlar inte enbart om referat av vad som sker i tävlingarna och i spelet på plan, dvs vem som vinner på vilket resultat och vem som gör målen och spelar bäst. Detta benämner jag det rent idrottsliga, det som sker under tävlingens eller matchens gång.

Inför matcher och tävlingar publiceras ofta förhandstexter, skrivelser om laguttagningar, uppladdning, träning och information inför TV-sändning. Tidningarna har också i många år publicerat förhandsinformation under vinjetter som Dagens sport och Klubbsekreterare, där uppgifter ges om var och när matcher och tävlingar äger rum.

Många artiklar handlar om vad som sker efter matcher och tävlingar.

Det kan gälla uttalanden av aktiva, tränare eller ledare efter en

³ Enligt Lasse Sandlin, Aftonbladet.

TABELL 6:3 Ämnesområden i sportartiklarna under perioden 1895-1995 i sju svenska dagstidningar. Andelar i procent av antalet artiklar.

Ämnesområde	1895	1905	1915	1925	1935	1945	1955	1965	1975	1985	1995
Tävling	62	56	60	48	44	43	44	49	27	29	24
Blandat	4	7	1	3	5	5	5	4	19	22	25
Förhands	19	26	20	30	28	27	24	18	19	13	10
Aktivas kommen.	0	0	0	0	1	2	3	4	5	7	6
Personfakta	0	0	0	0	1	1	1	2	2	4	5
Spelarövergång	0	0	0	0	1	1	2	1	2	2	4
Laguttagning	0	0	2	2	4	4	4	5	3	3	3
Skador/bråk/missh.	0	0	1	3	2	2	2	3	4	4	6
Doping/mutor mm	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Klubb/organis.	8	5	6	2	2	4	3	2	3	2	2
Tips/resultatbörs	0	0	0	2	4	4	4	7	8	7	8
Träning/uppladdn.	4	2	1	1	2	1	3	2	2	1	1
TV-förhands	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1
Övrigt	4	4	9	7	6	6	5	2	6	5	3
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

I tabellen ingår inte notiserna.

Blandat innebär framför allt en blandning av tävling och aktivas kommentarer, uppladdn=uppladdning inför tävling/match, organis= idrottens organisation mm, klubb= klubbverksamhet, årsmöten etc.

Kategorin Övrigt omfattar tipsutdelning, firande, prisutdelning, kommunalt o statligt stöd, juridik och regler samt huliganism.

match eller tävling. Artiklar kan också handla om hur segern firas eller hur någon deppar efter förlusten.

En del artiklar handlar mindre om det rent idrottsliga på arenan och desto mer om exempelvis domarinsats, misshandel, skador/olyckor, huliganer, bråk och protester. En annan typ av ämnesområdet är de, som inte är direkt relaterade till en särskild tävling eller match, utan är av mer allmänt slag. De kan gälla idrottsmäns privatliv/personfakta, doping/fusk/fylleri/mutor, spelar- och tränarövergångar, idrottsjuridik, idrottens organisation, ledarfrågor, förbundsfrågor, klubbverksamhet, kommunalt och statligt stöd, psykologi, amatörfrågan, vetenskap/nya redskap, sponsring/reklam och övrigt.

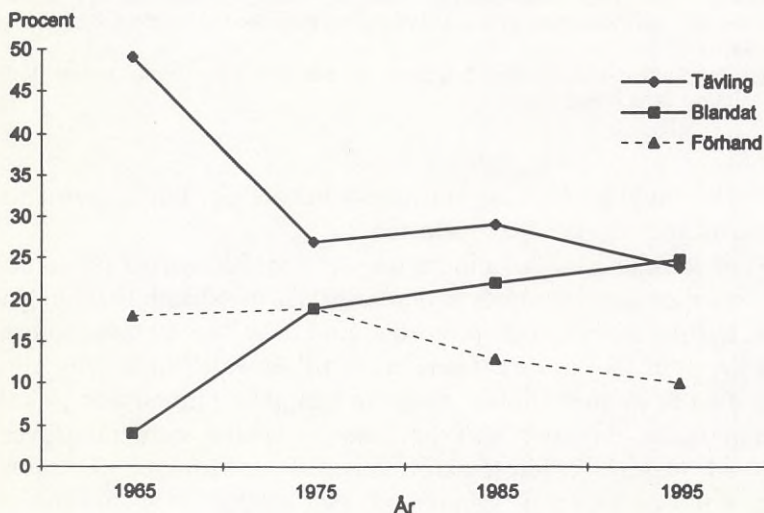
En del ämnesområden har funnits med under hela den period som denna undersökning omfattar. Andra ämnesområden är däremot moderna företeelser såsom TV-sändningar och sponsring. (För en komplett förteckning över och definition av de ämnesområden som ingår i kodschemat, se appendix!)

Under perioden 1895-1965 bestod, som tabell 6:3 visar, sportsidorna till mycket stor del av referat av själva idrottstävlingarna. Dessutom skrevs det åtskilligt inför tävlingarna och matcherna, det vill säga förhandsinformation. Dessa båda ämnesområden dominerade sportsidorna.

När en idrottsman 1955 åkte fast och dömdes till fängelse för misshandel på plan publicerades nyheten däremot på allmän plats i Dagens Nyheter, liksom nyheten om Djurgårdsledaren som förskingrat 41 000 kronor ur klubbens kassa. Även den svåra olyckan på Le Mans i formel 1 år 1955 publicerades på allmänna nyhetssidor i tidningarna. Jönköpings-Posten publicerade någon dag senare bilder från Le Mans på sportsidan, men i övrigt ansågs vid den tiden sådana händelser på idrottsarenor inte vara något för sportsidorna.

Från och med 1975 förändrades innehållet på sportsidorna radikalt. De viktigaste tendenserna i utvecklingen visas i diagram 6:1.

DIAGRAM 6:1 Förändring i fördelningen av vissa ämnesområden på sportsidorna i dagspressen 1965-1995. (Procent av samtliga sportartiklar)

Artiklarna handlade allt mindre om själva tävlingarna och andelen förhands fortsatte att sjunka, vilket den började göra redan 1935. (År 1925 bestod tre av tio artiklar av förhandsmaterial, 1995 endast var tionde artikel). Istället ökade andelen blandat oerhört snabbt. Det visar att artiklar som inte enbart handlade om tävlingen/matchen utan också innehöll de aktivas kommentarer hade fått sitt definitiva genombrott. Till detta kom att andelen artiklar som enbart bestod av de aktivas kommentarer ökade och har gjort det sedan 1955. Från och med 1995 var de blandade artiklarna de vanligaste på sportsidorna och utgjorde exakt en fjärdedel av alla sportartiklar.

Skador, bråk och misshandel har, som framgår av tabell 6:3, liksom fotbolls- och travtips samt resultatbörser ökat avsevärt från 1955 till 1995. Ett annat ämnesområde som har ökat de senaste årtiondena är personfakta.

Reportage från träningsläger och idrottsmäns eller lags uppladdning inför viktiga tävlingar/matcher förekom under de flesta måttillfällena. Det går inte att spåra någon tendens till ökning eller minskning utan de har ingått som en självklar om än inte särskilt stor ingrediens på sportsidorna.

Från 1895 fram till 1935 breddades ämnesområdena kraftigt på sportsidorna. Därefter har antalet olika ämnesområden varit relativt konstant fram till 1975 då det åter ökade. Men många ämnesområden har utgjort en så liten andel av sportmaterialet att de inte ens har uppnått en halv procent.

Vad gäller ämnesområden fanns påtagliga skillnader mellan tidningarna redan från första början. Materialet var dock så litet 1895-1915 att det är svårt att dra några bestämda slutsatser av det. Från och med 1925 blev det tydligt att lokal- och regionalpressen skiljde sig från storstadspresen i fråga om vilka ämnesområden som dominerade i sportmaterialet. I lokal- och regionalpressen handlade en större andel om idrottstävlingarna än i storstadspresen, som istället publicerade en avsevärt större andel förhandsmaterial. Arbetarbladet publicerade inte en enda förhandstext under de tre veckor 1925 som undersökningen omfattar.

Klubbnotiser (ingår i ämneskategorin förhands) som samlas under vinjetter som Dagens sport och Klubbsekreterare, förekom rikligt i storstadstidningarna, utom i Arbetet, redan 1925. I Göteborgs-Posten utgjorde den kategorin 18 procent det året mot cirka 10 procent i Dagens Nyheter och Aftonbladet. Tio år senare var denna kategori stor även i regionaltidningarna, däremot inte i Jönköpings-Posten. Att detta ansågs vara en viktig del av sportmaterialet framgår av följande citat av Göteborgs-Postens tidigare sportchef Lennart Crusner:

“‘Klubbsekreterarna’ var en succé och följdes snart upp av ‘Dagens sport’ samt ‘Matcher önskas’, vilket blev nästan lika populära inslag...
...Harry Hjärne använde ofta antalet ‘klubbsekreterare’ som ett mått på tidningens genomslagskraft, och de nätter han inte kom upp till 50 var han missnöjd, och kunde dagen efter litet småretligt fråga om ‘det varit något fel på idrottens telefoner i går?’”⁴

1935 innehöll även lokal- och regionaltidningarnas sportsidor en stor andel förhandsmaterial, i övrigt hade det inte skett några större förändringar vad gäller ämnesområden mellan de olika tidningsgrupperna jämfört med tio år tidigare.

Från och med 1945 började Aftonbladet profilera sig genom att framhäva vissa ämnesområden mer än vad de övriga tidningarna gjorde. Tidningen innehöll en större andel kommentarer av idrottsmän och också en större andel personfakta. Denna tendens stärktes tio år senare, då bara 28 procent av Aftonbladets artiklar handlade om själva idrottstävlingarna. Istället ökade de aktivas kommentarer ytterligare. Tendensen fortsatte de följande decennierna.

1975 handlade bara drygt tolv procent av Aftonbladets artiklar om själva idrottstävlingarna. Tidningen hade en jämnare fördelning av ämnesområden än de andra tidningarna hade. Allt fler av tidningens sportartiklar handlade detta år om skador, olyckor, övergångar, misshandel, protester, bråk, och under 1985-1995, även om doping, fylleri, mutor, mord och huliganism. 1995 skildrade nästan en fjärdedel av Aftonbladets sportartiklar sportens baksidor, vilket var avsevärt mycket mer än i någon annan tidning i undersökningen.

Aftonbladets sportsidor innehöll under en vecka i februari 1995 artiklar om misshandel och mord på unga gymnastikflickor i Rumänien och Kina, en ishockeytränare i Boden som slog sönder inredning och tvingades sluta, Västerås “bluffkontrakt” med ishockeyproffs samt fulla ishockeyspelare i Luleå. Andra nyheter på sportsidorna handlade om skidkrig mellan Norge och Sverige samt om elitorienterare som drabbats av svår anorexi.

Efter ett par dagars skrivelser om Luleåspelarnas fylleri publicerade Aftonbladet ett reportage över sju och en halv spalter om en Modospelare som höll på att knäckas av spriten. Dopade spelare, åtalade idrottsmän etc fick också stora rubriker i Aftonbladet detta år. I övrigt satsade Aftonbladet 1995 än mer på aktivas kommentarer och personfakta. Dessa båda ämnesområden fanns tillsammans i nästan en femtedel av tidningens sportartiklar.

Från och med 1975 ökade också skillnaderna mellan lokal- och regionalpressen å ena sidan och morgontidningarna i storstäderna å

⁴ Crusner, Alm och Hansson 1995:17.

andra sidan. De sistnämnda publicerade en större andel artiklar med blandade ämnesområden, vilket betydde att storstadsmorgontidningarna allt mer tog efter kvällstidningarna genom att blanda information om tävlingen med de aktivas kommentarer. I de tre storstadsmorgontidningarna innehöll detta år var fjärde artikel blandade ämnesområden.

1985 var blandade ämnesområden näst vanligast efter tävlingar och utgjorde 21-27 procent i alla tidningarna utom i Norrbottens-Kuriren, som innehöll betydligt mindre av den kategorin. Denna tidning hade istället en avsevärt större andel förhands än övriga tidningar. Överhuvudtaget publicerade lokal- och regionalpressen mer förhandsmaterial än storstadspressen gjorde, vilket var det omvända förhållandet mot hur det var fram till och med 1945.

Tidningarna skrev mindre om Klubbnytt och Sport idag detta år än tidigare. Framför allt gällde det de båda Stockholmstidningarna. De publicerade praktiskt taget inga artiklar om klubbverksamhet heller.

1995 var första året i denna undersökning då ämnesområdet tävling inte var vanligast på sportsidorna. Det var istället blandade ämnesområden. Precis en fjärdedel av alla sportartiklar bestod av blandade ämnesområden medan kategorin tävling förekom i 24 procent av artiklarna. Det var alltså inte stor skillnad, men det var likväl ett trenderbrott.

En anledning till att blandade ämnesområden då hade blivit vanligast var att de då förekom i en stor andel av lokal- och regionaltidningarnas artiklar också. Det var bara Arbetarbladet som fortsatte att inrikta sina artiklar på själva idrottstävlingarna.

Också aktivas kommentarer och personfakta utgjorde såväl 1985 som 1995 en betydande andel av ämnesområdena på sportsidorna. Allt fler tidningar tog efter den journalistik som Aftonbladet — och säkert även de övriga kvällstidningarna — länge hade utövat.

I övrigt kan noteras att andelen artiklar med förhandsinformation har minskat avsevärt. Det var till exempel 1995 inte längre självklart att en tidning skulle publicera förhandstext inför en match eller tävling. Detta gällde med undantag för främst de stora publikevenemangen, som fortfarande fick mycket stor uppmärksamhet på förhand.

En innehållskategori som har hört till de vanligaste ända sedan 1915 är laguttagningar. Reportrar och krönikörer har under hela perioden skrivit mycket om exempelvis fotbolls-UK:s (=Uttagningskommittén. Den föregick förbundskaptenssyslan.) uttagningar till landslaget. På senare år har också Tre Kronors sammansättning rönt stor uppmärksamhet i spalterna liksom vilka spelare som blivit uttagna till de lokala storlagen och vilka som ställts över.

Ämnesområden som idrottens organisation, lagar och regler, träning, uppladdning, kommunalt och statligt stöd har upptagit ungefär samma relativt låga andel under större delen av undersökningsperioden, i alla fall från och med 1925. Dessa ämnesområden har pendlat mellan 0,5- 2 procent och det går inte att finna några tydliga skillnader mellan de olika grupperna av tidningar med avseende på hur stora andelar av dessa ämnesområden som de har publicerat.

Moderna företeelser som TV-förhands och sponsring förekom givetvis men inte i speciellt stor omfattning. Sponsring utgjorde inget år mer än 0,4 procent av ämnesområdena, medan TV-förhands utgjorde drygt en procent 1965, 1985 och 1995. Men TV:s sportsändningar påverkade ändå i hög grad innehållet på sportsidorna, något som jag återkommer till längre fram. På Aftonbladet har TV-förhands diskuterats och behandlats olika de senaste åren. Under en period på 1980-talet avstod tidningen från att publicera TV-förhands, men det var en policy som nu har övergivits.⁵

6. 5 Perspektiv i bevakningen

Som framgått av föregående avsnitt har ämnesområdena förändrats avsevärt under den hundraårsperiod som undersökningen omfattar. Det kan också illustreras med hjälp av tabell 6:4, som visar hur stor andel av texterna som har handlat om förhandsinformation, själva tävlingen, blandat tävling och kommentarer efteråt samt enbart eftersnack.

Tabell 6:4 visar tydligt att sportjournalistiken har ändrat karaktär under detta sekel. Det beror till stor del på att dess funktion och roll har förändrats. Av all förhands under åtskilliga decennier är det lätt att dra slutsatsen att sportsidorna har fungerat som hjälpredor åt idrottsklubbarna. Förhandstexterna bidrog till att väcka intresse för tävlingarna och lockade folk, vilket gav idrottsföreningarna intäkter. Samtidigt var sportjournalisterna angelägna om att informera läsarna om vad som hade hänt under tävlingarna. Den växande sportintresserade allmänheten fick under flera decennier information om tävlingarnas förlopp.

Från och med 1935 började kvällstidningen Aftonbladet att också skriva om vad de inblandade tyckte om tävlingen och sina egna insatser. Detta grepp togs med tiden efter så smått av morgontidningarna i storstäderna. I och med TV-sportens genombrott i Sverige på

⁵ Enligt Lasse Sandlin, Aftonbladet.

TABELL 6:4 Ämnesområden indelade i före, under och efter tävlingarna. Andel av artiklarna i procent.

År	Före	Tävling	Blandat	Efter	Totalt
1895	23	62	4*	0	89
1905	26	56	7*	0	89
1915	18	60	1*	0	79
1925	32	48	3*	0	83
1935	33	44	5	1	83
1945	31	45	5	0	81
1955	27	44	5	4	80
1965	24	49	4	4	81
1975	23	27	19	5	74
1985	16	29	22	7	74
1995	14	24	25	5	68

Kommentar: Som artiklar före tävlingar räknas förhands, uppladdning, Dagens sport o d samt laguttagningar. Som artiklar om tävlingar räknas idrottstävlingen och domarinsatser, som blandat under och efter tävlingen räknas blandat. Till kategorin enbart efter tävlingen räknas enbart aktivas kommentarer.

*Blandat handlade under dessa år inte om tävlingen plus kommentarer efteråt. Kommentarer kom först senare. Istället handlade det om andra blandningar av ämnesområden under dessa år.

Övrigt består av trav- och fotbollstips, resultatbörser men också av alla andra artiklar som inte är direkt kopplade till före, under eller efter match, t ex en stor andel artiklar om personporträtt men också om bråk, doping, spritmissbruk etc.

1960- och 1970-talen började storstadsmorgontidningarna att alltmer samla in kommentarer efter tävlingarna. Man räknade med att tävlingsförlopp och resultat redan är kända, åtminstone från de största evenemangen. Morgontidningarna i storstäderna tog således efter kvällstidningarna och med tiden följde även lokal- och regionaltidningarna efter. Information om vad som hade hänt förpassades allt oftare till resultatbörserna, som blev allt mer omfattande med åren.

Ämnesområdena förändrades också beroende på att sportjournalistiken, liksom annan journalistik, generellt blev mer personinriktad på bekostnad framför allt av information om själva tävlingarna. Kategorin blandat har ökat betydligt de senaste decennierna, vilket har inneburit att de artiklarna bara till viss del har skildrat själva tävlingen och i övrigt har förmedlat de inblandade idrottsmännens upplevelser av tävlingen. Åtskilliga artiklar har för övrigt enbart bestått av de aktivas kommentarer.

Professionaliseringen av sportjournalistiken har främst fått två

konsekvenser, vilka framgår tydligt av tabell 6:4. För det första har servicen till idrottsklubbarna i form av förhandsartiklar minskat avsevärt. För det andra har en stor del av artiklarna handlat om andra ting än tidigare. De senaste decennierna har även negativa inslag i idrotten fått allt större utrymme på sportsidorna. Allt fler artiklar har handlat om skador, bråk, misshandel, doping, spritmissbruk och fusk.

6. 6 Elit och bredd

Hittills har redogjorts för vad sportsidorna handlat om. I detta avsnitt redovisas vem sportsidorna har handlat om. Tidigare forskning om nyhetsvärdering har, som nämntes i kapitel 3, visat att massmedierna prioriterar nyheter om manliga elitpersoner. I det här avsnittet visas i vilken utsträckning detta också gäller på sportsidorna.

Här redovisas således vilka nivåer av idrottsrörelsen som speglas i sportartiklarna, det vill säga i vilken utsträckning artiklarna handlar om elit, bredd eller ungdomsidrott samt om manlig och kvinnlig idrott under den period som undersökningen omfattar.

Att fastställa nivån på tävlingar, deltagare och matcher visade sig vara utomordentligt besvärligt framför allt på grund av att undersökningen omfattar en så lång tidsperiod. Gränsen mellan elit och bredd förändras oerhört under de hundra år som denna undersökning omfattar. En person som springer 100 meter på 12,8 sekunder betraktas knappast som elitsprinter idag. I början av 1900-talet räckte det emellertid för att vinna SM — för herrar. 12,50 i kulstötning gav också en SM-titel på den tiden. Liknande var nivån i andra idrotter. Göteborgs bäste skridskoåkare avverkade 5 000 m på omkring 13 minuter. Var gick då gränsen mellan elit och bredd och när och hur förändrades den? Andra svårigheter var att fastställa nivån på de fotbolls- och bandylag som spelade matcher innan seriesystemen kommit i gång.

Eftersom lokal- och regionaltidningar utgör ett väsentligt inslag i undersökningen och det är sannolikt att dessa till stor del rapporterar om den lokala och regionala idrotten innebär det att jag borde skilja mellan lokal, regional, nationell och internationell elit. Ett division 4-lag har mycket väl kunnat vara tidningsortens bästa lag. Det var då ur lokalt perspektiv ett elitlag, även om det inte var det nationellt och än mindre internationellt.

Jag löste de här problemen genom att göra indelningen mycket grov. I stort sett all tävlingsidrott för seniorer — kvinnor och män — kodades som elitidrott. Undantag var givetvis alla korptävlingar,

motionslopp o d. I lagidrotterna sattes den nedre gränsen vid division 5 i fotboll för herrar och division 3 för damer. (I flera städer som ligger inom dessa tidningars spridningsområde fanns det tidvis inget herrlag högre upp än division 4, alltså var det inte orimligt att även beteckna division 5 som lokal elit i det sammanhanget.)

De nivåer jag urskiljde blev elit, bredd, skol- och ungdom, blandat och handikapp. Vidare urskiljde jag manlig och kvinnlig elit- och breddidrott.

I vissa artiklar var det omöjligt att urskilja nivå. Det gällde t ex en del skyttetävlingar i seklets början och det gällde också artiklar om klubbårsmöten, tipsutdelning etc. Dessa artiklar ingår därför inte i tabell 6:5 som visar vilka nivåer sportartiklarna handlade om i de sju tidningarna under de hundra år som denna undersökning omfattar. I tabellen ingår inte heller trav- och fotbollstips eller resultatbörser.

TABELL 6:5 Elit-, bredd- och ungdomsidrott i de sju tidningarna 1895-1995. (Andelar i procent av artiklarna)

Nivå	1895	1905	1915	1925	1935	1945	1955	1965	1975	1985	1995
Elit:											
Män	75	76	68	68	69	72	76	79	74	74	72
Kvin	0	0	0	1	2	0	2	2	6	8	12
<u>Bland</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>8</u>	<u>5</u>
	75	76	68	70	72	74	81	84	84	90	89
Bredd:											
Män	5	11	15	9	11	4	2	2	2	2	1
Kvin	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<u>Bland</u>	<u>5</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>0</u>	<u>1</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
	15	11	15	9	12	5	3	2	3	2	1
Skol- o ungdom											
	0	9	8	5	5	7	8	7	6	5	6
Blandat elit/bredd											
	10	4	9	16	11	13	8	7	7	3	3
Total	101	100	100	100	100	99	100	100	100	100	100
N	20	53	120	507	1507	1739	2145	2490	2388	2730	2872

Kommentar: Totalprocenten uppgår inte alltid till jämna 100 procent, eftersom avrundningar gjorts till hela procent.

Av tabell 6:5 framgår att elitidrotten, så som den definierats här, har dominerat sportsidorna från första början. Tendensen är dock den att elitidrotten med åren har tagit en allt större andel av utrymmet. Elitidrott har, som jag nämnde inledningsvis i detta avsnitt, definierats mycket brett. En närmare granskning av det undersökta materialet skulle säkert visa att elitidrotten på verklig toppnivå, dvs den internationella och nationella, har kommit att utgöra en allt större andel under de senaste årtiondena. Det har fört med sig att exempelvis artiklar om division 3-4 i fotboll, division 2 i handboll, bandy och ishockey samt tävlingar som DM i friidrott och skidor utgör en allt mindre andel av sportmaterialet.

Värt att notera är att den manliga elitidrotten har fått en allt mindre andel av utrymmet efter 1965. Istället har den kvinnliga elitidrotten brett ut sig allt mer på sportsidorna. På 30 år ökade andelen kvinnlig elitidrott från två procent till tolv procent av samtliga artiklar. De artiklar, som består av en blandning av manlig och kvinnlig elitidrott har också blivit fler de senaste decennierna. Diagram 6:2 visar utvecklingen av artiklar om elitidrott under perioden 1965-1995, då den kvinnliga elitidrotten fick sitt genombrott på sportsidorna i svensk dagspress.

DIAGRAM 6:2 Artiklar om elitidrott, fördelade på manlig och kvinnlig elit 1965-1995. (Procent av samtliga artiklar som handlade om elitidrott).

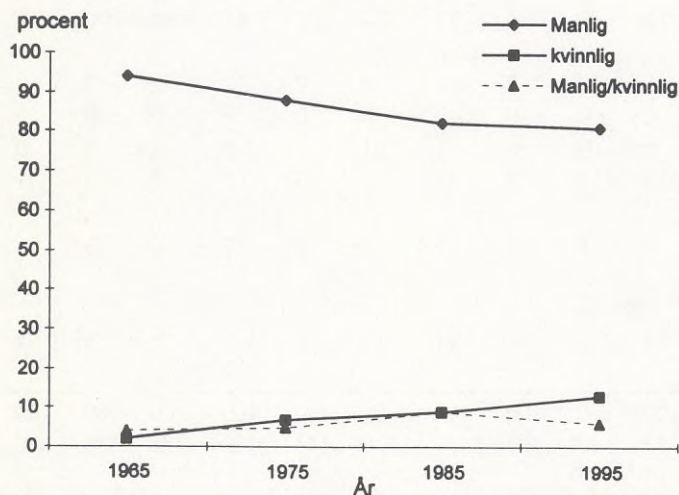

Diagram 6:2 visar att glappet mellan manlig och kvinnlig idrott fortfarande är mycket stort 1995 men också att det har minskat avsevärt sedan 1965. Kvinnlig elitidrott har tagit en allt större andel av utrymmet på sportsidorna. Andelen artiklar om kvinnlig elitidrott ökade från 2 procent 1965 till 13 procent 1995. Dessutom har andelen artiklar som handlar om såväl manlig som kvinnlig elitidrott ökat.

Att andelen elitidrott har ökat har framför allt gått ut över andelen artiklar om breddidrott för män. (Kvinnlig breddidrott har det skrivits mycket lite om under hela undersökningsperioden.) År 1935 handlade tolv procent av samtliga sportartiklar om breddidrott, 1995 endast en procent.

Skol- och ungdomsidrotten har däremot i stort sett hållit ställningen. Andelen har minskat något, men inte alls som övrig breddidrott. Antalet artiklar om skol- och ungdomsidrott har till och med ökat under de senaste årtiondena. Den uppmärksammades från och med 1945 i avsevärt fler artiklar än breddidrotten. Under större delen av undersökningsperioden har skol- och ungdomsidrotten också fått mer publicitet än kvinnlig elitidrott. Tidningarna bevakade alltid tävlingar som Skolungdomens tävlingar i Stockholm, skol-DM i friidrott och simning. De stod (och står) själva bakom arrangemang som Kronprinsens pokal i fotboll, GP-pucken i ishockey mm. På senare år har flera tidningar börjat med speciella ungdomssportbilagor eller ungdomssidor, som publiceras varje vecka.

Under flera decennier handlade en stor andel artiklar om flera olika nivåer. Kategorin blandat utgjorde exempelvis 13 procent av alla artiklar 1925 och 11 procent 1945. Dessa artiklar skildrade såväl elit, som bredd och/eller ungdomsidrott. Det var mycket vanligt i referat från bland annat cykeltävlingar, friidrott och skytte, men förekom också i referat från tävlingar i flera andra grenar. Denna kategori har minskat avsevärt de senaste decennierna, vilket till stor del beror på att artikeltyperna har förändrats.

Andelen handikappidrott har varit relativt konstant över åren. Den har pendlat mellan 0 och 0,1 procent av artiklarna. Tendensen har dock varit fler artiklar, eftersom 0,1 procent har uppnåtts de tre senaste decennierna. Detta hör givetvis ihop med att handikappidrotten har utvecklats mycket just under dessa decennier. Även 1935 utgjorde handikappidrott 0,1 procent av artiklarna, men det innebar då endast en artikel.

En närmare granskning visar att storstadspressen — omväxlande morgontidningarna och Aftonbladet — innehöll störst andel artiklar om manlig elitidrott under hela perioden. Lokal- och regionaltidningarna publicerade i gengäld under större delen av undersöknings-

perioden mer och vissa år betydligt mer om manlig breddidrott än de fyra storstadstidningarna. Kvinnlig breddidrott förekom däremot med undantag för en artikel 1895 inte alls under den period som undersökningen omfattar.

Morgontidningarna i storstäderna satsade från början mer än lokal- och regionaltidningarna på skol- och ungdomsidrott. Det gällde under perioden 1905-1935. Därefter tog lokal- och regionaltidningarna över och de senaste decennierna har nio-tio procent av deras artiklar handlat om skol- och ungdomsidrott. Andelen i storstadspressen — särskilt i Aftonbladet — har däremot sjunkit betydligt från 1955 och framåt och var 1995 bara någon promille.

Andelen artiklar med blandade nivåer var i vissa tidningar mycket hög under några decennier. År 1925 var 20 procent av Göteborgs--Postens artiklar av det slaget och 17 procent av Dagens Nyheters. Fram till och med 1945 var denna typ av blandningar i artiklarna mycket vanlig men därefter avtog den, framför allt i storstadstidningarna — först och snabbast i Aftonbladet.

6. 7 Manligt och kvinnligt

Idrotten ansågs länge vara en typiskt manlig sysselsättning. Inte minst i Sverige. Ja, kanske till och med mer här och i övriga Norden än i många andra länder. Tävlingsidrott var inget som kvinnor skulle ägna sig åt. Det betraktades som oestetiskt, okvinnligt och alltför ansträngande.⁶ I några idrotter deltog dock kvinnor på ett tidigt stadium, redan på 1800-talet som exempelvis i skytte, rodd, cykling, gymnastik och simning. (Men varken i simning eller gymnastik arrangerades tävlingar.)

I början av detta sekel började kvinnor också så smått att ägna sig åt friidrott, bandy, skidor, tennis, badminton och konståkning. Det satte emellertid få spår i dagstidningarna. 1925 och 1935 publicerade storstadstidningarna ett fåtal artiklar om damidrott medan det inte fanns någon damidrott alls i lokal- och regionaltidningarna. Detta kan ha berott på att kvinnorna i storstäderna började idrotta tidigare än sina systrar ute i landet.

Göteborgs-Posten 21 september 1925 innehöll en mycket lång text (cirka två och en halv spalt kompakt text) om den första internationella damtävlingen i friidrott i Sverige. Den ägde rum i Göteborg. Det var en av de absolut längsta sporttexterna i tidningen under de tre veckorna som undersökningen omfattar det året. Artikelns bör-

⁶ Dahlén 1998:129.

jade för övrigt, stort uppslagen, på tidningens första sida (*Se till höger!*).

Aftonbladet var den tidning av de sju som först publicerade artiklar om kvinnlig elitidrott. Från 1925 till och med 1995 innehöll Aftonbladet också större andel kvinnoidrott än övriga tidningar med undantag av 1965, då tidningen helt saknade artiklar om kvinnoidrott under de tre veckor som undersökningen omfattar.

Lokal- och regionaltidningarna har de senaste decennierna ökat sin andel artiklar om kvinnoidrott i samma takt som morgontidningarna i storstäderna. Norrbottens-Kuriren och Arbetarbladet har innehållit väl så mycket kvinnoidrott som de fyra storstadstidningarna de senaste tre decennierna. Arbetarbladet har haft störst andel med 17-18 procent artiklar om kvinnoidrott 1985-1995. Då är också artiklar med en blandning av manlig och kvinnlig elitnivå medräknade.

1975-1985 publicerade även Arbetet en jämförelsevis stor andel kvinnoidrott, något som till stor del berodde på att tidningen var den första att såväl uppmärksamma som att lansera damfotbollen i Sverige.

Även rapporteringen om kvinnoidrott har handlat om eliten. Undantag var 1895, då artiklarna bara handlade om breddidrott, men då rörde det sig totalt bara om två artiklar, publicerade i Stockholmstidningarna.

En sak bör påpekas beträffande de artiklar som har rapporterat både

Den svenska kvinnliga idrottens glansfulla internationella debut.

Tävlingarna i går på Slottsskogsvallen blevo en succés med ypperliga resultat, härligt vädet och talrik publk.

En del av deltagarna: De fyra engelska damerna och Sveriges första kvinnliga cyklist, d.v. Ellén.

Sveriges första internationella damtävling i allmän idrott, som anordnades i går i samband med Göteborgs distrikts idrottsförbunds årliga i Slottsskogsvallen, blevo en run och klar succés. Allt anordnades distrikt. Efter förtäring beständes regn och middagens starka blåst följde en ljus och vacker eftermiddag, och 2,385 betalande personer passerade valens väskarna — ett ståtligt resultat för denna stad.

Men tillfälligt kom, att man resultat ett fullt tillvägna, som till stor del var av hög klass. De engelska cyklisterna flugo allt idom walk over, och blott en av dem höjde sig långt över mållinjen. Så mycket såg man, att den kvinnliga sludningsmen är ett prima idrottsmaterial, och så sköta som den i Falkenberg betraktas som en föregångare på området.

Tävlingarna inleddes med paradering av alla deltagarna, de kvinnliga såväl som de manliga. De fyra engelska damerna i ljusa flugo så goda apparat av apparaterna vid linjerna, men även ryktbarerna i sina brokiga dräkter beaktades intressant. Det lilla laget gjorde halt och front framför ledningen, och "God save the King" spelades, följt av "The game, the girl".

Omedelbart efter paraderingen ställde första heatet på 60 meter upp. Det vann av alla deltagarna från Falkenberg, och rekordintresset varken Vens Palmer, och vann som hon ville på 8 sekunder. Heatet följde av Almqvistens K. Haglund på 8.8. Man såg redan en vart seppa såväl på England-tjeckarna som engliga, vilkända distrikt, läper i fullkomligt sportmässigt stil, och hon varade som en 60-tals utveckling i samlingen. Vredde heatet vann av Aina Hallén och i tredje av övriga deltagande missen, C. Hall.

I sistaheatet vann miss Palmer utan ett förtäring sig, men som andra platsen var striden hård. På femteheatet vann Sofia Larsson avgjorde den till sin förmån, förkrevs på Aina Hallén för förtäring i Stockholm vid sludnings idrottstävlingarna och besegrade till på löpet den engelska missen Hall, som stannade på tredje plats.

Under tiden avgjordes även kollektivt, och ännu ena två rekord satte. Det var fröken Rut Sundberg, Göteborg, som validerad allrounddam — även god löpare — som var upplär till det. Hennes resultat är så gott som 9 m. 82, och det notera väl som värdebeaktad. Den engelska missen Birkensköld ställde blott 8,16, och den spansiska Falkenbergens Evelyn Skarr, som sedan vann löpingsheatet, var endast 7 m. 87.

Den regionala stafettloppet på 100 meter för manliga deltagare (old boy, styrelseledarna, junior och senior) vann

av Gröryta, och sedan ledde jansörens sitt cykelrytt 4,900 meter. Det sistaheatet är, att dessa flugo bättre till än senarens en stund efter — naturligtvis emedan de beråkade varanda minst och kände betara.

Damernas löpheat och sludningsmen — mycket trevlig och härlig löpheat — flugo samtidigt. Inga Grete Brønnum från Falkenberg, sällsyntliga Runa till ett förtäring i löpheatet löpheaterna, vann sludningsmen, som stannade höllsopp. Detta trots att hon vid rekordlöpet på 145 m. då hon var ribben i målslaget, hade till en del till goda. Hon stannade på andra plats vid ömsoprop.

De engelska deltagarna hade till rikhet med att vinna denna gren. Både ledningen, miss Elliott-Lynn, miss Hall och miss Birkensköld deltog. Men de svenska skottflickorna voro bästa, och

Mrs. Elliott-Lynn punerar för damerna.

Både de stannade engelskorna föll ut innan startstriden. Mrs. Elliott-Lynn riddade en trevlig löpheat på sin rutin och sällsynta. Både regnerarna — fröken Almqvist — och fröken Brønnum föro sportliga goda för löp. Mrs. Elliott-Lynn tog revansch i sjuvaktslöpet, som hon vann med ett par meter. Men till de svenska flickorna tröna blott hällt, för så mycket som hon, får man så något annat.

Dåtidningsloppet för damerna blev ganska jämnt och vann av miss Birkensköld på 24.90. Fröken Sundberg var några dm. efter, följt lack i håll av löpheatet.

Höjningsloppet på 60 yards gav även lilla miss Hall sin seger. Hon var den

(Forts. å sid. 12.)

om manlig och kvinnlig elit. Det är att de manliga aktiviteterna dominerade i en övervägande andel av dessa artiklar. I de flesta fall avslutades artiklarna med att i något eller några stycken skildra damtävlingen. Även här har det emellertid förändrats med åren. Tidigare var det nästan ett axiom att männen dominerade i artiklarna men när svenska kvinnor på senare år har nått minst lika stora internationella framgångar som männen har även denna prioritering rubbats. När exempelvis Pernilla Wiberg har tävlat i World Cup i utförsåkning på skidor tillsammans med de svenska killarna har det inte varit de sistnämndas prestationer som nämnts först i texterna.

Analysen av notiserna visar att kvinnoidrotten inte längre förpassas till dessa kortare texter. Kvinnoidrotten utgjorde faktiskt 1975-1995 en något mindre andel av notiserna än av artiklarna. Utvecklingen har annars varit densamma. Andelen kvinnoidrott har ökat även i notismaterialet, men har inte uppnått en riktigt lika stor andel som i artiklarna. 1985-1995 handlade 11-12 procent av notiserna om kvinnoidrott mot 13 procent av artiklarna. Under perioden 1935-1965 utgjorde däremot nyheterna om kvinnoidrott en betydligt större andel av notiserna än av artiklarna, vilket antyder att de då ansågs ha ett lägre nyhetsvärde.

TABELL 6:6 Andel män och kvinnor i procent av samtliga sportillustrationer.

År	Män	Kvinnor	Blandat	Totalt	n-tal
1905	61	8	31	100	13
1915	96	0	4	100	29
1925	96	3	1	100	145
1935	92	7	1	100	435
1945	91	7	2	100	547
1955	89	7	4	100	762
1965	93	3	4	100	735
1975	85	10	5	100	864
1985	85	10	5	100	1269
1995	79	17	4	100	1520

Kommentarer: 1895 fanns det inga sportbilder i de analyserade tidningarna. I tabellen ingår inte bilder med opersonliga eller icke urskiljbara motiv.

Ett annat sätt att undersöka hur kvinnoidrotten har framträtt på sportsidorna är att studera i hur stor andel av bilderna som kvinnor har förekommit. I tabell 6:6 visas därför hur stor andel av sportbilderna som haft män, kvinnor och blandat män/kvinnor som motiv.

Det är tydligt att kvinnor har förekommit i en avsevärt större andel av bilderna än av artiklarna på sportsidorna. Störst andel bilder med kvinnor som motiv fanns redan 1905 då 31 procent av bilderna hade både män och kvinnor som motiv. Bilderna var emellertid fåtåliga och statistiken påverkades kraftigt av Nordiska spelen och de bilder samt teckningar som föreställde konståkningspar. Konståknungen var ett av huvudnumren vid dessa tävlingar.

Efter 1905 sjönk andelen illustrationer med män/kvinnor kraftigt och bilder med enbart kvinnor saknades helt under de tre analyserade veckorna 1915. Under perioden 1935-1955 var andelen kvinnobilder stabil medan kategorin blandat ökade. 1965 minskade andelen illustrationer med kvinnor tillfälligt. Orsaken kan ha varit det nya bildtänkandet, som innebar att man satsade på färre men större bilder. Tidigare fanns det fler kompletteringsbilder och det är tänkbart att det var just på dessa mindre bilder som kvinnorna mest förekom.

1975-1985 fanns kvinnor med på 15 procent av sportillustrationerna och 1995 på 21 procent, således drygt var femte illustration.

En närmare granskning av materialet visar att det har funnits relativt stora skillnader mellan tidningarna i fråga om andel bilder med kvinnor på sportsidorna. Men det har växlat över åren. Från 1935 till och med 1955 hade Aftonbladet en betydligt större andel kvinnobilder än övriga tidningar, vilket var naturligt med tanke på att tidningen också innehöll en större andel artiklar om kvinnoidrott än de andra tidningarna.

Av de övriga tidningarna innehöll Norrbottens-Kuriren från och med 1925 till och med 1985 störst andel kvinnobilder på sportsidorna. Göteborgs-Posten var raka motsatsen till Norrbottens-Kuriren och innehöll en mindre andel kvinnobilder på sportsidorna än genomsnittet alla år som ingår i undersökningen utom 1975.

6. 8 Skönheter och negrer

Sportjournalistiken speglar och har i stor utsträckning speglat tidsandan. De fördomar som florerat i samhället har också kommit till uttryck på sportsidorna. Nationell självtillräcklighet florerade kring sekelskiftet och decennierna dessförinnan kanske främst i de konservativa tidningarna och kan illustreras med följande exempel:

“Vårt svenska gymnastiksystem, Lings oförvanskade verk, en av vårt folks dyrbaraste skatter, står så högt över alla utlandets s k system som ett redligt, välsignelserikt arbete står över applådsniker humbug”.

De utländska deltagarna karakteriserades som “cirkusyngel och zigenarpatrask” med “apfasoner och cirkuskonster”.⁷

Fördomar har annars främst drabbat kvinnliga idrottsutövare, men också idrottsmän av andra raser. I vissa fall har fördomar till och med vädrats gentemot idrottsmän från andra nationer. I detta avsnitt ges några exempel på detta främst från 1930-1960-talen.

Den danska medieforskaren Kirsten Frandsen (1996) skrev så här om danska sportjournalisters rapportering om kvinnliga insatser i London-OS 1948:

“...För de manliga journalisterna finns det en obegriplig motsättning i det förhållandet att en kvinna både kan vara särdeles kvinnlig och samtidigt vara en tävlingsmänniska med vilja och fysisk råstyrka.”

Uppfattningen bland svenska sportjournalister tycks ha varit likartad vid den tiden. När de svenska sportjournalisterna började skriva lite mer om kvinnoidrott 1935-1955 rapporterade de visserligen oftast på ett seriöst sätt, precis som om männen. Men det publicerades också en del artiklar om tävlande kvinnor, där just som Frandsen, liksom Eva Queckfeldt (1996), påpekar, kvinnligheten och utseendet vägrade avsevärt tyngre än deras idrottsliga prestationer. Särskilt gällde detta när det fanns bilder till som i exemplet här till höger, hämtat ur *Aftonbladet den 6 februari 1955*. Någon motsvarighet i fråga om manliga idrottsmän förekom inte.

Vanligt i artiklarna om kvinnoidrott var också en farbroderlig ton, som visade sig i en allmänt välvillig, men framför allt i en överseende, inställning till det som damerna presterade på idrottsbanan. Ett exempel på just detta följer nedan. Stockholmsflickorna mötte IFK Helsingfors i

Så här lätt om lilla stjärnten skall man va, säger wienflickan Hanna Eigel och tar ett skutt, som ger henne seger i EM i konstak. Det hände i Budapest härom dagen.

⁷ Lindroth 1974:105.

bandy i Stockholm. Dagens Nyheter hade två reportrar på plats plus fotograf. Ur DN:s rapportering är följande hämtat:

“En hel del kvinnlig fågning och en portion överraskande god bandy bjöds publiken i söndagens förmatch på Stadion. Helsingforsflickorna, skrudade i vackert röda skjortor, togo en välförtjänt revansch på Stockholms kvinnliga bandyklubb för fjorårets nederlag...

...-Efter pausen då rampfebern försvunnit, gick det ju som smort för oss, det var ljuvligt roligt att vinna. Att alla de små finländska bandykvinnorna tyckte detsamma var inte att ta miste på. Alla strålade av glädje och sågo ut att vilja ta hela världen i famn om de kunnat.”...

“...Flera av damerna voro i alla fall riktigt duktiga på att åka skridskor. Man hade dock litet för bråttom ibland och glömde i hastigheten bort att det lilla röda nystanet måste vara med i anfallen om det skall bli några mål.”⁸

Så långt signaturen Pym's referat. Dessutom skrev signaturen Allison en kommentar till matchen, som således rönt mycket stor uppmärksamhet i Dagens Nyheter. Till artiklarna hörde också en tvåspaltig bild av det segrande laget på någon form av bankett.

I juni samma år refererade Aftonbladet en biltävling för damer och inledningen av artikeln var denna:

“Punktlighet hos damer är en lika angenäm som ovanlig företeelse, och man kan förstå tillfredsställelsen hos den övervägande manliga publik, som i ett hundratal mött upp vid Nybrokajen för att ta emot deltagarna i SMK:s och Veckojournalens dambiltävling. Precis på minuten åkte första ekipaget in med Helga Åhrberg vid ratten, och sedan följde de andra med jämna mellanrum...”

“...En särskild honnör förtjänar även doktorinnan Gun Clason, som trots att hon aldrig tidigare deltagit i någon biltävling överlägset hemförde segern i B-klassen”.⁹

Ett annat exempel ur Aftonbladet 1955 på en kvinnosyn som förekom är nedanstående bildtext till en bild av en kvinna i rugbydress. Det är tänkbart att texten inte författades av tidningens medarbetare utan att den hade följt med från den bildbyrå som levererade bilden.

“Rugby är ingenting för flickor – i vanliga fall — men här ser vi Carol Gregory, en av studentskorna vid British Colombias universitet i Vancouver, Kanada, som arrangerat en match mellan två damlag för att samla in pengar till en ny sporthall. Den gamla brann i somras. Specialregler har fastställts för den unika matchen — det är förbjudet att kittla varandra, att dra i håret och att göra make up på plan.”¹⁰

⁸ Dagens Nyheter 4 februari 1935.

⁹ Aftonbladet 16 juni 1935.

Kvinnlig skönhet var viktig. I Dagens Nyheter fanns följande bildtext från Skolungdomens tävlingar i simning 1955:

“Att inte all Stockholms manliga skolungdom sprang benen av sig för att komma till Forsgrenska badet förvånar när man ser den här duon: Kate Jobson, Varberg, (t.h.) och etta, samt Monica Krook (t.v.) och trea på stora flickornas frisim. Vackert eller hur?¹¹”

De senaste decennierna, när kvinnoidrotten, eller delar av den, blivit fullt ut accepterad, har bevakningen av Sveriges kvinnliga stjärnor blivit betydligt mer lik bevakningen av de manliga. De tas i alla fall numera på samma allvar som männen. Fortfarande påpekas dock oftare att en kvinnlig idrottsutövare är exempelvis tvåbarnsmamma än att en manlig idrottsutövare är tvåbarnspappa.

Det var inte bara kvinnor som ibland behandlades annorlunda på sportsidorna än manliga idrottsutövare i allmänhet. Den idrottsutövare som hade en annan hudfärg än vit fick fram till 1960-talet finna sig i att detta ständigt noterades i spalterna. Skrivsätt som idag utan tvekan skulle betraktas som öppet rasistiska var under mer än hälften av detta sekel fullkomligt naturligt och speglade de synsätt och värderingar som var vanliga för inte så länge sedan. Typiskt var telegram av detta slag:

“Negern Hubbard satte vid tävlingar i New York nytt världsrekord i längd med ett hopp på 7,89.6 meter.”

Detta telegram infördes i *de flesta av de analyserade tidningarna den 16 juni 1925*. En bra bit in på 1950-talet kunde tidningarna sprida i stort sett vilka fördomar som helst, särskilt om färgade.

Inför VM-utmanarmatchen i tungviktsboxning mellan Max Baer och Joe Louis skrev signaturen Seb bland annat följande i en förhandsartikel i *Aftonbladet 21 september 1935*:

“Vem vinner — Baer eller Louis, juden eller negern? Max Baer är visserligen bara halvjude, men ändå har hans namn satt raslidelserna i svallning. Och miljoner svartingar över hela Amerika hoppas på Joe Louis. Det är tider för promoters igen! Mänskligt att döma borde Louis vinna. Max Baers chans skall ligga i knock out, sönderslagning av motståndaren, men negrer ha ju skallar av trä, det är lönlöst att slå på dem...”

Här skrevs det hej vilt om juden och negern. Det är helt uppenbart att rasen i sig ansågs ha betydelse i dessa sammanhang.

¹⁰ Aftonbladet 6 februari 1955.

¹¹ Dagens Nyheter 24 september 1955.

Dagen efter matchen hade samtliga tidningar referat av matchen. Norrbottens-Kuriren publicerade, liksom många andra tidningar, TT:s referat och satte följande rubrik till artikeln:

**Baer fick stryk
för allt han tålde:
k.o. i fjärde rondn**

**Den skrävlande juden
försökte bli diskad,
men knepet gick inte**

I denna TT-text kallades Joe Louis genomgående för negern eller negerboxaren. Detta var vedertaget och användes utan vidare även för cirka 20-30 år sedan i spalterna — inte bara på sportsidorna.

TT-texten avslutades med följande föga torra officiella TT-språk, vilket TT annars brukade anklagas för vid den tiden:

“Joe Louis möter nu förmodligen “Unser Max” Schmeling, vilken säkerligen är en allvarligare motståndare än pajasen Baer, som förvisso gått tillbaka katastrofalt sedan den gången, då han krossade människoberget Carnera. Han lär ha varit en ackquisition på alla Newyorks nattklubbar. På grund av Max Baers sällsynt råa uppträdande i ringen och “breda käft” utanför densamma, torde knappast något nederlag för en boxare mottagas med större tillfredsställelse än detta.”

Samma dag publicerades en kommentar med vinjetten “Vid närmare granskning av negrer i idrott” av O’Kay Lindström, Aftonbladets sportchef. Som framgår hade han diverse synpunkter bland annat på negrer som dekorativt inslag i vissa idrotter.

“...I brottnings ha inte negrerna hävdat sig på samma sätt som i boxning, ehuru man knappast kan tänka sig ett bättre fribrottningspektakel utan minst en svarting bland deltagarna. De krullhårigas hudfärg gör sig ju bra som kontrastverkan mot t. ex. Richthoffs mjölkvita kropp... I de vita sporterna tennis och segling har man dock ännu inte fått fram några svarta champions — ur ren dekorativ synpunkt skulle det dock vara skarpt med en svart spelare i vita kläder på röd en-tout-cas-bana. Uppträdde han inte i shorts, negrerna ha ju i allmänhet rena stylvor till ben, så skulle han onekligen ta sig bra ut.”¹²

Texten var fylld av fördomar om än inte direkt av ovilja, något som däremot ibland kunde spåras i många andra texter, t ex på nöjesidorna, där man började skriva om färgade amerikanska jazzmu-

¹² Aftonbladet 22 september 1935.

siker. Huvudskålet till att det skrevs på det här sättet var säkert okun-
 nighet och att vissa ords laddning var annorlunda då. Dagens Ny-
 heters korrespondent i USA, Sven Öste, skrev i en artikel om VM-
 matchen i tungviktsboxning Archie Moore-Rocky Marciano bland
 annat om en "tårögd negerparvel" som stod och sålde tidningar. Så-
 dant var språkbruket i Sverige då.

Sverige var ett isolerat land och det fanns nästan inga färgade här.
 Göran Löfgren, krönikör på Dagens Nyheter, tror att svenskens syn
 på färgade inte förändrades särskilt mycket — i alla fall inte i sport-
 sammanhang — förrän sportjournalisterna och även läsarna lärde
 känna Floyd Patterson, som boxades om VM-titeln mot Ingemar Jo-
 hansson första gången 1959 och därpå i två returmatcher. Floyd tur-
 nerade därefter i Sverige och blev då oerhört populär.

Att vinkla och helt basera artiklar på fördomar om idrottsutövare
 av andra nationaliteter har heller inte varit direkt ovanligt. *Afton-
 bladet* visade upp ett tydligt exempel på detta den 16 juni 1965.

SI-MEN INFÖR BORA blickar vänta en vanlig förhållningsspel. De italienska fotbollsspelarna, som i kväll möter Sverige i Malmö, för inte en liten
 (och så förstås) om de här gången kunde spelarna inte bli tillräckligt italienska utan matchen om den svenska "spödet"
 (Bild: TORBJÖRN ANDERSSON)

Ledningen ger spelarna godkänt!

MALMO. De italienska fotbollsspelarna har redan före kvällens land-kamp ut-
 kämpat en match här i Malmö — den mot den svenska
 synden!

Att så få svenska spelare har
 här slagit upp huvudet mot här i
 Malmö på samma sätt som den
 italienska "truppen". Där i höghög-
 skolan Rosendalens Sankt Jörgen.

Det var med stor besvikelse vi
 gjorde entré i hotellet. "Stället" där
 våra kompisar från "Sportklubben"
 "Kivringens" "Hals" "Sankt Jörgen"
 ledning. Här de italienska spelarna
 på "vallen" och allt hela "hotellet"
 "Sankt Jörgen" "Kivringens" "Hals"
 der de har damerna.

Devi kaffe följde sedan att det
 italienska laget "truppen" kommer
 här till Malmö och "hotellet" på
 "Sankt Jörgen" "Kivringens" "Hals"
 såväl "hans" "hotellet" för de svenska
 "Kivringens" på allvar.

AV BJÖRN DUNNGREN

Det var mycket kunnigt bakom
 reaktionerna när vi och italienska
 samtidigt anlände till Sankt Jörgen.
 Sin sin nyhetsbyråer smögde runt
 för att vara alla beviljade.

□ Tillade stort

Jodå, Italierna tillade stort!
 Men bara tillade, för i bakgrunden
 såld land-lagsledningen...

Men här var det upp i de många
 och riktiga hotellkorridorerna?
 Den italienska ledningen hade ju be-
 stämt bestämt att spelarna koncent-
 ration på landskampen i kväll avse-
 på inte fick splittras av några
 svenska "spödet"!

Vi vet inte riktigt om det är nå-
 gont arméens manliga väktare
 vill ha en kort promenad på rummet
 eller för sängen oönskad efter mid-

dagalen. Det går inte att få det
 bekräftat.

Hotellkorridorerna bara skakar på hu-
 vudet, undrar och säger att de
 inte gjort några undantag för Italien-
 gruppen. Allt fungerar som vanligt
 — vad det nu kan betyda för ita-
 lienska ledningen och spelarna
 hemma i Milano, Rom eller var de
 nu sitter och väntar.

□ Stora stömm

Själva har vi i varje fall glatt
 mynnat på sina skånska serier
 i korridorerna.

Hotell Sankt Jörgen är rätt till
 Malmö vid Gustav Adolf Torg. Det
 betyder att allt vid Malmö har av-
 skes kunnigt, färgat. Här förbi
 stora stömm precis nedanför de ita-
 lienska spelarnas fötter. Allt rätt!
 Ledningen har koll på truppen in-
 ständigt inställigt väntar. Men här på
 "der" ute på slottet!

Ledningslaget att de hittills i varje
 fall är helt nöjda med truppen upp-

förande. Visserligen har man väl fått
 stå ut med en och annan klagan för
 här det nu är så trevligt de skiv-
 att det inte var så lätt gåsna och
 här påskåpet om ett litet spel-
 på svenska "spödet".

□ Kvällen kommer

Aftonbladet Malmöredaktion "Tru-
 plarna" Anders som var med den ita-
 lienska truppen på sightseeing på lö-
 dagen. Även här vill säkra under-
 på att spelarna "hotellet" med vi med
 att bara vara 70 m när en "hotellet"
 gånad i "hotellet" passerar!

Men det kommer en kväll i kväll
 också och då är matchen avgjord!
 Och om vill vi en den här följande
 av alla härliga italienska ledare de
 minnarna — i varje fall om "hotellet"
 — en svårare med en kväll
 sammanlagt så många på någon av
 Malmö "hotellet"!

team
TINGSRYD

Harry "Spinnik" Källström
 modikt minnare

Till reporterns oförställda förvåning hoppade inte de italienska spelarna på flickan som passerade dem. De "har klarat första matchen" förklarades redan i rubriken. Italienare borde normalt sett inte kunna motstå en så snygg kvinna. Därför var denna händelse värd en femspaltare i Aftonbladet. Den italienska landslagsledningen gav, enligt reportern, sina spelare godkänt för denna insats. Spelarna hade dittills nöjt sig med att bara titta på de svenska kvinnorna. Det kunde även Aftonbladets egen fotograf intyga.

6. 9 Personorientering

Intresset för personer har ökat kraftigt på dagstidningarnas sportidor. Det framgår av tabell 6:7 som visar personorienteringen i artiklarna. Jag har delat in artiklarna i icke personorienterade, delvis personorienterade, huvudsakligen personorienterade och helt personorienterade. (För definition av dem se appendix!)

TABELL 6:7 Personorientering i sportartiklarna i de sju tidningarna sammantaget under perioden 1895-1995. Andel i procent.

År	Icke personien.	Delvis persorient.	Huvudsakl persorient.	Helt persorient.	Totalt	n-tal
1895	39	61	0	0	100	26
1905	42	57	0	0	99	59
1915	35	66	1	0	100	145
1925	32	67	1	0	100	573
1935	28	69	2	0	99	1712
1945	21	76	3	0	100	1962
1955	18	77	4	1	100	2353
1965	12	79	7	1	100	2631
1975	10	72	16	2	99	2511
1985	8	68	20	4	100	2852
1995	8	66	23	3	100	3072

Kommentar: Vissa avrundningar av procentalen gör att totalsumman inte alltid blir exakt 100 procent.

Tabellen inrymmer inte trav- och fotbollstips samt resultatbörser.

Utvecklingen var ovanligt tydlig i fråga om personorienteringen i sportartiklarna. I början av undersökningsperioden var en stor andel av artiklarna inte alls personorienterade. Det innebar t ex att inte ett enda namn nämndes på spelare i ett referat från en fotbollsmatch. Så var det inte alltid men ibland. Reportern nöjde sig med att skriva t ex "c.h. var bäst i laget..." med vilket avsågs centerhalven i laget. Men det publicerades också artiklar som inte alls handlade om personer. Senare kom även klubbnytt, tipsutdelning, serieprogram och liknande artiklar utan personer och sådana artiklar förekommer än idag.

Från och med 1905 har emellertid ej personorienterade artiklar minskat från 42 procent till 8 procent 1995. Andelen delvis personorienterat var 1995 exakt lika stor som 1915. Ändå var det stor skillnad på artiklarna 1995 jämfört med 1915. De moderna artiklarna innehåller inte bara namn på idrottsutövarna utan också ofta(-st) något eller några citat, vilket aldrig förekom för 100 år sedan.

Trots att andelen delvis personorienterat inte var större 1995 än 1915 har andelen av denna typ av artiklar varierat en hel del under årens lopp. Den ökade från 57 procent 1905 till 76-79 procent under perioden 1945-65 för att därefter åter dala till 66 procent. Men medan det 1905 var andelen icke personorienterat som utgjorde resten av artiklarna har det under de senaste decennierna istället varit de huvudsakligen personorienterade artiklarna som utgjort en allt större andel. Även andelen helt personorienterade artiklar har ökat .

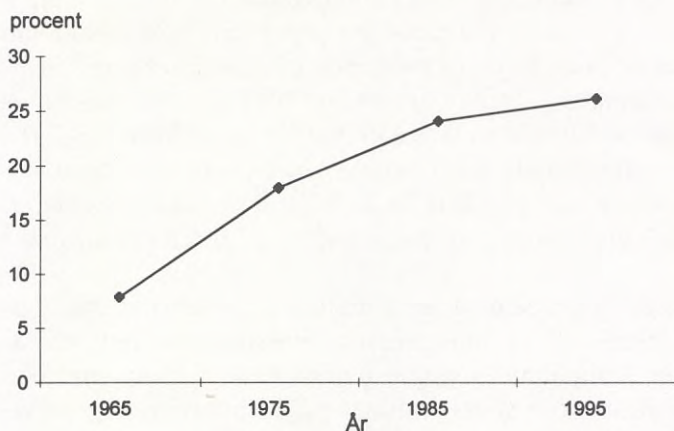
Medan de delvis personorienterade artiklarna under de senaste decennierna till viss del har handlat om enskilda tävlingsdeltagare och deras uttalanden har de också innehållit information om tävlingen och/eller reporterns kommentarer.

De huvudsakligen personinriktade texterna har däremot i många fall uteslutande fokuserat på matchvinnaren och dennes egna kommentarer. Denna typ av artiklar skiljer sig från de helt personorienterade genom att de tar sin utgångspunkt i matchen/tävlingen och vad som händer där medan de helt personinriktade artiklarna kan vara personporträtt eller djupintervjuer som inte handlar om en enskild match eller tävling utan om personen bakom prestationen, hans/hennes bakgrund, utveckling och tankar.

Båda dessa typer av artiklar har ökat kraftigt efter 1965, vilket framgår av diagram 6:3 på nästa sida.

Personorienteringen har inte varit likadan i alla tidningarna. De första två decennierna var artiklarna så få att det är svårt att dra några definitiva slutsatser annat än att den antingen var ej personorienterad eller delvis personorienterad. Något annat förekom inte. 1925-35 var sportmaterialet mest personorienterat i Jönköpings-Posten och

DIAGRAM 6:3 Utveckling av andel huvudsakligen och helt personorienterade artiklar i de sju tidningarna 1965-1995. (Procent av alla artiklar.)

Dagens Nyheter. Redan 1925 var 85 procent av Jönköpings-Postens artiklar delvis personorienterade, vilket kan jämföras med till exempel 56 procent av Göteborgs-Postens och 50 procent av Arbetets artiklar. Även de båda andra lokal- och regionaltidningarna hade en stor andel — drygt 71 procent — delvis personorienterade texter.

1935 förekom också en del artiklar som var huvudsakligen personorienterade eller helt personorienterade. Åtminstone endera sorten fanns i samtliga tidningar. Det var svårt att finna några påtagliga skillnader mellan storstadstidningarna och de övriga. Samma sak gällde tio år senare. Men 1945 började Aftonbladet att utmärka sig genom att publicera en betydligt större andel huvudsakligen personorienterade artiklar. Visserligen bara fem procent, men det var ändå dubbelt så stor andel som genomsnittet. Och denna utveckling fortsatte och förstärktes 1955, då nio procent av Aftonbladets artiklar var huvudsakligen personorienterade och en dryg procent var helt personorienterade. Här framtonade det som med tiden skulle bli kvällstidningarnas signum, nämligen fokusering på personer.

Arbetet publicerade i särklass minst andel icke personorienterade artiklar, endast drygt tolv procent. Därefter följde Norrbottens-Kuriren. Det fanns alltså inget mönster som visade att storstadstidningarna i allmänhet var mer eller mindre personinriktade än övriga tidningar.

År 1965 hade andelen icke personorienterade artiklar sjunkit ytterligare i alla tidningarna, allra mest i Dagens Nyheter och Aftonbladet. Den sistnämnda innehöll absolut minst andel delvis person-

orienterade artiklar. Istället hade tidningen i särklass störst andel huvudsakligen och helt personorienterade texter, totalt drygt 31 procent. Dagens Nyheter innehöll näst störst andel av dessa sorters artiklar, nämligen 13 procent. De övriga tidningarna låg mellan knappt tre procent och sex procent. Nu rådde det ingen som helst tvekan om att det fanns en skillnad mellan kvälls- och morgontidningarna i fråga om personorientering. Denna utveckling blev än tydligare tio år senare. Hälften av Aftonbladets texter var detta år huvudsakligen eller helt personorienterade. Och andelen helt personorienterat var faktiskt något större (sju procent) än andelen icke personorienterat, sex procent. En sådan fördelning var ingen av de andra tidningarna i närheten av.

Detta år ökade också skillnaderna mellan storstädernas morgontidningar och lokal- och regionalpressen. Storstädernas morgontidningar tog efter Aftonbladet (och de övriga kvällstidningarna) och deras sportreportrar inriktade sig alltmer på att intervjua segerskyttar mm. och gjorde också allt fler personporträtt och djupintervjuer. Lokal- och regionaltidningarna var mer sparsamma med detta även om de också hade en större andel av sådana artiklar än tidigare.

Att Aftonbladet alltmer inriktade sig på personer var säkert åtminstone delvis en konsekvens av televisionens genombrott i Sverige. Kvällstidningarna följde upp det som hade visats i TV. De var mycket snabbare med detta än morgonpressen. Kvällstidningarna upplevde under denna period en uppgång i upplagorna som aldrig förr och det var inte att undra på att morgontidningarna sneglade på kvällstidningarna och försökte ta efter en del journalistiska grepp. Ett av dessa var förvisso en mer personinriktad nyhetsrapportering.

Fokuseringen på enskilda individer avspeglade sig också i vinjetter till artikelserier eller återkommande intervjuerier, t ex AKTUELL just nu (Norrbottens-Kuriren), Morgondagens stjärna (Arbetsbladet), På väg uppåt (Aftonbladet) och i samma tidning Oss emellan, en lite mer närgången intervju som handlade om en idrottsutövare och hans privatliv. Dagens Nyheter hade Aktuell profil, Arbetet en serie om Våra glömda proffs och Göteborgs-Posten körde en serie om Veckans pensionär, som handlade om någon motionerande åldring i Västsverige.

År 1985-95 fortsatte tendensen med allt mer personinriktning i tidningarna, utom i Aftonbladet som behöll ungefär samma andel huvudsakligen eller helt personorienterade artiklar. Förändringen bestod i att andelen helt personorienterade vann mark på de huvudsakligen personorienterade artiklarna i Aftonbladet.

Skillnaden mellan lokal- och regionalpressen å ena sidan och stor-

stadsmorgontidningarna å den andra bestod 1985. Båda grupperna blev dock mer personinriktade. Skillnaden mellan dem minskade i fråga om personorientering tio år senare även om den fortfarande var ganska stor.

Sportjournalisterna har — liksom journalister på de flesta andra redaktionella avdelningar — inriktat sig allt mer på att skriva om enskilda personer och deras privatliv. Det är personer, som genom TV har skymtat fram hastigt och då kan ha väckt publikens intresse. Detta har då tidningarna försökt ta till vara. Ibland har det gått mycket långt, som när tidningarna rapporterade om att ordföranden i Black Army, AIK:s beryktade supporterklubb, brutit benet. Bilder på när det skedde och text om denna händelse publicerades även i tidningar långt utanför Stockholm. Att man skrev om bråk mellan supportrar är naturligt. Men inriktningen på personer har gått långt, när det i ett TT-telegram relativt utförligt refererades hur det gick till när en av dessa supportrar skadades i ett bråk och att han ansågs vara så känd att han namngavs.

Fokuseringen på enskilda idrottsutövare har ofta blivit intensiv och påträngande, vilket numera är ekonomiskt viktigt för idrottsutövaren själv och dennes förbund. Medieuppmärksamheten är ett måste för att få sponsorer villiga att ställa upp med mer pengar inför kommande tävlingsuppladdningar och säsonger.

INTE ETT LOPP PÅ NIO MINNADER

och VM i Göteborg ständigt jag Maria Akraka känner sig utbränd, stressad och svårare på fötterna. Men sommar från de stora segrarna och gör underbara saker för att följa sig själv och den stora världen, inte någon, utan istället för sig själv.

Pressen blev för stor – nu går hon under jorden

Sista bilden på Maria Akraka

och den goda bit på Maria Akraka. För nu går hon under jorden när VM i Göteborg ständigt jag Maria Akraka känner sig utbränd, stressad och svårare på fötterna. Men sommar från de stora segrarna och gör underbara saker för att följa sig själv och den stora världen, inte någon, utan istället för sig själv.

”Det har blivit för mycket. Folk tror att jag ska ta VM-guld.”

”Jag börja springa snart. Jag vet inte var jag står.”

”Jag känner alla igen henne.”

”Jag inte alla.”

”Jag inte alla.”

”Jag inte alla.”

Exemplet ovan ur Aftonbladet den 12 juni 1995 med Maria Ak-

raka, den svenska medeldistanslöperskan, visar att hon har varit ut-satt för en kolossal mediebevaktning trots att hon inte deltagit i en enda tävling på nio månader.

Maria Akra är också ett exempel på en person som har expo-nerats via TV och tidningarna och väckt intresse även i icke idrotts-liga kretsar för att hon är stjärna. Det har kunnat utnyttjas också i andra sammanhang än de rent idrottsliga. I dessa icke idrottsliga sammanhang har hon ofta presenterats okunnigt som en ännu större idrottslig stjärna än hon i själva verket är.

Söndagen den 11 juni 1995 vann Åke Eriksson Stockholm mara-ton för herrar och Ingmarie Nilsson vann damklassen. Det var bra gjort och det var framför allt ovanligt med svensk vinst och dess-utom i båda klasserna. Men det blev inte vinkeln i tidningarna dagen efter. Reportrarna vinklade istället genomgående på detta par. Ingmarie var den typiska kvinnliga löparen som blivit populär genom att vara en del av ett par. Åke Eriksson var den typiska kvinnliga löparen som blivit populär genom att vara en del av ett par. Åke Eriksson var den typiska kvinnliga löparen som blivit populär genom att vara en del av ett par. Åke Eriksson var den typiska kvinnliga löparen som blivit populär genom att vara en del av ett par.

EN SVENSK KÄRLEKSHISTORIA

**"Biten" och hans käraste
krossade allt motstånd
i Stockholm Maraton**

Svensk uppgång är Stockholms Maraton. I den ena av de två klasserna: Åke Eriksson, "Biten", och Ingmarie Nilsson, "Biten's käraste".

Åke Eriksson var den typiska kvinnliga löparen som blivit populär genom att vara en del av ett par. Åke Eriksson var den typiska kvinnliga löparen som blivit populär genom att vara en del av ett par.

Ingmarie Nilsson var den typiska kvinnliga löparen som blivit populär genom att vara en del av ett par. Ingmarie Nilsson var den typiska kvinnliga löparen som blivit populär genom att vara en del av ett par.

De två vinnarna var ett par som hade varit ihop i många år. De två vinnarna var ett par som hade varit ihop i många år. De två vinnarna var ett par som hade varit ihop i många år.

De två vinnarna var ett par som hade varit ihop i många år. De två vinnarna var ett par som hade varit ihop i många år. De två vinnarna var ett par som hade varit ihop i många år.

De två vinnarna var ett par som hade varit ihop i många år. De två vinnarna var ett par som hade varit ihop i många år. De två vinnarna var ett par som hade varit ihop i många år.

De två vinnarna var ett par som hade varit ihop i många år. De två vinnarna var ett par som hade varit ihop i många år. De två vinnarna var ett par som hade varit ihop i många år.

De två vinnarna var ett par som hade varit ihop i många år. De två vinnarna var ett par som hade varit ihop i många år. De två vinnarna var ett par som hade varit ihop i många år.

De två vinnarna var ett par som hade varit ihop i många år. De två vinnarna var ett par som hade varit ihop i många år. De två vinnarna var ett par som hade varit ihop i många år.

De två vinnarna var ett par som hade varit ihop i många år. De två vinnarna var ett par som hade varit ihop i många år. De två vinnarna var ett par som hade varit ihop i många år.

De två vinnarna var ett par som hade varit ihop i många år. De två vinnarna var ett par som hade varit ihop i många år. De två vinnarna var ett par som hade varit ihop i många år.

Åke Eriksson (5) och Ingmarie Nilsson (10) vid startlinjen i Stockholm Maraton. De två vinnarna var ett par som hade varit ihop i många år.

Åke Eriksson (5) och Ingmarie Nilsson (10) vid startlinjen i Stockholm Maraton. De två vinnarna var ett par som hade varit ihop i många år.

6. 10 Summering av sportsidans innehåll och karaktär

- Fotboll, friidrott och på senare år ishockey har varit de mest frekventa idrottsgrenarna på sportsidorna under den hundraårsperiod som undersökningen omfattar. Från 1975 och framåt har emellertid även tennis varit en mycket vanlig sportgren i tidningarna. Förklaringar till att vissa grenar har varit vanligare än andra är bland andra tävlingsintensiteten i grenen, läsarnas och publikens intresse, svenska internationella framgångar på elitnivå, lokala framgångar på nationell nivå, reportrarnas egna intressen, konkurrenssituationen, TV:s inflytande samt i viss mån ägarnas intressen eller policy.

- Analysen visar också att tidningarna med åren skriver om allt fler idrottsgrenar. Detta gäller med undantag framför allt av kvällstidningen Aftonbladet, vars grenurval istället har minskat de senaste decennierna. Tidningen satsar numera i huvudsak på de stora arenaidrotterna och TV-sända tävlingar och gör bara tillfälliga nerslag i andra idrotter.¹³

- Vad gäller ämnesområdena kan konstateras att med åren har allt färre artiklar ägnats åt själva tävlingen/matchen och förhandsinformation. Istället har allt fler artiklar kommit att innehålla uttalanden och kommentarer av idrottsmännen. En växande andel artiklar har också handlat om personfakta, spelarövergångar, skador, bråk, doping samt trav- och tipsservice. Analysen visar även att en allt mindre andel av artiklarna har skildrat vad som har skett före och under matcherna och allt mer om vad som har skett efter.

- Sportsidorna handlar mer och mer om elitidrott. De senaste decennierna har visserligen en något mindre andel ägnats åt manlig elit men i gengäld har andelen artiklar om kvinnlig elitidrott ökat i än högre grad. Breddidrottens andel av sportmaterialet har minskat ända sedan 1935. Något bättre har skol- och ungdomsidrotten klarat sig, vilket de senaste åren främst har berott på en medveten satsning på ungdomssidor i vissa tidningar. Handikappidrotten har däremot inte vid något mättillfälle uppnått mer än en promille av antalet artiklar på sportsidorna.

- Kvinnorna förefaller vara mer bildmässiga än männen. De har nämligen förekommit på en större andel av bilderna än av andelen artiklar.

- Sportsidorna har antagligen alltid speglat tidsandan. Därför var det inte så underligt att "sötnosar" och "negrer" ofta behandlades som lustiga inslag i idrottsvärlden, särskilt under perioden 1935-55. I en del fall handlade det om ren rasdiskriminering. Fördomar om andra länders idrottsutövare förekom också i större utsträckning än senare.

¹³ Detta bekräftas i intervju med AB-medarbetaren Lasse Sandlin.

- Personorienteringen i artiklarna har ökat kraftigt under de hundra år som undersökningen omfattar. Andelen icke personorienterade texter har minskat från drygt 40 procent 1905 till 8 procent 1995. Andelen huvudsakligen eller helt personorienterade har ökat under samma period från 0 till drygt 26 procent.

Under efterkrigstiden har Aftonbladet gått i spetsen för de sju tidningarna i fråga om den personorienterade journalistiken.

Dessa förändringar har flera orsaker. Vad gäller grenval har förklaringar redan givits. I fråga om övriga förändringar av sportmaterialens innehåll kan förklaringar säkert sökas, förutom i den tilltagande konkurrensen från TV, i bland annat den förändrade synen på yrkesrollen, som sportjournalisterna tillägnat sig och som det kommer att visas åtskilliga exempel på längre fram.

KAPITEL 7

Sportmaterialets geografiska spridning

7. 1 Inledning

De flesta avdelningar på en tidningsredaktion har ett begränsat geografiskt område att rapportera om. Centralredaktionen rapporterar om det lokala, inrikesavdelningen om det nationella, utrikesredaktionen om vad som sker utomlands, näringslivsavdelningen rapporterar vanligtvis om lokalt eller nationellt näringsliv. Endast på ett fåtal tidningar ägnar den sistnämnda avdelningen även utländskt näringsliv något intresse.

Det räcker däremot med att kasta en hastig blick på sportsidorna för att kunna konstatera att dessa innehåller såväl lokala som nationella och internationella nyheter. I detta kapitel visas om det har varit så under hela den period som denna undersökning omfattar och om det i så fall gäller såväl storstadstidningar som lokal- och regionaltidningar.

I nästa avsnitt redovisas således från vilka länder som huvuddelen av idrottsnyheterna i de svenska dagstidningarna härstammar.

Därefter visas hur stor andel av sportartiklarna som är lokala, nationella och internationella och hur de olika typerna av tidningar skiljer sig åt i det avseendet under den period som undersökningen omfattar.

7. 2 De vanligaste arenorna

En väsentlig fråga när det gäller nyhetsjournalistik i allmänhet men också sportjournalistik är det geografiska och kulturella avståndets betydelse för nyhetsvärderingen. Tidigare forskning¹ har visat att ju kortare avståndet är mellan läsare och journalister å ena sidan och händelsen i fråga å andra sidan desto större nyhetsvärde tillmäts händelsen. Østgaard menar att läsarens möjligheter att identifiera sig med en händelse bland annat påverkas av kulturell närhet och händelsens förmodade betydelse för läsaren.

Om dessa teorier gäller även sportjournalistiken innebär det att sportsidorna förutom svenska idrottsnyheter främst rapporterar om vad som händer i de övriga nordiska länderna, övriga Europa samt USA som i kulturellt hänseende anses stå oss nära. Men under den hundraårsperiod som den här undersökningen omfattar är det möjligt att det geografiska och även kulturella avståndet förändrats en del. Det geografiska avståndet såtillvida att kommunikationerna har förbättrats så att hela världen har kommit närmare. Vad gäller förändringar av det kulturella avståndet är det kanske mest påtagligt i fråga om Tyskland. Före andra världskriget stod Sverige väldigt nära Tyskland. Tyska var till exempel första utländska språk i den svenska skolan. Efter andra världskriget har förhållandet till Tyskland förändrats avsevärt. En orsak var uppdelning i väst och öst, där den sistnämnda delen var kommunistisk och avskärmade sig från västländerna. Idrotten fick också en annan ställning i de kommunistiska staterna. Idrottsmännen var statsanställda, vilket helt stred mot de gamla västerländska amatöridealerna.

I tabell 7:1 på nästa sida visas varifrån huvuddelen av tidningarnas sportnyheter har kommit under de hundra år som denna undersökning omfattar.

Av tabell 7:1 framgår med all önskvärd tydlighet att sportrapporteringen har följt och följer samma mönster som nyhetsrapporteringen i övrigt. Flest sportnyheter har kommit från — förutom Sverige — övriga Norden, de andra västeuropeiska länderna samt från USA och Kanada. Och det är en tendens som har förstärkts kraftigt de senaste tre decennierna.

Uppenbarligen är det också så att den kulturella närheten betyder mer för sportrapporteringen än den geografiska närheten. Det är åtminstone en tänkbar förklaring till att en så liten andel av sportnyheterna under årens lopp har kommit från Sveriges grannländer, Polen samt supermakterna på idrottens område DDR och Sovjetunionen.

¹ t ex Østgaard, 1968 och Hvittfelt 1985.

TABELL 7:1 De vanligaste arenorna. Andel av artiklarna på de sju tidningarnas sportsidor i procent under perioden 1895-1995

Arena	1895	1905	1915	1925	1935	1945	1955	1965	1975	1985	1995
Sverige	65	97	95	87	83	89	85	86	81	76	70
Övr. Norden	8	2	4	4	7	4	2	2	6	3	4
Västeuropa	19	0	1	3	6	3	6	6	7	14	13
Östeuropa	0	0	0	0	1	0	2	2	1	1	1
USA/Kanada	0	0	0	2	3	2	2	2	2	4	8
Övr. Amerika	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Australien/NZ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Asien	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0
Afrika	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Blandat	8	0	0	3	1	1	1	2	1	1	2
Totalt:	100	101	100	99	101	99	98	100	100	99	100

Kommentar: Avrundningar till hela procent gör att totalsumman inte alltid uppgår till exakt hundra procent.

I tabellen ingår inte resultatbörser, trav- och fotbollstips.

nen/Ryssland. De svenska dagstidningarnas sportsidor har under praktiskt taget hela undersökningsperioden publicerat fler artiklar från Danmark, Island, Norge och Finland än från hela östblocket.

Sportnyheter från nationer som är såväl geografiskt som kulturellt mer avlägsna Sverige har varit sällsynta under hela hundraårsperioden. Nyheter från Asien, Afrika och Sydamerika har således varit sällsynta. Endast när stora mästerskap har arrangerats i dessa delar av världen har nyhetsströmmen ökat något. 1975 arrangerades VM i bordtennis i Calcutta under en av de tre veckor som ingår i undersökningen. Det medförde att två procent av samtliga sportartiklar som ingår i analysen det året kom från Indien.

En allt mindre andel av sportmaterialet kommer från Sverige. År 1905 kom 95 procent av artiklarna från Sverige mot bara 63 procent 1995. Istället har en allt större del av artiklarna kommit från Västeuropa och USA/Kanada. Den utvecklingen har varit särskilt tydlig de senaste två decennierna. Bland annat har bevakningen av ishockeyligan NHL i USA och Kanada intensifierats i och med att allt fler svenskar spelar i ligan. Allt fler svenska idrottsmän har också blivit

TABELL 7:2 Antal länder från vilka sportnyheterna kom 1895-1995 under de tre veckor som undersökningen omfattar.

År	Antal länder
1895	4
1905	3
1915	4
1925	12
1935	20
1945	16
1955	28
1965	28
1975	33
1985	34
1995	37

proffs i olika idrotter i de västeuropeiska länderna och det har bidragit till en ökad rapportering från dessa länder.

Idrottsutbytet har, liksom nyhetsförmedlingen i allmänhet ökat kolossalt sedan slutet av 1800-talet. Det har också inneburit att sportnyheter trots allt kommer från allt fler länder, vilket framgår av tabell 7:2.

År 1905 kom sportnyheterna, förutom från Sverige, bara från två länder, nämligen Danmark och Argentina. 1995 kom sportnyheterna (exklusive notiserna) från 37 länder under de tre veckor som undersökningen omfattar. De kom framför allt från de västeuropeiska länderna. Någon eller några artiklar kom också från flera av öststaterna. En och annan sportnyhet härstammade från länder i andra världsdelar.

Lokal- och regionaltidningarna innehöll från 1915 och framåt störst andel sportartiklar från Sverige och därmed minst andel från utlandet. 1925 fanns i de tre lokal- och regionaltidningarna tillsammans bara utländska sportnyheter från Norge och USA medan storstadsmorgontidningarna innehöll sportnyheter från tio andra länder. Tio år senare publicerade alla tidningarna sportnyheter från betydligt fler länder. Mest nyheter från utlandet förekom fortfarande i stor-

städernas morgontidningar. Därpå följde Aftonbladet, som innehöll sportnyheter från fler länder än de tre lokal- och regionaltidningarna gjorde tillsammans.

Från och med 1935 och framöver publicerade kvällstidningen Aftonbladet en större andel artiklar från utlandet än någon av de andra tidningsgrupperna. Bland annat handlade en större andel av Aftonbladets sportartiklar om idrott i USA än i någon annan tidning. 1995 kom nästan 16 procent av tidningens sportnyheter från USA. Tidningens sena pressläggningstid förklarar detta. Aftonbladet är den enda av de sju tidningarna som hinner få med dagsaktuella nyheter från USA.

Morgontidningarna i storstäderna har också under hela efterkrigstiden innehållit en större andel artiklar från utlandet än lokal- och regionaltidningarna har gjort. Det är däremot svårt att finna några utpräglade skillnader mellan de tre pressgrupperna med avseende på vilka länder sportnyheterna har kommit ifrån, bortsett från Aftonbladets stora andel amerikanska nyheter.

En analys av notismaterialet visar att mönstret har varit detsamma genom åren i notiserna. Sverige har dominerat väl så kraftigt som arena i de korta notiserna som i artiklarna. Som mest kom 91-93 procent av notiserna från Sverige, vilket var fallet 1915 respektive 1905. År 1995 var motsvarande siffra bara 60 procent. I övrigt har de andra nordiska länderna, de stora västeuropeiska nationerna samt USA förekommit oftast som arenor i sportnotiserna.

7. 3 Lokal, nationell och internationell idrott

Att idrottspubliken brukar hålla och heja på idrottsutövare från det egna landet och från den egna orten är knappast någon hemlighet. Man håller på lag och idrottsstjärnor som tävlar för ens eget land, landsdel eller hemort. Detta har fått sportjournalister i alla länder att framför allt rapportera om det egna landets eller regionens idrottsmän och -lag.

I detta avsnitt visas hur mycket av sportmaterialet som handlar om lokala, nationella och internationella tävlingar. För att visa i hur stor utsträckning tidningarna bevakar det egna spridningsområdets och andra svenska idrottsmän delas artiklarna in i sådana som handlar om:

1) idrott inom tidningens spridningsområde med: enbart lokala idrottsmän, 2) också med nationella idrottsmän och 3) med utländska deltagare också.

Vidare redovisas artiklar från nationella tävlingar utanför tidning-

TABELL 7:3 Andel lokal, nationell och internationell rapportering i de sju tidningarna 1895-1995 i procent.

Geografi	1895	1905	1915	1925	1935	1945	1955	1965	1975	1985	1995
Lok m lok	42	26	53	43	40	46	37	34	33	21	20
Lok m nat	16	11	18	18	13	16	13	14	14	16	18
<u>Lok m int</u>	<u>4</u>	<u>29</u>	<u>18</u>	<u>13</u>	<u>8</u>	<u>5</u>	<u>7</u>	<u>6</u>	<u>5</u>	<u>4</u>	<u>4</u>
Lok totalt	62	66	89	74	61	67	57	54	53	41	42
Nat m lok	0	2	1	3	7	12	11	12	11	15	13
Nat m nat	4	3	3	6	8	10	8	13	11	12	8
<u>Nat m int</u>	<u>0</u>	<u>27</u>	<u>3</u>	<u>7</u>	<u>7</u>	<u>2</u>	<u>9</u>	<u>8</u>	<u>8</u>	<u>8</u>	<u>8</u>
Nat totalt	4	32	7	16	22	24	28	33	30	35	29
Int m lok	0	2	3	3	1	2	2	1	1	2	2
Int m nat	9	0	1	4	8	5	7	7	13	14	21
<u>Int m int</u>	<u>25</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>3</u>	<u>8</u>	<u>2</u>	<u>6</u>	<u>5</u>	<u>3</u>	<u>8</u>	<u>6</u>
Int totalt	34	2	4	10	17	9	15	13	17	24	29
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kommentar: I tabellen ingår inte tips- och travservice och inte heller resultatbörser.

ens spridningsområde:

1) med deltagare från tidningens spridningsområde, 2) utan deltagare från tidningens spridningsområde samt 3) nationella tävlingar med utländska deltagare.

För det tredje redovisas andelen artiklar från utlandet med:

1) lokala deltagare, 2) nationella deltagare och 3) enbart utländska deltagare. Med lokala deltagare avses här deltagare från den analyserade tidningens spridningsområde och med nationella deltagare avses svenska deltagare som kommer från platser utanför tidningens spridningsområde.

I tabell 7:3 visas hur stor andel av sportmaterialet som är lokalt, nationellt och internationellt med och utan lokala, nationella och internationella deltagare under de hundra år som undersökningen omfattar.

Av den framgår att den lokala idrottsbevakningen har dominerat

mycket kraftigt till och med 1945. År 1915 skildrade 89 procent av artiklarna sporthändelser inom spridningsområdet. Från och med år 1955 har emellertid mindre än 60 procent av sportartiklarna handlat om lokala tävlingar. 1985-95 var siffran nere i drygt 40 procent. Den renodlat lokala idrotten, det vill säga den med enbart lokala deltagare, har nära nog halverats i tidningarna sedan 1965.

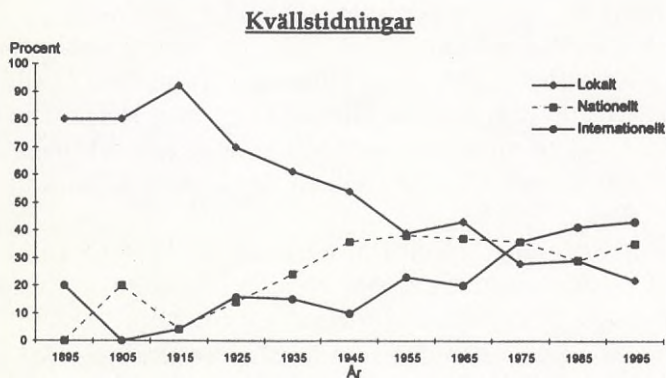
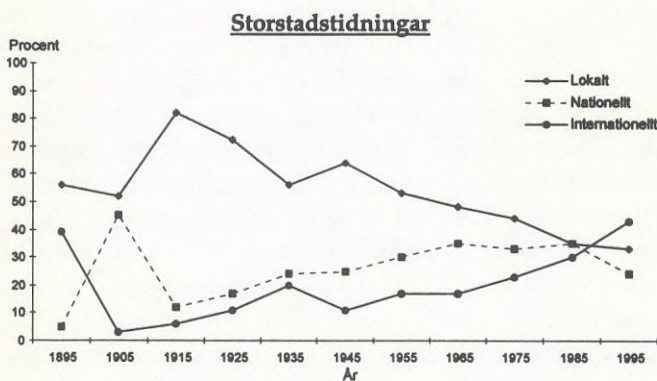
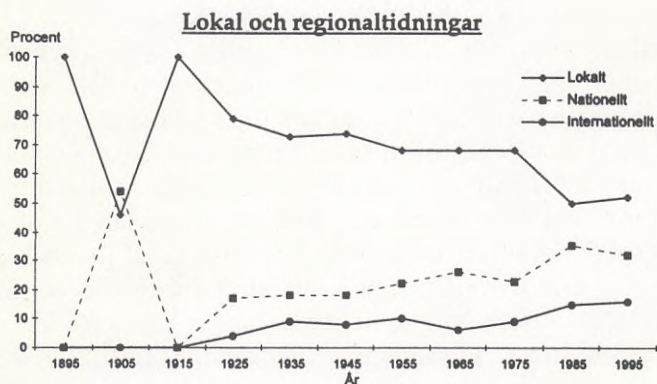
Den nationella idrotten har istället ökat stadigt från 7 procent 1915 till 35 procent 1985. Den stora ökningen har främst bestått av en utökad bevakning av lokala idrottsmän och lag som har tävlat runt om i Sverige, men också av tävlingar och matcher utan lokala deltagare. Det har exempelvis gällt allsvenska matcher i olika bollsporter och ishockey. De flesta tidningarna har publicerat artiklar om alla allsvenska matcher i fotboll och ishockey även om inget lokalt lag har funnits med i serien. Under senare år har tidningarna också infört referat från de större travtävlingarna landet runt. Andelen artiklar om nationell idrott minskade trots det relativt kraftigt 1995 jämfört med tio år tidigare.

Rapporteringen om vad som händer utomlands på sportområdet har ökat mycket kraftigt. Ökningen tog fart i samband med OS i Antwerpen 1920, de första spelen sedan Stockholms-OS 1912. Under mellankrigstiden ökade det internationella idrottsutbytet och 1935 innehöll de svenska tidningarna en större andel internationell idrott än de därpå gjorde fram till 1975. De skrev även åtskilligt om tävlingar utan svenska deltagare. VM-matcher i USA i proffsboxningens tungviktsklass gavs stort utrymme redan på 1930-talet. Då kunde svenska tidningsläsare också få läsa om det tyska landslagets laguppställning inför landskampen i fotboll mot Holland. Den typen av nyheter är tämligen otänkbar idag. Det handlade inte om VM-match eller EM-match utan om en vanlig landskamp. Istället har det under de senaste decennierna skrivits allt mer om svenskar som tävlar utomlands.

1945 präglades sportsidorna av det då pågående världskriget. Det internationella idrottsutbytet gick åter på sparlåga sedan flera år tillbaka. De svenska friidrottsstjärnorna Gunder Hägg och Håkan Lidman längtade efter att få möta internationell konkurrens och begav sig ut på en strapatsrik resa till USA, vilken dagligen skildrades utförligt på sportsidorna.

Ökningen av internationell idrott illustreras av att 1955-65 handlade sju procent av alla sportartiklar om svenska idrottsutövare som tävlade utomlands. År 1995 hade den siffran ökat till 21 procent, vilket var en något större andel än den rent lokala idrotten utgjorde! I Dagens Nyheter handlade 40 procent av artiklarna detta år om internationella tävlingar med och utan svenskt deltagare.

DIAGRAM 7:1 Andel artiklar i de sju tidningarna med lokal, nationell och internationell sport 1895-1995. (Procent)

Kommentar: Exklusive tips- och travservice samt resultatbörser.

Det har funnits och finns klara skillnader mellan de olika tidningsgrupperna med avseende på geografisk täckning av sporthändelser, vilket framgår av diagram 7:1 på föregående sida.

Diagram 7:1 visar ändå samma huvudtendens som tabell 7:2, nämligen att den lokala bevakningen har kommit att utgöra en allt mindre andel med åren medan den internationella bevakningen har ökat.

Den utvecklingen har varit betydligt långsammare i lokal- och regionaltidningarna än i storstadstidningarna. De tre lokal- och regionaltidningarna innehöll även 1995 mer lokal sport än nationell och internationell tillsammans. Och andelen nationell sport var mer än dubbelt så stor som den internationella. Det är inget konstigt med det. Tvärtom. Men så sent som 1975 var den lokala idrotten mer än dubbelt så stor som den nationella och internationella tillsammans. Redan tio år senare tappade den lokala idrotten åtskilliga andelar till den nationella och internationella idrotten.

Även i storstädernas morgontidningar dominerade länge den lokala idrotten, följd av den nationella. (Observera att till den nationella idrotten förs de lokala lagens och idrottsutövarnas matcher och tävlingar inom Sverige men utanför spridningsområdet.) Men 1985 var fördelningen annorlunda i storstadsmorgontidningarna. Då innehöll de lika stora andelar lokal och nationell idrott och nära nog en lika stor andel internationell idrott. Tio år senare, 1995, utgjorde istället den internationella idrotten störst andel i de tre storstadsmorgontidningarna. Framför allt minskade den nationella bevakningen kraftigt jämfört med 1985.

Aftonbladet var från 1945 och framåt den minst lokala av de sju tidningarna. Redan 1955 utgjorde det lokala sportmaterialet en mindre andel än det nationella och internationella tillsammans. Tjugo år senare var det nationella och det internationella sportmaterialet var för sig betydligt mer omfattande än det lokala i tidningen. Och 1985 utgjorde det renodlade lokala sportmaterialet bara en procent i Aftonbladet. De internationella sportnyheterna var 1995 nästan dubbelt så många som de lokala. Ändå skrev Aftonbladet detta år avsevärt mer om den renodlat lokala idrotten än tio år tidigare.

Motpolen till Aftonbladet utgörs av Norrbottens-Kuriren och Arbetet, vilka under hela undersökningsperioden har publicerat en större andel renodlat lokala sportnyheter. Norrbottens-Kuriren har däremot innehållit en mindre andel nyheter om lokala lag och idrottsutövare som har tävlat i andra delar av landet under hela perioden utom 1995. En förklaring till denna lokala inriktning i rapporteringen är att den norrbottniska idrottens utbyte med övriga delar av landet av geografiska skäl har varit mer begränsad. Innan inrikesflyget var ordentligt utbyggt tog det en halv evighet att förflytta sig från de inre delarna av landskapet till någon annan del av Sverige. Det var tidskrävande nog att resa mellan Luleå och Kiruna eller Malmberget.

Det dröjde också länge innan Norrbotten fick några lag med i de högre nationella serierna, som gjorde ett idrottsutbyte med övriga landet nödvändigt.

Av lokal- och regionaltidningarna är Jönköpings-Posten den som under hela efterkrigstiden har publicerat störst andel internationell idrott, vilket kan förefalla märkligt med tanke på att tidningen normalt sett är mycket lokal. Jönköpings-Postens spridnings- och bevakningsområde är koncentrerat till Jönköping-Huskvarna, Habo-Mullsjö samt Vaggeryd och Skillingaryd. Inom en radie av 35 km finns 90 procent av prenumeranterna. Ändå måste tidningens sportredaktion bevaka inte bara lokal idrott utan också regional, nationell och internationell. Tidningen drar stort på lokala idrottshändelser, men det är, enligt Ingvar Andrén, också självklart med text och bild från exempelvis Franska öppna i tennis, åtminstone när det går bra för svenskarna.

7. 4 Allt mindre lokalt

Sammanfattningsvis kan konstateras att det geografiska — och kanske framför allt det kulturella avståndet — har haft stor betydelse för urvalet av sportnyheter. Tidningarna har publicerat avsevärt fler sportnyheter från länder som står Sverige nära kulturellt och geografiskt än från andra länder. I det avseendet liknar sportjournalistiken exempelvis den journalistik som bedrivs på utrikessidorna. Sverige, Norden, övriga Västeuropa och USA dominerar på sportsidorna under hela den period som undersökningen omfattar.

Geografisk närhet räcker emellertid inte. Närliggande länder som Sovjetunionen och DDR, två av världens främsta idrottsnationer under flera decennier, har det rapporterats mycket lite ifrån. Och än mindre sportnyheter kommer från andra världsdelar än Europa och Nordamerika.

På 1920-talet var sportsidorna mycket lokala och nationella. Därefter har de blivit mer och mer internationella medan det renodlat lokala materialet har fått ge vika.

Svenska lag och idrottsmän deltar i allt fler internationella tävlingar. Världscuper, som inrymmer ett stort antal deltävlingar, har de senaste två-tre decennierna arrangerats i åtskilliga sporter, internationella cuper i olika lagsporter har också blivit allt fler. Och detta har satt tydliga spår på sportsidorna.

Tidningarna innehåller också — med undantag av 1995 — allt mer nationell idrott med och utan lokala deltagare. Det sistnämnda gäller allra främst de båda Stockholmstidningarna, som därmed visar ett större intresse än övriga tidningar för att ha riksbevakning. Men också de andra tidningarna skriver mer om vad som händer i övriga

landet. Framför allt om det finns lokala intressen att bevaka. Och det finns det allt oftare. Tävlingsverksamheten i Sverige blir också allt intensivare, kanske framför allt i lagsporterna, där seriesystemen har byggts ut och lagen möter varandra allt fler gånger.

Denna utveckling medför att tidningarna tvingas bygga ut sitt nyhetsnät och att de egna reporterarna får ägna allt mer tid på resande fot för att rapportera om såväl lokala som nationella framgångar och bakslag. Trots att tidningarna uppenbarligen rapporterar alltmer från utländska tävlingar måste de givetvis göra ett urval. De kan inte vara överallt alltid. I kapitel 11 beskrivs hur nyhetsarbetet är organiserat på sportredaktionerna och hur nyhetsnätet är uppbyggt.

KAPITEL 8

Presentation av sportmaterialet

Detta kapitel handlar om den journalistiska presentationen av sportmaterialet. I första avsnittet sker det genom att beskriva hur olika artikeltyper har utvecklats under de hundra år som undersökningen omfattar. Därpå följer ett avsnitt i vilket redovisas hur mycket sportnyheterna har uppmärksammats på tidningarnas förstasidor under samma period. Det är en indikator på vilken status sportmaterialet har på tidningen och vilket nyhetsvärde det tillskrivs. I de därpå följande avsnitten beskrivs hur sportsidans utseende, dvs redigering och layout har utvecklats. Analysen inriktas främst på sidans uppbyggnad och utformningen av rubriker. Dessutom ägnas några avsnitt åt bilderna och deras betydelse för layouten.

8. 1 Utvecklingen av artikeltyper

De olika attityder till arbetet som sportjournalist och till idrottsrörelsen som funnits har resulterat i olika journalistiska uttryckssätt eller former. Dessa har också förändrats till följd av konkurrens från framför allt TV:s sportsändningar. I tabell 8:1 visas vilka olika artikeltyper som kunnat urskiljas på sportsidorna från 1895 till och med 1995.

TABELL 8:1 Artikeltyper på sportsidorna i dagspressen 1895-1995. Andel i procent av samtliga sportartiklar.

Artikeltyp	1895	1905	1915	1925	1935	1945	1955	1965	1975	1985	1995
Notis	65	43	56	42	32	29	31	30	27	23	16
Nyhet/reportage	12	19	13	19	32	36	44	48	51	56	57
Referat	17	28	18	16	9	5	1	1	1	0	0
Förhands + TV	5	8	9	16	20	17	12	11	11	11	9
Krönikor/ kommentarer	0	0	0	2	3	5	4	2	3	2	2
Resultat	1	2	4	3	2	2	1	3	4	3	3
Trav- o fotbolls- service	0	0	0	0	1	1	1	2	2	2	3
Fakta/statistik	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	6
Övriga	0	0	0	2	0	5	6	3	1	2	4
Tot:	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N:	75	103	337	1023	2577	2828	3550	4053	3738	3967	3984

Kommentarer: Totalt ingick 20 artikeltyper + övrigt i undersökningen. Kompletta förteckning och definitioner finns i appendix.

I tabellen har nyhetsartikeln, reportage och intervjuer slagits ihop till en kategori, liksom vanliga förhandstexter och TV-förhands samt faktarutor och statistik.

Notismaterialet dominerade kraftigt under de fyra första decennierna i denna undersökning. Notiserna var flest även 1935, men då publicerade tidningarna lika många nyhetsartiklar/reportage. De sistnämnda var mindre vanliga under de tre första decennierna då istället referatet var den efter notiserna vanligaste artikeltypen. Med referat avses de artiklar som i kronologisk ordning redogör för vad som inträffat på idrottsarenan. Nyhetsartikeln berättar också om vad som hänt, men inte i kronologisk ordning, utan vinklas redan i inledningen på det väsentligaste eller intressantaste. De senaste två-tre årtiondena har nyhetsartiklarna alltmer inriktat sig på tävlingarnas eller matchernas höjdpunkter istället för att redovisa tävlingens eller matchens förlopp. En del av nyhetsartikeln består då också av de inblandades kommentarer.

Notiserna utgör en allt mindre del av artiklarna på sportsidorna. 1895 utgjorde de 65 procent av artiklarna, 1995 bara 16 procent. Nu hör det till saken att som notis betecknas enbart artiklar som är kortare än sju spaltcentimeter. En tydlig tendens i dagens morgontid-

ningar är att de artiklar som placeras i de s k notisspalterna är betydligt längre än så och kodas därför som nyhetsartiklar. Konsten att skriva komprimerade notiser, som innehåller det väsentligaste, tycks ha avtagit med åren.

De två första decennierna var antalet sportartiklar mycket litet. Och en övervägande eller stor del av dem var notiser. Samma var förhållandet 1915. Då var det Dagens Nyheter, Göteborgs-Posten och Aftonbladet som publicerade i särklass flest notiser. De tre tidningarna svarade för 167 av sammanlagt 191 kodade notiser.

Tio år senare svarade Dagens Nyheter för 37 procent av notiserna i materialet. I övrigt innehöll tidningarna ungefär lika många sportnotiser, bortsett från Jönköpings-Posten som hade avsevärt färre.

Andelen notiser minskade 1935, jämfört med 1925, trots att antalet fortsatte att öka i samtliga tidningar. Skillnaden mellan storstadspressen å ena sidan och lokal- och regionaltidningarna å den andra minskade. Arbetarbladet innehöll till och med något fler notiser än Arbetet och Aftonbladet.

1945-65 utgjorde notiserna cirka 30 procent av artiklarna i de sju tidningarna tillsammans. Störst antal notiser fanns 1945-55 i Göteborgs-Posten, som det året svarade för en fjärdedel av samtliga notiser i undersökningen. De tre senaste decennierna har notismaterialet minskat avsevärt i samtliga tidningar.

Förhandsartiklarna var från och med 1925 den tredje största artikeltypen, då tillsammans med referatet. Med förhandsartiklar avses här artiklar som skrivs under veckan före evenemanget. (I kategorin ingår även TV-förhands, som av naturliga skäl dock inte förekom 1925.) Artikeltypen är svår att hantera, eftersom den egentligen inte är en egen journalistisk form utan kan vara nyhetsartikel, reportage, intervju, notis, personporträtt, kommentar, statistik mm. Jag har emellertid tagit upp den som en artikeltyp mest för att visa i vilken utsträckning tidningarna har bidragit till att väcka intresse för och därmed har lockat publik till olika tävlingar.

Martinsson (1996) avgränsade sin undersökning av förhandsartiklar till lördagsnumren av tidningarna och fick på så vis främst artiklar som handlade om följande dags tävlingar. Men förhandsartiklar kan förekomma åratals i förväg. Artiklar som handlar om våra största OS-hopp i Sydney år 2 000 har redan förekommit. Den typen av artiklar har ändå inte som primär uppgift att locka publik till tävlingarna utan snarare att väcka intresse för den person som det skrivs om. År 1995 började flera av de analyserade tidningarna nedräkningen inför friidrotts-VM i Göteborg mer än hundra dagar före VM. De flesta av dessa texter kodades dock som reportage eller

personporträtt. De var mer inriktade på enskilda deltagare än på VM som sådant.

En speciell typ av förhandsartiklar, som vid kodningen särskiljdes från de vanliga förhandsartiklarna är TV-förhands. Med det avses artiklar som ger läsarna direkt service inför dagens TV-sändning. Sådana artiklar innehåller information om när programmet sänds, i vilken kanal och om de lag eller idrottsutövare som kommer att delta, hålltider etc.

1975 var första året då jag fann denna typ av artiklar. Det var Aftonbladet som publicerade i särklass flest TV-förhands (sex stycken under de tre analyserade veckorna). Kvällstidningarna var överhuvudtaget först med att haka på TV. De övriga storstadstidningarna innehöll bara en eller två TV-förhands under den period som undersökningen omfattar. I lokal- och regionaltidningarna fanns inga TV-förhands under motsvarande period. Tio år senare förekom däremot TV-förhands i samtliga tidningar.

Tabell 8:1 visar att det renodlade referatet nästan försvann som journalistisk form på sportsidorna efter 1945. Istället tog nyhetsartikeln över, den som inriktar sig på höjdpunkterna eller huvudpersonerna i tävlingen eller matchen. År 1895 utgjorde den tolv procent av artiklarna. Motsvarande siffra de två senaste årtiondena var 56-57 procent och då konkurrerade ändå nyhetsartiklarna med åtskilligt flera artikeltyper som t ex TV-förhands, trav- och fotbollstips, resultatbörser samt faktarutor.

Aftonbladet var, även innan den blev kvällstidning i modern bemärkelse, den tidning som satsade minst på referat och istället ofta mest på nyhetsartiklar. Så var det redan 1905 och det höll i sig de följande decennierna fram till dess att referatet försvann helt. Men under perioden 1935-1955 förekom en del referat i Aftonbladet. De publicerades i den sportbilaga som gavs ut på söndagseftermiddagen. Bilagan bestod främst av de s k minutreferaten från första halvleken av de bandy- och fotbollsmatcher som spelades på eftermiddagen.

Redan 1925 minskade andelen referat i storstadstidningarna med undantag av Arbetet. I lokal- och regionaltidningarna dominerade däremot referaten fortfarande, tillsammans med notiserna, medan nyhetsartiklarna ännu var ovanliga. Inte en enda nyhetsartikel förekom i t ex Arbetarbladet under de tre veckor som undersökningen omfattar.

Intervjuer var synnerligen ovanliga i tidningarna åtminstone fram till 1935. Med intervju avses här artiklar där i stort sett bara frågor och svar publiceras i texten. Även nyhetsartiklar och reportage innehåller numera ofta frågor och svar, men de består också av annat och skiljer sig på så vis från den artikeltyp som här benämns intervju.

I Göteborgs-Posten publicerades en intervju redan 1915. Den var i stor utsträckning i skriven indirekt form, d v s reportern berättade med egna ord vad den intervjuade svarat. År 1935 fanns ett fåtal intervjuer på de fyra storstadstidningarnas sportsidor. Däremot saknades ännu intervjuer i de tre lokal- och regionaltidningarna. Tio år senare innehöll dessa tre tidningar varsin intervju under de tre veckor som undersökningen omfattar. Inte förrän 1965 blev intervjuerna så pass vanliga att de förekom en-två gånger i veckan och det var fortfarande storstadspresen som innehöll flest. Dagens Nyheter och Göteborgs-Posten var först med intervjuer på sportsidorna. Från och med 1935 var dock intervjuer vanligare på Aftonbladets sportsidor än på de övriga tidningarnas.

Resultat redovisades från 1915 i enstaka fall för sig själva. Det normala var annars att resultaten placerades sist i nyhetsartiklarna eller referaten och därmed ingick i dessa. 1915-1955 placerades dock resultaten ibland separat under någon vinjett eller eventuellt rubrik. De var däremot sällan samlade tillsammans under en enda resultatvinjett, vilket medförde att det i varje nummer kunde förekomma flera "resultatartiklar". De senaste decennierna har resultaten samlats under en gemensam resultatbörsvinjett. Allt under den vinjetten kodas som en enda resultatartikel. Samma sak gäller för övrigt trav- och fotbollstipset, som tagit allt större utrymme de senaste decennierna och numera oftast placeras i en egen bilaga. Allt som har med fotbollstips att göra kodas som en enda artikel och allt som har med travtips att göra kodas också som en artikel. I dessa fall har jag främst velat se hur stort utrymme som ägnats åt spel och dobbel.

Krönikor, som regel skrivna av sportchefen, förekom i tidningarna från 1920 (Ronden i DN, skriven av Mr Jones) och kompletterades allt oftare med kommentarer som skrevs av den reporter som bevakat tävlingen. Dessförinnan ingick reporterens kommentarer och bedömningar som regel i referatet. Efterhand som sportartikeln alltmer kom att bestå av de aktivas uttalanden och allt mindre av reporterens iakttagelser och synpunkter, placerades de sistnämnda istället i en egen kommenterande artikel. Att skilja på nyheter och eget tyckande har blivit allt vanligare även på sportsidorna.

Särskilt vanlig var kommentaren 1995 i Aftonbladet. Det var ett sätt för tidningen att efter TV och morgontidningar ha något eget, nämligen analyser och bakgrunder, skrivna av sportmedarbetarna, vilka alltmer lanseras som experter inom olika grenar.

Faktarutor har blivit allt vanligare med åren. Den första fann jag i Dagens Nyheter 1925, men inte förrän 1985 blev de någorlunda frekventa och förekom i mer än enstaka fall i alla tidningar. Det stora

lyftet för faktarutorna kom 1995, då dessa utgjorde drygt fyra procent av artiklarna i de sju tidningarna. Störst andel innehöll Aftonbladet, följt av Arbetet och Arbetarbladet. Det var bara Jönköpings-Posten som avvek påtagligt genom att endast publicera cirka en procent faktarutor.

Kategorin övrigt omfattar främst de artiklar som enbart utgörs av bild plus bildtext. Sådana var relativt vanliga 1935-55, när tidningarna fortfarande fick bilder med flyg, tåg, buss eller bil något dygn efter det att en tävling ägt rum i utlandet eller i någon annan del av Sverige. Texten infördes dagen efter tävlingen, medan bilden kom någon dag senare och publicerades då enbart ihop med bildtext.

Till kategorin övrigt hänförs också läsartävlingar av olika slag. Läsarna uppmanas svara på frågor för att vinna biljetter till någon stortävling etc eller anmäla sig till någon resa som tidningen arrangerar.

I tabell 8:1 ingår i kategorin övriga också artikeltyper som visade sig vara ovanliga under de veckor och år som undersökningen omfattar. Det gäller personporträtt, historik, debattartiklar, läsarbrev, enkäter, uppföljningar, dementier, bakgrunder, kåserier och bildreportage. Här finns heller inte några stora, systematiska skillnader mellan de sju tidningarna. Bildreportage och uppföljningar var vissa år något vanligare i Aftonbladet än i övriga tidningar men det förhöll sig inte genomgående så. Något år var det lokal- och regionalpressen som publicerade något eller några bildreportage och inte Aftonbladet. Det har således inte funnits något tydligt mönster i fråga om dessa artikeltyper.

8. 2 Komprimerad rapportering

Tävlingsverksamheten på elitnivå har ökat kraftigt de senaste 20-30 åren, såväl i Sverige som utomlands. Seriesystemen har byggts ut, det är grundserier, slutspel, Europacuper, världscuper osv. Damidrotten har tagit rejäl fart inom åtskilliga grenar. Dessutom uppfattas spelservicen uppenbarligen som en nödvändighet och kräver åtskilliga sidor varje vecka. Denna starka expansion har ställt tidningarnas sportredaktioner inför betydande problem. Särskilt som TV:s sändningar också väcker läsarnas intresse för inte minst stora internationella tävlingar, som tidningarna då också känner sig tvungna att rapportera om. Sportavdelningarna har visserligen tilldelats mer utrymme, men det finns ju ändå gränser. Detta har medfört att särskilt storstadstidningarna har tvingats komprimera eller utesluta regelrätta nyhetsartiklar från de seriematcher som inte berör lokala lag. Istället

Lokal- och regionaltidningarna har också denna komprimerade redovisning från olika allsvenska serier eller elitserier men den kompletteras i flera fall med TT-referaten från samtliga matcher, åtminstone från de serier i vilka även lokala lag finns med. Det gäller t ex elitserien i ishockey.

I stället för att inne i artikeln ge spelarkritik ges den ofta separat i en spelarbörs där varje spelare betygssätts efter en femgradig skala. I denna ges, liksom i skolbetygen, inga argument eller förklaringar till varför spelarna tilldelas så högt eller lågt betyg. Den betygssättande reportern ger sken av att ha lyckats fånga in samtliga hemmaspelare och deras agerande under hela matchen och därmed kan bedöma om spelaren varit i världsklass, utmärkt, bra, godkänd eller underkänd. Ett annat sätt är att som *Norrbottens-Kuriren* plocka ut de fem bästa spelarna i hemmalaget och ge dem olika antal stjärnor.

8. 3 Sporten på förstasidan

Ett sätt att bedöma sportmaterialets ställning i tidningen är att studera i vilken utsträckning det förekommer på förstasidan. Den sidan fungerar oftast likt ett skyltfönster, som visar upp det bästa innehållet.

Det har inte alltid varit så. Under de två-tre första decennierna som denna undersökning omfattar, travades artiklarna på varandra efterhand som de blev skrivna och satta. Förstasidan fungerade därvidlag ofta på samma sätt som de övriga sidorna och härbärgerade en del av nyheterna utan någon som helst hänsyn tagen till nyhets- eller annat läsvärde. I en del fall bestod förstasidan för övrigt helt eller till stor del av annonser.

Redan på 1910-talet såg det annorlunda ut. Då, liksom de följande fyra decennierna, placerades ofta inledningen av artiklarna med de för dagen bästa nyheterna på förstasidan och fortsatte på en insida. Den typen av förstasidesartikel kallas övergång. Dessutom var det så att vissa artiklar i sin helhet placerades på sidan ett.

Med åren övergick tidningarna alltmer till att placera hänvisningstexter eller ibland bara rubriker eller notiser, vilka "puffade" för någon artikel inne i tidningen. Sådana puffar dominerar numera

totalt på förstasidorna. De kan hänvisa till en enda artikel eller till flera olika texter. Till exempel kan de lokala fotbollslagets fram- och motgångar presenteras i en gemensam puff med hänvisning till sportsidorna.

Dagens Nyheter var först med att placera sportnyheter på sin "riktiga" förstasida. År 1915 publicerade tidningen sport på sin paradsida vid sex tillfällen under de tre veckor som undersökningen omfattar. I övrigt var det sällsynt med sport på tidningarnas förstasidor detta år. Att Dagens Nyheter hade jämförelsevis många sportnyheter på förstasidan under denna period kan förklaras med att tidningen kraftfullt lanserade den internationella fotbollsturnering som den stod som ekonomisk garant för. Turneringen var Dagens Nyheter's absoluta toppnyhet åtminstone två dagar i den junivecka som ingår i undersökningen och den förekom vid ytterligare ett par tillfällen på ettan samma vecka.

Å 1925 fanns det avsevärt mer sport på tidningarnas förstasidor. Allra mest på Dagens Nyheter's förstasida även detta år, men nästan lika mycket publicerades på Aftonbladets etta. I genomsnitt var tredje dag fanns en sportnyhet på Aftonbladets förstasida och något oftare på Dagens Nyheter's. Göteborgs-Posten, Arbetet och Arbetarbladet publicerade något färre sportnyheter på sina förstasidor.

Avslutade artiklar var i särklass vanligast på förstasidorna detta år också. Denna typ av förstasidestexter blev däremot allt ovanligare de följande årtiondena. De ersattes allt mer av puffar.

1935-1945 publicerades för övrigt färre sportnyheter på förstasidorna. Varför det blev så 1935 är svårförklarligt eftersom sportmaterialet i tidningarna samtidigt ökade mycket kraftigt. Att det var mindre 1945, då världskriget pågick, är däremot inte så märkligt.

Under perioden 1955-1975 blev sportnyheter på förstasidorna allt vanligare. Ibland publicerade framför allt Dagens Nyheter mer än en sportnyhet om dagen på sin förstasida. Under de tre veckor som ingår i analysen 1965 publicerade tidningen inte mindre än 23 sportnyheter på sin paradsida. Av dessa var 20 puffar. Aftonbladet publicerade hälften så många sportnyheter men i gengäld var en sportartikel toppnyheten på förstasidan fem dagar under de tre veckorna. Det visar vilken betydelse Aftonbladet då tillmätte sportmaterialet.

1975 var toppåret för sporten på tidningarnas förstasidor. I Arbetet toppade sporten förstasidan sju dagar och i Aftonbladet sex dagar på tre veckor. De sex morgontidningarna publicerade tillsammans 30 puffar som var fyra spalter eller större under samma period. Utöver dessa publicerade de ytterligare 70 sportpuffar. Detta innebär att tidningarnas förstasidor nästan dagligen presenterade någon sportnyhet.

De två senaste decennierna kan en viss minskning av sportnyheter på förstasidorna iakttagas. Allra mest har sporten minskat på Aftonbladets förstasida. Den innehöll bara 5 sportnyheter 1985 mot 19 tio år tidigare. I Dagens Nyheter och Jönköpings-Posten hade antalet sportpuffar 1985 i stort sett halverats jämfört med tio år tidigare.

Sporten höll enbart ställningarna på Göteborgs-Postens förstasida och på Norrbottens-Kuriren ökade till och med antalet sportnyheter kraftigt på förstasidan mellan 1975 och 1995.

Fram till 1975 var sportnyheter betydligt vanligare på storstadstidningarnas förstasidor än på lokal- och regionaltidningarnas. Detta berodde inte bara på att de förstnämnda överhuvudtaget publicerade mer sportmaterial. Istället var det så att en större andel av storstadstidningarnas sportartiklar presenterades på förstasidan. Under de tre senaste decennierna har emellertid skillnaden mellan de båda tidningsgrupperna i stort sett utplånats.

Det är uppenbart att utvecklingen av sportmaterial på tidningarnas förstasidor inte riktigt speglar utvecklingen på sportsidorna. 1935 var sportmaterialet på sportsidorna mycket större än tio år tidigare, ändå publicerades det mindre sport på förstasidorna. Att sportnyheterna inte ökade på förstasidorna kan bero på att nästan alla tävlingar och matcher fortfarande ägde rum på söndagarna. Därför var det egentligen bara måndagsnumren som var aktuella för förstasidestexter om sport. Men att sporten på förstasidorna minskade 1935 är svårförklarlig. Sannolikt var det en kombination av lägre status för sporten på redaktionen och att annat material uppfattades som allt viktigare.

Efter 1955 har idrottsvärlden förändrats bland annat på så vis att tävlingar arrangeras alla veckans dagar året runt, vilket naturligtvis har givit fler möjligheter att ha sportnyheter på förstasidorna flera dagar i veckan.

Ökningen av sportmaterial på förstasidorna 1965-1975 berodde troligen främst på att sportaktiviteterna spriddes ut över veckans alla dagar. Sportavdelningen var vid det här laget också den största på tidningarna och det var därför naturligt att puffa för någon av avdelningens nyheter så gott som dagligen. Dessutom hade TV kommit in i bilden och sände från olika sportevenemang, vilka sågs av miljon-skaror. Det intresse som dessa sändningar skapade bland allmänheten ville tidningarna surfa på. Här fick man chans att fånga in nya läsare till sportsidorna genom att på förstasidan visa att man på sportsidan följde upp det TV visat.

En annan förklaring till att sportmaterialet ökade på förstasidorna är att tidningarnas medvetenhet om layouten blev större. Bland annat

blev det då viktigt att ha bra bilder på förstasidan och det levererade sporten ganska ofta. I en del fall kunde alltså en sportnyhet hamna på förstasidan av layoutskäl.

Ytterligare en orsak till de många sportnyheterna på förstasidorna 1975 var sannolikt de talrika stora svenska framgångarna i idrott det året och åren däromkring. Tidningarna och radio-TV kunde ständigt rapportera om framgångar för Björn Borg, Ingemar Stenmark m fl. Dessa idrottsstjärnor väckte intresse även bland människor som vanligtvis var komplett ointresserade av idrott, även bland vissa nattredaktörer och förstasidesredigerare.

Det minskade antalet sportnyheter på förstasidorna de senaste två decennierna är inte helt enkelt att förklara. Möjligen är det så att sportens status åter har sjunkit på tidningarna, eller på vissa av tidningarna i alla fall. Bengt Andersson, sportchef på Arbetarbladet sedan 1971, säger att sportens status växlar med cheferna. Ibland nonchaleras sporten, som då har svårt att t ex få med nyheter på förstasidan:

- Med en redaktionssekreterare som inte vet vad Brynäs är har man svårt att hävda sportmaterialet.

En annan förklaring är antagligen att radio- och TV-sportens sändningar de senaste decennierna har inneburit att exempelvis de allsvenska fotbollsmatcherna och elitseriematcherna i ishockey inte är så stora nyheter för läsarna, när tidningen kommer ut morgonen efter matcherna. Tidigare var det nästan obligatoriskt med förstasides-texter om den allsvenska fotbollen och ishockeyn i de tidningar som kom ut på orter med lag i dessa serier. Särskilt elitserien i ishockey har under den senaste åren dessutom förvandlats till en transportsträcka till slutspelet och uppfattas därför sannolikt inte heller som så nyhetsmässig.

8. 4 Tidningssidans utformning

Reportern David Jonason på Dagens Nyheter lade i god tid inför OS i Antwerpen 1920 fram en PM om att tidningen borde ge ut en sporttidning. Tidningsledningen nappade inte på detta eftersom man ansåg det vara ekonomiskt för riskabelt. Istället infördes från och med den 15 januari 1920 en daglig sportsida, för vilken Jonason blev chef.¹ Det var den första sportsidan i svensk dagspress. Det tog inte lång tid

¹ Gustafsson 1986:77.

rottsmaterial. Däremot bör sidan huvudsakligen bestå av idrottsmaterial.
4. den måste innehålla material om flera olika idrottsgrenar.

Att tala om sportsidans layout 1895-1915 är följaktligen omöjligt eftersom det inte fanns några separata sportsidor. 1895-1905 placerades sportnyheterna bland alla andra texter i tidningen. En notis om kapprodd i Köpenhamn placerades i Arbetet mellan en notis om stöld och en om självmord. Det är uppenbart att ombrytaren i sätteriet placerade artiklarna i sidformen efterhand som de blev satta.

Norrbottnens-Kuriren publicerade måndagen den 6 februari 1905 två artiklar om Nordiska spelen i Stockholm. Artikel om lördagens tävlingar placerades på sidan 2 och söndagens på sidan 3. Inte ens material från samma tävling redigerades således ihop till en text eller placerades tillsammans.

Allting var enspaltigt, oavsett hur stor nyheten är. Sidan bestod av betydligt bredare och därmed också färre spalter än dagens tidningar. (Dagens Nyheters format var vid denna tid 74 cm x 59 cm. Det kan jämföras med 54 cm x 39 cm. 1995) Dessutom kunde spaltbredden variera från dag till dag. I Jönköpings-Posten varierade antalet spalter mellan fem och sex 1895 och mellan sex och sju 1905-1925. I Arbetet växlade det också mellan sex och sju spalter år 1895 medan Göteborgs-Postens sidor det året antingen bestod av sju eller åtta spalter. Aftonbladet hade däremot samma år bara åttaspaltiga sidor. Men 1915 innehöll Aftonbladets sidor vissa dagar sex spalter, andra sju spalter och ytterligare andra dagar åtta spalter. Det dröjde till 1935 innan tidningen visade upp enhetliga sidor och då var de fem spalter breda.

Trots att tidningarna 1895-1905 inte var indelade i avdelningar och trots att allt material blandades hur som helst på sidorna var det inte så svårt för läsarna att orientera sig. Tidningarna bestod nämligen bara av fyra sidor. Läsaren hann således antagligen att läsa det mesta. I den situationen fanns det inget större behov av intresseväckande rubriker, som konkurrerade med varandra om läsarens uppmärksamhet.

Inte ens de fåtaliga långa reportagen försågs med läslockande rubriker. Dagens Nyheters korrespondent i Paris, Erik Sjöstedt, signaturen Osborne, skickade hem ett travreportage som var cirka 400 rader långt. Det fick inte en mer slagkraftig enspaltig "rubrik" än denna:

Sportbref från Paris.

Texten som bredde ut sig över två och en halv breda spalter och

bestod av cirka 17 000 tecken lättades inte upp med en enda mellanrubrik. Detta var typiskt för den tidens tidningssidor.

Sportvinjett förekom 1925 i de flesta tidningarna. Ibland till och med ett par stycken i samma nummer men på olika sidor i tidningen. Först av de analyserade tidningarna med sportvinjett var Göteborgs-Posten, där vinjetten *Idrott* fanns redan den 21 september 1895. (Det fanns dock tidningar — eller åtminstone en tidning — som var tidigare, nämligen Helsingborgs Dagblad som införde sportvinjett redan 1885.)

Redan 1925 var det nästan regel med åtminstone en sportsida på måndagarna i storstadstidningarna och 1935 var förhållandet detsamma även i lokal- och regionalpressen. På dessa sportsidor var det också tämligen vanligt med någon form av illustrationer, antingen teckningar eller foto.

En del texter (exklusive rubriker och bilder) var med dagens mått mätt oerhört långa och löpte från spalt till spalt. I många fall var det mycket svårt att finna fortsättningen på texten, som slingrade sig fram under andra artiklar och ibland även över på en annan sida. Mr Jones gigantiska artikel i *Dagens Nyheter* om landskampen i fotboll Sverige - Danmark fyllde inte bara första sportsidan utan fortsatte — inte på andra sportsidan — men väl på den tredje.

1935 levde sportsidorna sitt eget liv i tidningarna. Det var då inte ovanligt att en sportartikel lades ut över hela sidans bredd med rubrik som fyllde hela sidbredden. Bilderna var också betydligt fler och större än tidigare. Däremot förekom inget samspel mellan bild och text. Bilden placerades till och med ofta på ett helt annat ställe än texten, och i många fall infördes den någon dag senare. Då publicerades bilden för sig själv, endast försedd med en bildtext och ibland rubrik. Så fungerade det också 1945-1955 och till viss del även 1965. (Se exempel på nästa sida ur *Jönköpings-Posten 1 februari 1935!* Där saknades till och med bildtext.)

Orsakerna till denna bildbehandling var två. För det första fanns det vid denna tid ingen redigerare som planerade och skissade sidorna. Ombrytaren i sätteriet stoppade in texter och bilder på sidan (-orna) efter hand som de kom fram. Han placerade bilderna så att det blev någon form av balans på sidan. Om de då hamnade en bit från artiklarna som de tillhörde kunde det inte hjälpas. Ett andra skäl var att bilder från tävlingar och matcher i andra delar av Sverige eller utlandet inte hann nå redaktionen samma dag som texten, som lästes in per telefon. Bilderna kom en eller ett par dagar senare med buss eller tåg. Som exempel kan nämnas att en artikel om en fotbollslandskamp i Oslo mellan Norge och Sverige i Göteborgs-Posten illu-

Idrottsnyheterna

JBK utklassade Huskvarna AIK med 21-3 i går.

*Huskvarna lämnade
dock 5 w. o.-segrar.*

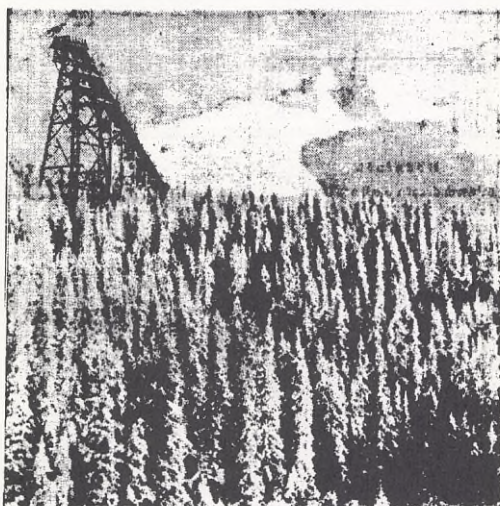
Stämningen var ganska irriterad igår afton i Huskvarna Folkets hus, där seriematchen JBK—HAIK i brottning gick av stapeln. Anledningen härtill kunde givetvis i första hand tillskrivas Huskvarnabrottnarnas misslyckande, ty man måste medge, att dessa igår blevo fullkomligt utklassade (3—21) av Brottnar-klubbens starka lag. Så underlägsna äro emellertid ej Huskvarnabrottnarna i vanliga fall, men för dagen syntes AIK-arna hysa den allra största respekt för sina motståndare och voro i många fall slagna, innan de änterade podiet. Dessutom har det visst varit si och så med träningen hos de flesta på sistone. Att, såsom Isaksson oaktat mindre rationellt skött träning, kunna hålla ut tvenne matcher, måste därför betraktas såsom ett konditionsprov av sållsynt slag. Och ändå var Pelle Westberg den ene motståndaren.

Jönköping hade en synnerligen representativ trupp med de flesta av sina "matträvar", och det är säkerligen ingen överdrift, då man nominerar JBK som Smålands bästa brottarklubb.

I lättaste klassen har JBK det ganska dåligt ställt, ehuru de båda ungdomarna klarade sig övantat gott i går.

I weltersvikt segrade E. Pettersson i båda sina matcher, under det "Krydda" Tidholm fick se sig arbetsbesegrad av Törnqvist. Men, bästa "Krydda", man lager ej ett nederlag på sådant obehärskat sätt, som fallet var! För övrigt är att minnas den unce AIK-aren Bertil Lindqvists övantat hårda motstånd mot "Pelle".

Backen i Hohe Tatra

Har Småland chans vid GM?

Starka fält i stora
3-milsloppet.

Huvudintresset kring Götalandsmästerskapens längdåvlingar i Finspong knyter sig givetvis kring 30-km-loppet, vilket ser ut att bli ett verkligt spännande lopp, då det absolut starkaste garde, som någonsin tävlat i Östergötland, kommer att mäta sina krafter.

Det finnes tyvärr ej några jämförelsesiffror att ställa mot varandra, då de olika länens åkare icke mötts på flera

Motorfilm att beakta!

Köpman Pettersson visar
potpourri efter Axamo.

För de flesta torde det vara väl bekant, att Jönköpings motormän i köpman Bernhard Pettersson ha en synnerligen skicklig amatörfilmare, och söndagen den 10 februari ges ett tillfälle att se en trevlig "rese-motor-film" till förmån för "Kalén-fonden". Hr Pettersson upplog nämligen i somras under en resa, som foretogs i allskap med fru Kalén, Saxtorpsgeneralen Löfström

strerades med tidigare tagna porträtt på ett par av de svenska spelarna medan bilder från själva landskampen infördes en dag senare.

Några hänsyn till riktningssverkan i bilderna togs inte heller. Löpare på en bild kunde mycket väl springa rakt ur sidan och från de texter de hörde till — om de nu råkade vara placerade ihop.

Även om bilden på 1930-talet spelade en större roll än tidigare saknades det vissa dagar illustrationer på sportsidorna. Det var långt

Örgryte	22	9	2	11	40	—	20	0	9
Hälsinge	22	7	5	10	35	—	19	0	84
Ekstuna	22	7	4	11	37	—	18	0	7
Hälsinge	22	8	12	40	—	15	0	8	
Ölve	22	2	4	16	37	—	7	8	46

Örgryte dominerade - 5-1 i sommarlätt pingstfotboll.

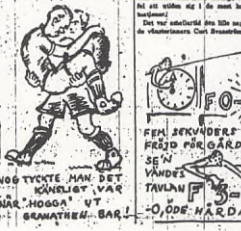
Göranson på Ullevi.

1940-08. Den utmärkte målvaktaren Göran Göranson deltog i pingstfotboll i sommarlätt fotboll på Ullevi i fredagskvällen. Han spelade för Örgryte mot Ekstuna och var målvakt. Örgryte vann med 5-1. Göran var mycket effektiv och gjorde flera räddningar. Örgryte spelade mycket bra och ökade sin ledning till 5-1 i slutet av matchen. Ekstuna gjorde ett mål i slutet av matchen. Örgryte vann med 5-1.

1940-08. Den utmärkte målvaktaren Göran Göranson deltog i pingstfotboll i sommarlätt fotboll på Ullevi i fredagskvällen. Han spelade för Örgryte mot Ekstuna och var målvakt. Örgryte vann med 5-1. Göran var mycket effektiv och gjorde flera räddningar. Örgryte spelade mycket bra och ökade sin ledning till 5-1 i slutet av matchen. Ekstuna gjorde ett mål i slutet av matchen. Örgryte vann med 5-1.

Örgryte spelade mycket bra och ökade sin ledning till 5-1 i slutet av matchen. Ekstuna gjorde ett mål i slutet av matchen. Örgryte vann med 5-1.

Örgryte spelade mycket bra och ökade sin ledning till 5-1 i slutet av matchen. Ekstuna gjorde ett mål i slutet av matchen. Örgryte vann med 5-1.

Det var en mycket intressant match som spelades på Ullevi i fredagskvällen. Örgryte spelade mycket bra och ökade sin ledning till 5-1 i slutet av matchen. Ekstuna gjorde ett mål i slutet av matchen. Örgryte vann med 5-1.

Örgryte spelade mycket bra och ökade sin ledning till 5-1 i slutet av matchen. Ekstuna gjorde ett mål i slutet av matchen. Örgryte vann med 5-1.

Örgryte spelade mycket bra och ökade sin ledning till 5-1 i slutet av matchen. Ekstuna gjorde ett mål i slutet av matchen. Örgryte vann med 5-1.

Örgryte spelade mycket bra och ökade sin ledning till 5-1 i slutet av matchen. Ekstuna gjorde ett mål i slutet av matchen. Örgryte vann med 5-1.

På 1940- och 1950-talen hände inte så mycket i fråga om sidans utformning. Layouten var fortsatt oregelbunden och det var inte sällan svårt att följa brödtextens slingrande väg över sidan. Redigeringen blev dock tydligare. Bland annat markerades ingresserna allt oftare genom att sättas i en annan stil än brödtexten. Rubrikformerna förenklades och mellanrubrikerna blev fler, vilket gjorde sidorna mindre kompakta än tidigare.

Ännu var det ombytnaren som pusslade ihop sidorna. Det innebar att texterna placerades sidfornen efterhand som de var satta och i de hål som var tillräckligt stora för att rymma artiklarna. I många fall bortsåg man då uppenbarligen helt från nyhetsvärdet i artiklarna.

Notiserna samlades inte i en fast spalt utan placerades där de bäst passade in utrymmesmässigt. Riktigt korta notiser saknade rubrik och kallades passbitar. De stoppades in i små hål på sidan, vilket betydde att ombytnaren slapp fylla utrymmet genom att placera mer luft mellan texterna i artikeln ovanför. Det gick snabbare att stoppa in en passbit för att fylla tomrummet.

Aftonbladets format var ännu något större än dagens tabloidformat. Tidningen var några centimeter bredare och högre. Layouten var också annorlunda. Sidorna innehöll många artiklar och bilderna var ganska små. 10-12 artiklar var normalt för en sport sida i Aftonbladet 1955. Sporten placerades för övrigt i en bilaga som var fyrspaltig på vardagarna och åttaspaltig på söndagarna.

Bildtexterna sattes genomgående i kursiv stil utom i Jönköpings-Posten. Aftonbladet experimenterade med bildtexternas placering, ibland vid sidan om bilden och ibland i bilden, det sistnämnda främst för att spara utrymme eller för att täcka en ointressant del av bilden. Men det är tekniskt mer komplicerat och krävde därför tid.

Även om sidorna inte layoutades fanns det vissa regler som om-brytarna följde när de pusslade ihop sidorna. Den främsta var att de grafiskt tyngsta bitarna skulle placeras högst upp av sidan. Det gällde således de största, fetaste rubrikerna och de största bilderna.

Ingresserna hade 1955 definitivt gjort sitt intåg i artiklarna och fungerade i praktiken som ersättare för de tidigare så mångordiga rubrikerna.

År 1965 var Aftonbladet mer tabloidlayoutad än tidigare, vilket innebar att varje sida bara bestod av två-tre artiklar med stora rubriker och bilder. Inte så stort uppslagna som senare, men ändå, utvecklingen var tydlig. Notiser var ovanliga. Vissa dagar fanns inte en enda sportnotis i tidningen. Dessutom utnyttjade tidningen mittuppslaget till den bästa bildgrejen för dagen. Ibland blev det sportnyheter där.

Det förekom nu också ett samspel mellan ingress och bild, vilket vittnar om ett bättre samarbete mellan reporter och fotograf. Ett exempel på detta är följande ingress:

“Titta på skånepågen på bilden här intill. Det är Bosse Larsson, 21, allsvenskans suveräne skyttekung som sitter på Råsundaläktaren och följer kompissarnas aktioner ute på planen med långtande blickar. Han fick inte vara med alls. Trots att lagledningen skiftade friskt med uppställningen.”

Redigerare var vid denna tid åtminstone delvis med och utforma-de sidorna. Det syns på små utsmyckningar som öppna fyrkanter eller svarta punkter framför mellanrubrikerna, ramarrangemang, vinjetter och också på mer omfattande bearbetning av bilderna. De bearbetades inte bara grafiskt utan de beskars också på ett sätt som gjorde att det enligt redigeraren viktigaste i bilden framhövs medan mindre relevanta eller direkt störande inslag eliminerades. Beskrivningen bidrog till att bilderna ibland blev extremt långsmala eller extremt låga och breda, vilket i sin tur skapade formkontraster på sidan. Detta kunde ge sidan en spänst och rörlighet som var tilltalande. Det “hände” något på sidan.

Dagens Nyheter var 1965 i två delar. Sporten placerades först i del 2. Den placeringen uppmuntrade till slagkraftig layout.

Av de tre stora morgontidningarna utmärkte sig Göteborgs-Posten

Något direkt system är svårt att finna — i alla fall som gällde generellt för de sju tidningarna. Jönköpings-Posten använde ofta en gemensam ingress till småartiklar om matcher i samma serie. Det kunde för övrigt även gälla storfotboll. Flera matchreferat placerades under gemensam rubrik och ingress, endast mellanrubriker skiljde referaten åt.

8. 5 Nya förutsättningar

Mellan 1965 och 1975 hände det mycket i fråga om tidningsteknik och redigering på många svenska dagstidningar, vilket satte sina spår också på sportidorna. En stor del av lokal- och regionaltidningarna, och också *Arbetet*, övergav den flera århundrade gamla blytekniken och införde offsettryck och fotosättning, som verkligen förändrade förutsättningarna för att formge tidningssidorna. På de flesta tidningarna lärde sig sportreportrarna att redigera samt göra layout och arbetade omväxlande med att skriva och redigera.

Att redigerare började ansvara för sidornas utformning innebar att de på en layoutskiss ritade upp hur sidan skulle se ut, var artiklar, rubriker, bilder och bildtexter skulle placeras och om rubrikerna skulle placeras i rubrikplatta osv. För att kunna göra en sidskiss måste redigeraren först räkna ut hur stor plats den satta texten skulle komma att ta och hur höga bilderna blev om de skulle förstöras eller förminskas till en viss bredd. Ett arbete som måste gå i ett rasande tempo, när allt material strömmade in ungefär samtidigt strax före deadline.

Ombrytarens eller monterarens arbete reducerades till att placera in den satta texten, de reproducerade bilderna mm i sidformen eller på sidoriginalet. Det innebar att rubriker kunde utformas mer tematiskt i och med att redigeraren bestämde deras placering såsom i exemplet på nästa sida ur *Arbetet den 22 september 1975*.

Bilderna placerades då ihop med de artiklar som de illustrerade och redigerarna försökte dessutom placera dem så att riktningserkan i bilden togs till vara för att rikta läsarens blick mot den artikel som bilden illustrerade. Det var också tack vare att redigeraren bestämde placeringen som det på allvar gick att utveckla samspel mellan rubriker och bilder. Alla dagstidningar hade vid det här laget tillgång till telefoto, som gjorde att de kunde få bilder från hela världen bara några minuter efter det att en tävling var över. Text och bild kunde därför som regel publiceras samma dag.

Flera av lokal- och regionaltidningarna passade också på att minska formatet i samband med teknikbytet. De gick ner från helformat

TACK, REINE!

"Har gjort fyra mål förr"

ATVIDABERG: Fyra mål på två minuter av samma spelare — det blev för mycket för GIF Sundsvall! Reine Almeqvist kette här som mellan första halvlekens 44 minut och andra halvlekens tioda minut "gränsöfver" svarade för fyra fullträffar när Atvidaberg slog GIF Sundsvall med 4-1 (1-1).

— Man kan nästan påstå att Reine skänkte oss smasen, sa ledande tränaren Lars-Erik Öberg. Han fick komma till just de

lügen där vi bestämt att han inte skulle få utrymme att skjuta, han skulle att dyka upp bakifrån.

Reine själv var glad efter sin lyckade insats, speciellt som förbundskapten Aky Ericson fanns på läktaren. Han gav Reine beröm — men med reservationer, och någon andagsplanja ville han inte lösa!

Reine var duktig när han avgjorde matchen. Han fick förstas ett mycket stort utrymme att operera

på. Jag vill påstå att undervallförsvaret var mycket generöst mot honom.

Aky tyckte också att Atvidaberg hade snedring på minst lika mycket tacka en annan spelare för segern — Sundsvall pressade nämligen hårt under första halvlekens då också Anders Grönhagen gjorde 1-0.

Aky:
— Ulan Thomas Wernerssons fina insats i målet kunde Sundsvall lett

med strömtonen 3-1 i pass. Och då är jag inte så säker på att Atvidaberg fått någon poäng.

Reine Almeqvist har gjort fyra mål i allsvenskan match tidigare 1959 för FK Östersborg mot Älvsjö, samma år som han vann allsvenskan skottläggan.

— Jag hade bra riktning på skotten den här gången, sa Reine bellett —han hade knappast något skottför-sök utöver de fyra som resulterade.

TACK, YNGVE!

Men var det inte mål...?

ÖSTEBORG: — Däligt. Mycket dåligt.

Olle Hellström, lagledare i Djurgården, är sammalagd med lagets insatsen ÖIS på Usteri i går.

— Vi var dåliga och att vi fick ett så stort grepp som spelat mindre borta på att ÖIS var ännu sämre.

— 6-0 blev det. Skulle man lag fått mål var det bra att Djurgården.

— Vinst. Dels hade vi ett mål inne, helt korrekt, dels hade vi vill en del andra förliga chanser och några in-labellor framför ÖIS-målet, sa Olle Hellström.

Djurgården hade alltså en boll inne bakom Yngve Källqvist Den var distansad av Kjell Carlsson. Han och Yngve gick upp på ett mål i går. Yngve tog till sig Yngve Källqvist i retur.

Men domaren Göran Ländberg. Uppsnå, tyckte Kjell Carlsson varit ojust och blåste för frispark.

— Skall jag vara frlig så tycker inte jag att jag blev ojust tackad, sa Yngve Källqvist efter matchen.

— Jag tappade helt enkelt bollen. Dum nog förskickte jag ta den i stället för att biza bort den.

— Vi gjorde nämligen med en all-värdsboll och dom är omöjliga att få grepp om när det blir vitt i gräset.

IN YNGVES BAKST

Nu kan man inte klaga på Yngves grepp under matchen. Han var bäst i ÖIS i går. Bland annat gjorde han ett par fina utrustningar när Håkan

Stenbäck kom ensam i den andra halvleken.

ÖIS-defensiv fungerade bra i går.

— Vi bestämde före matchen att vi skulle försöka lägga till ordentligt där bak, sa Yngve Källqvist. Tidigare har vi slöpat till alltför mycket bak.

Christer Gustavsson spelade betydligt förtärligare som mittback än tidigare. Kollegan Kenneth Nilsson fick stöd där bak och Christer själv spelade akkurat än på länge.

IN SÖRENS YXGLAG

I den första halvleken var ett eller två ÖIS-mål inte långt borta. Sören Börjesson låg bakom det mesta och det bästa då. Han är för övrigt magtuff när han får lag i bollen. Väst-ett är går passade honom perfekt.

Det enda felet med Sören är att han så allan har bollen. Och att han gör så lätt för sig att ta i den. Ända var hans insats i går en klar framgång.

Ove Högsköld vill gärna och kan också samspela med Sören. Han (Ove) skulle dock varit på att spela enklare. Nu överströkar han ofta sin förmåga.

Bäst i Djurgården i går var liberon Tommy Davidsson. Han gjorde sex fejdri insats.

Tommy Berggren, Curt Östberg och Per Löfdar skakades i Djurgården av olika anledningar.

Kjell Samuelsson och Kjell Carlsson var duktiga fram och det var för övrigt också högbacken Roland Andersson.

TACK, RONNY!

Räddade straff och poäng

Av Gösta ANDERSSON

LÄNDRÖNAN: En överraskning i senaste målschansen, två ytterligare målschanser men ett främligt spelande IFK Nerrebäck, som har ett stöd på gång, är kontentan av söndagens målschanser i Landkrönan. Nu har BOIS noterat elva (!) avgjorda matcher i allsvenskan.

— Inomläggning skömmar, matchade tränaren Rolf Svensson. Vi får vara jämsidiga med poängerna.

Landkrönan spelar i dag utan röbiter och man må ha förtärligt för att de 1855 lockdrarna led alla kval. Under de första där ledaren efter-como backen i societeten, gjorde BOIS-läna med starka hemmasat-

cher. Nu är det motvårt märker.

— I cirka 20 minuter håller vi still en, bekände Rolf Svensson. Sedan är det ingen metodik.

I den som på nytt vräddes fram som landkrönanlagets löddare var Ronny Sörensson, så som väkt fram till en målvakt av verkligt hög klass. I dag lever BOIS högt på Ronny, vilken lever med fint i spelet och agerar något av extraback.

— Inger har lyckats överlista må i år. Fast jag västare var Leif Andersson skulle lägga straffen, berättade Ronny Sörensson, när han återåt höll bollen för pressen.

I Jag såg i TV hur Leif Andersson prickade in en straff mot Atvidaberg.

Chansade därifrån och kastade mig blicksnabbt till vänster. Det hade jag bestämt mig för sedan innan kick-off. Leif som anses vara en av allsvenskans äldste straffläggare, var full av beundran för Ronny Sörensson.

— Begriper läte hur han kunde ta min välpacerade straff. Bollen gick inte vilof sig. Vi borde ha varit med klar marginal.

Av samma åsikt var IFK-tjänaren Per-Olof Olsson, som ständigt var spelbar, zlet sig lätt loss och läckte bollen fint.

— Ronny Sörensson var omöjligt menade storlöfnet. Han svarade för tre kalsarsöddningar utöver straffen.

Aven IFK-keepern Jan-Ake Johansson signerade en hel del insats. Bestämde sig i luftduellerna, hade säker placeringförmåga och kette målet bra. Hur Jan-Ake kunde klätra Thomas Paulsons koncentration i andra perioden var än gåta. Thomas är för just nu i praktiska best är en mannad spelleder.

Landkrönan hade två profiler i Ronny Sörensson och Thomas Paulsson, i övrigt gjorde man ett bra intryck. Det var även förtärligt att släppa in Kurt Klöckeviss först när tre (!) minuter återstod — en skulle ha varit med tidigare. Juniorlandings-centern är borta sina 17 år en lärare med myer.

till Berliner eller tabloid. (Arbetarbladet bytte för övrigt format under denna undersökningsperiod. Den 10 juni 1975 lämnade tidningen blytekniken och helformatet och övergick till offsettryck, fotosättning och Berlinerformat.)

Kvällstidningarna hade redan tidigare haft redigerare till alla sidor och även om de inte bytte teknik lika tidigt som lokal- och regionaltidningarna satsade de alltmör på att göra slagkraftiga sidor. Det betydde bland annat att en enda artikel ofta fick fylla en hel sida.

En stor bild och rubrik plus en relativt kort text räckte. Men redigeraren lekte ofta med kontrastverkan också. Det innebar att en stor bild eller artikel kompletterades med riktigt små bilder eller texter.

Likhetens lag utnyttjades också flitigt, vilket exemplifieras med ett uppslag i *Aftonbladet* den 13 juni 1975. Som synes var uppläggningsen av de båda sidorna likadana, rubrikerna var likadant utformade. Riktigt perfekt genomförd var emellertid inte layouten eftersom småbilderna inte var exakt lika stora. Men uppslaget ser ändå genomtänkt ut.

SPORT Fredagen den 13 juni 1975

'RYSSEN'

avgör derbyt och tjänar pengar på familjevadet

En av de största spelarna i svensk fotboll har blivit en av de mest populära. Det är en av de mest populära spelarna i svensk fotboll. Det är en av de mest populära spelarna i svensk fotboll. Det är en av de mest populära spelarna i svensk fotboll.

SMÅBILDER

SMÅ TEXTER

En av de största spelarna i svensk fotboll har blivit en av de mest populära. Det är en av de mest populära spelarna i svensk fotboll. Det är en av de mest populära spelarna i svensk fotboll. Det är en av de mest populära spelarna i svensk fotboll.

SPORT Fredagen den 13 juni 1975

THOMAS

glömmer aldrig dagen då han återigen blev en skyttekung

En av de största spelarna i svensk fotboll har blivit en av de mest populära. Det är en av de mest populära spelarna i svensk fotboll. Det är en av de mest populära spelarna i svensk fotboll. Det är en av de mest populära spelarna i svensk fotboll.

SMÅBILDER

SMÅ TEXTER

En av de största spelarna i svensk fotboll har blivit en av de mest populära. Det är en av de mest populära spelarna i svensk fotboll. Det är en av de mest populära spelarna i svensk fotboll. Det är en av de mest populära spelarna i svensk fotboll.

Kvällstidningarna hade vid det här laget övergått till smalspalt, 8,5 cicero, vilket innebar att tabloidsidan rymde sex istället för tidigare fem spalter. (Detta gällde på alla annonsfria sidor.) Sex spalter gav inte minst större variationsmöjligheter i fråga om layouten av sidan.

Bilderna beskars allt hårdare, samspel mellan bild och rubrik utnyttjades där så var möjligt, men framför allt skulle sidorna vara välordnade. Notiserna fick samma rubrikutformning. När de placerades intill varandra skulle de vara exakt lika långa osv.

Bergstrands svängda blad orsakade palaver

"VI FIFFLAR INTE"

Jan Bergstrand är tillbaka igen - och därmed rubrikerna. I gårdagsmatchen mellan HV 71 och Arboga kom han oförskyllt i skottspjågen vid stillningen 0-4 i tredje perioden.

Arboga lagets tredje tillfälle att förlora Bergstrand spelade med blått och svart. Det var en stor framgång för honom. Han gjorde två mål och en assistans. Han blev också utsedd till matchens bäste spelare.

Men skadorna var inte helade och han kunde inte spela i gårdagsmatchen. Han var tvungen att gå till sjukhuset för att undersöka skadorna. Han blev också utsedd till matchens bäste spelare.

Varaktig
Men det var inte helade och han kunde inte spela i gårdagsmatchen. Han var tvungen att gå till sjukhuset för att undersöka skadorna. Han blev också utsedd till matchens bäste spelare.

Fiffel inte
"Vi fiffel inte med några lagkamrater", säger HV's målvakt Anders Johansson. "Vi har varit tvungna att spela på ett sätt som vi inte vill spela på."

"Barnbarn"
"Barnbarn", säger HV's målvakt Anders Johansson. "Vi har varit tvungna att spela på ett sätt som vi inte vill spela på."

En av de mest skickliga spelarna i laget är Jan Bergstrand. Han har varit tvungen att spela på ett sätt som han inte vill spela på.

Året 5-0
"Det var ett mycket bra år för oss", säger Jan Bergstrand. "Vi har varit tvungna att spela på ett sätt som vi inte vill spela på."

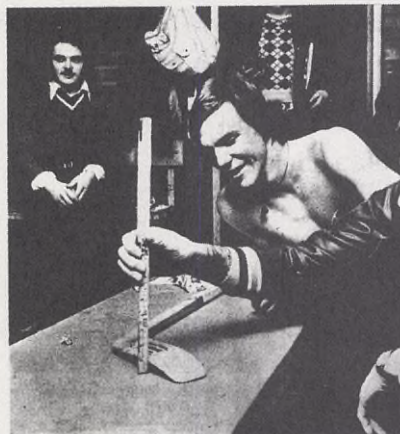
Året 5-0
"Det var ett mycket bra år för oss", säger Jan Bergstrand. "Vi har varit tvungna att spela på ett sätt som vi inte vill spela på."

"Vi fiffel"
"Vi fiffel inte med några lagkamrater", säger HV's målvakt Anders Johansson. "Vi har varit tvungna att spela på ett sätt som vi inte vill spela på."

Svår bekämp
"Det var ett mycket bra år för oss", säger Jan Bergstrand. "Vi har varit tvungna att spela på ett sätt som vi inte vill spela på."

"Lösen"
"Lösen", säger HV's målvakt Anders Johansson. "Vi har varit tvungna att spela på ett sätt som vi inte vill spela på."

En av de mest skickliga spelarna i laget är Jan Bergstrand. Han har varit tvungen att spela på ett sätt som han inte vill spela på.

Gislaved en besvikelse

"VI HAR CHANS ÄN"

Det blev ingen utövning för Gislaved i gårdagens div II-match i hockey på bortaplan mot IFK Lindenberg. Hemmalaget vann den sjuåttio minuters matchen med siffrorna 3-3 efter perioderna 1-0, 0-1, 2-1. Det var en rivnings seger för hemmalaget som ville mest och Gislaved blev en liten besvikelse med tanke på laget i alla

fall som sin hemmamatch mot Lindenberg med klara 6-2 följare. I den andra perioden utövades Gislaved för stora kamoufler från hemmalagets ledare men man kom tillräckligt undan och i en varm avslutning sedan påspände Kjell Andréasson snabbt kamoufler efter att Lindenberg haft en öppen chans efter 16 min i första perioden!

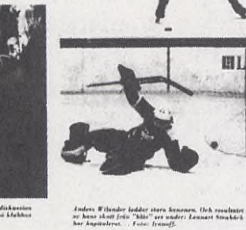
Detta gällde bråket

Det var en av de mest skickliga spelarna i laget är Jan Bergstrand. Han har varit tvungen att spela på ett sätt som han inte vill spela på.

Jan Bergstrand var en av de mest skickliga spelarna i laget. Han har varit tvungen att spela på ett sätt som han inte vill spela på.

En av de mest skickliga spelarna i laget är Jan Bergstrand. Han har varit tvungen att spela på ett sätt som han inte vill spela på.

Jan Bergstrand är tillbaka i HV igen. Och därmed rubrikerna. I gårdagsmatchen mellan HV 71 och Arboga kom han oförskyllt i skottspjågen vid stillningen 0-4 i tredje perioden.

INGVARD ANDRÉN KOMMENTERAR

HV 71 gav 2331 betalade åskådare valera för slutaren i går när Arboga gästade Bevenshallen. Med en kassanotering - 2-0 efter drygt 2 minuter - förord man att det avslutande laget hade god chans att skaffa sig god målskillnad.

Men det blev en match med stora kamoufler. Gislaved spelade bra och matchens första mål gjordes av HV's målvakt Anders Johansson. Han blev också utsedd till matchens bäste spelare.

En av de mest skickliga spelarna i laget är Jan Bergstrand. Han har varit tvungen att spela på ett sätt som han inte vill spela på.

Blocklayouten var detta år oerhört mycket mer utbredd än tio år tidigare, men den var ännu inte hundra procentigt genomförd i någon tidning. Ett exempel på blocklayout hämtas från *Jönköpings-Posten* den 3 februari 1975, den tidning i undersökningen vars sportsidor hade förändrats mest sedan 1965. Det var inte bara blocken som var

nya utan också uppslagningen av bilder och rubriker. Kraftiga versala rubriker, åtskilliga linjer, ramad bildtext ovanför huvudbilden etc.

Jönköpings-Posten hade liksom några av de andra tidningarna tidigare varit tämligen sparsam med bilder. Med offsettekniken fick bilderna sitt stora genombrott i dagstidningarna, inte minst på sportsidorna. Detta inträffade samtidigt som man menade att det i den nya TV-åldern var viktigt med många och stora bilder. Färgen spelade också en allt större roll i såväl bilder som i plattor och ramlinjer.

Spaltlinjerna togs bort från sidorna. De hade tidigare skiljt spalterna från varandra men i och med fotosättningen försvann de. Istället utökades luftutrymmet mellan spalterna så att det var minst en cicero (cirka 4,5 mm). Sidorna blev på detta sätt ljusare.

Ramar användes däremot allt flitigare. De hade flera olika funktioner i layouten. För det första utgjorde de en grafisk signal, drog alltså blicken till sig, för det andra kunde en ram skilja en artikel från övrigt material på sidan som den inte hörde till. För det tredje kunde den ha motsatt funktion, nämligen att knyta ihop artiklar som hörde ihop innehållsmässigt.

Arbetet hade 1975 övergått till att nästan enbart använda enspaltiga halvfeta ingresser. Endast i krönikor och kommentarer kostade man på sig tvåspaltiga ingresser. I övriga tidningar gällde fortfarande att ingressen låg som en buffert mellan rubriken och den underliggande brödtexten, och i förekommande fall, bilden.

Göteborgs-Posten var liksom de flesta andra storstadstidningar sen med att byta teknik och hade fortfarande blyättning 1975. Tidningen hade ändå börjat att satsa lite mer på att formge sidorna. Framför allt slogs bilder och rubriker upp mycket större än tidigare.

På 1980-talet gick även storstadstidningarna över till fotosättning och offsettryck (Arbetet gjorde det redan i slutet av 1960-talet). Blocklayouten dominerade nu kraftigt i storstadspresen och var också vanlig i lokal- och regionaltidningarna. Symmetrisk layout blev allt vanligare, liksom tjocka ramar, svarta och rasterade, ofta tredimensionella.

Redigerarna bearbetade bilderna alltmer och beskar dem inte bara för att fokusera på det centrala i bilden utan också för att få till stånd slagkraftiga formkontraster på sidan och för att poängtera höjd eller bredd i bildmotivet. Bilder från basketboll skulle således axiomatiskt vara smala och mycket höga, även om fotografen lämnade en breddbild till redigeraren.

Idealet för sidredigeraren var vid den här tiden att blanda breda, låga och smala höga element på sidan. Det gav sidan liv och rörelse,

vilket annars inte alltid är så lätt att uppnå i en strikt blockad layout.

Arbetet hade 1985 bytt kostym sedan 1975. Den bestod nu av två delar; en lokaldel i helformat och en riksdel i tabloid. Sporten placerades i riksdelen. Utrymmet för sportnyheter minskade i och med denna förändring, vilket ställde till problem eftersom tidningen ändå hade ambition att bevaka det som hände inom sportområdet. Utrymmet räckte inte till för att göra riktig tabloidlayout med stora bilder och rubriker, utan oftast blev layouten betydligt mer dämpad.

FTONBLADET
redag 14 juni 1985

ALLSVENSKAN

SPORT 33

Nu är han i hatten igen Vi ska va' med där uppe!

KALMAR. Nu är Billy Lansdowne i hatten igen.

I hans fall är detta uppenbarligen vanebildande.

Billy nickade glatt:

– Fjärde på tre säsonger. Jag har lika roligt varje gång.

Karna Söder och alla andra andra riksdelspolitiska dröbarnsakas mus till lagn.

Detta är ingen dryckespropaganda.

Vi låtar ju bara om Billy Lansdownes målbort.

Löneförhöjning?

I går gjorde den engelske sportvår tre mil i sammanhang för fjärde gången sen han kom till Sverige.

Tipsägnet bekomar dessa buterick med en hög hatt och 4 000 kronor till Kalmar FF.

Darmed är Lansdowne i hatten.

– Kul att du betalar på din lön, sköjde Kalmars manager Kjell Nyberg direkt efter 2-1 (1-0) på Tredleborg.

Billy kvitterade direkt:

– Du kanske kan tänka dig att höja den?

Stämningen inne hos kalmarerna var som nå förstår god.

Smällningararna skryggar fortfarande slätspelekvartieren, med stora ambitioner i bakfickan.

– Visst ska vi vara med bland de fyra. Vi är tillräckligt bra, tyckte Billy Lansdowne.

Speliv trevs han utmärkt på gräsmattorna just nu.

Den moagra simningen i fjöl – bara två mål i allsvenskan – är glömt.

I dag teggar profilert från Öllingeham skyttesjön med spå mist.

Hat-trick på Mjölby, ett på Brage och nu tre på TFF.

– Det är tresigt att möta rykningar, tog Billy.

Det blir dock påpekats att Billy var nära att från tas sitt hat-trick.

Johny Erlandsson ratterst upp som ansvarig för 2-0-målet.

Detta rättades så småningom till.

Påtar också?

– Johnyns skott hade gott utseför. Jag styrde det rätt med vänsterknäet, sa Billy.

Han höll sen upp kaffe-lokaren som var priset till kvällens löse.

– En sin här har jag suttit länge hemma i köket.

Nylystiga möteskaffe kanske kan sätta anna bättre fart på de britiska benen framöver.

Tränaren Alan Hobo Larsen tycker att detta är en god idé.

Han stack in huvudet i omklädningsrummet och sa, med adress Lansdowne:

– Gratias. Men du jobbar för dåligt i första halvlek.

Billy suckade.

– En del blir visst aldrig riktigt mjöta.

Hans Åkesson

Foto: PETER LIDENGREN

Nu är Frejdh nöjd igen

NORRKÖPING. – Det här måste absolut vara min turaren. Jag har aldrig varit med och förlorat i Idrottsparken.

Det är INTE Halmstads lyckliga segerskytt Peter Andersson som säger det.

Utän mittfältskungen Tommy Frejdh som två gånger inkom löppt av samma matchminut i slutet av matchen – när domaren hade blåst ut.

ta på klacken – räddade på mållinjen.

Tommy kan inte undgå att se särdeles beövat i detta.

– Det gäller att ha turan att stå på rätt plats i målet, och det gjorde jag dessbättre. Norrköping hade gjort mål på båda chanserna.

Först hade inhopparen Ranko Djordjevic en knallhårt skott efter en frispark och Eggert Gudimansson var helt ut spel. Då dök Tommy upp på mållinjen

och slog bort bollen. Inom i bara en minut var det färdigt igen. Med ett nick efter hörna klarade han ut förligheten.

– Harligt, säger Tommy. Efter den snälla vi åkte på med Ögrnytt smackade vi igenom det hela i måndags och när vi åkte upp till Norrköping var alla spelare inne på att vi skulle ta båda poängen. Spelet var inte huvudsaken utan segern.

Curt-Roland Hjulström

Aftonbladet hade den mest uttrycksfulla layouten av de analyserade tidningarna. Kontrasterna var slående i fråga om rubrik- och bildform. Emellanåt lät redigeraren någon idrottsman bryta sig ut ur bilden som i exemplet på föregående sida. Detta avbrott från det normala drar blicken till sig och kan på så vis användas i något speciellt syfte. Samspel mellan rubrik och bild var mer utvecklat i Aftonbladet än i övriga tidningar liksom utnyttjandet av riktningssverkan i bilderna.

På Aftonbladets sportsidor publicerades också åtskilliga faximiler (dvs avtryck av tidigare publicerade artiklar) och pratbubblor.

Sidan i Aftonbladet var i grunden indelad i sex smalspalter, men redigerarna lekte friskt med spaltbredderna och gjorde diverse olika indelningar beroende på vad som passade artikellängd, bildformat etc.

Lokal- och regionaltidningarna har under den senaste tioårsperioden än mer utvecklat sin layout i riktning mot tabloidernas. Norrbottens-Kuriren och Arbetarbladet är båda i Berlinerformat medan Jönköpings-Posten fortfarande är i helformat. Samtliga använder feta rubriker, tjocka ramar, ibland tredimensionella, runda hörn på ramarna. Framför allt Norrbottens-Kuriren och Jönköpings-Posten placerar många rubriker i plattor och lägger in plattorna i bilderna.

Utmärkande för de tre tidningarna är att artiklarna slås upp mer med hjälp av stora bilder och rubriker. Däremot blir texterna som regel kortare här liksom i storstadspressen. Den större uppslagningen har blivit möjlig genom att sportavdelningarna på de tre tidningarna fått allt fler sidor till sitt förfogande.

År 1995 har redigerarens arbete förändrats i grunden jämfört med 1985. Tidigare gav redigeraren anvisningar till sättare, repro och monterare om hur han ville att sidan skulle formos. Allt detta är borta 1995. Anledningen är datorerna och de redigerings- och layoutprogram som tagits i bruk — främst QuarkXpress — och som innebär att redigeraren har övertagit sättarens, monterarens och reproavdelningens arbetsuppgifter. Det är numera redigeraren som själv skapar sidoriginalet som ligger till grund för tryckplåten. Redigeraren har därmed total kontroll över sidans slutliga utformning.

En av de stora fördelarna med den nya tekniken är att redigeraren hela tiden kan se hur sidan tar sig ut när den växer fram. Figsättning är en enkel match i den nya tekniken liksom att göra tecken negativa plattor. Sådant var mycket mer komplicerat tidigare.

Ändå är den nya tekniken tidskrävande. På de flesta tidningarna har det därför gjorts upp ett layoutprogram, som skall vara enkelt. Sidorna är mallade som det kallas. Det innebär att de är uppbyggda enligt en och samma grundprincip. Blocklayouten är nu helt genom-

förd. Den är nästan en förutsättning i den nya tekniken. En del tidningar har slopat markerade ingresser. Ny är istället den mångordiga nedtryckaren under huvudrubriken. Den fyller, liksom rubrikerna i flera däck förr i tiden, ungefär samma funktion som en kort ingress. De flesta tidningarna har dock kvar markerade ingresser, men dessa är nästan genomgående enspaltiga. (Det underlättar layoutarbetet.) Dessutom försöker redigeraren locka läsare till artikeln genom att placera ut s k billboards i texten. Det är korta, uppförstorade citat ur texten. För att ytterligare väcka uppmärksamhet har flera tidningar infört bildtextrubriker. Det gäller t ex Göteborgs-Posten, Dagens Nyheter, Aftonbladet och Arbetarbladet.

Främst i storstadstidningarna, som är mest mallade, har sportens särart försvunnit eller åtminstone suddats ut något. Det är inte längre alltid så lätt att omedelbart se att det är en sportsida. Särskilt som åtskilliga bildmotiv numera inte är tävlingssituationer.

Lokal- och regionaltidningarna har fortsatt att öka utrymmet för sporten, vilket bland annat har medfört att sportredigerarna kan slå upp nyheterna stort, vilket framgår av exemplet nedan ur *Norrbotens-Kuriren den 3 februari 1995*. Det är en rejäl tabloidlayout bortsett från att rubrikerna inte är så svarta.

24 **SPORT**

Petade

Osten: "De har inte levt upp till kraven"

Mika: "Jag har haft såliga kommunikationer med Osten i sex-sju månader"

Text columns below the photo and headlines.

SPORT

AIK körde över Loob

Modo fick en rejäl seger

•Godnatt, Luleå

Sommnade mot Djurgården

Västerås kvitterade i slutskuderna

Malmö tolfte raka match

Text columns below the photo and headlines.

Samma nyhet i Aftonbladet — alltså om de två ishockeyspelarna

som petats för fylleri — blåstes upp än större. Både rubriken och de båda porträttbilderna placerades i en negativ platta, vilket ger en oerhörd grafisk styrka och samtidigt antyder att det rör sig om en negativ nyhet. Men lägg också märke till de väldigt små texterna med bilder på sidan. Redigeraren utnyttjar verkligen kontrastverkan. Utöver de två stora porträttbilderna finns fem bilder till, exklusive bildbyline på reportern. Det är två frilagda bilder uppe i lådorna i toppen samt tre bilder till det stora reportaget, vilka har helt olika form, en låg, bred, en hög smal samt ett minimalt porträtt längst nere på vänstersidan.

SPORT Chef: Bengt Olsson Tel: 08-7292010, fax: 08-7292171, e-post: sport@skane.se

SPORT 25

Baksmällan som startat ett hockeykrig i Luleå

Avstängda efter fest – nu är sprickan total...

...men på tiden att bubblan spack

Slut på festen

Därifrån kan VIK vara en vinnare

Torremys gräddor

PREMIERER PÅ RÖD

Slut på festen (texten om sprickan i Luleå)

Därifrån kan VIK vara en vinnare (texten om VIK)

Torremys gräddor (texten om gräddor)

PREMIERER PÅ RÖD (texten om premier)

Slut på festen (texten om festen)

Därifrån kan VIK vara en vinnare (texten om VIK)

Torremys gräddor (texten om gräddor)

PREMIERER PÅ RÖD (texten om premier)

1985 och 1995 spelar rubrikerna en allt större roll på sidorna, liksom bilderna. Samspelet mellan bild och rubrik blir allt vanligare. I nästa avsnitt belyses rubrikernas utveckling på sportsidorna under den period som undersökningen omfattar.

8. 6 Rubriker

1895-1905 saknades i stort sett rubriker. Istället försågs texterna med någon form av enspaltig överskrift som i bästa fall angav ämnesom-

råde. Överskrifter och s k infällda rubriker (de första orden i texten, i halvfet stil) satta i samma storlek som brödtexten dominerade helt i dagstidningarna. Någon enstaka fristående rubrik förekom i samband med stora politiska händelser. Sportnyheterna föranledde däremot inga braskande rubriker.

En artikel i *Göteborgs-Posten* den 5 februari 1895 försågs med följande överskrift:

**Traffäflingen vid Sköfde
den 2 februari
(Bref till G:-P:n)**

Inte heller de Nordiska spelen i Stockholm 1905 stimulerade redaktionerna att formulera några intresseväckande rubriker. *Dagens Nyheter* den 5 februari hade följande:

En vacker början

Hockey

Hastighetsåknningar på skridsko

Hästtäflingarna

Simsport i Centralbadet

I Jönköpings-Posten publicerades den 6 februari en 38 spaltcm lång text från Nordiska spelen med just "Nordiska spelen" som överskrift. I texten fanns två mellanrubriker: "Lördagens täflingar" och "Söndagens täflingar".

1915 förekom en del flerspaltiga rubriker och också en del illustrationer i storstadstidningarna med undantag av Arbetet, som i likhet med lokal- och regionalpressen fortfarande saknade bilder och presenterade allting enspaltigt.

Rubriken gav i *Dagens Nyheter* genomgående det väsentliga av artikelns innehåll och bestod av flera däck. Även de enspaltiga rubrikerna bestod oftast av minst sex rader. Exemplet på nästa sida ur *DN* den 12 juni 1915 visar hur tidningen brassade på med rubrik-rader i artikeln om Djurgårdens match mot danska landslaget. Huvudrubriken är tre radig men kompletteras av två rubrikdäck om vardera fyra rader. Inte konstigt att man avstod från ingress. Värt att

Dagens Nyheters fotbollmatchers start: Danska laget besekrat på Traneberg. Djurgårdens I. F. segrar med 3 mot 2.

Efter ett intressant och jämnt spel hemförde Djurgårdarna en vacker seger över de fruktade danskarna.

Matchen, som åskådades av omkring 5,000 personer, var från början till slut av hög klass.

Det märktes att det i går ej var en alldeles vanlig fredag. Redan på förmiddagen. Ute på lunchställen diskuterades det flitigt om vad som komma skulle, man kunde i förbifarten höra halva meningar... "Djurgårdarna ä' nog goda, men du förstår mot ett sånt lag som"... "de roder sej nog"... "bäst man får ut och ser efter i alla fall".

Och man för ut. Redan vid fyra draget begynte folk som tydligen inte läst sin tidning med någon större uppmärksamhet sätta Dagens Nyheters telefonvakt i arbete med att fråga "hur dags det började". Den expedierande behövde ej göra sig möda med att utforska vad "det" var: matchen på Traneberg. Precis klockan 8 ljud svaret.

Men långt innan åtta slaget var en god del av Stockholm - hela det fotbollintresserade dito - på benen och alla dessa ben satsa samma mål: Traneberg. I de flesta fall tog man god tid på sig. Kanske fans nummer kvar av huru otillräckliga resurser Norra spårvagnslaget visade sig besitta då det i föl gjaldte att transportera ut den människomassa som står Liverpool spela på Traneberg, och hellre än att komma sent och sämunda få en dålig plåte avstod man från middagskaffet och motiverade med maten med en promenad Hantverkarskolan uppåt.

Därav följer enelertid ej att spårvagnarna gingo tomma. Redan vid Norrmalmstorg var det svårt att skaf sig en plats på en Bromsvagn: vid Gustaf Adolfs torg var den full. Det blev något bättre vid Tegelbacken, där extravagnarna gjorde sitt till att minska trängseln, för att icke tala om färjorna från byggen vid Järnvägsbron, vilka visade sig vara utmärkta avledare för den folkström, som började dra västerut, ständigt västerut. Allteftersom tiden fransked fingrodskilnerna arbete, den ena efter den andra svande under Hantverkarskolan,

Övre bilden visar hur Runt stoppar ett danskt angrepp mot det svenska målet, A den undre bilden synas Hemming och dansken Hansen i tvektamp om bollen.

i det unga och sköna kvinnliga Stockholms hjarta.
 Klockan pekar på ett kvart i 8, man känner på sig att snart nog kommer det något. Det serlar som i en jättstor brikpa bland de bortom 5,000 åskådarna. Plötsligt blir det tyst och så kommer en skallande välkomst-applåd till det danska laget, som med danska fotbollspelares typiskt kvieka aktion kommer utsvärande över planen. Man var tyfiken på huru de skulle vara kladda i intermettet med tullen i Malm; var allmänt känt, och på sina håll hade man kanske väntat sig

gen icke danskarna, som nu forcerade spelet av alla krafter, den ena hårda bollen efter den andra ven mot Runt, som dock med en säkerhet och bravur som nästan stötte på fräckhet tog alla bollar. Under dessa täta anfall lyckades danskarna förskaffa sig en härrspark, som dock icke gav något resultat. Några mål lyckades danskarna, trots ett energiskt och valberäknat spel, icke få, och många minuter stod icke på förän Schlaaf, efter spel i klungiga framför mål, spelade in bollen för andra gången, det danska målet. Ogonblicket desforinnan hade dock hr Gel-

notera är att denna fotbollstext dessutom är försedd med riktiga mellanrubriker med raka påståenden.

Det är uppenbart att redaktionschef Anton Karlgrens idéer om rubrikformer redan slagit igenom på Dagens Nyheter. Det var sax-

ade och centrerade rubriker som gällde. Huvudrubriken på förstasidan om fotbollsmatchen är saxad medan de båda nedtryckarna är centrerade.

Det ansågs vara viktigt för balansen att rubriken fyllde hela det tillgängliga utrymmet, vilket innebär att första raden i den saxade rubriken skulle börja längst till vänster och den understa raden skulle nå ut till högerkanten av det givna utrymmet. Alla raderna i rubriken måste dessutom vara exakt lika långa.

Även i Göteborgs-Posten, Arbetet och Aftonbladet var rubrikerna 1915 fristående och rubrikformen var centrerad.

Innehållet i rubrikerna i Göteborgs-Posten och Arbetet liknade ännu mest överskrifter, men det fanns också en och annan riktig rubrik. I båda tidningarna förekom nu mer än enspaltiga rubriker. Åtminstone tvåspaltare fanns i båda tidningarna. I Aftonbladet var däremot alla rubriker enspaltiga liksom i de tre lokal- och regionaltidningarna. I dessa var fortfarande åtskilliga rubriker infällda i den följande texten och således satta i samma grad (storlek) som brödtexten.

Rubrikernas innehåll i de tre lokal- och regionaltidningarna var inte heller särskilt intresseväckande. I *Arbetarbladet den 14 juni 1915* hittar jag emellertid en ny typ av rubrik till en notis, nämligen denna:

S.A.I.K.-G.I.F. 0-0

Den är intressant i ett par avseenden. För det första går den rakt på det viktigaste, nämligen resultatet av matchen, för det andra vänder den sig uppenbarligen till läsare som har så mycket kunskap om idrott att de vet vad S.A.I.K. och G.I. F. är.

Från 1925 och ett par decennier framöver var rubrikformerna likartade i alla tidningarna. De var antingen centrerade eller saxade och bestod av flera däck. Däremot använde tidningarna olika rubrikstilar. Rubrikerna var mycket utförliga och ibland detaljerade. Ett par exempel ur Dagens Nyheter visar detta:

**Edv. Hultgren boxas
i två klasser i Arlöf
möter Engvall idag.
Fem av Danmarks bästa boxare
anmälda
(7 februari 1925)**

**AIK möter Gais,
söndagens bästa
match i serierna.
Fyra Stockholmsmatcher i öst-
svenska. — Vilka vinna?
(25 september 1925)**

Dessa rubriker var nästan lika innehållsrika som dagens ingresser är. I Arbetet lade man emellertid ännu inte ner speciellt mycket arbete på att formulera rubriker. Den 2 februari 1925 innehöll tidningen tre sportartiklar som rubricerades på följande vis:

**Brottningar i Göte-
borg**

**Brottningsstävlingar
i Stockholm**

**Svenska Bandymäster-
skapet 1.**

Dagen efter refererade tidningen de fortsatta brottningarna i Stockholm. För enkelhetens skull fick det referatet samma överskrift som referatet dagen innan.

Också 1935 dominerade olika varianter av centrerade och saxade rubriker i alla tidningarna. Arbetarbladet var den enda av de analyserade tidningarna, som hade vänsterkantsrubriker. Stilblandningen var mycket stor. Det förefaller ibland som om vissa stilar inte fanns i vissa storlekar och att sättaren därför valde fritt bland tillgängliga rubrikstilar. Viktigast var att finna ett snitt och stil som passade för att få plats med rubriken på den av redaktionen beställda bredden. På alla sportsidor blandades groteska och nyantikva snitt. Det var också en ofta till synes omotiverad blandning av magra, halvfeta och feta rubriker i rak eller kursiv stil med gemena eller versala bokstäver. I ett avseende var rubrikerna förändrade jämfört med 1925. De bestod inte längre av så många däck. Två var vanligast och det gav sidan ett något lugnare intryck.

På 1940- och 1950-talen förenklades rubrikformerna och mellanrubrikerna blev allt fler. Tämmligen nytt i fråga om rubrikformer var 1945 den så kallade darraden, en rad som placeras över huvudrubriken. Ett exempel är följande rubrik i Jönköpings-Posten den 24 september 1945:

**Ragnar Björk:
Roligt att lyckas
inför hemmapubliken**

Här har dårraden sin vanligaste funktion, nämligen att avslöja vem som säger något i den följande huvudrubriken. Den blev därför vanligare i takt med att den skratminusjournalistiken ökade. Men dårrad användes på sportsidorna framöver ibland också för att ange vilken sport eller vilken tävling artikeln handlade om.

Den språkliga utformningen blev stramare, rubrikerna var inte längre så pratiga, onödiga ord som obestämda artiklar o d var borttagna. Det var inte längre nödvändigt att formulera fullständiga meningar. Sätillvida började rubrikerna mer likna dagens. Dessutom drog man på ordentligt med rubrikstorleken. Många rubriker fick breda ut sig över hela sportsidan. Bara rubriker om andra världskriget kunde konkurrera i fråga om storlek.

1955 hade flera av tidningarna renodlat sina rubriker vad gäller snitt och språk. Aftonbladet, Dagens Nyheter, Jönköpings-Posten och Arbetarbladet använde genomgående Bodonisnittet i rubrikerna. Aftonbladet varierade mellan mager, halvfet och extrafet medan de övriga tidningarna mest använde halvfet stil.

Göteborgs-Posten och Arbetet blandade Bodoni med groteska typsnitt medan Norrbottens-Kuriren inte alls använde Bodoni ännu. Utmärkande för rubrikerna i samtliga tidningar var att de fortfarande var centrerade eller saxade. Detta år bestod rubrikerna generellt av färre rader än tidigare. Rubriker, som bestod av mer än tre rader, var relativt ovanliga. Huvuddelen av rubrikerna var tvåradiga. Rubrikerna fokuserade på en enda sak, medan de tidigare hade tagit upp flera olika saker i de olika rubrikdäcken. Sammansättning av ord blev vanligare i rubrikerna såsom i följande exempel:

**HIF mot Elfsborg
pokaldust i afton**

(J-P 14 juni)

**Aronsson tvåmålade och
räddade Degerfors kvar**

(G-P 11 juni)

**Småland skidförlorade
mot Östergötland**

(G-P 7 februari)

1975 tilläts det feta bodonisnittet att dominera alltmer och en allt större andel av rubrikerna var vänsterkantare. Denna rubrikform hade vid det här laget slagit igenom i samtliga tidningar. De är betydligt enklare att formulera än rubriker i vilka det krävs att varje rad innehåller lika många nerslag.

Rubrikerna spelade på 1980-talet en allt större roll på sidorna, liksom bilderna. Rubrikernas roll blev åtminstone i några av tidningarna alltmer underhållande och läslockande. Vitsar, ordlekar och allmänt kryptiska rubriker var vanliga inte bara i kvällstidningarna utan i nästan lika hög grad i morgontidningarna, framför allt i storstäderna. Ett par exempel på detta är hämtade ur Dagens Nyheter, nämligen dessa:

Formel 1 Lätt på foten en dygd

Det var rubriken till ett reportage om hur det är att köra formel 1.² Innehållet överraskar läsaren, som knappast brukar förknippa ordet lättfotad med dygd. När Pirmin Zurbriggen på nytt vann ett störtlopp blev Dagens Nyheters rubrik denna³:

Pirmin åter som segrare STÖRT-SKÖNT

Mest lekfulla var redigerarna på Göteborgs-Posten. Några exempel först på alliterationer⁴:

VATANEN VIT VINNARE Skålar med mjölk

VISST VÅGAR VOLLEY-WILLE

En klart intresseväckande rubrik rent innehållsmässigt var denna:

Konståkningsfolket vädjar: Ni måste para er — annars dör vi ut

De här exemplen roade säkert många läsare av sportsidorna. Men den läsare som brukar hoppa över sporten och som av misstag råkade

² Dagens Nyheter 10 juni 1985.

³ ibid. 2 februari 1985.

⁴ Göteborgs-Posten den 2 februari respektive 10 juni 1985.

få ögonen på någon av ovanstående rubriker måste rimligtvis ha blivit något förundrad.

Rubriker framhävdes 1975-1985 också ofta genom att de placerades i negativa, rasterade eller färgade plattor. Sådana utgjorde ett starkt grafiskt element på sidan. Fortfarande var det vanligt med versala rubriker, liksom med kursiva.

År 1995 var rubrikstilarna mindre varierade än tidigare. Andelen versala och kursiva rubriker hade minskat avsevärt sedan 1985. Gemena, raka stilar dominerade nästan helt. Utvecklingen mot allt färre rubrikader fortsatte också detta år. Åtskilliga rubriker var enradiga. Andra bestod av en slagrad plus en mångordig nedtryckare.

8. 7 Illustrationer

Bilden är viktig på tidningssidan. Perceptionsforskningen visar att bilden är det element på sidan som läsarna allra först tittar på. Den bidrar med en tydlig ingång eller startpunkt för läsaren. Layoutgurun Mario Garcia kallar bilden för sidans "entry point". Han har också funnit att läsarna vanligtvis tittar på tidningssidans största bild först, därefter på den näst största osv.⁵ Wanta har visat att bilderna väcker läsarnas intresse också för artiklarna. Detta gäller inte bara de stora bilderna utan även de små.⁶

Bilderna har med åren fått en allt större betydelse för sportsidan och dess layout. I de närmast följande avsnitten beskrivs hur bildstorleken har förändrats, hur stor andel av sportartiklarna som har illustrerats och hur stor andel av utrymmet på sportsidorna som har upptagits av illustrationer under den period som undersökningen omfattar.

Det är inte bara antalet illustrationer som har ökat kraftigt genom åren utan också den genomsnittliga storleken på dem. I tabell 8:2 visas den genomsnittliga bildstorleken i spaltcentimeter i de sju tidningarna.

Siffrorna i tabell 8:2 kan tyckas vara något överraskande så till vida att de visar att illustrationerna var betydligt större 1905 än de följande decennierna. Man skall då komma ihåg att de få bilder som publicerades 1905 var från det största sportarrangemanget i Norden det året, nämligen Nordiska spelen i Stockholm.

Fram till och med 1945 var sedan bildstorleken nästan konstant för att därefter öka kraftigt till och med 1985. Tio år senare minskade

⁵ Wanta och Rourke 1993.

⁶ Wanta 1988.

TABELL 8:2 Genomsnittlig bildstorlek i spaltcentimeter i tidningarna under perioden 1905-1995.

År	JP	NK	Arbbl.	DN	GP	Arb.	AB	Totalt
1905	0	0	0	20	0	0	17	19
1915	0	0	0	14	17	0	19	15
1925	30	12	9	18	7	5	15	13
1935	14	15	11	13	14	13	12	13
1945	15	11	11	15	10	15	12	13
1955	14	24	19	25	12	25	22	20
1965	32	50	35	31	15	32	32	31
1975	33	24	26	33	26	27	28	28
1985	40	42	38	37	27	39	29	34
1995	42	35	28	38	26	27	16	27

de den genomsnittliga bildstorleken påtagligt. Tabell 8:2 visar också att utvecklingen har varit olika i tidningarna. Men en tämligen klar tendens är att Dagens Nyheter under större delen av århundradet har publicerat i genomsnitt större bilder än Aftonbladet, något som förstärktes när Aftonbladet blev tabloid.

1945-65 var bilderna i Göteborgs-Posten betydligt mindre än i de övriga storstadstidningarna. Dåvarande chefredaktören Harry Hjärne var kraftfull motståndare till stora bilder och det märktes även på sportsidorna. Medarbetare på tidningen har berättat att alla klichébeställningar — även sportavdelningens — granskades av Harry Hjärne som konsekvent ändrade beställningarna så att klichéerna gjordes en spalt smalare än redigeraren hade tänkt sig. Ett exempel på hur sportbilderna "slogs upp" i *Göteborgs-Posten* på 1950-talet visas på nästa sida. Två enspaltiga situationsbilder från den allsvenska seriefinalen i handboll var de enda illustrationerna på sidan *den 7 februari 1955*.

Från 1965 och framåt har de genomsnittligt största bilderna funnits antingen i Jönköpings-Posten eller i Norrbottens-Kuriren. År 1965 var den genomsnittliga sportbilden i den norrbottniska tidningen hela 50 spaltcentimeter, vilket är det högsta måttet som uppmättes i undersökningen under de hundra år som den omfattar. Det året publicerade tidningen bland annat fyrspaltiga porträttbilder, som innebar nästan naturlig storlek.

TABELL 8:3 Andel illustrerade sportartiklar i dagspressen 1895-1995. (Andelar i procent)

År	JP	NK	Arbl	DN	GP	Arb	AB	Totalt
1895	0	0	0	0	0	0	0	0
1905	0	0	0	29	0	0	18	12
1915	0	0	0	22	12	0	10	12
1925	8	3	12	18	29	4	15	17
1935	19	9	12	23	16	25	30	22
1945	26	22	24	27	16	25	23	23
1955	33	25	28	22	22	21	28	26
1965	19	21	21	33	19	20	45	26
1975	32	20	23	29	32	20	56	29
1985	35	27	26	38	36	23	68	36
1995	24	36	28	25	43	38	80	38

Ett skäl till att andelen illustrerade artiklar sjönk 1965 var ett delvis nytt layouttänkande. Man satsade hellre på en stor bild på sidan än på flera små.

Från 1915 hade tre av de fyra storstadstidningarna illustrationer till minst var tionde sportartikel. De tre lokal- och regionaltidningarna illustrerade däremot inte en enda sportartikel under de tre första decennierna som ingår i analysen. Detsamma gällde för övrigt Arbetet. Ordet var lika heligt som resurserna små. Någon satsning på platskrävande bilder var inte att tänka på. Då.

Tio år senare publicerade samtliga sportavdelningar bilder. Inte varje dag, men ibland. Fortfarande fanns störst andel illustrerade sportartiklar i storstadspresen. Därefter var det en stadig uppgång, med undantag av 1965, så att nära nog fyra av tio sportartiklar var illustrerade 1995. Kvällstidningen Aftonbladet satsade allra mest på illustrationer med åtta av tio artiklar illustrerade 1995.

Göteborgs-Posten som under perioden 1945-1965 illustrerade en mindre andel av sina sportartiklar än de andra tidningarna har därefter ökat andelen så kraftigt att bara Aftonbladet 1995 illustrerade en större andel sportartiklar.

Av lokal- och regionaltidningarna satsade Jönköpings-Posten mest på illustrationer. Såväl 1955 som 1975-85 var omkring en tredjedel

TABELL 8:4 Andel av sportutrymmet som utgörs av illustrationer i de sju tidningarna under perioden 1895-1995. (Andelar i procent)

År	JP	NK	Arbbl	DN	GP	Arb	AB	Totalt	Spcm
1895	0	0	0	0	0	0	0	0	645
1905	0	0	0	31	0	0	13	16	1993
1915	0	0	0	18	11	0	11	14	4268
1925	10	2	11	16	15	1	11	13	15763
1935	11	10	7	12	11	16	15	13	51657
1945	12	12	12	15	8	15	16	13	58209
1955	21	24	25	25	12	18	31	23	74528
1965	20	25	25	29	11	23	37	24	100293
1975	28	17	19	26	23	21	35	24	108240
1985	33	29	26	34	32	28	44	32	148312
1995	28	35	26	28	34	32	39	31	154738

Kommentar: N-talet är spcm och består av alla artiklar, exkl trav- och fotbollstips samt resultatböcker. Däremot ingår notiserna, som jag beräknat till i genomsnitt fyra spcm per styck.

av sportartiklarna illustrerade, en andel som inte överträffades av någon lokal- och regionaltidning förrän 1995 då Norrbottens-Kuriren illustrerade 36 procent av sina artiklar på sportsidorna.

Låt mig avsluta denna renodlat kvantitativa del av bildanalysen med att visa hur stor andel av sportmaterialet som har utgjorts av illustrationer. Tabell 8:4 visar hur stor del av sportutrymmet som har bestått av illustrationer.

Fram till och med 1945 utgjorde illustrationerna i stora drag 13-14 procent av utrymmet på sportsidorna. Från och med 1955 ökade bildandelen kraftigt. Men det framgår också att det fanns betydande skillnader mellan tidningarna.

I ingen av tidningarna var det självklart med bilder på sportsidorna år 1925 eller 1935. Flera dagar saknades illustrationer helt. Detta var vanligast i lokal- och regionaltidningarna, men även i de fyra storstadstidningarna utgjordes sportsidorna vissa dagar bara av en grå textmassa.

Hård af Segerstad (1974) fann att nyhetsbilderna tog cirka 20 procent av det redaktionella nyhetsutrymmet på 1960-talet i storstadstidningarna. Av tabell 8:4 framgår att sportbilderna utgjorde 24 pro-

cent år 1965. Det vittnar om att sportsidorna till en större andel än övriga nyhetssidor utgjordes av bilder. Det är dock värt att notera vilka stora skillnader det var mellan de enskilda tidningarna 1965: Göteborgs-Postens 11 procent mot Aftonbladets 37 procent. Även de följande decennierna tog bilderna störst andel av utrymmet i kvällstidningen Aftonbladet.

1975 minskade illustrationernas andel av utrymmet på sportsidorna i alla tidningar utom i Göteborgs-Posten och Jönköpings-Posten jämfört med tio år tidigare. I flera fall var minskningen mycket kraftig och detta trots att en något större andel av artiklarna illustrerades i de flesta tidningarna, enligt tabell 8:3. Att illustrationerna trots det tog en mindre andel av det totala utrymmet måste bero på en reaktion mot den oerhörda uppslagning av bilderna, som förekom på 1960-talet. Särskilt påtaglig var denna reaktion i Norrbottens-Kuriren, där den genomsnittliga bildstorleken minskade från 50 till 24 spaltcentimeter mellan 1965 och 1975.

8. 9 Illustrationernas betydelse för tidningssidan

Illustrationernas betydelse för tidningssidan har ändrats radikalt. Från små "frimärken" med gubbar 1945 till stora slagkraftiga bilder 1995. Bilden används numera aktivt i layouten, dels för att dra blicken till sidan, vilket ofta sker med en s k "dragarbild", dels för att leda läsarens blick rätt på sidan. Framför allt vill redigeraren med hjälp av bildens riktungsverkan leda läsaren till rätt artikel.

Dessutom ingår bilderna allt oftare i en kontext och samspelar med rubrik och ingress. Text och bild utgör tillsammans en enhet, vilket nästan aldrig var fallet för 40 år sedan.

Det handlar om att redigerarna, sedan offsettekniken infördes, på ett helt annat sätt än tidigare skissar hela sidan. Dessförinnan var det ombrytaren som tämligen fritt placerade in bilder och texter. Ofta hamnade bilderna långt från den artikel de tillhörde och det säger sig själv att samspel mellan bild och text då var omöjligt. Numera är det däremot inte ovanligt att en artikel helt byggs upp kring en eller flera bilder.

Att andelen illustrerade artiklar ökade kraftigt framför allt mellan 1975 och 1995 berodde också på att tidningarna av olika layoutkon-sulter fått lära sig att artiklar som illustreras uppmärksammas och läses av fler än icke illustrerade artiklar.

Detta kapitel om hur sportmaterialet har presenterats i dagspressen under de hundra år som undersökningen omfattar kan sammanfattas så här:

- Notiserna utgör en allt mindre andel av sportmaterialet. Artiklarna blir istället allt större. De första decennierna dominerade referaten och förhandstexterna. Referaten har emellertid fått ge vika för nyhetsartiklarna, som inriktar sig på höjdpunkter i tävlingarna eller på uttalanden av de aktiva. Förhandsmaterialet har minskat sin andel kraftigt, trots att tidningarna numera ger läsarna service exempelvis inför TV:s sportsändningar. Det som har ökat mest de tre senaste decennierna är fotbolls- och travtipset. Även resultatredovisningen har blivit alltmer omfattande. Andra artikeltyper som blivit vanligare på slutet av denna undersökningsperiod är faktarutor och statistik.

- Sportnyheter förekom allt oftare och slogs upp allt större på tidningarnas förstasidor från 1935 och fram till och med 1975. Därefter har det skett en viss minskning av sportmaterial på förstasidorna.

- Från och med 1920-talet härbärgerades sportnyheterna på en egen sida eller åtminstone under en sportvinjett.

- Sportartiklarna försågs från och med 1915 allt oftare med rubriker istället för överskrifter. Dagens Nyheter började med saxade och centrerade rubriker. De övriga tidningarna följde snart efter. På 1920-talet var rubrikerna mångordiga och utformade i flera däck. De fyllde ungefär samma funktion som ingresserna senare kom att göra.

- På 1950- och 1960-talet renodlades rubrikinnehållet. Rubrikerna var då ofta bara tvåradiga. Bodonisnittet dominerade i rubrikerna. Därmed var det slut på den våldsamma stilblandning som tidigare hade präglat sidorna. Artiklarna försågs med grafiskt markerade ingresser, som sammanfattade det viktigaste i texten.

- På 1960-talet och framöver började sportsidorna alltmer att formges av redigerarna på sportredaktionen. Det betydde att texter, rubriker och bilder placerades på ett sätt som gjorde sidan mer överskådlig och därmed lätt för läsaren att se vilka saker som hörde ihop. Texterna lättades också alltmer upp av mellanrubriker och grafiska utsmyckningar av olika slag.

- Fotosättning och offsettryck gjorde sitt intåg på åtskilliga tidningar under 1970-talet. Det gav helt andra möjligheter att använda färg, plattor av olika slag, att placera bildtexter och rubriker i bilder etc. Framför allt förbilligade det bildanvändning och det fick till följd att bilderna framöver kom att spela en mycket större roll för sidornas utseende än tidigare.

- Bilderna användes 1975-1995 som blickfång och för att dirigera läsarens blick över sidan. Redigeraren lät också allt oftare bild och rubrik samspela. Sportsidorna var sannolikt föregångare just när det gäller samspel bild-rubrik. Kvällstidningarnas sportavdelningar var

- Det här är

De är bara två barn. Men väpnade redan för fruktansvärd press, smärtsamma träningar och hårbortning. Träningsmetoderna av föreläsaren och författaren säger Bengt Eriksson. Överläsare på närmediceringen på Östra sjukhuset, barnkliniken i Göteborg.

Bengt Eriksson
Överläsare
rätt mot
barnens
hårortning

"Kroppen får ingen chans att växa"

Att bli smärtsamt hårt tränad, så att ett barns kroppsmått inte växer, kan få många konsekvenser. Ett barn som är övertränat och som inte får vila och återhämtning kan bli sjuk och utveckla psykiska problem. Detta kan få konsekvenser för barnets utveckling och hälsa. Det är viktigt att föräldrar och tränare är medvetna om detta och tar hänsyn till barnets fysiska och psykiska hälsa. Detta innebär att undvika övertränande och hårbortning som kan skada barnets kropp och psyke.

"Flera tycks ha anorexi"

I flera av de fall som beskrivs i boken har barnen utvecklat anorexi. Detta innebär att barnen inte äter och blir mycket tunnare. Detta kan vara ett tecken på övertränande och hårbortning. Anorexi är en allvarig sjukdom som kan leda till svåra hälsoproblem om den inte behandlas. Föräldrar och tränare bör vara uppmärksamma på tecken på anorexi och söka hjälp om de misstänker att barnet har problem med matintaget.

"Tränaren slög barnen"

Enligt författaren har tränaren i flera fall slagit barnen. Detta är ett allvarigt brott som kan leda till fysiska och psykiska skador. Föräldrar bör vara uppmärksamma på tecken på misshandel och rapportera detta till polisen om de misstänker att barnet har blivit utsatt för våld. Det är viktigt att barnen får stöd och hjälp om de har blivit utsatta för misshandel.

PRESSAS Den lille flickan knopp släps till det yttersta. Trymne är vanlig på Stockholms skolor i Sverige. Bilden iaknarer Bengt Eriksson kan en passiv sirator göra att man blir döddes barnets värd.

misshandel

PSYKET VAR STRYKT

Detta kan hävas med kroppen vid hård träning av barn. Hårortning är en smärtsam och farlig procedur som kan leda till psykiska problem. Barn som utsätts för hårbortning kan utveckla psykiska problem som ångest, depression och PTSD. Detta kan påverka barnets utveckling och hälsa. Föräldrar och tränare bör vara uppmärksamma på tecken på psykiska problem och söka hjälp om de misstänker att barnet har blivit utsatt för hårbortning.

allra först men morgontidningarna i storstäderna tog snabbt efter. Här ovan visas ett typiskt exempel på samspel rubrik-bild(-er) ur *Aftonbladet* den 2 februari 1995.

- QuarkXpress har inneburit att även extremt små illustrationer kan publiceras. Dessutom förenklas framställningen av faximiler som 1995 var avsevärt vanligare än tidigare.
- Framför allt har QuarkXpress medfört att man på vissa tidningar har fastställt vissa mallar för sportsidornas och övriga nyhetsidornas utseende. Detta har i sin tur betytt att sportsidorna har blivit mer lika de andra sidorna i tidningarna.

I kapitel 9 beskrivs illustrationernas innehåll, motiv och funktioner under de hundra år som undersökningen omfattar.

KAPITEL 9

Sportillustrationen i dagstidningarna

Tidningarna skildrar inte idrottshändelser enbart med text utan också i allt högre grad med illustrationer. Den franske kulturteoretikern, Roland Barthes, påpekar att medan det i tidigare journalistik var texten som var informationsbärare och bilden som var budskapets illustration är det numera alltmer bilden som är den rena informationsbäraren och behängs med en text som förankrar den i en konkret verklighet.¹

Gert Z Nordström går ett steg längre och hävdar att dagens tidningskonsument inte är tidningsläsare, utan tidningstittare och att många människor får sin viktigaste (och kanske enda) information från tidningen via bilder kopplade till rubriker och bildtexter.²

Pressbildsforskningen har också kommit fram till är att känsloladdade bilder mycket effektivt ger uppmärksamhet till åtföljande artiklar. Den känsloladdade bilden får läsaren att övervärdera den artikel som den är knuten till på bekostnad av övriga artiklar.³

Det som hittills har sagts om tidningsbilden i allmänhet bör rimligtvis vara giltigt även för sportbilden. Någon mer omfattande forskning om sportbilder har emellertid inte genomförts. I alla fall

¹ Barthes 1986:14.

² Nordström 1992 och 1996.

³ Wanta och Rourke 1993.

inte i Sverige. Två studier av sportbilden har jag funnit. Gert Z. Nordström analyserade 1981 dagspressens fotbollsbilder och Anders Svensson granskade Jönköpings-Postens bilder av ishockeylaget HV-71 säsongen 1996-97.

Nordström fann bland annat att glädjebilderna ("puss- och krambilderna") blivit de vanligaste sportbilderna i pressen men att det fortfarande också var vanligt med bilder på målsituationer. Han konstaterade även att sportjournalistiken i tidningarna mer och mer utvecklats från en informations- och nyhetsförmedlande verksamhet till underhållning.⁴

En intressant iakttagelse gjorde Svensson⁵ i sin undersökning om bilden av HV 71 i Jönköpings-Posten 1996-97. Han fann nämligen att antalet bilder var 20 procent högre vid vinstmatcherna jämfört med förlustmatcherna. Det illustrerar tydligt sportjournalistikens normalt sett framhävande av för läsaren positiva nyheter, vilket skiljer denna typ av journalistik från en stor del av nyhetsjournalistiken i övrigt. Detta motsäger inte det som kom fram i kapitel 6, nämligen att även negativa aspekter av idrotten numera blir belysta på sportsidorna.

Någon över tid mer omfattande undersökning av sportillustrationerna och deras utveckling i svensk dagspress har jag inte funnit.

Under årens lopp har sportartiklarna inte bara illustrerats med fotografier utan också med teckningar, grafik, montage och faximiler. I detta kapitel skall utvecklingen av olika illustrationstyper beskrivas, liksom omfattningen av dem, deras motiv, funktioner och plats där de är tagna.

9. 1 "Sensationsjournalistik"

De tidningar som började publicera illustrationer strax efter sekelskiftet möttes ofta med skepsis. Skriften var helig. Dagens Nyheter moderniserades vid sekelskiftet, då tidningen bytte ägare. Tidningen började då också satsa på bildmaterial. Det medförde att tidningen anklagades för sensationsjournalistik, något som var lätt att bära eftersom upplagan på kort tid fyrfaldigades. Dagens Nyheter fick också snabbt flera efterföljare.⁶

En analys av sportillustrationerna visar att antalet bilder och andelen av det utrymme som de fyllde ökade i avsevärd snabbare takt än antalet sportartiklar och det totala sportutrymmet gjorde.

⁴ Nordström 1981.

⁵ Svensson 1997:32.

⁶ Hansson m fl 1974:166.

TABELL 9:1 Antal sportillustrationer i tidningarna under undersökningsperioden 1895-1995.

År	JP	NK	Arbl	DN	GP	Arb	AB	Totalt
1895	0	0	0	0	0	0	0	0
1905	0	0	0	12	0	0	5	17
1915	0	0	0	31	5	0	3	39
1925	1	1	6	65	69	1	23	166
1935	25	12	17	162	75	90	116	497
1945	54	77	57	111*	76	62	149	586
1955	95	110	96	100	123	90	221	835
1965	63	74	84	159	116	121	157	774
1975	95	104	112	125	165	122	204	927
1985	172	148	172	158	296	147	335	1428
1995	141	238	224	167	347	206	485	1808

* Ett lördagsnummer av Dagens Nyheter saknas. För att få fram korrekt siffra för DN borde antalet illustrationer ökas med 5-6 stycken.

I tabell 9:1 visas hur många sportillustrationer som publicerades i de sju tidningarna under den period som har analyserats.

1895 fanns inga sportillustrationer i dagspressen, vilket till viss del berodde på att det överhuvudtaget publicerades få sportnyheter. Tio år senare var situationen likartad med undantag av att de båda Stockholmstidningarna i februari det året publicerade ett för den tiden enastående stort bildmaterial från Nordiska spelen i Stockholm.

Enligt Dagens Nyheters förste sportchef, legendariske David Jonason, signaturen Mr Jones, utvecklades den svenska sportfototekniken under de olympiska spelen i Stockholm 1912. Då började fotograferna att lära sig var, när och hur man bäst fotograferar olika idrottsgrenar.⁷ Trots det intog bilderna inte heller 1915 någon framträdande plats på sportsidorna, bortsett från i Dagens Nyheter. Tidningen ägnade särskilt stort text- och bildutrymme åt sin egen fotbollsturnering. Ett exempel på det visas på nästa sida.

Att detta bildarrangemang placerades på sidan ett i Dagens Nyheter berodde naturligtvis på att tidningen ville göra rejäl reklam för sitt eget arrangemang. Konkurrenten mellan tidningarna var stor i Stockholm vid denna tid och då var det värdefullt att kunna visa upp

⁷ Jonason 1933:196.

Hjörne tog över tidningen. När Hjörne hade tagit över hände det inte mycket på bildfronten i tidningen de följande två decennierna. Däremot ökade antalet bilder mycket kraftigt i de andra storstadstidningarna från 1925 till 1935. Dagens Nyheter publicerade inte förrän 1995 fler bilder än tidningen gjorde 1935. Och i de sju tidningarna sammantaget var bilderna tre gånger fler detta år än tio år tidigare. Även i lokal- och regionalpressen ökade antalet sportillustrationer kraftigt mellan 1925 och 1935 men i dessa tidningar skulle utvecklingen bli än snabbare 1945-55.

1935 var det första undersökningsåret, som de flesta tidningarna tycktes ha tillgång till egna fotografer och i flera fall också egna klichéanstalter eller -maskiner. Tidningarnas volym hade dessutom ökat väsentligt genom att de köpt tryckpressar med större kapacitet. Det fanns därför mer utrymme för såväl texter som illustrationer än det funnits tidigare.

Under de följande fyra decennierna ökade antalet illustrationer i tämligen lugn takt. Men de senaste två decennierna har en explosionsartad ökning skett. Från 1975 till 1985 fördubblades i stort sett antalet bilder i de sju tidningarna och även mellan 1985 och 1995 ökade bilderna kraftigt. Allra mest ökade de i Aftonbladet, som för övrigt har publicerat fler bilder än de andra tidningarna under hela efterkrigstiden.

1985 hade offsettekniken slagit igenom även i storstadstidningarna. Det innebar bland annat att bildframställningen blev mycket billigare än tidigare. Det hade vid denna tid också blivit lättare att komma åt bilder via renodlade bildbyråer men även genom de stora nyhetsbyråernas bildförmedling.

9. 2 Olika typer av illustrationer

Numera förknippar vi som regel tidningsillustrationen med fotografiet, men så har det inte alltid varit. Utvecklingen av illustrationer och motiv har varit mer beroende av den tekniska omvandlingen än vad textproduktionen och textinnehållet har varit. I tabell 9:2 visas vilka illustrationstyper som har dominerat på sportsidorna under perioden 1905-1995.

Fotografiet har varit den vanligaste illustrationstypen under hela den period som undersökningen omfattar. Men under de tre första decennierna detta århundrade var också teckningar mycket vanliga — åtminstone jämfört med vad de har varit under senare decennier.

År 1925 var drygt tre av tio sportillustrationer teckningar. Göteborgs-Posten bidrog kraftigt till att andelen teckningar blev så hög.

TABELL 9:2 Andel typer av illustrationer till sportartiklarna i svensk dagspress 1905-1995. (Procent)

År	Foto	Teckning	Grafik	Faximil	Totalt	N-tal
1905	72	28	0	0	100	17
1915	70	30	0	0	100	39
1925	68	31	1	0	100	166
1935	93	5	2	0	100	497
1945	90	10	0	0	100	586
1955	95	5	1	0	101	835
1965	96	3	1	0	100	774
1975	99	1	1	1	102	927
1985	98	1	1	1	101	1428
1995	96	0	2	2	100	1808

Kommentar: Avrundningen av procenttalen har medfört att totalsumman i vissa fall inte blir exakt 100 procent.

Inte mindre än 57 procent av Göteborgs-Postens illustrationer svarade nämligen tidningens tecknare Bror Einar Cederquist för.

Från och med 1930-talet dominerade emellertid fotografiet nästan helt på sportsidorna. En anledningen var att i början av 1930-talet utrustades allt fler fotografer med modernare kameror som underlättade arbetet. Fotografiet som journalistik fick då ett uppsving och speciella bildtidningar grundades.⁸ Denna utveckling märktes också på dagstidningarnas sportsidor. 93 procent av alla illustrationer på sportsidorna var fotografier 1935 — i Aftonbladet 100 procent. I Dagens Nyheter och Göteborgs-Posten fortsatte dock tecknaren att spela en relativt stor roll. Och av Arbetarbladets relativt få illustrationer utgjorde teckningar nästan en fjärdedel.

Detta år förekom också en del grafik på sportsidorna i såväl Dagens Nyheter som Göteborgs-Posten och Norrbottens-Kuriren.

1945 innebar på nytt ett rejält uppsving för teckningar. Särskilt i Göteborgs-Posten och Dagens Nyheter där de utgjorde 18 respektive 13 procent av sportillustrationerna. Rit-Ola hade börjat på Dagens Nyheter med sin blandning av teckningar och skämtsamma kommentarer, oftast till dagsaktuella sporthändelser. Av lokal- och regionaltidningarna innehöll Jönköpings-Posten störst andel sportteckningar.

⁸ Gidal 1977:17-29.

De följande decennierna dominerade fotografiet alltmer ända till 1995, då andelen nyhetsgrafik och faximiler gjorde sitt intåg på sportsidorna på allvar. Nyhetsgrafiken var i särklass vanligast i Dagens Nyheter, där den utgjorde tolv procent av alla illustrationer. Aftonbladet innehöll på sportsidorna störst andel faximiler, d v s små bilder av tidigare införda artiklar eller sidor. Deras främst uppgift är att ge läsaren en bakgrund eller påminnelse om vad som har skrivits tidigare.

9. 3 Bildmotiv

Nästa fråga gäller vad sportbilderna har föreställt, vilka motiv de har fångat. Jag delar i analysen in motiven tämligen grovt i följande kategorier:

1) Situationsbilder — det är bilder som fångar vad som sker på tävlingsarenan och på träningsanläggningen med undantag för målbilder. I denna kategori inkluderas alltså bland annat målvaktsräddningar och glädjebilder.

2) Målbilder — som är bilder på bollen eller pucken som precis går i mål eller löparen som precis passerar mållinjen.

3) Segrarbilder — är begränsade till vad som sker efter slutsignalen, målgången etc på eller utanför arenan, i omklädningsrummet, på banketten eller vid prisceremonin.

4) Förlorarbilder — Även i det här fallet rör det sig om bilder tagna efter slutsignalen, målgången etc. (I den mån glädje eller sorg uttrycks under matcher och tävlingar kodas de som situationsbilder.)

5) Lagbilder — laguppställningar på eller utanför planen före eller efter matchen/tävlingen.

6) Övriga arrangerade bilder (utöver lagbilder). Hit hör t ex en stor del av förhandsbilderna men också åtskilliga bilder som tas efter matchen/tävlingen.

7) Publik — bilder som visar prominenta åskådare eller — numera — kanske främst huliganer.

8) Porträtt — ansiktsbilder på aktiva och andra personer som förekommer på bild på sportsidorna.

9) Arena — kategorin omfattar de bilder som visar upp idrottsarenor eller skisser på dylika.

10) Övriga — denna kategori fångar upp alla bilder som inte inryms i de övriga kategorierna.

Bildmotiven har förändrats med åren, vilket till stor del är en direkt följd av den kameratekniska utvecklingen. I början av seklet var det exempelvis nästan omöjligt att med kameran fånga rörliga motiv.

Småbildskameran som började användas i Sverige i början av 1930-talet förbättrade möjligheterna avsevärt. Fotografen kunde då ta betydligt fler bilder och samtidigt förflytta sig lättare än med den äldre, otympliga utrustningen. Blixten gjorde det då också möjligt att fotografera inomhus och på kvällstid. Dessa blixtar störde emellertid ofta de tävlande och gjorde därför fotografierna mycket impopulära. På 1950-talet revolutionerade Kodak Tri-Ex fotograferandet. Den kunde nämligen ta bilder i befintligt ljus och gav därmed möjlighet att fotografera i mörker utan blix.

De senaste decennierna har motiven också i hög grad påverkats av teleobjektiven som har gjort det möjligt för fotografen att komma mycket nära in på motivet. På 1950-60-talen togs Novoflex objektiv i bruk. Det har pistolgrepp med vilket fotografen ställer in skärpan. Med detta kunde han ta bilder på skeenden mitt på planen. Räckvidden blev betydligt större än tidigare.

På 1980-talet lanserades autofokus på objektiven, vilket innebär att skärpan följer motivet. Oavsett om spelaren springer omkring i solskenet eller in i skuggan av läktaren ställs bästa skärpa in.

TABELL 9:3 Illustrationsmotiv på sportsidorna i svensk dagspress 1905-1995. Andelar i procent.

Motiv	1905	1915	1925	1935	1945	1955	1965	1975	1985	1995
Situationsbild	66	57	29	25	29	39	43	42	35	33
Målbild	6	3	8	4	3	5	6	6	7	4
Segrarbild	0	0	0	1	1	3	3	4	5	4
Förlorarbild	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Lagbild	0	6	5	9	4	4	3	2	1	0
Övr. arr.	6	14	21	13	20	24	23	31	29	25
Publik	17	9	1	1	0	0	1	0	0	1
Porträtt	0	3	20	37	31	16	15	10	17	23
Arena	0	0	1	3	1	1	1	0	0	0
Övrigt	6	8	15	7	10	8	5	5	5	9
Totalt	101	100	101	100	99	100	100	100	99	100
N-tal	18	35	156	494	586	828	765	899	1348	1670

Kommentar: Att procenttalet inte blir exakt 100 beror på att vissa avrundningar har gjorts.

ning. I tabell 9:3 visas i vilken utsträckning olika motiv har förekommit på illustrationerna i de sju tidningarna under perioden 1905-1995.

Det kan verka märkligt att en så stor andel av illustrationerna hade situationsmotiv år 1905. Faktiskt en större andel än vid alla andra mättillfällen. De fåtaliga illustrationerna, som alla fanns i Dagens Nyheter och Aftonbladet, var en blandning av fotografier och teckningar och samtliga togs i samband med de stora Nordiska spelen i Stockholm. *Dagens Nyheter*s fotograf lyckades den 5 februari 1905 fånga såväl ett bandyanfall som skridskoåkande herrar (se föregående sida!). Att ta åkarna bakifrån, som DN-fotografen gjorde, är dock inte särskilt vanligt. Orsaken kan ha varit bristande kunskap om hur man fotograferar sport, men det kan lika väl ha berott på såväl tekniska som praktiska problem, t ex svårigheter att placera den otympliga kamerautrustningen så att den inte är i vägen för åkare och publik.

Publiken var, som framgår av Dagens Nyheter's referat från Nordiska spelen, motiv på vissa foton. Kringarrangemangen gavs större uppmärksamhet 1905-1915, då sporten ännu inte hade funnit en egen läsekrets utan vände sig till alla läsare.

Det vanligaste fotomotivet var 1905-1935, förutom porträtt, enskilda idrottsmän som stod och tittade rakt in i kameran. Exemplet här till höger ur *Arbetarbladet* den 11 juni 1925 med den finländske spjutkastaren Myrää var typiskt. Ett sådant motiv skulle vara omöjligt idag. Antingen skulle bilden fånga honom i själva utkastet, eller, om fotografen inte hann med det, efteråt med någon segergest intill resultattavlan som visar kastlängden och därmed det nya världsrekordet. För övrigt var det inte möjligt för läsarna att bedöma om bilden verkligen hade tagits i samband med världsrekordkastet eller om det hade tagits vid något helt annat tillfälle.

När tidningen ville visa rörliga motiv anlätade den oftast tecknaren. På nästa sida finns exempel ur *Dagens Nyheter* den 12 juni 1915. Teckningarna visar några situationer från matchen mellan Djurgården och det danska landslaget.

Finnen Myrää,

som Chicago nått 67,01 i spjutkastning och därmed slagit svensken Lindströms världsrekord.

verus av iorska halvtid.

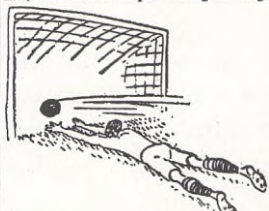
Andra halvtid.

Andra halvtiden blev — till lika stor glädje som förväning — svenskarnas, både vad mål och vad spel beträffar. Strax efter det Dyrberg gjort avsparken fick Gotthard Johansson en vacker uppläggning. Han löpte snabbt ned, men gick ej inåt mål med bollen, utan sköt långt ute från ytern. Cotzand, som ej blev besvärad av de svenska innermännen, hade ingen svårighet att klara.

Svenskarna pressa hårt mot det danska målet.

Nu följde en stunds jämnt spel med omväxlande anfall — dock inga målstituationer. Det blev det först sedan Gotthard Johansson flött dribblat sig fri och passat inåt målet. Bognen var i utmärkt position att ge bollen den efterlängta riktningen — men han missade. Turen kom sedan till Schlaaf. Han stod en meter från mål, och det är oförklarligt hur han kunde få bollen upp i luften över målribban.

Det blev litet lugnare kring Cotzand — men blott för några minuter. Söderberg tog en av Johanssons eleganta centringar på huvudet. Cotzand lät bollen gå förbi sig och jublet skulle just till att riktigt bryta löst, då Jensen uppenbarade sig inne i målet. Han låter icke bollen fortsätta in i nät, utan fick träff på den lagom tidigt

Danska målvakten missar.

för att domaren icke skulle kunna avgöra om den passerat mållinjen eller icke.

Kalle Runn hade det danska fridfullt uppe i sitt mål. Det var sällan danskarna kommo fram och ännu mera sällan Runn riktigt behövde visa sin skicklighet. En av Runns rädningar är dock särskilt värd att omnämnas. Den lille kvicke K. F. U. M.-aren Aagaard fick en passning framåt. Han löpte snabbt och lämnade svenskarna ett bra stycke efter sig. Men han hade gjort upp räkningen utan värden. Runn, som haft en stunds vila, rusar emot honom. Bollen rullar några meter framför dansken och bråkelen är en sekund innan han åter nått den för att placera den i nätet var Runn framme. Behandigt lägger han beslag på bollen, vickar till på kroppen ett slag och gör sig fri från dansken, som synbarligen blev mycket förvånad.

Bognen blev, då 10 minuter återstodo, skadad och måste lämna planen. Djurgårdslagets utsikter att vinna matchen skulle väl egentligen blivit mindrare, men det såg ut som om motståndet, ty när åtta minuter återstodo, gjorde den decimerade Djurgårdskedjan

det avgörande målet.

Johanssons, gårdagens favorit bland forwards, gjorde ett av sina karaktäristiska anlopp. Lekande lät gick han förbi den ungdomlige danske vänster-

räddade mer än en gång Djurgårdsmålet. Av backarna var Melcher Johansson en stor överraskning. Han blev skadad redan i början av matchen, men spelade det ökat ett synnerligen effektivt och hårt spel. Vid fle-

Runn i arbete.

ra tillfällen fumlade han visserligen med bollen, men han gottgjorde detta med några rent ypperliga rädningar. Kamraten till vänster, Backlund, var mera jämn i sitt spel, snabb och med god placering. Av halvbackarna var Wicksell den bästa. Skadad som han var, spelade han beundransvärt och hans passningar voro ofta ren idealiska. Hans spel, intelligent och välberäknat som vanligt, höjde sig över både med- och motspelare. Högerhalvbacken Hemming var samma effektiva och oförtruna spelare som han alltid är. Han förstörde mycket för de danska forwards, men låg väl mycket på försvaret. Vicke Janeson, vänsterhalven, var nog den svagaste av halvbacktrion, men han gjorde vad som stod i hans förmåga, ehuru han alltför ofta brast i markeringen.

Gotthard Johansson var forwardskedjans bästa man. Han är snabb, centralt briljant och vet att placera sig. Utan tvivel är han en av våra mest lovande spelare och hans plats i det kombinerade Stockholmslaget bör vara given. Hans innerkamrat, Bognen, var lagets olycksbarn som förstörde resultatet av de övriga spelarnas arbete. Han synes sakna de mest elementära begrepp om fotbollspelsteori. Schlaaf ledde forwardskedjan och ledade ut bollarna bra till yttermännen.

Ett måle i luften.

Han stod emellertid ofta of-side och var ibland nägot för långsen i vändningarna. Sten Söderberg spelade sitt bästa spel, tricksade mindre än vanligt, men var föga lycklig framför mål. Vänsterytter Karlstrand, som rätt länge varit borta från fotbollbanan, var redligen ej i sin allra bästa form, men

Under halvtid.

Köp Idrottsbladet, nyss utkommet, 10 öre! Idrottsbladet!

I-i-dr!

Och så är en hel massa andra ljud och stavelser som nå örat med glimtliga stänk av tydlighet i detta sjundade hav av sorl som stiger från fullaste läktare och Åskådarpalstret runt om fotbollsbanan på Tranberg. Det är spänning och kampplädje överallt, och mellan halmbattar, tillbakaskjutna över solbrända pannor, akymtar här och var ett kvinnligt ansikte som den sjunkande solen lgnar en framgångarik skönhetsvärd. Den grå bergkullen till vänster är en god uttaikplats för det stundande friluftsspektaklet, och mitt emot, bakom det grönmålade och vimpelpydda planket, står en fallfärdig lada, som är prickad av skåålystna, vilka likt kråkor sitta upplupna på dess krumma rygg och inklade mellan de glansande taklätarna.

Danskarna mot Djurgårdarna! Hurra!

Ett par skänkna grossbär komma punchglada och med kikare från Operaterrassen. Affärsamtalet har ännu inte avstannat, och de kringsttående, som först tungomålet, få en intim inblick i de förluster en stackars handelsman får vidkännas i dessa hårda tider. Och talet liggas av en hel del småntäta eder och skorrande besvärjelseformler. — "Det klinger fullt, det gamle sprog", och ännu leva våra stora minnen!

En applåd och bravorop! Danskarna springa in över kriterectet i blå skjortor och — de flesta — med långa och böljande lockar. Ännu en applåd och kraftiga bravorop! Nu komma också Djurgårdarna.

Så visslar en pipa, bollen flyger ut, och i andlös spänning sitter publiken några sekunder för att strax ge ett vrålände avlopp åt sin entusiasm då någon favorit klarat en svår situation. Striden går best därnere, och ett par av Djurgårdarna vacila ut för att få sina linkande ben masserade.

Heja, Djurgår'n! Heja, Djurgår'n! Heja! — Uppmuntringerorna låna taktmässigt från läktare till läktare, nådskur vita och hatar svängas i luften, man blir ursinnig då någon missar en boll eller gör ett dåligt "skott", och ögonen lysa av en stridlystnad som elektriserar varje lem och tvingar kropparna att följa de splandens rörelser i kritiska ögonblick. Det är bara vadhållningen som fattas.

På vägen mot staden vandrar man mellan häckar av väntande biler och kastellada cyklar. Även här svävar tävlingens ande över det hela, och varhålet skogen hjer sig i en liten backe åro tallarna full-längda med upplikttrade pojkar och ynglingar. — Heja, Bjurgår'n! Heja!

På Tranbergsgbron nås man av det stora triumfskriket. Matchen är tydligen slut, och att Djurgårdarna ha vunnit behöves man inte telefonera sig till. Men segerjublande nyansen i det kraftkoncenterade vrålet från tusentals stupar medger ingen tvekan om detta glädjande faktum. —

Man är nästan riddt att pojkarna uppe i skogen rämst ned ur sina tallar i ögonblickets berusning. Men det är ej möjligt att konstatera i den tilltagande skymningen.

S-9.

Inför söndagens match.

Om gårdagens match också höjd på ett språnande och intressant spel, så torde dock söndagens kraftutmätning mellan A. I. K. och det danska federationslaget bli ett ännu större evenemang.

1925-45 var porträttbilderna de vanligaste. 1935 var 37 procent av samtliga illustrationer på sportsidorna porträtt. Porträttens viktigaste funktion på den tiden var att visa läsaren hur idrottsmannen såg ut, en informativ funktion innan televisionen kom. Samma porträttbilder användes gång på gång, vilket var ett sätt för tidningarna att hålla nere klichékostnaderna. Porträttbilder användes allra mest till förhandsartiklar. Under dessa år var det sällsynt med arrangerade förhandsbilder. Istället publicerade tidningen porträtt på någon som skulle delta i den omskrivna tävlingen/matchen. Men porträttbilder var också vanliga till referat av tävlingar och matcher.

**Sverige förlorade
i landskampen
mot Danmark.**

Resultatet blev 2 mål mot 0.

*Stadion fullsett en god tid före
matchens början.*

Mr Noel Watson,
den svenska domaren i landskampen
mellan Sverige och Danmark.

Landskampen i fotboll mellan Sverige och Danmark, som på söndagen spelades i Skövde, avslutades med en seger för Danmark med 2-0. (Hälsatid 1-0).
Stadion var fullt en god stund före matchens början fullsett. I ett par sekunder vickra danska åskådare med små blåa flaggor.
Svenskarna hade utspark, men deras försök till anfall hade genast spejlat blev åter till ett jämt förhållande, dock med de danska målvaktarna från dansk utsp. De svenska försökarna hade svårt att

danskarne, som gjorde mål, dessa gånger efter omkring 20 minuter. Detta blev också matchens enda mål, varför danskarna vann med 2-0.

Tidigare landskamper.

Danskarne ha en i landskamp med Sverige vunnit 12 gånger, svenskarna 2 gånger och förlorat 1. I samtliga matcher ha de alltid erhållit 25 mål mot 16. Här ses den största resultatet för de olika åren med Danmarks målförtefler.

1918: 20 maj i Köpenhamn	8-0
1919: 5 oktober i Stockholm	10-0
1921: 5 juni i Köpenhamn	2-0
1923: 31 oktober i Stockholm	2-1
1925: 31 oktober i Stockholm	2-0
1928: 8 oktober i Stockholm	0-1
1927: 7 juni i Köpenhamn	1-1
1927: 14 oktober i Stockholm	1-1
1928: 5 juni i Köpenhamn	2-0
1928: 20 oktober i Göteborg	3-1
1929: 5 juni i Köpenhamn	3-0
1929: 18 oktober i Stockholm	0-1
1929: 19 oktober i Stockholm	0-0
1929: 19 oktober i Stockholm	0-0
1929: 19 oktober i Köpenhamn	1-1
1929: 11 oktober i Stockholm	2-1
1931: 18 juni i Köpenhamn	3-3
1931: 11 juni i Stockholm	2-0

Exemplet till vänster är hämtat ur *Arbetarbladet den 15 juni 1925*. Precis samma tecknade porträtt fanns i *Arbetet*, vilket tyder på att någon för A-pressen gemensam bildbyrå sänt ut porträttet. Detta var den första sportillustration som jag fann i *Arbetarbladet*. Tydligt var det enbart tillgången till illustration som gjorde att detta tecknade porträtt publicerades. Något annat skäl fanns inte. Denne domare, Mr Noel Watson, nämndes nämligen inte med ett ord i artikeln.

Även de resursstarkaste tidningarna publicerade ofta porträtt på spelare efter exempelvis landskamper i fotboll eller andra stora tävlingar, särskilt om dessa ägde rum i andra länder. Skälet

var att det helt enkelt inte fanns någon möjlighet att få hem bilder från matchen eller tävlingen lika snabbt som texten. Istället tog man fram klichéer ur arkivet och valde då vanligtvis porträtt, eftersom de inte avslöjade när och var bilden var tagen. Riktiga bilder från matchen eller tävlingen publicerades någon dag i efterhand.

Queckfeldt (1996:6) fann att såväl *Arbetet* som *Sydsvenska Dagbladet* utnyttjade arkivbilder i sin rapportering från OS i Los Angeles år 1932. Bilderna saknade helt anknytning till de i texten rapporterade tävlingarna och kunde ha tagits vid vilken tävling som helst eller till och med under träning. Det dröjde tolv dagar (!) innan de första autentiska OS-bilderna publicerades och då var detta en nyhet i sig. Från OS i Tokyo 1964 och Söul 1988 publicerades däremot dagsfärska bilder, vilka visade de idrottsutövare, som texterna handlade om.

Först i och med att telefonnäten hade byggts ut runt jorden kunde tidningarna få bilder snabbt från hela världen med hjälp av telefoto. Expressen och Nya Wermlands-Tidningen var först med att utnyttja telefoto, vilket de gjorde i samband med London-OS 1948. Tidigare hade en del tidningar försökt ta emot bilder med telegrafens hjälp, men det slog aldrig igenom riktigt, eftersom bildkvalitén blev alltför dålig.

Skolungdomens DM i Gästrikland avslutade.

Andra etappen i Gästriklands skolungdoms DM-tävlingar i allmän löroft avslutades på Strömstallen under torsdagens. Det var nu de yngsta adepterna och sammanlagt 106 ungdomar deltog. Gävle löroverk dominerade även denna årsrätt i skolungdomens DM genom att hemföra cirka en tredjedel av segrarna. Organisationsapparaten fungerade perfekt. Det hör i detta sammanhang särskilt poängtera, att distriktsinstruktören Conrad Andersson är den som bely och håller skött organisationen av dessa båda DM-tävlingar och det har han gjort på ett alldeles utomordentligt sätt. Till Conrads förtjänster som skicklig och högt ställt instruktör kan alltså även leggas han berömvärd förmåga som organisatör. Gästriklands löroverförbund är sannoligen att gratulera.

Conrad Andersson vände även sina tankar, som perfekt tävlingsorganisatör.

Flera goda resultat uppnåddes i tävlingarna. I pojkar G överstade A Persson från Skutskär med förlustfältet som resultat i både kula och slungboll. Ett bra kastresultat, E. Mattson från Högre folk, kastade inte mindre än 70 m. med liten boll. Läraretsfältet Maj-Lisa Holm hoppade 430 cm, 18 cm bättre än tvåan.

Frisören (Svenska skolfrisksförbundet), plåket i silver till segern och i bron till tvåan och trean utdelades av ordgranen i Gästriklands skolidrottsförbund, överlärare Hännimätk från Sandviken. Han framförde förbundets tack till alla funktionärer och medverkande, särskilt till tävlingsledarna Conrad Andersson och major Holger Lidén.

Pojkar, Klass C.

60 m.: 1) S. Karlöck, Storvik, 7,6; 2) T. Isberg, dit, 7,9; 3) Anderbäck,

berg, Högre F., 10,30; 6) I. Rosenvall, 10,0, 16,00.

Stafett 5X50 m.: 1) Höföra Folkst. 11, Andersson, B. O. Norrman, L. Johansson, G. Olsson, B. Olsson, 43,12; 2) Högre Folk 44,6; 3) Österfjärnebo 64,7.

Pojkar, klass E.

Längd: 1) K. E. Lövgren, Sandv., 4,30; 2) G. Olsson, Höföra F., 4,30; 3) S. Lindé, Gävle F., 4,12; 4) S. Nystrom, Sandv. F., 4,08; 5) S. Helgesson, 4,06, 4,07; 6) J. Johansson, Höföra F., 4,05. Kula med liten boll: 1) E. Johansson, Höföra F., 62,90; 2) K. E. Lövgren, Sandv. F., 61,21; 3) G. Björklund, Hårskär, 58,60; 4) B. Olsson, Höföra F., 58,41; 5) S. Helgesson, Sandv. F., 55,70; 6) J. G. Persson, Läröv., 52,43. Stafett 5X50 m.: 1) Gävle folksk.,

Porträttlösningen kunde ibland bli lite väl trist som i exemplet till vänster ur *Arbetsbladet den 22 september 1945*. Skol-DM ägde rum inom tidningens spridningsområde men ansågs tydligen inte vara tillräckligt viktigt för att offra fotograf och klichékostnad på. Man tog därför en bild från tidningens bildarkiv. Eftersom det knappast fanns bilder på de unga tävlingsdeltagarna i arkivet så fick det bli ett porträtt på tävlingsledaren. Den bilden speglade däremot knappast den ungdomliga smidighet, snabbhet, styrka och entusiasm som sannolikt präglade tävlingen. 1975 var andelen porträtt på sportsidorna i de sju tidningar-

na nere i tio procent för att därefter åter öka kraftigt till 1995 då nästan var fjärde illustration var porträtt. Minskningen av porträtt såväl under 1960- som 1970-talet var säkert en följd dels av att TV hade slagit igenom, vilket stimulerade även tidningarna till ett annat och mer aktivt bildtänkande, dels av ny tidningsteknik som gjorde det billigare att publicera bilder.

De senaste två decennierna har andelen porträtt ökat på nytt. Framför allt Aftonbladet har börjat publicera små porträtt till praktiskt taget alla korta artiklar. Men åtskilliga porträtt har också förekommit i flera tidningar i samband med betygssättning av spelare efter matcher.

Ett annat vanligt motiv under perioden 1925-1945 var lagbilder. Både av lag som var uppställda före eller efter en match och av lag eller trupper som fotograferades civilklädda när de just hade anlänt till Sverige, främst Stockholm. Som i *Dagens Nyheter den 2 feb-*

ruari 1935 (se nedan!). Det var fortfarande ganska ovanligt med utländska besökare i Sverige — inte minst 1945, det sista krigsåret. Därför var sådana bilder nyhetsmässiga. Dessutom kunde dessa bilder tas i dagsljus, utomhus på stillastående motiv.

Den tjeckiska brottartruppen kom till Centralen på fredagsmorgonen och tar här igen sig på väskorna ett slag innan färden går vidare norrut.

Pragmatchen stor succès på förhand.

År 1925 blev situationsbilder vanligare i storstadstidningarna och antalet ökade ytterligare något 1935. Däremot minskade andelen teckningar kraftigt mellan 1925 och 1935. Särskilt förtjusta var sportredaktionerna i bilder som visade lustiga eller humoristiska situationer:

“De krav som kan ställas på den rörliga sportbilden är naturligtvis först att den berättar att något skett och vad som skett. Alltså måste den ha fångat en episod i flykten, tydligt, skarpt, översiktligt, begripligt, dvs tekniskt tillfredsställande med hänsyn till belysning och avstånd...
...men så fordra vi gärna något mer. Poänger är ju tidens lösen. Det ovanliga, det unika står högt i kurs.”⁹

Dessa krav på bilden framförde Dagens Nyheters sportchef, David Jonason, 1933. Det var situationsbilden han talade om, den som visade för läsaren vad som hade hänt. Men han efterlyste också poänger. Bland annat i Arbetet påpekades ofta i bildtexterna att bilden visade en humoristisk situation. Så som i exemplet på nästa sida.¹⁰

⁹ Jonason 1933:194.

Det är uppenbart att bilden inte längre bara skulle ha en dokumenterande, informerande funktion utan helst också en underhållande.

2-0 Ett humoristiskt mål, som inte en gång Gärdaspelarna kunna underlåta att le åt. Sand till vänster ser närmast generad ut, medan Håkan jublar desto mer.

Bilden ovan visar också ett försök att med streck förlänga bildens frusna ögonblick för att på så vis beskriva för läsaren vad som hände sekunderna innan fotot togs. Det var första gången i undersökningen som jag fann exempel på denna teknik. Det var inte särskilt väl utfört men visst gav det läsaren en viss vägledning. Fotografiet visar Malmö FF:s 2-0-mål mot Göteborgslaget Gårda i en kvalificeringsmatch till allsvenskan i fotboll. Denna teknik utvecklades med åren och användes — om inte ofta så i alla fall ibland — för att visa exempelvis geniala passningar eller dribblingar som föregår själva målskottet.

På 1960-talet började motorkameror att användas, vilket innebar att fotografierna kunde fånga ett händelseförlopp genom att i snabb följd ta ett stort antal fotografier. En sådan bildsvit ersatte ibland en grafisk bearbetning av ett enskilt foto.

Än viktigare för utvecklingen av sportfotot än motorkameran blev teleobjektivet, som betydde att fotografierna kunde komma tätt in på motivet. Så här kunde det se ut innan teleobjektivet började användas.

¹⁰ Arbetet 11 juni 1935.

Nedanstående bandybild är hämtad ur *Aftonbladet* den 4 februari 1945:

Mälärhöjden ...

(Forts. från första sidan)

kom. Och det var inte Skutskär, som gjorde det utan Mälärhöjden, vars skridskovirtuos och tekniske h.-l. Leonart Pettersson stod för fullträffen. Han helt enkelt promenerade igenom skutskärsförsvaret.

Skutskär kämpade ursinnig för att utjämna, men det blev ingen samlad lyngd över anfallen utan det spelades för mycket individuellt varför Mälärhöjdens verkligt fightande förvar kunde stoppa anstormningen. Man kämpade som hjältar i Mälärhöjden, Nesenitz i mål gjorde en praktmarsch och herrar som Harry Adenby, Torsten Gustavsson etc. slet för allt vad de var värda. Skutskär kunde inte utjämna varför Mälärhöjden, laget som varken kan spela, skjula, fightas och åka skirdskor, stod som segrare och besegrare av fjolårets svenska mästarlag, när den utmärkte dcmären Grankvists pipa gick för fullt. I och med dagens sensationella seger har Mälärhöjden chans att hålla sig kvar i Allvenakan. Tänk om Stockholm skulle få tre lag med i div. I nästa säsong.

Slutresultat: Mälärhöjden—Skutskär 1—0.

Situation från Stadionmatchen Mälärhöjden—Skutskär.

Zon.

Fotografen verkar befinna sig långt från planen och spelarna är så gott som omöjliga för läsaren att urskilja. Däremot får läsaren en tämligen god bild av själva matchsituationen. Bilden visar att spelet pågår nere vid det ena målet och hur många av spelarna är placerade. I de fall då fotografen inte lyckades fånga själva målsituationen eller en lustig situation var det viktigt att han i alla fall kunde ge en översiktlig bild av någon farlig eller dramatisk situation. Jämför *Aftonbladets* bandybild ovan med den fotbollsbild ur *Göteborgs-Posten* den 22 september 1995 som visas på nästa sida.

Den bilden ger läsaren en känsla av att fotografen finns med på plan. Ja, det känns nästan som om jag själv, som betraktare av bilden, deltar i spelet. Teleobjektivet gör att fotografen kan komma tätt in på motivet. Däremot ger denna fotbollsbild inte betraktaren någon information utöver de båda spelarnas agerande just i det frusna ögonblicket. Det framgår inte var på planen spelarna befinner sig, än mindre var andra spelare är placerade, om spelsituationen är av betydelse för matchen eller inte.

Bilden säger möjligtvis mer än tusen ord om hur de båda spelarna ser ut och agerar, men den ger ändå inte läsaren mycket vägledning. Den visar däremot kamp och vilja vilket uppenbarligen var fotografens syfte.

Hänger i luften. Frölundas silvervuxna existens hänger på en sådd frö. Teddy Loric och hans kamrater har inte rått flyt. Martin Pringle (FF) har blivit utslagen med marginalerna. Martin gjorde segermålet med två minuter kvar av ett spel.

Frölunda i motvind – blåst på poängen

Hård blåst från sidan – det betydde motvind för serieledarna och motvind för juniorlaget i fotbollssvenskan. Helsingborg slog Västra Frölunda med 3-2 på Rindöaren.

av CESE BERGLIND
2011-11-19

råste FF:s segerrikaste Martin Pringle, och jag kände på mig att om jag bara såg de där sju skåda det här mål.

Frölunda blev utslagna Kjell Zeinertsen kom inte in till fram när Pringle nickade Ole Nilsson långt bakt väkare in i öppna målet. Helsingborgs mål blev två minuter efter start.

Frölunda får ena sidan mål i slutet. Skottevande Frölundabergs utslagna. Bäste. Anslutet. För 1

För Frölunda var resultatet förstås en svår besvikelse, vilket betecknar laget vänt 0-1 till 3-1 i första halvleken.

■ Sveriges skyttekung Niklas Kronkvist gjorde utslaget för Helsingborg i slutet av första halvleken.

■ Petrik Bergström skrev under på 2-1 i slutet av första halvleken. Helsingborgs mål blev två minuter efter start.

lundabeslutningen var klart mer betydande. Helsingborgs utslagna i slutet av första halvleken. Helsingborgs mål blev två minuter efter start.

■ Det kändes väldigt konstigt. Jag hade inte blivit utslagen i slutet av första halvleken. Helsingborgs mål blev två minuter efter start.

■ Sedan blev det resultatet 3-2. Laget förlorade på sin första fotbollssvenska. Helsingborgs mål blev två minuter efter start.

der på det här", berättade Bergström, att det framme var blåst. Detta skulle vara spelare slita fram. Detta skulle vara spelare slita fram. Detta skulle vara spelare slita fram.

■ Helsingborg hade starka försvare. Petrik Skottevande slog många bra mål i slutet av första halvleken. Helsingborgs mål blev två minuter efter start.

■ Det är inte ett så stort mål. Helsingborgs mål blev två minuter efter start. Helsingborgs mål blev två minuter efter start.

■ Matchintagen är fortfarande ett mål. Helsingborgs mål blev två minuter efter start. Helsingborgs mål blev två minuter efter start.

■ Frölunda blev utslagna i slutet av första halvleken. Helsingborgs mål blev två minuter efter start.

En del fotografer placerar numera kameror runt om arenan och fjärrstyr dem. Detta för att fånga en händelse ur olika vinklar. Dagens Nyheters fotograf Sven-Erik Sjöberg har exempelvis ibland placerat kameror i fotbollsmålets båda hörn. Själv kan han sitta på läktaren och ha överblick över skeendet på arenan. Det är onekligen lite annorlunda arbetsförhållanden än hans kollegor hade på 1930-talet. Så här beskrev Mr Jones fotografernas arbete då:

“Liksom “flygande kråka får något men sittande blir utan” så måste den sanne kameramannen befinna sig i ständig beredskap att förflytta sig. Ni ser honom ofta löpa långa bitar med sin apparat för att hitta ett motiv. Han får inte hålla alltför dålig fysisk kondition om han vill vara en prima yrkesman.”¹¹

Inte nog med dessa fysiska utmaningar för dåtidens sportfotografer. De hade också att tampas med en publik som i högsta grad ogillade dessa “kamerakonstnärer”. Även detta beskrev Mr Jones i samma artikel:

“Förr i världen skälldes det kolossalt efter kamerakonstnärerna också på Stadion, mest för att de stodo och skymde, buteljer och apelsinskal singlarde i luften och åskådare till och med trängde in på banan för att

¹¹ Jonason 1933:194.

kasta undan de misshagliga. Men då svarade dessa, att här stå vi för vårt arbets skull och för att 200 000 andra intresserade skola få se, hur det gått till, inte bara de 20 000 inne på Stadion, och då tystnade bärsärkarna i regel och drogo sig skamsna tillbaka.”¹²

Genom att fotograferna numera kan krypa så nära motivet in på har sportbilderna också förändrats i följande avseenden:

- För det första i amerikansk riktning. Det betyder att bilderna mindre visar avgörande ögonblick eller helhetsbilder. Istället framhäver de kampen, styrkan, kraften, farten och spänsten. Kameran fångar det dynamiska och ofta också det estetiska i idrotten.

- För det andra innebär närheten att bilderna mer inriktas på det emotionella. De visar upp fighting spirit, glädje, sorg eller ilska på ett helt annat sätt än tidigare. Framför allt ökar jubelbilderna i antal. Men den renodlat informativa funktionen tonas ner.

- För det tredje fokuserar bilderna numera mer på enskilda idrottsmän och allt mindre på kollektivet, laget. Samma sak gäller i texterna. (Till detta finns det naturligtvis också andra förklaringar än telefototekniken.)

Dags att komma nu, Danne!

MEXICO 86

En JUNIAS NYSTYRT
Förväntade, men optimistiska, anslöt på måndagen Italiensprofilen Glenn Strömberg, 23 (Atalanta), och Dan Corneliusson, 23 (Cuneo), till den svenska landslagsgruppen i fotboll.

Strömberg kom från Fortuna mot Napoli (0-1) men med godkänt betyg i begran.

Corneliusson kom från en avlägsen fortbild mot Verona (0-2) och med bara 20 minuters inlägg.

Glenn Strömberg är en nyckelspelare på landslag med Västeråsland med sin vagnna löpande över snöens top.

—Men det dagar minnans inte bara en vagnra. Älskar Glenn. Det gäller att ha betän med sig också.

Han känner sig i sin form och är helt frisk.

—Vi har ett bra lag och nu är det dags att spela mot Italien (Nilsen). Det var bara inte 1987 så det gick vi var för handlaget för tillfället för Strömberg.

Glenn blev omkastaren i laget betän efter Birra. VM-budet men "Järnsmanen" (Erik Lager) Det var Glenn som "laddar" och som gör Sverige starkt och ja.

□ **"Lagge debutant"**
Först i debutserien om Glenn hade Nilsson till sig straffar och några och till slut med mål till det varsa fäst.

—Jag vill inte diskutera det där längre. Jag behövs det inte. Det var en bilja debutant med mål Glenn vilade.

Om Glenn villas stabil form så är det mera säkert var Dan Corneliusson på.

—Tessa tränaren Roberto Chagnas tiller om till 13 spelare i den svenska gruppen tiller det avskyr-

□ Löftenbrott?
Den svenska förbundskaptenen Lars "Laba" Arnesson hade somna på sin Dan varit med från i fredags i lagret i Västerås.

—Men jag var det inte som ett löftenbrott var Glenn intressant, men det var oväntat att Dan inte fick spela några "Laba".

Das har nu två träningspass på sig och förvånas "Laba". Arnesson, som att kan är i samma fina form som han väjade med Dan och för 14 dagar sedan.

I avsnitt till väntar en sagan Mats Magnusson, Sverigesprofil som varit med hela ledaren på sin chans.

—Jag känner mig i form och är bra tränad, säger Corneliusson.

Han har inte efter måndagens match till laget. Förklaring är tränaren till att han inte tiller spela.

Så för Corneliusson kan det med kända skick, att kamma "Laba" och kända skick är träningspasserna — och var "Laba"?

Det var tillräckligt att Corneliusson och Fortyns Nilsson ledar anledningen till att på måndagen.

□ **Fredriksson spelklar**
Västeråsprofilen Stig Fredriksson kunde vara med på måndagens träning.

—Jag hade bara tiden tillräckligt för att inte i träningen behövs var det, berättar Stig. Jag räknar med att tiller tillräckligt under veckan och med mest därför hoppas jag kunna spela i träningen.

Fa det av spelarna i gruppen där med tillräckligt med tiller träningspass. Men hoppas att det räcker för att alla skall kunna vara med.

Fa det av spelarna i gruppen där med tillräckligt med tiller träningspass. Men hoppas att det räcker för att alla skall kunna vara med.

Förbundskapten Lars "Laba" Arnesson tiller dem som varit med i löftenbrott. □

Foto: Niklas Johansson

Dags att komma nu? Lars "Laba" Arnesson tittar på klockan då Italiensprofilen Dan Corneliusson anländer till Åreunda och måndagens träningspass. Dan och Glenn Strömberg var de sista som anländer till svenska gruppen inför onsdagens viktiga VM-kval mot Västnyland.

¹² ibid 1933:196.

De senaste två-tre decennierna har det också blivit betydligt vanligare med symboliska bilder, såväl arrangerade som förutsedda motiv. Pålästa fotografer kan ibland förutse vilka situationer som kommer att uppstå och därmed invänta rätt ögonblick. Som i exemplet ur *Dagens Nyheter* den 24 september 1985 på föregående sida.

Dan Corneliusson kom till träningen inför VM-kvalmatchen i fotboll mot Västtyskland. Han hade försenats, dels av sin proffsklubb, dels av flyget till Stockholm. Sportfotograferna som bevakade uppladdningen visste om detta och inväntade ögonblicket då han äntligen skulle göra entré på planen. Förbundskapten "Laban" Arnesson rådde se på klockan i samma ögonblick som Dan kom. Därav skapade fotograf och rubrikskribent i samspel en fiktiv formulering, som mycket väl fångade situationen.

Överhuvudtaget har det under de senaste två årtiondena blivit betydligt vanligare att fotografiet fungerar som utgångspunkt och ger vinkeln till den tillhörande texten. En förutsättning för detta har givetvis varit att samarbetet mellan fotograf och reporter fungerar och att redigeraren slutligen förmår att presentera text och foto som en enhet.

Att finna nya motiv till något som ständigt upprepas är givetvis inte lätt. För fotografen gäller det kanske främst att finna ett annor-

Woxlin kan sitt Brage

GÄVLE
Gefle IF har tappat tolv viktiga poäng under slutskedet av matcherna i div I Norra-fotbollen – poäng som, om de i stället hade hävats in, hade betytt att laget redan varit klar se-riese-grare.

**– tror på
seger och
tabellklättring**

Sådana antaganden är givetvis hypotetiska, men det står utom allt tvivel att laget tappat värdefulla poäng i striden med Umeå om att vinna serien – medan västerbottningarna a sin sida i stället har tagit poäng i slutet av matcherna.

– Det känns jobbigt att det är så här, men det är inget vi har analyserat, säger mittfältaren Mathias Woxlin, som spelat samtliga matcher under säsongen och bara missat en halvlek, andra mot Forward borta på grund av en lärkaka.

– Det beror i alla fall inte på att vi inte orkar. För vi är bra tränade, slår Mathias fast.

I stället är det nog så, precis som Woxlin också tror, att snabbt spel och ledning gör att hela laget sjunker tillbaka och när sedan motståndarna kvitter är det så kort tid kvar att laget inte hinna ställa om

SVINGAR UPPÅT. Kan Mathias Woxlin och Gefle IF klättra ända upp i fotbollsallsvenskan? Söndagens match mot Brage kan ge en vink om vart det lutar.

Foto: LARS ROSENBLOM

rivalen IK Hrage kommer på besök. Borlängeången har haft en vassare host än toppduon Umeå och GIF, och är nu

en med övergången och småskador har jag haft en järnåsong, men det har varit för få toppar, säger Mathias självkritiskt.

Inte nöjd

inte när matcherna spelas samtidigt. Det har varit värre när vi spelat dagen efter, som mot Sirius.

lunda motiv, ett som får tidningsläsaren att haja till och undra vad är detta? I det undersökta materialet finns en uppsjö av olika mer eller mindre lyckade försök att väcka läsarens intresse. Det må här räcka med ett exempel, hämtat ur *Arbetarbladet den 23 september 1995*. Spelaren Mathias Woxlin fick klättra i träd för att visa att hans lag var på väg uppåt.

Men samarbetet mellan reporter och fotograf har varit och är mycket olika utvecklat på tidningarna. Det framgår såväl av sportsidorna som av de intervjuer jag har gjort med sportmedarbetare. I såväl Arbetet som Jönköpings-Posten var det även 1995 ovanligt med samspel mellan rubrik och bild. Detta kan ha flera orsaker. En är att fotograferna ofta tvingas lämna arenan innan matchen/tävlingen är slut, en annan är att vissa reportrar saknar bildtänkande och intresse för bilder. En tredje orsak kan vara att fotograferna vill sköta sitt jobb själv utan inblandning av reportern.

Intervjuerna ger vid handen att konflikter är vanligare mellan reportrar och fotografer idag än tidigare. Detta sägs främst bero på att fotograferna inte längre finner sig i att vara ett bihang till reportrarna. De anser inte heller att bilden till varje pris måste dokumentera texten. Det kan lika väl vara tvärtom, det vill säga att texten fungerar som komplement till bilden. I grunden handlar det om att fotograferna har skaffat sig en allt starkare yrkesidentitet och är väl medvetna om bildens betydelse för tidningssidan. En del fotografer är framför allt intresserade av att ta estetiska bilder och bilder ur annorlunda perspektiv. Detta uppskattas långtifrån av alla sportreportrar. (Denna konflikt som finns på vissa — inte alla — tidningar gäller för övrigt inte bara mellan fotograferna och sportavdelningen utan ofta också mellan fotografer och andra redaktionella avdelningar.)

Förutsättningarna för samarbete har däremot ökat rent tekniskt i och med mobiltelefonen. Den gör att reportern på pressläktaren kan kommunicera med fotografen i en annan del av arenan under matchens/tävlingens gång och diskutera uppslag, vilket var betydligt svårare tidigare.

9. 4 Bildplats

En annan dimension av bildmotivet är den plats som fotograferas. Har bilden tagits på tävlingsarenan eller någon annanstans? Och hur har utvecklingen varit i fråga om detta? På senare år har det verkat vara viktigare för reportern att besöka omklädningsrummet än att se

TABELL 9:4 Plats för bilder i de sju tidningarna under perioden 1905-1995. Andelar i procent.

År	Tävl.- arena	Omkla- rum	Annan sportmil	Övr.	Ej urskiljb	Ej kodb	Antal bilder
1905	78	0	0	6	17	0	18
1915	60	0	0	9	26	5	35
1925	43	1	1	3	47	5	156
1935	42	1	0	4	49	4	494
1945	39	1	2	9	42	7	586
1955	57	1	0	8	28	6	828
1965	64	1	0	7	23	5	765
1975	64	3	4	6	21	2	899
1985	52	2	10	7	26	3	1348
1995	44	1	11	7	31	6	1670

tävlingen/matchen. Har förhållandet blivit detsamma för fotografen? Svaret ges i tabell 9:4 som visar om bilderna är tagna på tävlingsarenan, i omklädningsrum, annan sportmiljö eller på någon annan plats. En kategori ej urskiljbart finns också med och till den förs främst porträttbilder. Kategorin ej kodbart omfattar faximiler och nyhetsgrafik som är utformade som illustrationer.

Av tabell 9:4 framgår att kolumnerna tävlingsarena och ej urskiljbart har fungerat som två kommunicerande kärl. Bilderna från tävlingsarenan har oftast varit situationsbilder och målbilder medan ej urskiljbar plats främst har varit porträttbilder. När bilderna från tävlingsarenan har utgjort en stor andel har andelen ej urskiljbara bilder varit liten och vice versa.

Att tävlingsarenan var så frekvent 1905-1915 berodde på att även en del teckningar ingår i kategorin. Det var dessa som verkligen visade aktion på arenan. 1925 sjönk andelen bilder från tävlingsarenan kraftigt jämfört med 1915 och fortsatte något ner de två följande decennierna. Då ökade istället kategorin ej urskiljbara (porträtten) kraftigt. Till denna kategori hörde även frilagda bilder, dvs bilder där bakgrunden var beskuren och endast själva aktören fanns med. Hit hörde också de fåtaliga bilder som exempelvis på grund av trycket var så otydliga att det var omöjligt att urskilja platsen, där de var tagna.

En del bilder var tagna på övriga platser. Det gällde bilder från exempelvis Stockholms centralstation, där åtskilliga lagbilder togs, men det var också bilder från arbetsplatser, hem, banketter osv.

Från 1945 och framöver avvek Aftonbladet från de sex andra tidningarna genom att publicera en betydligt större andel bilder från övriga platser och från omklädningsrum. Detta har förstärkts med åren. Konkurrenten mellan massmedierna, — radio, TV morgontidningar och kvällstidningar — har gjort situationen svårast för fotograferna (och reportrarna) på kvällstidningarna. För att kunna komma med något eget från en tävling har de allt oftare tvingats fjärma sig från tävlingsarenan. Det har inneburit att de exempelvis följt med segraren när hon/han har ringt hem till mamma och berättat om segern, eller följt med hem till flickvännen som tagit emot sin hjälte, eller följt med till segerbanketten. Ytterligare en variant har varit att följa tävlingen i TV hemma hos den tävlandes familj.

Ny fototeknik, telefoto och bättre arbetsförhållanden på tävlingsarenan gav från och med 1950-talet fotograferna större möjligheter att ta situationsbilder från tävlingarna och matcherna, vilket under de kommande tre decennierna ledde till en rejält ökad andel bilder från tävlingsarenan.

Under perioden 1985-95 har andelen bilder från tävlingsarenan däremot minskat kraftigt utom i Arbetet, som under flera decennier har varit den tidning som haft mest bilder från tävlingsarenan. Istället har andelen bilder från annan sportmiljö mer än fördubblas. Allra mest i lokal- och regionaltidningarna. I Norrbottens-Kuriren var drygt en femtedel av sportbilderna 1995 tagna i andra sportmiljöer.

För att få variation i bilderna har fotograferna under de senaste två decennierna framför allt försökt fånga idrottsutövarna i andra miljöer och sammanhang än på tävlingsarenan under själva tävlingen. Allt oftare arbetar fotograferna i ateljéer för att ta framför allt anorlunda förhandsbilder. Samtidigt ökar andelen porträtt som komplementbilder på nytt och därmed andelen bilder från icke urskiljbara platser.

I modern layout och med fin tryckteknik går det numera lätt att få in mycket små men ändå tydliga porträttbilder på halvspalts bredd eller än smalare.

De bilder, som det inte har gått att urskilja var de är tagna, ökade kraftigt 1985-1995. I Aftonbladet utgjorde de 1995 en större andel än de bilder som hade tagits på tävlingsarenan. Ändå innehöll två tidningar en större andel av denna typ, nämligen Arbetet med 42 procent och Göteborgs-Posten med drygt 37 procent.

Detta kapitel har visat att illustrationernas funktioner har varit omväxlande och förändrats avsevärt under den period som undersök-

ningen omfattar. Sammanfattningsvis kan sägas att illustrationerna har haft följande funktioner:

1) att konkurrera. Bara det faktum att tidningen kunde publicera bilder och till och med på rörliga motiv var en stor konkurrensfördel under perioden 1905-1915. Dagens Nyheters bildsvep från Nordiska spelen 1905 vittnade om att tidningen var ytterst modern. Detta visade sig också tio år senare med de eleganta bildarrangemangen till förhandstexten om AIK mot det danska landslaget i fotboll.

2) att ge status. Bilder på publik och prominenta personer hade under samma period också som funktion att ge status åt det evenemang som fotograferades.

3) att informera. Det innebär att bilderna visade hur idrottsmännen såg ut och hur de agerade. Denna funktion var viktigast innan televisionen kom.

4) att dokumentera. De dokumenterade texternas innehåll, visade hur målen kom till och vem som vann ett lopp. De vanligaste dokumenterande bilderna på sportsidorna idag torde vara målfotona från alla stora travtävlingar.

5) att roa. Bilderna skulle ha ett humoristiskt innehåll, visa lustiga situationer och kompletterades ofta med skämtsamma bildtexter.

6) att förmedla känslor. En funktion som har blivit allt vanligare. Allt fler jubel- och glädjebilder publiceras på sportsidorna. Ibland visas även förtvivlan och ilska.

7) att förmedla estetiska upplevelser. Fotograferna försöker allt oftare att fånga det estetiska i idrotten. Ibland sker det genom att fånga rätt ögonblick i en rörelse, ibland genom att ta bilden ur ett annorlunda perspektiv.

8) att fånga blicken. Detta visades redan i kapitel 8. Bilderna används mer och mer för att leda läsarens blick över sidan och till den artikel som den illustrerar.

KAPITEL 10

Sportjournalisterna — medspelare och domare

10. 1. Inledning

Frandsen (1996) fann i en studie att den danska sportjournalistiken till en början dels fungerade som barnmorska åt den späda idrottsrörelsen, dels under samma period försökte skaffa sig en egen läsekrets.

Efter några decennier var idrotten etablerad och allmänhetens intresse stort nog för att sporten skulle få utgöra en egen avdelning i tidningarna. Därmed kunde sportjournalisterna börja skriva för en läsekrets som var tämligen initierad. Sportjournalisterna såg då som sin primära uppgift att informera läsarna om vad som hade hänt på sportarenorna. Det skedde så verklighetsnära som möjligt genom att i kronologisk följd referera vad som skett i tävlingen eller matchen.

Nästa stora steg i utvecklingen följde efter TV:s genombrott. De skrivande journalisterna blev då mer en länk mellan idrottsstjärnorna och läsarna. De förstnämnda fick genom journalisterna berätta om sina upplevelser och förklara för läsarna varför det gått som det gjort. Journalisten som referent och bedömare kom att spela en allt mindre roll på sportsidorna. Genom denna pratminusjournalistik har intresset också alltmer fokuserats på de enskilda idrottsstjärnorna. Personcentreringen har därigenom ökat kraftigt.

I och med professionaliseringen av idrottsrörelsen och genom att

den journalistiska rollen har förändrats, har också sportjournalistiken förändrats de senaste decennierna. Många elitklubbar fungerar numera nästan på samma sätt som vilka andra företag som helst. Det innebär att de också får räkna med en annan behandling av journalisterna än tidigare. Samtidigt har såväl klubbar som enskilda idrottsmän av kommersiella skäl blivit alltmer beroende av god publicitet.

I det här kapitlet beskrivs hur sportjournalisternas förhållningssätt gentemot såväl idrottsrörelse som läsare har förändrats i Sverige under den hundraårsperiod som undersökningen omfattar. En utgångspunkt har varit att reportrarnas attityd gentemot idrottsrörelse och läsare påverkar såväl innehållet i artiklarna som sättet att skriva dem. Så var fallet i Danmark, enligt Frandsen, och det är inte alls omöjligt att utvecklingen har varit likartad i Sverige. Den svenska dagspressen har under årens lopp hämtat många impulser från Danmark.¹

Attityden till den framväxande idrottsrörelsen och framför allt till tävlingsverksamheten var mycket olika på tidningar av olika politisk färg. Som redan nämnts betraktade den socialistiska pressen idrottsrörelsen som ett överklassnöje och var absolut inget som arbetarklassens ungdomar borde slösa bort sin tid och kraft på. Att ägna idrotten någon positiv uppmärksamhet var otänkbart för dessa tidningar under 1890-talet och början av 1900-talet.

Allt fler tidningar, främst de liberala, började emellertid att uppfatta idrotten som samhällsnyttig. De ansåg att den kunde bidra både till att höja försvarsförmågan och minska motsättningarna i samhället genom att folk från olika samhällsklasser kunde mötas på idrottsarenan i ädel tävlan. Från att tidigare ha skildrats med milt överseende började därför sporttexterna kring sekelskiftet att bli mer sakliga i tonen.

10. 2 Sporten och läsarna

De allmänreportrar som skrev sporttexterna 1895-1915 vände sig till hela läsekretsen, inte bara till en vid denna tid liten grupp sportintresserade. Tidningarna ville inte utesluta potentiella läsare och rapporteringens inriktning varierade därför. Ibland skildrades det rent tävlingsmässiga medan tonvikten vid andra tillfällen lades på det sociala liv som arrangemangen gav borgerskapets välbeställda grupper tillfälle till.

Ett par artiklar får visa detta. Båda skildrar samma evenemang,

¹ T ex Gustafsson 1996 och Ljungquist 1954.

nämligen travtävlingarna i Skövde den 3 februari 1895 från vilka såväl Dagens Nyheter som Göteborgs-Posten rapporterade:

**“(Privattelegram till Dagens Nyheter)
Trafttäflingar vid Skövde**

Skövde, söndagen den 3 februari. På föranstaltande af Skaraborgs läns traftklubb har i dag en större trafttäfling egt rum å Karstorpssjön, belägen omkring 2,5 km norr om Skövde. Täflingen, som tog sin början kl. 1 e.m. och anordnats af en bestyrelse med grefve Gilbert Hamilton å Hjelmsäter såsom ordförande, försiggick under de gynnsammaste väderleksförhållanden och följdes med lifligaste intresse af sportmän från skilda delar af landet samt tusentals åskådare. Resultaten blef följande: Första löpningen...”

Efter resultatredovisningen avslutades texten med följande stycke:

“Sedan prisutdelningen egt rum vid täflingsbanan styrdes färden till Skövde, der gemensam table d’hôte under taffelmusik intogs å Hôtel Billingen.”²

Göteborgs-Posten rapporterade om tävlingarna en dag senare än Dagens Nyheter men var i gengäld utförligare. Så här skildrade tidningen travtävlingen i Skövde:

**“Trafttäflingen vid Skövde
den 3 februari.
(Bref till G.-P:n)**

Under förra året kunde ej Skaraborgs läns traftklubb anordna någon trafttäfling af det enkla skäl, att så godt som under hela vintern ingen is fanns, och i år såg det äfven mörkt ut i detta hänseende ända till för kort tid sedan, då det begynte vintra till på skarpaste allvar. Och då måste man passa på, och det har man äfven gjort.

I slutet af förra veckan anlände hit till Skövde några duktiga traftvare för att i raskt språng täfla med slägtingarne i orten. Bland springarna märktes särskildt trenne från Göteborg: ryske Orlofshingsten Sagadaschny samt hingstarna Stackton-Prince och Tscherkess, samtliga mycket ståtliga djur och egda af ingenjör Herman Dähn.

I fredags, men i all synnerhet i lördags, tränades flitigt ute på Karstorpssjön, och i söndags middag vid 1-tiden var allt i ordning. I den lilla vackra staden var vid half ett-tiden ett folkhimmel, ett bjellrande och ett åkande, så måhända har man det aldrig förr varit vittne till ett motstycke. Massor af resande hade anländt med bantågen eller i släddon från orten, och nu skulle alla, tillika med, som det såg ut, halfva stadens befolkning i väg till häst, till fots och medelst sparkstötting till den tre kilometer från staden belägna lilla Karstorpssjön. Här var snart öfver ett par tusen menniskor samlade — det var ju söndag och alla i orten hade ledigt. Bestyrelsen, hrr ordf. för Skaraborgs läns hushållningssällskap grefve

² Dagens Nyheter 4 februari 1895.

Gilbert Hamilton, borgmästare Hedenstierna, godsegaren A Ewert, löjtnanten och stallmästaren frih. Fr. v. Essen, disponenten Th. Egnell, godsegarne E. Hallin och J. A. Durling hade tagit plats på, en midt i sjön uppförd rikt fanprydd tribun jemte prisdomarne; generalmajor Carl Ericson, ryttmästare E. Hedenstierna och direktör J. Södergren. Som starter fungerade löjtnanten och stallmästaren frih. Fr. v. Essen. Ordningmän vid banan voro löjtnant T. Fallin, körmästaren A. Johansson, stadsfiskal Björck, handl. J. A. Johansson, grosshandl. H. Sjöstedt, handl. Alb. Peterson, bokhåll. M. Bergh och bryggmästaren Sundell, tidtagare: godsegare A. Paul och löjtnanterna C. Schaffer, E. Wester, Eric Ugglå, frih. Gustaf v. Essen och R. Gallander.

När löpningen började var ett pittoreskt hvimmel ute på den lilla sjön, som är synnerligen naturskönt belägen mellan egendomarna Aspö och Karstorp. Billingsbergets branter ligga strax invid, men af dessa kunde man nu ej mycket se, ty en rätt stark snöyra var rådande. Denna upphörde dock snart.

Resultat af traftäflingen blef:..."

"...Prisutdelningen verkställdes vid 4-tiden af generalmajoren Carl Ericson. I en oöfverskådlig slädrad bar det derpå af in till staden, der alla de många sportmännen, och andra intresserade, strax efter återkomsten intogo gemensam middag å Hotell Billingen i hvars stora festivitetsvåning sedan, till ett godt stycke in på natten, samtliga hade det angenämaste samqväm och hvarunder en massa tal höllos till trafSPORTENS ära och till dem som vid denna i allo väl lyckade täfling funktionerat."

Som framgår av dessa båda exempel ägnades loppet minimalt intresse. Endast resultatet angav hur det gått. Ingenting nämndes om spännande kamp, inte heller om utgången av loppet var övverraskande, eller inte. Det var knappt att de tävlande nämndes vid namn — utom i själva resultatredovisningen. Istället gavs en detaljerad uppräkninG av funktionärer med titlar och uppgifter. Arrangemangen och prisutdelningen beskrevs utförligt.

De här båda artiklarna har ingen större likhet med dagens travartiklar. Slutet av GP-referatet kan möjligen innehållsmässigt liknas vid framför allt kvällstidningarnas närmast ritualmässigt återkommande artiklar om "så firade de segern".

Åskådarna och sällskapslivet omkring sportaktiviteterna var viktiga led i utbredningen av sporten. Att redovisa vilka betydelsefulla personer som var åskådare, arrangörer eller till och med deltagare gav arrangemanget status. Dessa personer utgjorde därför ett viktigt inslag i rapporteringen.

Reportrarna tog på sig en framträdande legitimerande roll. Genom att upprepade gånger framhålla sportens sociala och kulturella betydelse skapade denna journalistik dessutom ett betydelsefullt fundament för sig själv. Stoffet försågs med en nödvändig samhällsmässig förankring som kunde förklara och rättfärdiga ett fortsatt ökande journalistiskt intresse för idrotten. Detta gällde i slutet av 1800-talet

framför allt den liberala pressen. I socialdemokratiska Arbetet var inställningen annorlunda. Tidningen publicerade bara ett fåtal sportartiklar och de hade ett helt annat innehåll än artiklarna i den borgerliga pressen. Här var det inget fjäsk för överheten utan i *Arbetet* skrev man om arbetare för arbetare. Ett exempel på detta är följande text om brottning och tyngdlyftning *den 4 februari 1895*:

“Starke män. För fullsatt hus egde i går afton den skandinaviska atletkampen rum i ridhuset vid Kalendegatan. Täflingen, som egde rum mellan Gymnastik- och atletklubben “Enighet” i Malmö och Köpenhamns atletklubb, följdes med lifligt intresse af publiken, som icke sparade på bifallsyttringar. Några pojkslynglar på öfre hyllan roade sig till en början med att hvissla åt danskarna, men sedan de fått en tillrättavisning, höllo de sig stilla.

6 medlemmar af hvardera klubben deltog i kampen.

Malmöborna voro: Plåtslagare Mauritz Andersson, metalltryckare Robert Seifert, slaktare Johan Ström, plåtslagare Magnus Ohlsson, bundtmakare Carl Christofferson och cigarrarbetare Edvin Knutsson.

Köpenhamnsklubbens medlemmar voro: Expediant Victor Hansen, maskinarbetare Christian Jörgensen, typograf Vilhelm Borup, kontrollör Lauritz Petersen, handelskomm. Frits Willman och fotograf Axel Sengelöw.

Danskarna voro i allmänhet yngre och klenare än svenskarna. De tillhörde häller icke Köpenhamnsklubbens främsta atletklubb.

Resultaten af täflingarna blef, att svenskarne togo de flesta prisen.

Priserna utföllo sålunda:...”

Här följde resultatuppräknning från lyftning av kulstänger, pressning med en 65 kilo kulstång samt brottning. Även i denna text — liksom i så många andra vid den här tiden — ägnade skribenten större intresse åt aktiviteterna på läktaren än åt själva tävlingen. Men det var också viktigt för reportern att ange titel på deltagarna. Att det var rejäla arbetare som deltog motiverade tidningens närvaro vid tävlingen.

Än så länge hade det inte utvecklats någon medvetenhet om sport som självständigt ämnesområde som uppfyllde bestämda funktioner i relation till en bestämd läsekrets. Ämnesval, synvinkel och framställningsform berodde på vad Frandsen kallar “en subjektiv tillfällighetsprincip”. Varje enskild reporter tycktes ha sin subjektiva smak, stil och uppfattning om vari sportens upplevelsevärde låg.³

Främst de borgerliga tidningarna i storstäderna började emellertid 1895-1905 att stödja idrottsrörelsen genom att spela en praktisk roll både organisatoriskt och förmedlingsmässigt i samband med tävlingar och andra aktiviteter. Ett exempel från Dagens Nyheter får illustrera detta:

³ Frandsen 1996:61.

“Skolungdomens täflingssskjutning.

Följande gåfvor att användas till pris vid den stundande täflingssskjutningen ha ytterligare lemnats:

af M. Davidson, en dubbelbössa och en fotboll, af Georg A. Bastman, ett salongsgevär med 50 patroner samt ett par skidor...

...Ytterligare bidrag i samma syfte torde godhetsfullt inlemnas i Fritzes eller Lodströms bokhandel eller till sekreteraren i föreningen för skolungdomens vapenöfningar å Gymnastiska centralinstitutet.”⁴

Rena serviceuppgifter och renodlad förhandsreklam i artikelform var mycket vanlig liksom utförliga referat av årsmöten. Till viss del fungerade tidningarnas sportrapportering också som interninformation för klubbarna. Genom dagstidningarna fick de aktiva således ofta veta var de skulle träffas inför en tävling.

I detta tidiga skede var det också tydligt att sportskribenterna först och främst sökte en publik. Denna skulle som åskådare och anhängare ge idrottsrörelsen en ekonomisk och medlemsmässig grund att stå på för att kunna utvidga aktiviteterna som i sin tur kunde ge mer regelmässigt stoff samt intresserade läsare av sportmaterialet. Därför var sportskribenternas viktigaste uppgift att bevaka aktuella evenemang och tävlingar som visade idrottens upplevelsemässiga kvaliteter för nya åskådare.

Nordiska spelen arrangerades 1905 för andra gången i Stockholm. Tävlingarna genomfördes i skuggan av unionskrisen, vilket bland annat medförde att norrmännen i protest uteblev från tävlingarna. Att idrott inte gick att skilja från politik stod således klart redan i början av detta sekel. Men de svenska tidningarnas skildringar av evenemanget och dess betydelse var översvallande. Inför tävlingarna skrev exempelvis Aftonbladets reporter bland annat så här under överskriften “En idrottsvecka”:

“...De, som för fyra år sedan första gången anordnade de Nordiska spelen i Stockholm, sågo i dessa idrottslekar en gemensam samlingspunkt för nordiskt idrottslif och älskade att föreställa sig, att de i sin vidare utveckling skulle väcka ökad intresse icke endast bland idrottsmännen själfva, utan i allt vidsträcktare kretsar af befolkningen.

I dag kunna vi säga, att de mest optimistiska förhoppningar till fulla infriats, och det innebär knappast någon öfverdrift, om man säger, att de Nordiska spelen tendera till att blifva en nationalsak. Pressen och allmänheten ha täflat om att lägga sitt intresse i dagen. Det går ett skämtsamt tal om våra aktivt utöfvande idrottsmän, att deras styrka icke ligger i hjärnan, men de ha intelligens tillräckligt för att förstå, att den allmänna anslutning, som kommer dem till del, icke gäller dem som personer, utan den stora sak, hvars representanter de äro. Vår nation har

⁴ Dagens Nyheter 23 september 1895.

vaknat till insikt om idrottslivets betydelse för utbildande af en stark och kraftig ungdom. Den har lärt sig förstå, att idrotten är ett led i fosterlandets försvar och att det är ur den synpunkten, som de Nordiska spelen bör ses. Det är på så vis man äfven kan förklara deras växande popularitet.

De nordiska spelen gå denna gång af stapeln efter ett program, som upptager nästan alla arter af nordisk vinteridrott. Utmärkande för dem är den stora andel, som våra militärer taga i täflingarna. Deras icke minsta betydelse ligger också däri, att de äro ett utmärkt medel att uppehålla det idrottsliga intresset inom armén och att detta särskildt gäller i fråga om vinteridrotten, är af så mycket större vikt, som man vid våra militärers utbildning alltid måste taga hänsyn till de med ett vinterfälttåg förenade förhållandena.

Men de Nordiska spelen intressera icke endast oss själfva och våra närmaste grannar. Det är påfallande att se, med hvilket intresse utlandet följer dem. Härför talar framför allt den stora anslutning, som idrottstävlingarna fått röna icke endast från Tyskland, utan äfven från England, och Österrike-Ungern. Och förutom de aktivt deltagande främlingarna räknar hufvudstaden för närvarande ett större antal vinterturister, än hvad som någonsin torde ha uppehållit sig härstädes. Det bästa beviset härpå är, att samtliga våra hotell äro till sista plats upptagna och att särskildt de stora hotellen uppvisa samma anblick som midt under sommarens turistsäsong.

På detta sätt sträcka de Nordiska spelen sitt inflytande äfven öfver turistlivet och de bidraga i hög grad att fästa uppmärksamheten på Norden som turistland. Härför borgar framför allt det stora antal representanter för den utländska pressen, som anländt hit..."⁵

Denna text visar vilken betydelse idrotten kunde tillskrivas i samhället på den tiden. Den ansågs stärka försvarsförmågan genom att bidra till "en stark och kraftig ungdom" och den kunde förbereda militärer för vinterfälttåg. Ett arrangemang av det här slaget hade också den stora fördelen att det lockade turister till Stockholm, ett argument som allt sedan dess varit gångbart och som gällde även nästan hundra år senare, när Stockholm kandiderade för sommar-OS år 2004. Dessa argument bet också på de konservativa tidningarna, som allt mer började överge sin lingianska inställning till tävlingsidrotten och istället uppskattade idrottens nationella betydelse.

För att understryka betydelsen av Nordiska spelen berättade Dagens Nyheter samma dag bl a följande:

"Med kontinentaltåget hitkommo på fredag afton direktören i Deutsche Verlags-Anstalt (Über Land und Meer m. fl.) och utgivaren af Deutsche Export Revue, hr Albert Blom (svensk till börden) med fru. I hans sällskap befunno sig chefredaktören för Tysklands förnämsta sporttidning Sport im Bild Kurt Doerry, som samtidigt representerar alla andra tidningar i August Scherks förlag, med fru, redaktören för sportafdelningen i Berliner Tageblatt Albert Schönbaum, fru Elly Hirschfeld (den

⁵ Aftonbladet 4 februari 1905.

bekante tyske dramatikern Georg Hirschfelds fru), som kommer att korrespondera öfver spelen till Frankfurter Zeitung...”⁶

Den här typen av uppgifter bidrog till att ge läsaren ett intryck av dessa idrottstävlingars storhet. Detta skedde än mer i det mycket långa reportage om välkomstbanketten, som Dagens Nyheter publicerade samma dag. Trots att det var långt återges här större delen av det, eftersom det var så tidstypiskt, då det gällde att ge idrotten status genom att framhäva de betydelsefulla personer som var inblandade i den.

“Nordiska spelen. De främmande hälsas.

Stockholms allmänna skridskoklubb hade i går anordnat en bankett i Götiska rummet hos Berns för att mera officiellt hälsa sina utländska gäster välkomna — ett fredligt, hjärtligt handslag före turneringen, såsom ridderlighetens lagar fordra.

Kl. half 7 e. m. samlades gästerna, omkring ett 40-tal, till middagsbordet. Öfverste Balck förde lady Barrington och visavi dem hade öfvertinnan Balck sin plats, med mr William Adama som kavaljer. Men hvem är lady Barrington och hvem är mr Adama? Här får vi tydligen försöka oss på en presentation af de mera bemärkta i middagssällskapet.

Lady Barrington är en medelålders dam, som gifvetvis icke kommer att göra våra sportande damer priset stridigt å deras speciella vädjobana. Men gäller det humanitära utmärkelser, lämnar hon dem alldeles säkert långt efter sig. Hennes för omkring ett år sedan aflidne make var den ryktbare mr Vincent Barrington, väl den mest framstående ifraren för sjukvården i fält. Han utrustade nämligen på sin tid icke mindre än 8 expeditioner, som under olika krig utförde sitt behjärtade samaritvärf. Lady Barrington har äfvenledes gjort sig vida känd för barmhärtighetsverk både i krig och fred och har därför som utmärkelse tecken det hvita korset “Saint John of Jerusalem” samt en medalj som hon erhöi af kung Edvard efter hans kröning. Hon har förut besökt Sverige under sommartid och hennes förtjusning vid detta besök har nu fört henne hit för att se vårt land i vinterskrud och i typisk idrottlig exposition. Hennes dotter, miss Barrington, är en af dem som med ungdom och behag lysa upp sällskapet...

...På tal om de engelska gästerna se vi bredvid vår egen mästare hr Salchow miss Harrison, hvilken vackra drag vi förut i bild återgivit. Här har det intressanta paret Syers, närmare presenteradt med text och porträtt på annat ställe i dagens nummer, sin plats — hon en graciös, strålande 21-åring, han en nobel, kanske lite stel, engelsk typ. Denne korrekte engelsman och hans fru äro de största entusiaster för skridskoidrotten man väl kan träffa på. Då isen tar slut i London bege de sig helt enkelt till Schweiz eller något annat land där ännu vattnen ligga och sofva under det frusna täcke där konståkaren så gärna ritar sina vackra mönster.

⁶ Dagens Nyheter 4 februari 1905.

Apropå denna anglosachsiska entusiasm för idrotten berättade öfverste Balck att han häromdagen bjudit miss Harrison på bal. Hon hade svarat. -Mycket gärna, en annan gång — efter täflingarnas slut. Nu behövs all tid och kraft till förberedelserna för dem.

Men nu till våra öfriga utländska gäster. Till vänster om öfverstinnan Balck sitter d:r Jiri Guth från Prag. Han har en fint litterär penna och kommer säkert att prestera briljanta beskrifningar från Stockholm och Nordiska spelen i österrikiska kulturministeriet, af hvilket han är ut-sänd. Han är bl. a. medlem af de olympiska spelens internationella kommitté. Vidare märka vi syskonen Bohatch från Wien, en prydna vid bordet och säkert äfven för skridskobanan. Man har länge ansett dem för världens finaste par i samåkning. Här får de emellertid en hård strid att bestå...

...Men under det vi så här ha diskuterat bordssällskapet har middagen fortskridit till de officiella hälsningstalen. Öfverste Balck tolkar på engelska våra svenska välkomstönksningar, hvilka bekräftas med våra inhemska fyra hurrarop. Grefve Clarence von Rosen tar till orda på tyska och uttrycker glädjen öfver gästernas ankomst från sunnan, hvar på mr Syers och d:r Guth svara med några tacksamhetens ord. Damernas skål, utbragt af öfverste Balck, samlade alla festens manliga deltagare, svensk som utlänning, till lifliga lefverop, hvilkas precision utvisade stor läraktighet hos utlänningarna i fråga om svenskt skick.

Efter middagen tog sällskapet plats på läktaren, där kaffet serverades. Musiken spelade bl. a. engelska och österrikiska folksångerna Die Wacht am Rhein samt Björneborgarnas marsch, hvilken sistnämnda hälsades med jubel som framtvang ett dakapo. Vårt land och Du gamla du friska (det stod så) läto, äfven höra sina svenska toner, men förgäfvades väntade man att få höra Nordiska spelens nykomponerade, speciella marsch, En af kommitterade hade visst glömt partituret hemma.

Efter några minuters halt och front inför bälarna därinne i rummen afblåstes omkring kl. half 11 den särdeles lyckade festen och närvarande champions på olika gebit begåfvo sig hem för att hvila till följande dagars strider.”

Någon kanske invänder att detta inte är en idrottstext, och det är en korrekt invändning. Men poängen är just att det inför tävlingarna inte publicerades några andra förhandstexter. Läsarna fick ingen information om vem som var favorit i olika grenar, hur det kunde tänkas gå för de svenska deltagarna osv. Istället fick de en synnerligen detaljerad beskrivning av banketten och de celebra gästerna. Meningen var att imponera, visa vikten och statusen på evenemanget. De utländska gästerna behandlades onekligen på ett mer respektfullt sätt än till exempel IOK-medlemmar och friidrottsbasen Nebiolo när de har besökt Sverige de senaste åren. Respekten för överheten var minst sagt stor i början av seklet.

Skildringen i Dagens Nyheter påminner egentligen ganska mycket om våra dagars TV-sända reportage från Nobelfestligheterna i Blå Hallen. Pompa och ståt samt betydelsefulla personer är vad som visas upp för att ge arrangemanget — och Sverige — status. Det beskrivs

vem som sitter på vilken sida om vem, något om deras utseende, bakgrund osv. Skillnaden består väl i att språket var mer levande, beskrivande och bildrikt — innan fotografernas intåg i festsalarna.

Reportern — vem det nu var, texten var osignerad — var den verkliga iakttagaren, men han bevarade som en väl förborgad hemlighet varifrån han fått sina uppgifter. Framför allt släppte han (eller hon) inte fram någon annan än sig själv i spalterna. Inga intervjuer förekom. Intervjun betraktades fortfarande som en lägre stående form av journalistisk arbetsmetod.

Integing fick fördunkla idrottsfesten. Därför nämndes inte den norska bojkotten med ett ord i de analyserade artiklarna vare sig före eller under spelen.

Samma evenemang uppmärksammades av många tidningar runt om i landet. Även långt borta från händelsernas centrum var det banketten på Berns som skildrades.

Såväl Dagens Nyheter som Aftonbladet ägnade helsidor åt att referera de Nordiska spelen och båda tidningarna satsade dessutom kraftigt på illustrationer. Texterna hade samma mönster. Först en lång inledning om de yttre förutsättningarna och därefter ett så långt som möjligt kronologiskt referat av vad som hände med levande beskrivningar av hur de tävlande såg ut och uppträdde. *Aftonbladets* referat *den 5 februari* inleddes på följande sätt:

“Den stora nordiska sportveckan ingick på lördagen och redan i vårt förra nummer kunde vi redogöra för de flesta af dagens täflingar.

Under söndagen, spelens andra dag, rådde äfven det bästa sportväder, och ofantliga åskådarskaror voro i rörelse å de olika platser, där täflingarna ägde rum.

Allmän flaggning var särskildt söndagens lösen. Endast undantagsvis ser man hufvudstaden iklädd en så rik flaggskrud som i går. Dessa massor af flaggor, som svajade stilla i en svag vind, gånge åt staden en anslående och stämningsfull prägel. Kommer därtill att kommittén för de Nordiska spelen utdelat 400 små svenska flaggor till spårvägsbolaget och att samtliga spårvagnar ilade fram för smällande dukar, så innebär det ingen öfverdrift, om man säger att hufvudstaden hade en karaktär af nationsfest, som allt för sällan är förhållandet.

De båda gångna dagarna ha varit helt ägnade åt issporten. Från tidig morgon till sent på kvällen har striden mellan lag och enskilde rasat oafbrutet. Har det fordrats ihärdighet af de täflande, så ha funktionärerna nog också fått veta att de varit till. Och alla dessa reportets tecknare och kåsörer, som skola hålla den stora millionhöfdade allmänheten å jour med händelsernas gång och utveckling, de få minsann inte ligga på latsidan. Timme efter timme stå de där svenskar, finnar, danskar, tyskar, engelsmän etc, stampande i takt med musiken och påpassligt antecknande alla faser i denna storslagna pokal- och medaljkamp. Det är den moderna journalistikens offerväsen.”

Reportern gjorde läsaren uppmärksam på den moderna journalistiken och dess vedermödor; att uppsöka arenan, stå ute i kylan flera

timmar och samtidigt vara uppmärksam på allt som händer. Detta betraktades som modernt. Det normala vid denna tid var att sitta på redaktionen, dit nyheter kom med andra tidningar, post och besökare.

Först efter den långa inledningen ovan började reportern skildra tävlingarna. Och han nöjde sig inte med att referera utan beskrev också de tävlandes utseende som i följande tre exempel från samma text som ovan:

“Ungraren Miltiados Manno, en ung man med fördelaktigt utseende, äkte vackert och kraftigt i det kortaste loppet.”

“Ett litet lustigt ansikte med en halft humoristisk, halft surmulen uppsyn...”

“...men märkligt att säga ådrog sig dock ett svenskt par den största uppmärksamheten. Det var syskonen Lindahl från Örebro, som redan förut på Idrottsparkens bana väckt entusiasm. Hon en slank, äkta nordisk ungmö med fagert ansikte, han en lefvande Apollo di Belvedere, utförde de tillsammans en skridskodans, som i mjukhet och gratio lämnar all annan dans bakom sig. Det var som en elfvarek på ången en sommar-natt.”

Någon egen språkstil hade sporttexterna ännu inte. Idrottliga facktermer förekom praktiskt taget inte alls. Detta berodde kanske främst på att reporterna inte vände sig enbart till sportkunniga läsare utan till hela läsekretsen. Det kan naturligtvis också ha berott på att reportern själv inte kände till facktermerna.

Sett med dagens ögon intog åskådarna och den sällskapliga aktiviteten, som utvecklades i samband med tävlingarna, en komiskt framträdande plats i journalistiken. Information om åskådarantal, väder och beskrivning av stämningen utgjorde en obligatorisk inledning till de i övrigt strikta tävlingsreferaten.

Uppmärksamheten gentemot åskådarna hade flera orsaker. Det faktum att åskådarna utgjorde ett viktigt underlag för många av klubbarnas aktiviteter kan förklara mycket. Tidningen såg bara av det skälet det som en del av sin uppgift att motivera en stor publik att besöka tävlingen. Denna uppgift fortsatte tidningarna att fylla många år framöver. Men journalisternas ihärdighet att räkna upp kända personer och notabiliteter fyllde inte bara ett behov av återupplevelse och social identifikation hos läsarna. Åskådaraantalet och sammansättningen fungerade som en succéparameter för sporten.⁷

De följande åren hände det mycket inom idrotten och rapporteringen om den. Den viktigaste händelsen var de Olympiska spelen i

⁷ Frandsen 1995:72.

Stockholm 1912, som gav idrotten en strålande propaganda i Sverige, inte minst eftersom Sverige lyckades bli bästa nation. Den framgången stärkte den nationella självkänslan, som hade fått sig en rejäl törn när Norge lämnade unionen 1905. Sverige visade sig i OS kunna stå på egna ben och hävda sig internationellt.

10. 3 Sporten som konkurrensmedel

Konkurrensen inom tidningsbranschen blev allt hårdare. Därför gällde det för tidningarna att fånga och bevaka företeelser i verkligheten med vilka de kunde locka nya läsargrupper. Allt fler började intressera sig för och ta idrotten på allvar. Det blev en av följderna av OS 1912. Tävlingsverksamheten utvecklades, det blev följaktligen mer och mer att rapportera om. Det dög inte längre att skicka ut allmänreportrar som mer eller mindre överseende kåserade om det som skedde på idrottsarenorna. Allt fler tidningar anställde specialreportrar för att bevaka sporten.

Redan 1906 skickade för övrigt Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet, Stockholms Dagblad och Nya Dagligt Allehanda medarbetare till OS i Aten, vilket var ett tecken på att de började betrakta sporten som ett ämne att satsa på och konkurrera med.

De renodlade sporttidningarna fick det svårare i och med att den vanliga dagspressen rapporterade mer och mer om idrott. En tidning som var på fallrepet 1915 var Idrottsbladet. Den räddades av den med tiden legendariske Torsten Tegnér, som för tio kronor fick överta det konkurshotade bladet. Med många skickliga medarbetares hjälp ökades upplagan successivt ända fram till efterkrigstiden.

De flesta som anställdes som sportjournalister på dagstidningarna var eller hade varit idrottsmän eller åtminstone ledare inom idrottsrörelsen, något som de för övrigt ofta fortsatte med även under sitt yrkesliv som sportjournalister.

“Tidningarna hade under denna idrottsjournalistikens genombrottstid ett dilemma. Skulle man låta de onekligen attraktiva idrottsmännen bevakas av duktiga allmänjournalister med god formuleringsförmåga och känsla för den yttre ramens poänger men tämligen okunniga på det avancerat idrottsliga området? Det var journalister som kunde ge dråpliga ögonblicksbilder av publiken, prisceremonierna osv, men glömma att tala om resultaten och segrarna. Alternativet var att låta på sitt område obestriddigt kunniga idrottsmän hålla i pennan, även om språkbehandling och det journalistiska greppet var osäkert.

Det gick alltmer så, att idrottskunnandet fick slå ut den allmänjournalistiska förmågan. I längden var det förhandstipsen, resultaten, de sakkunniga referaten, upplysningar om de stora idrottsmatadorerna som

läsarna ville ha. Det skall tilläggas att tidningsfolket i gemen ofta såg ner på det allt större idrottsstoffet i tidningarna. Det ansågs inte riktigt "fint" att skriva om idrott. Idrottsmännen kunde därför utan större konkurrens från andra journalistgrupper ta hand om marknaden. Den moderna idrottsjournalistiken, sådan den nu uppträder, hade börjat ta form."⁸

Denna utveckling ägde först rum i Stockholm. Det dröjde betydligt längre innan huvuddelen av lokal- och regionaltidningarna anställde sportmedarbetare.

En mycket viktig förändring under den här perioden var att sportmaterialet började samlas och redigeras under egen vinjett och med tiden också på egen sida eller del av sida. Sportmaterialet avskildes på så vis från övrigt nyhetsmaterial i tidningen. Detta påverkade — liksom valet av medarbetare — språket i idrottsartiklarna. Sportens facktermer började användas på allvar. Sportjournalisterna vände sig allt mer till en i ämnet kunnig publik och struntade i övriga läsare. Ett tecken på att reportrarna riktade sig till de verkligt initierade var att de i en del artiklar inte ens nämnde vilken idrottsgren de skrev om. Det förutsattes läsarna förstå ändå.

Utvecklingen med sakkunniga sportmedarbetare medförde även andra förändringar av skrivsättet. Den kåserande stilen försvann. Idrotten togs på djupaste allvar. Visserligen fortsatte även de sportkunniga reportrarna att skriva inledningar, som mer gav stämning och väderleksuppgifter än raka uppgifter om vad matchen eller tävlingen resulterade i. Ibland förekom dock inledningar, som direkt tog fasta på det väsentliga:

"Matchen mellan Djurgårdarna och Västerås S.K. blev som väntat, en given seger för Stockholmslaget, som vann med 6-0."⁹

Denna typ av artikelinledningar var dock fortfarande ovanliga 1915. Däremot ägnades själva tävlingen eller matchen större intresse än tidigare. Referaten av stora fotbollsmatcher var mycket detaljerade. Att kalla dem referat är för övrigt inte riktigt korrekt. De långa artiklar som skildrade t ex fotbollslandskamper var i själva verket en blandning av stämmningsreportage och renodlat referat. När t ex Mr Jones i Dagens Nyheter eller Quivis i Göteborgs-Posten skildrade en match skrev de en enda lång text, som innehöll allt utom kommentarer av de aktiva, ledare eller tränare. En artikel kunde sträcka sig över sex-sju spalter och bestå av kompakt satt text.

Ett exempel på referat hämtas från *Arbetet den 14 juni 1915*. Det

⁸ Lindroth 1974:156.

⁹ Dagens Nyheter 1 februari 1915.

handlade om ett stafettlopp i löpning i Köpenhamn, där bl a Malmöklubben MAI deltog. Efter inledningen skrev reportern följande:

“...Redan vid startskottet blev det ett kiv om placeringen, ett slag såg det mörkt ut för Kullberg, då låg han nämligen i slutet av truppen, noga bevakad av danskarna, men när 300 m. återstod gjorde vår Tullberg ett ryck och i ett slag var han förbi alla motståndarna, vilka gnodde friskt på för att få fatt på rymlingen, men Tullberg ökade avståndet så att när Frohm övertog stafetten hade han ett försprång på 25 m. Frohm, som löpte med lätta, spänstiga steg, höll väl avståndet. Den danska publiken började bli orolig, inte skulle de förlora sin “vandringssköld med faneplade og övrigt sølvtoj”. Mot slutet friskade danskarna på farten, samtliga danska lag höllo väl samman och det började se hotfullt ut för Frohm.

Frisell, som löper som siste man i det svenska laget, övertar nu stafetten och kan räkna sig till godo åtminstone en 20 m. Danskarna hade satt sitt hopp till sina sista män, och särskilt till Lauritz Damm, Sparta...

...Lauritz Damm biter ihop tänderna och sätter i väg med snälltågsfart. Frisell tar det mera lugnt, men vad nu, tar icke dansken in på Frisell, jojomen, svenskarna kan inte få fram ett ljud av rörelse och nervositet. Dansken kommer med stormsteg upp och löper jämsides med Frisell, samt försöker t. o. m. gå förbi.

Frisell tittar ett slag på sin motståndare och tänker väl: vad nu, du vill väl icke ta vandringssköld och faneplade från oss. Då gör Frisell ett ryck och dansken är en 3 à 4 m. efter...”

Detta referat påminner delvis om ett radioreferat, men flera år innan det fanns radiosändningar i Sverige. Dessutom redogjorde reportern för vad han trodde att Frisell tänkte. Är det inte sådant som kallas new journalism?

År 1925 fanns i såväl Dagens Nyheter som Göteborgs-Posten krönikor, skrivna av tidningarnas sportchefer, Mr Jones i DN och Scorer i GP. (Den sistnämnde hette Gustaf Theodor Selldin och var den förste som ansvarade för den alltmer omfattande idrottsrapporteringen i GP.) Dessa krönikor innehöll kommentarer till olika lokala, nationella och utländska idrottshändelser som inträffat dagen innan.

Sportkrönikorna var ett bevis på att sporten vid det här laget var ett ämne som tidningarna tog på allvar. Sportjournalisterna såg som sin uppgift att såväl kronologiskt referera som kommentera det som skedde på tävlingsarenorna. Däremot såg de inte som sin uppgift att förmedla de tävlandes upplevelser av tävlingarna. Pratminus var också 1925 mycket ovanligt. Även i de fall då reportern faktiskt pratat med någon undvek han att låta denne själv träda fram i spalterna. Ett exempel på detta är följande utdrag ur en ingress:¹⁰

“ABS-aftonen på onsdagskvällen lämnade en förlust på nära 2,500 kr,

¹⁰ Dagens Nyheter 6 februari 1925.

enligt vad som på förfrågan meddelats Dagens Nyheter..."

Passivitet utmärkte en del av sportjournalistiken under de första decennierna på 1900-talet. Men den paradades åtminstone ibland med en viss ärlighet såsom i nedanstående förhandsartikel i Norrbottens-Kuriren inför en boxningsgala:

"Vi känna ej de olika boxarnas kapacitet. Rykten hava emellertid nått oss, att lätta tungviktaren Sjöstrand, Notviken, skall vara en god man. Då Kiruna även i denna klass kan sätta in en mycket god man, förutspås en intressant match med oviss utgång. Som samhällspatriot håller jag på Kiruna."¹¹

Reportern erkände oförbehållsamt att han inte visste något om de boxare som skulle komma på besök. Han hade uppenbarligen inte heller kommit på tanken att försöka skaffa sig information utan nöjde sig med att hänvisa till rykten. Reportern visade också vilket lag han höll på "som samhällspatriot". Antagligen menade han lokalpatriot. (Detta började nu bli ett viktigt inslag i sportjournalistiken. Sportreportrarna skulle stå på de lokala klubbarnas sida och hålla på samma lag som läsarna. Detta var ett sätt dels att stödja de lokala idrottslivet, dels att locka till sig fler sportintresserade läsare.)

Ett typiskt exempel på oviljan att intervjua utgjorde en artikel om en gymnastikledare i Göteborg. Här följer ett utdrag ur artikeln:

"...Fröken Grevillius har rent av vänt upp och ned på de gymnastiska begreppen om hur långt man kan komma i gymnastisk färdighet i flickgymnastiken. Det väckte riktig sensation en vår t. ex. då hon lärt sina flickor göra överslag på plinten på längden och dessutom ett par andra rörelser som ditills annars ansetts höra till manliga elitgymnasters svåraste provostenar.

Det har därför väckt förvåning, att fröken Grevillius verkligen kunnat få sina flickor så skickliga. Man har förvånats över, när man sett dem göra dessa och liknande vackra gymnastiska prestationer; man har förvånats över att se den lätthet och lekfullhet, med vilken de klara de svåraste rörelserna, och man har undrat hur i all världen ledarinnan burit sig åt för att få barnen så duktiga. Det är inte heller lätt att förklara, men en orsak finner man nog ut, när man ser det intensiva intresse, den verkliga kärlek till barnen och dess gymnastik, som fröken Grevillius lägger i dagen i hela sitt gymnastiska arbete..."¹²

Trots att skribenten, signaturen *Nulla dies*, undrade vilka arbetsmetoder fröken Grevillius använde föll det honom inte in att intervjua henne själv.

¹¹ Norrbottens-Kuriren 5 februari 1925.

¹² Göteborgs-Posten 4 februari 1925.

Journalisterna var mycket återhållsamma med intervjuer i början av det här seklet. (Delvis gällde detta morgontidningsjournalisterna ända fram till början av 1960-talet.) Sportjournalisten var mer en iakttagare som refererade och kommenterade det han såg. Ett talande exempel på detta är följande artikel, hämtad ur Jönköpings-Posten:

**“Fotbollsmatch mellan J.A.I.K. och J.I.S.
Domaren nödgades afblåsa matchen, då
publiken anföll J.A.I.K:s målvakt
med stenkastning.**

Å idrottsplatsen i Jönköpings Stadspark spelades i söndags en fotbollsmatch mellan J.A.I.K. och J.I.S., hvilken utgör en skamfläck på fotbollssporten i vår stad. Den verkligt fotbollssintresserade publiken hade väntat sig att få se en njutbar match vid denna första kraftmätning mellan våra båda jönköpingslag. Matchen saknade ej häller sina värdefulla poänger, men dessa förbleknade vid sidan af det enastående prof på råhet som gratispubliken presterade i sina försök att uppmuntra sina gunstlingar i J.I.S:s lag. Innan vi ingå på detta sorgliga faktum, vilja vi emellertid kasta en blick på själva matchen...

...Då detta mål ej kunde gillas, hördes ifriga protester från J.I.S-arna. Gratispubliken blef alldeles rasande och började i sin vrede anfalla A.I.K:s målvakt med stenar. Domaren måste då afblåsa matchen, en kvart före full tid. Ställningen var 3-1 till J.I.S. fördel.

Så långt spelet och spelarna. Efter förutnämnda bravad av gratispubliken och sedan domaren afblåst matchen, samlade sig ett 50-tal af denna publik, som till största delen bestod af småpojkar, rundt kring A.I.K:s paviljong och började ett häftigt anfall med stenar. Detta är ett ofog som måste stäffas. Att nämnda publik med höga glädjerop tillkännagifver sig förtjusning då J.I.S-spelarna begå något fult trick eller att den kastar fula glåpord när någon af motspelarna råkar falla betyder föga, men att den anfäller spelarna med sten, det kan omöjligt få passera. Om flera matcher skall spelas inför jönköpingspubliken, måste polis finnas tilstädes och förvisa dylika åskådare från idrottsplatsen. I annat fall måste saken hänskjutas till fotbollsförbundet, som nog på ett eller annat sätt skall kunna råda bot i denna fråga. Vi måste emellertid påpeka att J.I.S. ej har någon skuld till ofoget och att dessa deras anhängare ej äro medlemmar i nämnda förening. Men det hade varit J.I.S.-spelarnas plikt att söka lugna sina anhängares upprörda känslor. Slutligen vilja vi i all välmening lämna följande upplysning till vissa spelare i J.I.S:s lag: Spelarna äga under inga förhållanden rätt att under pågående spel protestera mot domarens beslut.”¹³

Reportern skildrade bara det han själv hade sett och uttryckte sina åsikter om det. Han intervjuade ingen och kunde därför inte ens berättas för läsaren hur det gick med målvakten, om denne blivit skadad eller inte. Inte heller hämtade han in någon kommentar från domare eller spelare i någotdera laget. Reportern ställde inte heller arrang-

¹³ Jönköpings-Posten 14 juni 1915.

ören till svars och frågade hur sådana här händelser skulle kunna undvikas framöver. Istället skrev han vad han själv ansåg måste göras för att undvika liknande händelser i framtiden.

Ingen på tidningen följde upp denna händelse dagarna efter. Denna tidiga huligannyhet förblev dessutom i stort sett en lokal nyhet. Endast en av de övriga analyserade tidningarna innehöll en notis om händelsen i Jönköping.

Denna text är också ett exempel på att man vid den här tiden aldrig skrev mer än en artikel om ett evenemang. Artikeln bestod både av huliganuppträdandet och av ett långt referat av själva matchen.

10. 4 Aktiv journalistik

Även om de enskilda reportrarna vid denna tid uppträdde passivt, enligt modernt sätt att se, började sportavdelningarna på 1910-talet bland annat att ägna sig åt något som kom att kallas aktiv journalistik. Det var ett led i kampen om nya läsare i den allt hårdare tidningskonkurrensen samtidigt som det var ett led i tidningarnas stöd till idrottsrörelsen. Med aktiv journalistik menas i korthet att en tidning arrangerar eller stödjer ett arrangemang för att få något att skriva om.

Ett tidigt exempel på aktiv sportjournalistik var Svenska Dagbladets introduktion 1913 av Dagbladsstafetten i Stockholm, en tävling som fortfarande arrangeras årligen.

Från den 5 juni slog tidningen i stor skala upp evenemanget, som ägde rum den 22 juni. En rad prominenser ställde priser till förfogande: dåvarande statsministern Karl Staaff, högerledaren och förutvarande statsministern Arvid Lindman, nationalskalden Verner von Heidenstam och den världsberömde forskningsresanden Sven Hedin. Tidningen gjorde allt för att piska upp intresset. Som ett led däri — typiskt för aktiv journalistik — arrangerades en pristävling. Läsarna inbjöds att på i tidningen publicerade röstsedlar tippa namnen på de två första lagen samt segrartiden. På tävlingsdagen höll ecklesiastikminister Fridtjuv Berg ett tal om idrottens betydelse inför omkring 10 000 åskådare på Stadion. Som mest anslogs två helsidor till evenemanget, vilket inte oväntat betecknades som en "glänsande framgång".¹⁴

Mycket aktiv var från början också Dagens Nyheter med bland annat läroverksturneringen i fotboll om Kronprinsens pokal. Snart var tidningen också igång med Sexdagars på cykel, simborgarmärket,

¹⁴ Lindroth 1974:161-162.

stadslöpningen (som svar på Dagbladsstafetten), strömsimningen samt Dagens Nyheters fotbollsturnering.

Fotbollsturneringen arrangerades för första gången 1913 då tidningen inbjöd ett engelskt fotbollslag, Leicester Fosse, till fyra matcher i Sverige. Tidningen tog på sig det ekonomiska ansvaret medan Svenska fotbollförbundet svarade för själva arrangemanget.

1915 inbjöd Dagens Nyheter danska landslaget att spela mot Djurgården och AIK. Tidningen upplät oerhört mycket utrymme både till förhandstexter och till matchreferat. Fyra av de sju spalterna på förstasidan fylldes med presentation av spelarna inför matchen mellan AIK och danska landslaget samma dag. De tre övriga spalterna uppläts åt första världskriget (se sidan 164!).

Efter matchen skrev Mr Jones ett ofantligt långt referat, vilket illustrerades med åtskilliga teckningar. Så långa texter förekommer knappast i dagspressen numera. Matchen fyllde också fem av förstasidans sju spalter, vilket gjorde att världskriget fick ytterligare krymt utrymme denna dag.

Stockholms-Tidningen med Bengt Ahlbom som sportchef svarade med egna storevenemang som Osloppet på cykel, fyrstadsbrottningarna, ST:s skridskodagar samt riksskyttet.

Dessa arrangemang tillkom för att ge den egna tidningen reklam, bli känd som särskilt idrottsvänlig och därmed värva nya läsare. Eftersom flera av tidningarnas sportjournalister själva var engagerade i idrottsrörelsen var de dessutom personligen angelägna att stödja idrotten.

Tidningarna har fortsatt att marknadsföra sig med hjälp av aktiv journalistik. De har från och med 1950-1960-talen inriktat sig mycket på ungdomar genom arrangemang som DN-bandy och DN-ishockey för skolor liksom tidigare Kronprinsens pokal i fotboll. Göteborgs-Posten arrangerade GP-pucken i ishockey, Östra GP-cupen i fotboll men även t ex GP:s cupbowling (för vuxna). Alla dessa arrangemang fick stor uppmärksamhet och mycket utrymme i den egna tidningen. Flera av de här tävlingarna finns för övrigt fortfarande kvar.

Med tidningarnas inblandning i idrottsverksamheten följde en ensidig och partisk nyhetsbevakning. Bland annat negligerade man länge varandras arrangemang. Men detta har delvis förändrats med åren. Såväl Dagens Nyheter som andra tidningar skriver numera om Dagbladsstafetten och Dagens Nyheters idrottsarrangemang. DN-galan i friidrott är t ex ett arrangemang som uppmärksammas av alla nyhetsmedier.

Sportredaktionerna fortsatte att stödja idrottsklubbarna genom att sprida interninformation och genom att försöka locka publik till täv-

lingarna eller matcherna. Den verksamheten blev till och med vanligare 1915-1925 än tidigare. Exempel på det förstnämnda är följande, hämtat ur Arbetarbladet:

“Distriktsmästerskapstävlan i backåkning å skidor anordnas om söndag vid Gustavsbro av Gävle Idrottsförening. Anmälan om deltagandet skall göras senast i dag hos hr. Robert Garrick, Drottninggatan 35...”¹⁵

Även 1925 skrev de största tidningarna ofta var biljetter till olika matcher kunde köpas och hur mycket de kostade. Också i dag lockas publik till olika evenemang genom förhandsartiklar men det är mindre vanligt att sportjournalisterna direkt uppmanar folk att ta sig till en tävling.

Socialdemokratiska Arbetet började också vid den här tiden bli språkrör för idrottsklubbarna. Under rubriken “Idrott i Furulund” skrev exempelvis reportern om en uthållighetslöpning och avslutade texten så här:

“Idrottsföreningens styrelse har bett att få uttala ett tack till Ölbolaget samt en önskan om att allmänheten i större utsträckning bevista föreningens uppvisningar och tävlingar.”¹⁶

Vad tacket till Ölbolaget var föranlett av framgår inte i texten. Om det rörde sig om allmän sponsring eller om utskänkning till idrottsföreningens styrelse fick läsaren således leva i fortsatt okunnighet om. Däremot rådde det ingen tvekan om att föreningen var besviken på allmänheten som borde skärpa sig och besöka klubbens olika aktiviteter.

Ytterligare ett exempel får illustrera tidningarnas tjänstvillighet gentemot idrottsrörelsen. I Norrbottens-Kuriren stod följande att läsa under överskriften Nordsvenska mästerskapet i brottning:

“Härmed hava vi på uppdrag av Svenska Brottningsförbundet äran inbjuda till 1925 års Nordsvenska mästerskap i brottning (grekisk-romersk), som avhållas i Boden (lokal Folkets hus) lördagen den 10 och söndagens den 11 oktober, enligt följande program:...

...Anmälan med åtföljd startavgift kr. 2 för varje deltagare, skall vara Norrbottens Idrottsförbunds sekreterare, Mauritz Nilsson, Haparanda, tillhanda senast onsdagen den 7 oktober.”¹⁷

¹⁵ Arbetarbladet 21 september 1915.

¹⁶ Arbetet 12 juni 1915.

¹⁷ Norrbottens-Kuriren 26 september 1925.

10. 5 Kronologisk rapportering

Som tidigare nämnts växte idrottsrörelsen i Sverige mycket snabbt på 1930-talet och det avspeglade sig i hög grad i dagspressen. Sportmaterialelet ökade kraftigt mellan 1925 och 1935. Alla de undersökta tidningarna hade 1935 inrättat en egen sportavdelning med reportrar som enbart skrev om sport. Dessa reportrar hämtades fortfarande främst ur sportens värld.

Sportavdelningarna vände sig med dessa skribenter uteslutande till en egen, sportkunnig publik. Facktermer användes flitigt och reportrarna ansträngde sig för att verkligen referera och beskriva vad som skedde på tävlingsbanorna. Samtidigt ändrades den journalistiska formen vad gällde nyhetsartiklarna. Artiklarna inleddes allt oftare med rubriker i vilka det viktigaste, till exempel hur matcherna slutat, avslöjades.

Inledningen av texten handlade fortfarande vanligtvis om de yttre omständigheterna, såsom väderleksförhållande, publikmängd och dylikt men mera kortfattat än tidigare. Därpå följde som regel ett kronologiskt referat. Ofta avslutades artiklarna med reporterens egna kommentarer.

Lojaliteten gentemot sporten fanns kvar och märktes kanske allra främst genom att framställningen inte byggde på någon form av urval som bröt mot kronologin. Reportern skildrade tävlingsmomenten i den ordningsföljd han upplevde dem. Ett mycket tydligt exempel på det är artikeln i *Aftonbladet den 10 juni 1935* från travtävlingarna på Solvalla (Se nästa sida!). Rubriken handlade om en svår olycka som hade inträffat i ett av loppet. Det var i det sista loppet och av den anledningen beskrevs inte olyckan förrän i slutet av referatet. De tidigare loppet redovisades först för att inte bryta kronologin.¹⁸

Många referat av exempelvis friidrotts- eller brottningsstävlingar var uppbyggda på samma sätt som denna Solvallatext. Det vill säga att först redovisades resultat från ett lopp, därpå följde ett kort referat av loppet sedan resultat igen osv. Intressant var referattekniken i fråga om skidlopp, där reportern — ungefär som i dagens radio- och TV-referat — redovisade de bästa resultaten vid tidskontrollerna och efterhand som skidåkarna gick i mål, fastän de hade startat vid olika tillfällen. Så här kunde ett referat se ut:

“...Nio kilometer från starten hade anordnats en kontroll och därifrån kom den första goda tiden för Sven Ljungkvist, Hestra, som noterade 30.40. Olle Borg, Elfsborg, och Anders Samuelsson, Hestra, höllo

¹⁸ Aftonbladet 10 juni 1935.

Svår olycka på Solvallabanan.

Tränare P. Doeleman illa skadad vid sammankörning.

Det var inte utan att konkurrensen från skårgården och övrig landsvistelse gjorde sig kännbar vid dagens Solvallatrav. Det vackra vädret hade dock lockat rätt så mycket folk ut till banan. Vilket åskådarna inte hade anledning att ångra, då den sport som bjöds utan undantag var prima.

I första loppet

triumferade Hestlöftet med dubbelseger genom Parlör och San Patrik. Den förstnämnde fick ett kortare galoppinslag strax efter starten men gick sedan briljant och var först i mål. Andrahandsfavoriten, Rivalen, gick miserabelt och efter flera galopper slutade han i slagna fältet. Red Boy däremot gjorde en stark löpning och blev säker tres.

Resultat:

1. Parlör.
2. San Patrik.
3. Red Boy.

Odds: 1,71. Pl. 16 — 23 — 16.

Andra loppet

resulterade i en överlägsen seger för Centaur, som gick precis på sitt gamla rekord 1,37,7. Redan efter ett varv var han uppe i ledningen och ingen av de övriga hade sedan en tillnärmelsevis chans att frångå honom lagern. Esse gick utan inslag och placerade sig som god tvåa.

Resultat:

1. Centaur.
2. Esse.
3. Kors III.

Odds 1,44. Pl. 12 — 17.

I tredje loppet

blev nr 5 Rumba Dillon ensam främst startande. Hon gjorde en perfekt löpning utan minsta fel och vann förhållen. Överlägnet före Quart Axworthy och Rustibus. Den sistnämnda hade troligen kunnat placera sig bättre om han undvikit ett svårare galoppinslag.

Resultat:

1. Rumba Dillon.
2. Quart Axworthy.
3. Rustibus.

Odds 2,68. Pl. 14 — 20 — 12.

Fjärde loppet,

varmblodiga snabbloppet, bjöd på sensa-

tioner i rikaste mått. En av favoriterna Red Spring visade sig högst oregelrigt och gjorde sig skyldig till vildsinta galopper. Han trängde därvid Lorry så att ekipaget kullbytterade. Omedelbart efter kom Lily Ortolan framsvepande och föll illa på den framförliggande Lorry. Lilys körsven, tränare P. Doeleman, blev till synes rätt illa skadad och måste bäras från banan. Lorrys körsven Th. Bilcik kom dess bättre ifrån äventyret med endast ett par obetydliga skrubbear.

Löpningen vanns av gamle pålitlige Chilton. Sedan Ivar Blå lett fältet i hastigt tempo kom på upploppet Chilton med en finish som i gamla kraftfulla dar och slog sig fram till seger.

Resultat:

1. Chilton.
2. Prins Pogus.
3. Ivar Blå.

ihop och för båda antecknades 30.46. Så småningom kom emellertid en av storfavoriterna, Lechovius, Vårsås, med 30.30 och ledde därmed loppet...

...Det stod nu klart att goda tider skulle noteras och då Älverbrandt, Hestra, kom in, hade han åkt banan på 59.29. Tiden blev nästan omedelbart slagen, och så kom cyklisten Harry Snell in på 57.46. Men inte heller denna tid stod sig..."¹⁹

¹⁹ Göteborgs-Posten 3 februari 1945.

I de fall då resultaten av tävlingarna inte bakades in i referatet såsom i Solvallaartikeln placerades de i slutet av artikeln. Många artiklar bestod bara av en mycket kort inledande text som följdes av en mer eller mindre utförlig resultatredovisning. Under dessa båda decennier fanns inga separata resultatbörser på sportsidorna.

Dagens Nyheter hjälpte sina läsare i artiklar om fotboll, bandy och ishockey genom att inleda texten med matchfakta, d v s resultat, målgörare, laguppställningar, publiksiffra och domare. Först därefter började brödtexten. Man kan kanske hävda att dessa matchfakta ersatte eller var föregångare till riktiga ingresser.

I några få fall publicerade storstadstidningarna 1945 artiklar som enbart, eller nästan enbart, återgav en intervju med någon idrottsman eller ledare. Men sådana texter var ännu ytterst ovanliga, bortsett från i Aftonbladet, där pratminus, alltså direktcitat och intervjuer, blev allt vanligare mellan 1935 och 1945. Tidningen började allt mer att skilja sig från morgontidningarna.

Skildringarna från tävlingarna och matcherna var ofta färgstarka. Reportrarna var inte rädda för att kritisera det de såg. Sportjournalisten betraktade sig ofta som företrädare för den betalande publiken, som hade rätt att kräva viss kvalitet för sin entréavgift. Ett exempel nedan ur Jönköpings-Posten får illustrera detta. Det är för övrigt en artikel som i hög grad frångick den rent kronologiska skildringen:²⁰

“IF Tord vann välförtjänt Virrigt spel

Dålig avslutning på serie- fotbollen i Jönköping

Inför 804 mer eller mindre missbelättna åskådare sprungo 11 tordare och lika många mannar från Finspongs IK omkring på Stadsparksvallen i något mer än halvannan timma, och när domaren vid pass 14.12 på annandagen satte stopp för den s. k poängjakten hade man ett svagt intryck av att Tord vunnit med 3-1.

Skall man se ärligt på Jönköpings sista seriematch för vårsäsongen, måste man beklaga att seriens tvåa och trea kunna prestera ett så virrigt spel. Tord öppnade visserligen grant under de första tio minuterna, men sedan inträffade det för båda lagen gång efter annan, att två, tre spelare med samma färg samlades på samma kvadratmeter av Vallens 5.000 tillgängliga — och likväl gick bollen dem ofta förbi! Maken till slarv med dämpningar, passningar och skott ha vi ej sett på en säsong, och som enda ursäkt framhålles, att placeringarna ändå voro så gott som “givna”.

²⁰ Jönköpings-Posten 11 juni 1935.

Två spelare vilja vi fritaga från denna föga smickrande kritik: först sätta vi Bertil Ask, snabb, juste och effektiv, en trevlig typ att se i arbete. Så nämna vi "Tjoffe" Högman, Finspongs lille klotrunde högerback, som klarade upp sin kant på ett förstklassigt sätt utan att därför tillgripa samma "förintande" metoder, som kollegan till vänster ett slag försökte begagna sig av..."

Den här typen av ironiska, elaka kommentarer med kraftiga överdrifter var lättare att slänga ur sig på den tiden, då reportrarna inte uppsökte omklädningsrummen efter matcherna. Istället gick de direkt från pressläktaren till redaktionen och skrev. Kontakterna med de aktiva var mycket mer begränsade då än vad de är numera.

1935-45 fungerade sportsidorna ändå till stor del som serviceorgan åt idrottsrörelsen. Vissa dagar innehöll sportsidan upp till 15 årsmötesreferat. I många fall var dessa inte skrivna av tidningens egna medarbetare utan skickades in av klubbsekreteraren eller någon annan funktionär. Dessa texter fungerade mest som returinformation, dvs det var information till de redan invigda. En avsevärd del av sportstoffet utgjordes av korta notiser och telegram med resultat eller praktiska upplysningar av varjehanda slag. Information om pojklagets fotbollsresa, flyttning av träningslokaler eller sällskapliga aktiviteter vittnade om sportjournalisternas tillmötesgående gentemot idrottens interna behov. Ett par exempel får illustrera detta:

"Bankeryds sportklubbs årsmöte (rubrik)

Å Janssons Café höll igår kväll Bankeryds SK sitt årsmöte. Den avgående ordföranden hälsade de talrikt närvarande medlemmarna välkomna, varefter års- och revisionsberättelserna föredrogos. Efter det att en del årsrapporter upplästs, tillsattes en valkommitté, bestående av tre personer. Den nya styrelsen valdes parlamentariskt och fick följande utseende:..."²¹

Ingen verklig information utan bara referat av det yttre händelseförloppet. Läsaren fick exempelvis inte veta någonting om klubbens ekonomi och hur den idrottsliga verksamheten hade fungerat året innan jämfört med tidigare.

Men också annan klubbinformation förmedlade sportsidorna såsom i följande exempel samma dag i samma tidning:

"Fram:s samtliga B-lagsspelare torde samlas på Travells konditori i kväll kl. 1/2 8. Obs! Viktigt.
Tords handbollsspelare samlas å läroverket för uttagning kl. 6.15.
Match å A6 senare på aftonen."

²¹ Jönköpings-Posten 5 februari 1935.

En stor del av de korta notiserna framförde kontanta upplysningar om kommande begivenheter som lika väl kunde ha funnit sin väg till spalterna som rubrikannonser. Oftast var det grundläggande information om tävlingens tid, plats och deltagare. Men i många fall uppmanades också läsarna att bevista tävlingen. Ett exempel hämtas ur Norrbottens-Kuriren. Det är en förhandstext inför Vinterspelen på skidor, i vilken läsarna uppmanades komma till tävlingen bland annat för:

“...att arrangörerna också är angelägna om att få in litet pengar. Man må ju betänka att genom de inkomsterna, som möjligen kunna erhållas av D.M. skola såväl skidlöparnas förberedelser som tävlingsdeltagande finansieras för många tävlingar. Luleåborna ha ju ofta haft glädje av de skidtrupper, som LSK skickat ut och det är att hoppas att de nu skola vara lojala och ge sin lilla tribut. Även de som ute i spåret tänka titta på tävlingen har anledning att göra sig frågan om det icke är rättvist att på sitt sätt ge en ersättning för titten. I det fallet gingo förresten Sollefteåborna före med ypperligt exempel i fjol vid S.I.F.-spelen. Hundratals skidutrustade människor trängdes vid biljettförsäljningen för att lösa biljett, innan färden ställdes vidare upp i terrängen. Säkerligen vilja icke Luleåborna vara sämre.”²²

Därefter fortsatte texten med upplysningar som enbart berörde funktionärerna.

Det var inte bara tidningarna utanför storstäderna som skrev på detta sätt. Genomgående var det så att journalisterna även på 1930-1940-talen i hög grad betraktade sig själv som aktiva medspelare i sportrörelsen. Reportrarna inskränkte sig inte till att vara en förmedlande instans mellan sport och läsare utan tog också initiativ som direkt eller indirekt stöttade sportens interna strukturer.

Vissa artiklar utstrålade välvilja gentemot arrangörer av olika typer av tävlingar. Det var inte så märkbart i samband med lagidrotterna, där matchreferaten hade hunnit bli tämligen standardiserade, men väl i andra sammanhang. Aftonbladets utsände reporter i Saltsjöbaden lämnade exempelvis följande rapport i ingress och inledning av brödtexten:

“Årets första DM på skidor för Stockholms del hölls idag i Saltsjöbaden i ett strålande fint väder i finfint norrbottensbetonat före och på i hög grad norrlandsbetonade banor. Banläggaren Tage Wahlberg hade nämligen lagt ner ett jättearbete för att få ett verkligt förnämligt spår och det hade han lyckats förträffligt med...

...Banan fick alltså högsta betyg och det fick även Saltsjöbadens IF för fullödiga arrangemang. Tävlingsledaren Edvin Johansson med benägen hjälp av ordföranden Torsten Vallén, Karl-Erik Lindau, Valter Adolf-

²² Norrbottens-Kuriren 3 februari 1945.

son, Oskar Hedman, Sixten Åhlén och Arne Nygren, har arbetat intensivt både före och under tävlingen och resultatet blev helt enkelt strålande.”²³

Det hörde till att berömma de ideellt arbetande idrottsledarna och det gjordes bäst genom att skriva i tidningen om deras förträffliga arbete. Vänskapsband mellan arrangörer och sportjournalister bidrog nog ibland till att superlativen blev något överdrivna. Många av journalisterna kom från idrottsrörelsen och somliga var själva idrottsledare vid sidan om sitt arbete.

Signaturen Arthur i Aftonbladet följde upp orienterings-DM i Stockholm dels genom att intervjuva den ansvarige för arrangemang-
et, dels genom att ge sin egen syn på det. Texten inleddes så här:

“-Vad sägs om den första stortävlingen så här dagen efter?

Frågan ställdes till Sven Thorsson, som jämte Gösta Lagerfelt var huvudansvarig för söndagens praktbana vid Stockholms DM.

-Ja, kan man vara mer än storbelåten när vi fick så strålande kritik. Möjligen då överväldigad, ty visserligen gick vi alla inom Stockholms OK in för att det skulle bli bra — det gällde ju både klubbens och den personliga prestige; så ingenting fick klicka i vår första stortävling — men att vi skull lyckas så 100-procentigt hade vi inte vågat hoppas...”²⁴

Därpå följde i och för sig kritik mot deltagarna i tävlingen för att de hade smutsat ner i naturen med tidnings- och smörgåspapper, men längre ner i texten tog Arthur själv till orda:

“Från den stora DM-tävlingen — mönstertävlingen skulle man vilja tillägga — föreligger ett par siffror. Av 215 anmälda på långa banan startade 197 och av dessa fullföljde 184. En vacker siffra som visar att banan var av högsta klass men också elitklass på orienterarna...

...Och så är det bara att tacka banläggarna Sven Thorsson och Gösta Lagerfelt, energiske sekreteraren Heinz Gustafsson, gamle Kronisrallydeltagaren Adolf Albrektsson, som svarade för den verkligt perfekta tidsanslagningen samt många andra, de utomstående “Gnistan” och Yngve Lindberg samt Gunnar Sundstöm inte att förglömma, för en tävling som man med nöje kommer att minnas.”

Det var som synes ingen hejd på reporter Arthurs tacksamhet. Vad de utomstående bidrog med som gjorde honom så tacksam framgick inte.

Tidningarna var under dessa decennier i full färd med sina egna arrangemang. Det finns här ingen anledning att upprepa vad som

²³ Aftonbladet 4 februari 1945.

²⁴ Aftonbladet 26 september 1945.

skrevs i avsnitt 10.4, men jag kan inte undanhålla läsarna en tävling som Dagens Nyheter arrangerade 1935, nämligen ett cykellopp för springpojkar. Denna tävling mellan 429 av Stockholmsföretagens springpojkar tilldrog sig stor uppmärksamhet och tidningen upplät en helsida åt att referera loppet och redovisa resultaten. Denna yrkeskårs anseende bland allmänheten var inte det bästa, men DN-tävlingen gav deltagarna möjlighet att höja sin status. Signaturen Tim, som bevakade tävlingen skrev bland annat följande:

“...Man krigade för allt vad man var värd och visade minst av allt några tendenser till sura miner för motgångar. Det var sålunda i mer än en betydelse stil på springpojkskåren.

Vakhållningen efter banan var storartat arrangerad, och några olyckstillbud att tala om förekommo inte heller. En pojke dråsade visserligen omkull ganska illa i en Viggbyholmskurva, men han fullföljde ändå hjältemodigt och har väl kanske ett litet extrapris att vänta för sitt fighterhumör.

Springpojckarna får ju påskrivit då och då för bristande trafikultur, men de 429 som tävlade på söndagen måste dock ges högt betyg för god vänsterhållning. Så långt vi kunde se trampade de fram efter vägarna på ett så ordningssamt sätt att kapten Killander och de andra trafiksäkerhetsfrämjarna skulle fått glädjetårar i ögonen, om de sett dem...

...Och nu få springpojckarna “ljuga cykel” en tid framåt och vänta på prisutdelningen och nästa DN-evenemang. En och annan kanske också på löneförhöjning...”

Flera av tidningarna arrangerade vid den här tiden också resor för läsarna. Göteborgs-Posten ordnade bland annat en resa till Vinterlandet. I februari 1935 skrev tidningen mycket om resan till Filipstad, där Vinterspelen på skidor skulle äga rum. Extratåg från Göteborg sattes in för de drygt 400 göteborgare som hade nappat på Göteborgs-Postens erbjudande. För dessa deltagare arrangerades diverse aktiviteter såsom utflykter på skidor, märkesäkning, dans på Stads-hotellet etc.

Denna typ av idrottsresor fortsatte Göteborgs-Posten med i många år. Ännu dröjde det åtskilliga år innan läsarna mer allmänt började förflytta sig med hjälp av egen bil.

Aftonbladet uppmanade i juni 1935 sina läsare att börja planera för att resa med tidningen till Berlin-OS påföljande sommar. Resor, stadionbiljetter, hotell och mat under tio dagar för endast 325 kronor. Läsarna erbjöds att sätta in 25 kronor i månaden framöver för att på så vis spara ihop till resan, som tidningen arrangerade ihop med en resebyrå.

Aftonbladet, som 1945 hade fått konkurrens av den året innan startade Expressen, tog till många grepp för att fånga nya läsare. Bland annat publicerade tidningen en artikelserie från landets olika

landskap, i vilka tidningen beskrev landskapets idrottsverksamhet, framgångar, tillgång på eller brist på idrottsanläggningar etc. Detta var ett av de grepp som Aftonbladet tog för att bemöta Expressens oerhörda satsning på att nå stor spridning i hela Sverige och inte bara i Stockholm. Vidare publicerade tidningen serien Olympiahjältar, där dagligen en framgångsrik svensk olympiadeltagare från förr presenterades.

På söndagarna gav Aftonbladet och GT ut en extra sportbilaga, som kom ut vid halvfyratiden på eftermiddagen, strax efter det att söndagens fotbolls- eller bandymatcher var färdigspelade. Båda tidningarna började med detta redan på 1920-talet men då bara vid särskilt stora idrottsdagar. Men från 1933 gav Aftonbladet ut denna upplaga kontinuerligt under högsäsongerna för de båda stora lagidrotterna. På så vis snuvade tidningen morgontidningarna på söndagens stora sporthändelser. Sportbilagan medförde en något annorlunda journalistisk form, som exemplet ur *Aftonbladet den 4 februari 1945* här nedan visar.

Broberg-Heros

2-4

SÖDERHAMN, söndag. (A30)
Brobergs IF: G. Johansson—Folke Sjölin, K. C. Gällström—G. Danielsson, I. Wasberg, R. Myhr—S. Flodberg, B. Forsman, I. Lundström, F. Olsson, Kr. E. Flodberg.

IK HEROS: J. Pettersson—F. Jonsson, E. Jacobsson—Sture Johansson, H. Kristoffersson, C. Jansson—Arne Sundström, G. Göransson, G. Andersson, Nils Wallin, Sören Ringman.

Heros överraskade Broberg med ett mycket snabbt och strävt spel i första halvlek. Dalalaget hade tydligen gett sig så många som flyger och far på att ta ledningen. Den kom också efter 18 min. spel, då h. l. Gunnar Andersson "Karmansbo", åkte igenom och sköt i mål. Broberg hade därefter en hel del att säga till om, men för dagen envisades forwards spelarna att driva spelet individuellt och det häftigaste Dalaförsvaret hade ingen större svårighet att stoppa Brobergs anfall.

I 25:e minuten blev det 2-0 genom v. l. Nils Wallin. Samma man ökade efter 2 min. spel till 3-0 genom ett överraskande långskott, som Brobergs målvakt Göte Johansson borde ha klarat. 5 min. före hallekens slut lyckades Broberg reducera till 3-1 genom centern Lundström, som klippade på ett hårt skott. 3-1 till Heros blev halvtidresultatet, men man kan dock inte påstå, att det var rättvisat. Broberg borde nog haft större utdelning på sina många och farliga anfall.

Halvtid: Broberg—Heros 1-3.

Arne Sundström, häste man på plan för övrigt, ökade 5 min. efter paus till 4-1, varpå Folke Ohlsson efter 38 min. reducerade till 4-2.

Matchen förstördes fullkomligt av des svaga domaren Lundberg från Gävle, som tillät ett alltför våldsamt krigande från Heros sida. Måra spelade energiskt och bra men tyvärr väl värdslätt.

Forsbacka-Edsbyn

2-2

GÄVLE, söndag. (A30)
Forsbacka IK: A. Lönn—R. Andersson, A. Johansson—T. Rehnström, E. Lindborg, C. Skoglund—O. Wiker, O. Grönvall, J. Andersson, T. Nordström, S. Eidhagen.
Edsbyns IF: Söderholm—Herbert Svartve, Bertil Johansson—Sven Mellin, H. Schönning, Helge Omas—Ivar Persson, Bertil Andersson, Paul Karlsson, Ebbe Larsson, Sven Prim.

Edsbyn, som kämpar hårt för sin existens i div. I-bandyn, gjorde en ytterst stark inledning i matchen och hade ett klart överlag i spel under de första 25 min. Gästernas kedjemen sätte Lönn i Forsbacka-målet på många och svåra prov men först i 22:e minuten kapitulerade gästernas huvvaktare för en grann tillträff från h. l. Bertil Andersson. 3 min. senare var det "klippt" på nytt för Forsbacka och den gången var det h. l. Ivar Persson som antecknade sig i målpöskellet sedan han blivit vackert frispelad av Ebbe Larsson.

Forsbackas berömda högersida i forwardskedjan Grönvall och Wiker hade man hittills inte sett så mycket av men allt efter vad tiden led blev de varma i kläderna och började valsa om med Edsbyns värförare, som inte alltid var nöja med medien då det gällde att stoppa duons framfart.

Efter 20:e minuten kom Forsbackas reduceringsmål genom centern "Jumpa" Andersson och det resultatet stod sig halvleken ut.

HALVTIDSRISULTAT:
FORSBACKA—EDSBYN 1-2.

I Forsbacka hade kedjan svårt att få gång samma effektiva spel som tidigare under säsongen och den berömda högersidan Grönvall—Wiker gjorde åtminstone inte före pausen något större väsen av sig. V. l. Eidhagen gämsade till och ställde till med farligheter så fort han fick bollen men tyvärr hände det inte så ofta. Försvaret var i stort slakt men fick kassa för gästa livet för att hålla Edsbyns revissa forwards på behörigt avstånd. Lönn var den dominerande i hemmalagets bakre linjer.

I Av Edsbyns spelare var man särskilt spänd på att få se IT-årets centern Paul Karlsson, som nämns i landslagsskudskosten, men han var för dagen inte alls lika framträdande som h. l. Ivar Persson som var kedjans bäste. V. l. Ebbe Larsson gjorde också bra ifrån sig. Försvaret verkade säkert och särskilt gällde det målvakten Söderholm och chb. Schönning. I andra halvleken lyckades Forsbacka få ytterligare ett mål varför slutresultat blev 2-2.

Allt som skedde i den första halvleken av matcherna refererades minut för minut. Vad som hände i den andra halvleken lyckades man däremot bara få med ytterst summariskt. Det viktigaste var att rätt slutresultat hann komma med. Några minuter efter det att slutsignalen hade gått på idrottsarenorna skulle nämligen tidningsförsäljarna möta den hemgående publiken som köpte tidningen dels för att läsa om vad de själva hade sett, dels för att läsa om hur det hade gått i övriga matcher.

10. 6 Oklar nyhetsvärdering

När den svenske löparstjärnan Edvin Wide 1925 satte världsrekord på 2 000 m i ett lopp på Stockholms stadion ledde det inte ens till en liten notis på förstasidorna i Dagens Nyheter eller Aftonbladet. Rekordet slogs inte heller upp stort på sportsidan. Däremot publicerade Aftonbladet på sin förstasida en artikel om en amerikan som satt skidhopsrekord och en artikel om att boxaren Harry Perssons näste motståndare hade avrest från Holland.

Sportsidorna dominerades 1935-45 av stora återkommande tävlingar såsom allsvenskan i fotboll och bandy, landskamper av olika slag, skidspel m m. Men de innehöll också åtskilligt material, som det är svårt att med dagens mått mäta förstå att de bedömdes som så nyhetsmässiga att de fick ta upp ett stort utrymme.

Dagens Nyheter innehöll exempelvis en text den 25 september 1935, som handlade om hur många som hade anmält sig till en korp-gångtävling. Men inte nog med det. Dessutom publicerades namnen på åtskilliga av de anmälda. Samma dag fylldes en dryg spalt med startordningen i orienterings-SM — 189 namn!

Att USA:s vattenpololag tränar med ungrarna i Ungern skulle knappast bli någon större nyhet i dagens svenska tidningar. Men det blev det i Dagens Nyheter den 26 september 1935.

Jönköpings-Posten innehöll ett långt referat den 14 juni 1935 om sin korpmatch i fotboll mot Fönsterputsarna. Även den 12 juni tio år senare satsade tidningen på korpfbollen. Då toppade tidningen till och med sin sportsida med just korpfbollen. Och det behöver inte vara galet nyhetsmässigt. Det tveksamma var just närsyntheten att skriva om sig själv och tro att det också var viktigt för andra. Det är en sjukdom som dock inte har minskat med åren.

Norrbottnens-Kuriren publicerade den 1 februari 1945 en lång artikel om löparstatistik. Inte så konstigt i sig. Men statistiken handlade inte om den svenska eliten eller om världseliten utan enbart om vilka

resultat de danska löparna hade lyckats åstadkomma året innan!

Dagen efter innehöll tidningens sportsida en 30 spaltcm lång text om vilka priser som hade skänkts av vem till DM på skidor.

Aftonbladet innehöll den 4 februari 1945 en femspaltig artikel om DM på skidor för Dalarna samt artiklar om en juniormatch i handboll, korphandboll, dambandy och skolishockey.

Skolungdomens tävlingar i Stockholm rönt också ett oerhört mycket större intresse i hela dagspressen under dessa decennier än vad de gör numera. Stockholmstidningarnas ledande reportrar bevakade tävlingarna och deras artiklar toppade sportsidorna. Som exempel kan nämnas att *Dagens Nyheter söndagen den 25 september 1945* i topp på första sportsidan hade en femspaltig rubrik (sidans totala bredd var sju spalter):

TRE NYA REKORD SKOLUNGDOMENS LÖRDAGSSKÖRD

10. 7 Åren före TV:s genombrott

Även under 1950-talets första halva var det uppenbart att sportjournalisterna såg som sin huvuduppgift att informera läsarna om vad som hänt på tävlingsarenorna. Detta skedde med matchreferat, numera visserligen ofta inledda med någon poäng, d v s något väsentligt eller utmärkande för matchen eller tävlingen. Skillnaden mot tidigare år bestod främst i att allt fler refererande artiklar kompletterades med artiklar som innehöll intervjuer. Artiklarna, även referaten, vinklades också oftare på någon enskild deltagare.

Framför allt skiljde sig nu kvällstidningen Aftonbladet från de övriga tidningarna i undersökningen. Tidningens reportrar uppträdde med sina egna namn. De samlade in mer kommentarer än övriga tidningars reportrar och därför innehöll Aftonbladets sportsidor också avsevärt fler pratminus. Redan vid det här laget började alltså den sk upplevelsejournalistiken så smått. Det skulle dock dröja ett eller ett par decennier innan den spred sig mer allmänt i dagspressen.

År 1955 framgick det tydligt att Aftonbladet anpassade sig till sin situation som kvällstidning. Man insåg att det var för sent att komma ut med nyheter som redan varit publicerade i morgontidningarna, främst Dagens Nyheter. När Dagens Nyheter skrev en helsida om Hässelbyloppet på cykel nöjde sig Aftonbladet därför med en bild plus bildtext. Tidningen tog också en del egna grepp. Reportrarna på Aftonbladet började mer och mer att fungera som länkar mellan idrottsutövarna och läsarna. Kim Erlandsson inledde t ex en serie i vilken hon frågade ut kända idrottsstjärnor om deras smak i fråga om

mat, musik, litteratur mm, Oliver berättade "Minnen och historier". Den 6 februari handlade artikeln om boxaren Harry Persson. Vinjetten "Hört på trån" placerades över telefonintervjuer med någon aktuell idrottsprofil.

Dagens Nyheter försökte redovisa så mycket som möjligt av den svenska och i viss mån också utländska idrotten. Men utrymmet var begränsat, vilket medförde att varje enskild artikel måste skrivas oerhört kort. Borta var Mr Jones spaltmeterlånga texter.

Även Göteborgs-Posten strävade efter att täcka så mycket som möjligt, inte bara lokalt utan även nationellt och internationellt. Exempelvis publicerade tidningen referat av matcherna i division 2 Svealand i fotboll liksom korta nyhetstexter om bandymatcher i division 2 Uppsvenska med lag från Falun, Rättvik mm. Tidningen hade för övrigt ambitionen att bevaka allt inom sportvärlden, inte bara det rent idrottsliga. Inom några dagar publicerades t ex på sportsidorna bröllopsbilder på två västsvenska idrottsmän som gift sig. I bildtexterna framhölls bland annat hur bruden såg ut, som följande exempel visar:

"Trollhättan (G-P) Det skall vara en idrottman i år, tycks vara trollhätteflickornas speciella motto för närvarande. Den reflexionen gör man sig osökt om man en aning följer med vad som händer på äktenskapsmarknaden i kraftstaden denna vår. Stjärnidrottsmän på löpande band seglar in i äktenskapets trygga hamn. För någon månad sedan gifte sig världsmästaren i tungviktsbrottning, Bertil Antonsson, i lördags var det främste fotbollsspelaren, landslagsmannen Hasse Olssons tur, och samtidigt följde även bäste boxaren, landslagsmannen Gunnar Andersson, exemplet. Den senare sammanvigdes med stilig, mörka trollhätteflickan Kerstin Bengtsson, som ses här ovan visa sitt allra soligaste segerleende."²⁵

Idrottsrörelsen behandlades och uppfattades av sportjournalisterna som en enda stor familj.

I Arbetet fortsatte referaten att dominera. Det förekom praktiskt taget inga citat eller kommentarer i nyhetstexterna. Arbetarbladet publicerade under dessa år kommentarer av spelarna plus minutreferat av de lokala matcherna i bandy och fotboll. Tidningen redovisade också matchstatistik, d v s mål, hörnor, skott på mål etc. Norrbottens-Kuriren däremot innehöll liksom Jönköpings-Posten fortfarande mest referat från lagidrotterna utan eftersnack med någon av spelarna.

Nya grepp i Jönköpings-Posten var emellertid Sportrevyn av signaturen Kåbe (sportchef Karl-Bertil Möllerström) och "Tippa Tolv

²⁵ Göteborgs-Posten 15 juni 1955.

rätt" i matchen Jönköping Södra-Huskvarna IF, en tipstävling för läsarna. I Norrbottens-Kuriren publicerades siffertips inför alla serieomgångar i ishockey och handboll.

År 1965 var referaten betydligt ovanligare än tio år tidigare. I samtliga tidningar vinklades ingresserna på någon poäng, enskild idrottsutövare, avgörande ögonblick eller liknande. Artiklarna från matcher och evenemang fokuserade på enskilda personers insatser. Ännu var det dock inte helt vanligt med pratminus. I alla fall inte så att de förekom i alla artiklar från matcher och tävlingar. Hela sport-sidor kunde sakna pratminus.

Även om tendensen var den att tidningarna skaffade kommentarer till åtminstone de större matcherna, vars resultat redan ansågs vara kända av läsarna genom radio- och TV-sändningar, så motverkades denna tendens av att pressläggningen tidigarelades samtidigt som allt fler matcher spelades på vardagskvällarna. Detta fick som följd att sportreportrarna ofta inte hann besöka omklädningsrummen för att få kommentarer till tävlingarna eller matcherna. I många fall var det därför i huvudsak reportrarna från kvällstidningarna som samlade in kommentarer. Detta märktes tydligt i Aftonbladet, vars sportsidor detta år till största delen bestod av artiklar med kommentarer och intervjuer.

I de tre lokal- och regionaltidningarna förändrades också skrivsättet vad gäller dispositionen av artiklarna om matcher och tävlingar. Texterna inleddes på 1960-talet med en sammanfattande ingress, som gav läsarna det väsentligaste. Därpå följde ett referat av matchen eller tävlingen och artikeln avslutades, då den handlade om en match, med kritik av spelare och domare. I tävlingsreferat avslutades texten ofta med resultatredovisning. Intervjuer förekom i dessa tidningar också, men inte så ofta.

Norrbottens-Kurirens rapportering påminde mycket om hur den var tio år tidigare. Efter ingressen följde vanligtvis ett ganska utförligt referat av matchen. Personinriktningen var mindre påtaglig här än i de övriga analyserade tidningarna. Och pratminus var mycket ovanliga. Inte ens efter skidtävlingar, som slutade tidigt på dagen, fick de aktiva komma till tals i artiklarna.

Framför allt i kvällstidningarna kom idrottsmännen själva till tals allt oftare och fick för sin publik (=läsarna) berätta vad som hänt och förklara varför det hänt. Det var inte längre alltid sportjournalisterna som skildrade och förklarade skeendet på idrottsarenorna utan i allt större utsträckning de tävlande själva. Reportern vidarbefordrade idrottsstjärnornas upplevelser till läsarna.

I en del kvällstidningsartiklar började reportrarna att vända sig direkt till läsarna, vilket tidigare hade varit ytterst ovanligt. Det

skedde inte bara i mer konsumentbetonade artiklar, som när Aftonbladet skulle lära sina läsare att spela golf (rubrik: "FORE! FORE! FORE! Om ni hör de orden i sommar så kasta er ner och ta skydd!"²⁶) utan även i andra sportsammanhang, där läsarna egentligen inte alls hade någon tilldelad roll, men där reportern ändå visade att han tänkte på dem. Ett par exempel får illustrera denna nya journalistik på sportsidorna:

"Idag nominerar ishockey-UK den 21-mannatrupp ur vilken 17 VM-farare så småningom ska plockas. Räkna med två nya namn bland idel gamla bekanta..."²⁷

Nästa exempel är också en ingress i Aftonbladet:

"Ännu en gång handlar det om den spännande uttagningen av målvakterna till hockey-VM.
Ett faktum är att endast Västerås puckmakare släppt in fler mål än Kjell Svensson under SM-slutspelet.
Ändå betraktas Södertäljespelaren som given framför Honken Holmqvist och Klimpen Häggroth.
Ni kanske har grunnat över det där.
Men bry er inte om statistiken! För den ljuger. Eller avslöjar i varje fall bara en liten del av sanningen."²⁸

I jakten på poängar tvingades reportrarna tidvis koka soppa på en spik. Den någorlunda idrottsinsatte läsaren vet att antal insläppta mål i en serie inte bara beror på målvakternas insatser.

Sportsidorna hade med åren blivit alltmer slutna och vände sig enbart till de initierade. I många fall måste det vara omöjligt för icke sportkunniga läsare att av rubrikerna sluta sig till vad texten handlar om. Låt mig bara visa ett par exempel från detta år ur Dagens Nyheter och Norrbottens-Kuriren:

Sju spelare givna i Puttes kvalelva

HÖGBO HJÄLPTE GBK Sänd en ros till Eklund

Man frågar sig: Vem är Putte och vad är hans kvalelva för något? Vad hjälpte Högbo GBK med och vad är GBK? Och vem är det som

²⁶ Aftonbladet 12 juni 1965.

²⁷ Ibid.

²⁸ Ibid.

skall sända en ros till Eklund och varför? Vem är han förresten?

Aftonbladet hade inför en boxningsmatch följande för den icke idrottsintresserade kryptiska rubrik:

**Åke Wihlney har gjort sitt val
Floyd inom åtta ronder
men det hänger på hakan**

Vadå Floyd inom åtta ronder och vad var det som hängde på hakan? Det är uppenbart att det krävs mycket av läsaren för att kunna uppfatta texten. Det räcker inte att han kan sportgren, seriesystem, matchregler, lag, sporttermer och matchresultat. Hur mycket han måste känna till framgår av vad som krävs för att han skall kunna tolka och förstå ovanstående tre rubriker.

Ett sätt att marknadsföra sin tidning och avdelning på var att berätta vad man tänkte rapportera om och vem som skulle göra det. Sportreportrarna blev ofta mer kända för läsarna än andra journalister. Detta utnyttjades också i tidningarnas reklam, något som följande citat ur *Dagens Nyheter* den 15 juni 1935 är ett exempel på:

**“DN:s utsända
på storfotboll**

Över söndagens stora fotbollsevenemang lämnas i måndagens tidning ett sakkunnigt och utförligt reportage i text och bilder av Dagens Nyheters utsända medarbetare.

Mr Jones och Allison äro stationerade i Göteborg, där idrottsårets allt överskuggande idrottshändelse, landskampen mot Danmark, äger rum. Även kvalificeringsmatchen mellan Gårda och Malmö FF kommer att granskas.

Nils Yngve reser till Norrköping för att se fortsättningen på den rafflande kvalificeringsduellen mellan Norrköping och Brage.”

När Dagens Nyheters reportrar gav sig utanför Stockholm skulle läsarna få veta det. Inför VM-kvalmatchen Sverige - Västtyskland 1965 berättade tidningen i en annons att åtta reportrar och fyra fotografer hade sänts till Göteborg för att skildra matchen. De producerade för övrigt en VM-bilaga om tre sidor samma dag.

10. 8 Sportjournalistik som underhållning

Den utveckling som kunde iakttagas redan 1965 fortsatte med ökad intensitet vid nästa mättillfälle 1975. Sportjournalistikens underhåll-

ande ambition var markant starkare, vilket gick ut över den informativa funktionen. Sportjournalisterna uppträdde mer och mer i roller som underhållare, experter och förmedlare av upplevelser mellan sportutövarna och läsarna. Med reportern som exklusivt personligt varumärke profilerade sportjournalistiken sig gentemot läsarna som en institution för sig. Detta gällde 1965 främst Aftonbladet och Dagens Nyheter men hade 1975 spritt sig till stora delar av morgonpressens sportsidor.

Fokus sattes alltmer på sportens dramatiska och underhållande kvaliteter. Sportjournalistiken blev mer dramatiserad och intim. Det förstärktes av att bilderna mer och mer inriktades på personer och på avgörande situationer. Den förbättrade tekniken gjorde att fotograferna kunde fånga situationer som tidigare hade varit omöjliga. Rapporteringen från en match delades nu också ofta upp i flera artiklar med poängfyllda ingresser. Utvecklingen av uppmärksamhetsskapande rubriker drog i samma riktning.

Intresset för idrottsstjärnorna ökade snabbt och gränsen mellan deras offentliga och privata liv höll på att utplånas. De förekom på bild tillsammans med familj eller fästmö och även i texterna öppnades dörren till privatlivet. Genom att framhålla en rad värdeladdade karaktärsdrag hos idrottsmännen byggde journalisten upp en rad stjärnor som särskilt utmärkte sig genom t ex sin förmåga att mentalt behärska tävlingssituationen. Sportens upplevelsevärde togs på så vis ur den rent sportsakliga förstälseramen och gjordes mer allmän. Tävlingarna fick därigenom också en individualpsykologisk och därmed dramatisk betydelse. Rubriker som följande var vanliga:

**Ilksen Sture
tog sin tionde
singelseger²⁹**

**Så förklarade Björn segern:
-Vi tände tack vare Arbetet!³⁰**

**DET HÄR
VAR BJÖRNS
SEGER ÖVER
SIG SJÄLV³¹**

²⁹ Arbetet 3 februari 1975.

³⁰ Arbetet 21 september 1975.

³¹ Aftonbladet 3 februari 1975.

Sture Johnson, badmintonspelare, var extra förbannad i SM-finalen eftersom hans finalmotståndare snackat skit om honom innan. Denna ilska bidrog till att Sture vann, enligt Arbetet. Samma sak gällde Björn Borg som efter dubbelmatchen mot Chile i Davis Cup i Båstad öppnade presskonferensen med att säga följande, enligt Arbetets reporter:

“-Jag tackar Arbetets Bengt Bergelin för den här segern. Det var hans negativa skrivelser som fick oss att tända till. Vi ville visa honom att vi kan spela riktigt bra dubbel.”

Det är naturligtvis möjligt att Björn Borg kan ha yttrat detta. Däremot är det svårt att tänka sig att han och Ove Bengtson skulle ha spelat annorlunda, sämre tennis, om Bergelin inte hade skrivit så. Det måste rimligtvis finnas andra skäl till att vilja vinna en semifinal i Davis Cup än att sätta en journalist på plats. Men det var och är inte direkt ovanligt att sportreportrar som varit snett ute i sina förhandsartiklar och klagat på laguttagningar etc, efteråt tagit åt sig äran just genom att påstå att de retat upp den kritiserade så att denne utträttat stordåd som han annars inte skulle klarat av.

Björn Borg var redan 1975 som 18-19-åring en svensk superstjärna och bevakades som ingen annan, Ingemar Stenmark inkluderad. Efter ett par månaders formsvacka började Björn spela stor tennis i en turnering i Richmond och utklassade i en match amerikanen Arthur Ashe. Det var den segern som föranledde rubriken om Björns seger över sig själv och tidningens New York-korrespondent Rolf Svensson rapporterade ingressvis följande:

“När Björn Borg slog in matchbollen mot Arthur Ashe i natt, svensk tid, satte han en effektiv punkt för en mörk period i sitt unga liv. En period då han för första gången varit tvungen att ställa sig frågan: -Är jag redan slut som storspelare?
Segern över Ashe var inte hälften så viktig som den han vann över sig själv.”

Den här typen av texter var begripliga också för den icke idrottskunnige.

Sportsidornas utveckling i lokal- och regionaltidningarna har varit likadan. Även de har alltmer inriktat sig på enskilda individer och deras sinnestämningar. Vinjetten “Hur känns det i dag?” fick sin svarighet i de flesta tidningarna.

Fokuseringen på de privata sidorna gav läsarna möjlighet att identifiera sig med de framgångsrika idrottsmännen på ett rent mänskligt plan.

Såväl i förhandsartiklar som i nyhetsartiklar var den informer-

ande delen nedtonad. I artiklar från TV-sända tävlingar var referatet av själva tävlingsförloppet i stort sett borta. Möjligtvis fick läsaren en kort resumé. Referatets beskrivningar gled generellt i bakgrunden till förmån för en invändig synvinkel, där journalisten med hjälp av intervjuer gav läsaren en känsla av att uppleva sporten inifrån, alltså från de aktivas sida, utan journalistens tolkande mellanhand.

I dessa intervjuer och citat kom ibland kritik och konflikter fram som bidrog till att dramatisera artikeln och som gav den själva vinkeln. Denna utveckling av journalistiken leddes av kvällstidningarna men de övriga tidningarna tog snabbt efter. Särskilt gällde det i samband med televiserade tävlingar, då även morgontidningarna hamnade i bakvattnet av TV.

Tävlingarna kom alltså mer och mer i bakgrunden och de tävlande i förgrunden. Detta innebar att fler än de idrottsintresserade ibland kunde lockas att läsa om stjärnorna. Ingemar Stenmark blev stor idol även för äldre kvinnor, som inte var ett dugg intresserade av idrott. Björn Borg hamnade på Aftonbladets löpsedel och förstasida när han besegrat Arthur Ashe, men tidningens vinkling hade ingenting med själva matchen att göra utan handlade istället om detta:

NU SPRINGER FLICKORNA EFTER BJÖRN IGEN

Den rubriken ställde knappast några större krav på läsarens sportintresse eller kunskaper.

1970-talet innebar samtidigt en radikalisering och en politisk "medvetenhet" som tidigare inte hade varit vanlig i sportspalterna. Det började egentligen redan 1968 med Båstadkravallerna i samband med Sveriges match mot Sydafrika i Davis Cup-tennisen. Nytt bråk blev det 1975 när Sverige i Båstad ställdes mot dåvarande diktaturstaten Chile. Stora demonstrationer genomfördes i Båstad och tennisarenan ockuperades av poliser som skyddade spelarna och såg till att matchen kunde spelas trots högljudda protester.

Många sportjournalister var kluvna i sin rapportering. Å ena sidan fanns det en stark — i alla fall högljudd — opposition mot matchen, å andra sidan innebar den en möjlighet till Sveriges största framgång i Davis Cup någonsin. En finalplats stod på spel. Bengt Bergelins kommentar i *Arbetet den 21 september 1975* på nästa sida illustrerar åtminstone somliga sportjournalisters tvehågsenheten.

När VM i bordtennis samma år arrangerades i Calcutta var det omöjligt för de utsända svenska sportjournalisterna att bara ägna sig åt turneringen. Artiklar om misären i Calcutta sändes hem. I Aftonbladet intervjuades den dåvarande storstjärnan Kjell Johansson om

Det kändes avslaget att se på idrott

Björn Borg "tackade" mej personligen efter matchen. Det var mina negativa skrivelser som tände honom till den här segern, påstod han. Jag har inget emot att vara "hjärten", som kanske räddade Sverige vidare i Davis Cup, men samtidigt tycker jag det är tur att Björn Borg kan spela bättre tennis än vad han kan läsa innantill. Jag har nämligen aldrig skrivit att "Björn och Ove är världens sämsta dubbelpar", som Borg påstod i går. Jag kommer aldrig heller att göra det. Jag vet nämligen att svenskar na kan spela mycket bra, när det flyter. Och för att det skall flyta fordras en tänd Björn Borg som kan hjälpa fram Ove Bengtsson. Både Björn och Ove spelade på toppen av sin förmåga och det var inte sedan bästadsfinalen i somras mot Gisbert/Orautes som jag sett dem spela så bra.

De pratade med varandra. Hjälpte varandra. Björn t o m log ett par gånger ... Gripande.

Det var svensk idrotts historia som skrevs i Båstad i går. Att genomföra en interzonfinal under en sådan enorm bevakning har aldrig hänt tidigare och kommer förmodligen aldrig att upprepas. Jag följde demonstrationerna vid torget, 300 meter från arenan, före matchdags. En fantastisk avslutning av demonstranter, en gripande tillställning.

□ AVSLAGET MED IDROTT

Jag måste medge, att det var avslaget att komma in på arenan efter att ha sett alla dessa engagerade människor. Det kändes inte som att komma in på en arena, där det avgjordes en stor idrottslig semifinal i en världsidrott.

Nu blev det seger i dubbel och troligen vidare avancemang. Chilejuntan får inte den PR-seger man säkert önskat sig här i Båstad. Det känns skönt och jag tar med knusende ro Björn Borgs kritik. Jag tänker fortsätta skriva vad jag tycker även om det inte skulle passas herr Borg ...

Chansen till en slutlig svensk seger måste bedömas som mycket stor. Birger Andersson klarar inte Cornejo, men att Björn Borg skulle förlora mot Fillol är mycket osannlikt. Det är inte fel att spekulera i en eventuell finalmatch senare i år för svenskarna. I så fall en enorm prestation.

Tjeckoslovakien och Australien gör i nästa veckoslut i Prag upp om den andra finalplatsen och det är långt ifrån otroligt att tjeckerna vinner den matchen. Australien ställer av olika anledningar inte upp med bästa laget och tjeckerna har fördel av hemmaplan.

□ CHANS TILL HEMMAPLAN

Vinner Tjeckoslovakien blir det finalspel i Sverige i händelse av seger för Björn Borg i dag. Vinner Australien blir det bortaplan.

Det är upplagt för en ny spännande dag i Båstad och nästa veckoslut kommer också att följas med stort intresse.

Vinner tjeckerna finns det ju stor chans till en svensk titel i Davis Cup.

Men trots alla karottscher och meningarna känns det inte visset och avslaget.

En tennisseger är ju inte det viktigaste. Det är Chiles folk som behöver framgång i sin kamp mot förtryckarregimen!

hur han upplevde den sociala misären, hur det gick att koncentrera sig på matcherna osv. Tidningarna publicerade även reportage om folk som levde på sophögar.

En allt större del av idrotten har blivit professionell de senaste två-tre årtiondena. Elitidrotten bygger numera på såväl kommersiell

som vetenskaplig grund. Professionalism baseras på samarbete med sponsorer och betyder att elitidrottens intresse för medieuppmärksamhet har bytt spår. Från att ha varit en kanal genom vilken de olika idrottsgrenarna och klubbarna kunde vinna ny medlemmar, få uppmärksamhet kring sina arrangemang och få spritt sina resultat till den lokala och riksomfattande publiken, blir medieuppmärksamheten nu en nödvändighet för att behålla kommersiella samarbetspartners intresse på lång sikt. För sponsrande företag är samarbetet med sporten en del i PR-verksamheten och marknadsföringen, och behålls bara i den mån som sporten och därmed företaget får positiv medieuppmärksamhet.

TV-sändningarna har kommit att skapa intresse för vissa fixstjärnor och dagspressens sportjournalister har följt efter och hårdbevakat dessa stjärnor. I texten har läsaren fått komma nära inpå tävlingarnas huvudpersoner. På det hela taget har det mer intima bakom kulisserna blivit huvudingrediens i rapporteringen från tävlingarna. Den svettiga stämningen i omklädningsrummet efter matchen och de olika personernas upplevelser av matchen eller tävlingen har alltmer kommit i centrum. För sportjournalisten har det blivit viktigare att besöka omklädningsrummet än att se tävlingen. Redan i morgontidningen har det blivit viktigare att skriva om vad som hände efter än under matchen, särskilt från TV-sända evenemang.

Den intensiva fokuseringen på individer har betytt att det utvecklats en stjärnstatus kring särskilt framgångsrika svenska idrottsmän och -kvinnor, vilket kommit till uttryck såväl i texter som i bilder. Gränsen mellan det privata och offentliga har blivit mer och mer utsuddad och intimiseringen av journalistiken har trappats upp. Rubriker och reportage i stil med nedanstående, publicerat i Dagens Nyheter, har blivit allt vanligare:

Familjeidyll i Paris -”Jocke” på topp³²

Artikeln handlade om tennisspelaren Joakim Nyström med familj i Paris inför Franska öppna mästerskapen.

Inför VM-kvalet i fotboll mot Västtyskland 1985 publicerade Göteborgs-Posten en sida om de svenska spelarnas uppväxt och bakgrund.

Som vanligt gick kvällspressen lite längre, lite före. Aftonbladet lät exempelvis läsarna ringa och ställa frågor av allahanda slag till våra stora stjärnor. Under analysperioden 1985 fick AB-läsarna via Heta linjen dels kontakt med tennisspelaren Mats Wilander (10 juni)

³² Dagens Nyheter 10 juni 1985.

Petters målpuck dubbelt historisk

LULEÅ. Efter fjorton minuter och trettio sekunder i första perioden av matchen mot Brynäs IF kom MÅLET.

Almanackan visar den 31 januari 1985 när 18-åriga Petter Antti gör sitt första elitseriemål. Ett mål som tillika är Luleå Hockey's elitseriemål nummer 100!

MÅLET av tröja nummer elva betydde 1-1. Omedelbart efter det att måldomarens röda lampor blinkat till var Matti Ruuska framme och hämtade den historiska målpucken, som nu fått alla fakta om.

De brukar visst göra så i Finland när en debutant gör mål, förklarar Petter och stoppar med souveniren i säkert förvar.

Får vi så höra Petters egen version av målets tillkomst?

– Ahh, det var ju ett puss till Strömvall som daldade in... men oj vilken härlig känsla! Gladjeskuten efter målet var höga och sedan för Petter fram i rinken som ett jehu resten av matchen.

– I och med målet så lossnade allting och visst gjorde jag spelmassigt en bättre match denna gång, medger "Lycko-Petter" som på två försök ännu är obesejrad i elitserien.

Vi sportkrivare noterade ett baklängesmål för Johan Strömwalla femma där Petter ingick i kedjan.

– Släppte vi verkligen in ett mål, frågade sig Antti häpet.

Och förklaringen till förvåningen lämnas av Johan Strömwall.

– Nej, du var inte inne då, Tomas Bäckström spelade visst det bytet.

Så klarade sig alltså Petter från en "plump" i protokollet. Däremot antecknades han för ytterligare en poäng framåt i

form av passning till 6-3-målet som Johan Strömwall pelade in.

Därmed var succén given och efter matchen fick Petter vinka åt den hejande publiken.

– Kul, sådant är jag inte van vid, men de hejar kanske för att jag är ung...?

Efter två fina mytcher börjar man kanske känna sig befast i laget?

– Nej, det finns så många duktiga spelare, jag är glad för varje chans, avslutar Petter innan "interjusen" slutar i ett oppopekt kaos där de äldre lagkompisarna försöker skjuta in uttalanden i Petters mun. Det handlade om någon tjej som beste...

I stället för att "avslöja" Petter så låter vi ordet gå till tränare Freddy Långfors som säger sig vara imponerad av unge Antti.

– Jag hade aldrig trott att han skulle vara så här bra. Han spelar en riktig ishockey och ska förstås ha fler chanser!

Christina Nordberg på rankinglistan

LULEÅ Bowlingens förbundskapten Göran Bergendorff har presenterat årets första spelarranking. Ingen herre från länet har funnit nåd hos Göran men väl en dam. Inte helt oväntat finns Christina Nordberg, Myggen, med bland dom femton damerna. På 13:e plats.

Petter Antti gjorde sitt första elitseriemål samtidigt som han gjorde Luleå 100:ade elitmål!

efter dennes seger i Franska öppna, dels med Glenn Hysén och Torbjörn Nilsson (23 september) inför VM-kvalmatchen i fotboll mot Västtyskland.

Tidningarna ägnade enormt utrymme åt vissa idrottsändelser. VM-kvalmatchen Sverige - Västtyskland fyllde t ex sex sidor i Arbetet och två hela sidor i regionala Norrbottens-Kuriren. Den 16 juni detta år ägnade Aftonbladet hela mittuppslaget plus ytterligare två sidor åt nyheten att förbundskaptenen i ishockey, Leif Boork, avgick.

Även i den vardagliga serielunken i ishockey, handboll, bandy och fotboll gällde det att hitta någon poäng, någon enskild insats att vinkla på. Ett typiskt sådant exempel är hämtat ur *Norrbottens-Kuriren den 1 februari 1985*. Petters första mål var Luleå's 100:e elitseriemål för säsongen. Därmed var vinklingen klar. Det målet räckte för bild, rubrik, ingress och för en stor del av brödtexten. Fotografen fångade också Petter med den "historiska målpucken".

Journalisterna var och är viktiga samarbetspartners för de idrottsmän vars värde ökar i takt med medieuppmärksamheten — om den i huvudsak är positiv, vill säga. Idrottsstjärnorna har därför blivit för-siktigare med att gynna ett enskilt nyhetsmedium. Istället uttalar de sig på presskonferenser, där alla journalister får ta del av samma information. Detta har lett till att tidningarnas rapportering från stora idrottsevenemang ibland har blivit nästan ordagrant lika, trots att de har haft egna medarbetare på plats.

Det intressanta med lokal- och regionaltidningarna var att de trots satsning även på nationell och internationell sportbevakning inte minskade den lokala bevakningen. Jönköpings-Posten slog således ibland upp en division 4-match i fotboll över sex spalter. Arbetarbladet och Norrbottens-Kuriren satsade och satsar hårt på lokal ungdomsidrott. Den sistnämnda tidningen hade 1995 också en speciell ungdomssida: Kurirsportens forum för ungdomsidrott. Arbetarbladet satsade på egna arrangemang för ungdomar såsom Lilla VM i motocross, Mel-lansvenska juniorcupen i fotboll och hade en vinjett under vilken Må-nadens junior presenterades. Däremot drog storstadstidningarna ner på sina egna arrangemang.

10. 9 Professionella journalister

Borta är den tid då sportjournalister alltid lojalt ställde upp för idrottsrörelsen och undvek att publicera nyheter som kunde uppfattas som negativa. Sportjournalister har de senaste två-tre decennierna alltmer börjat arbeta på samma sätt som reportrar inom andra nyhetsområden gör, eller borde göra.

De gräver inte särskilt mycket, men de tar vara på tips som de får och citerar personer som vill framföra mer eller mindre hätsk kritik mot konkurrenter, tränare eller vad det nu kan vara. Sportsidorna ger inte längre bara en ljus bild av idrottsrörelsen. Detta framgår tydligt av följande exempel på rubriker i *Aftonbladet* under perioden 1-7 februari 1995:

**Berusad domare
fick ledas av plan**

**Italien sörjer
och står stilla**

**Fotbollsproffs
dog på planen**

**-Huss är
en jävla
kärring**

**Spelare riskerar
fyra års fängelse**

**Fotbolls-
stjärna
dopad**

Inte heller senare på året blev det lugnare på sportfronten. *Under perioden 10-16 juni fanns bland annat dessa rubriker i Aftonbladet:*

**VM-stjärna
åtalad
för miss-
handel**

Basketstjärna får fyra månaders fängelse

**Visst ska Ravelli
ha sitt straff**

Fotbollsstjärnas Sergej Juran åtalas för dråp

**Sunneborn: jag vägrar
att betala mina böter**

Samtliga exempel är hämtade ur Aftonbladet, men samma typ av nyheter publicerades i de andra tidningarna, om än inte lika många och inte heller alltid lika stort uppslagna.

Kvällstidningarnas sportsidor har under senare år också blivit mer underhållande. Det är ingen tillfällighet att Expressen har satt Mats Olson och Aftonbladet Lasse Anrell som sportkommentatorer. Båda är gamla popskribenter och väntas skriva tufft, underhållande, provokativt och ungdomligt om det som sker i idrottens värld, gärna kompletterat med lite popskriverier. Påminner något om legendariske Torsten Tegnér i Idrottsbladet. Han blandade också ihop idrotten — inte med pop — men gärna med något kulturellt evenemang som han hade bevistat. Framför allt AIK:s insatser kunde han med lätthet jämföra med den yppersta av konst. Lasse Anrells och Mats Olsons

kanske främsta uppgift är att fånga unga, nya läsare till sportsidorna.

Texterna i kvällstidningarna var 1995 extremt korta och de var inte särskilt långa i morgontidningarna heller, jämfört med tidigare. Reportagen i Aftonbladet kunde lätt sträcka sig över två sidor, men bara en mindre del bestod då av text. Huvuddelen utgjordes av bilder och rubrik.

Reportrarnas egna kommentarer och analyser har fått ett allt större utrymme på kvällstidningarnas sportsidor. Men det finns även andra tendenser inom sportjournalistiken. De har under analysperioden varit mest märkbara i Dagens Nyheter, där idrotten ibland har behandlats ur såväl samhälls- som medicinskt perspektiv. Några rubriker får illustrera reportagens innehåll:

Piller eller inte piller
Forskarna oense om antioxidanternas effekt
(2 februari)

“Sverige på efterkälken”
Professor besviken på idrottsrörelsens passivitet
(2 februari)

Den sista artikeln handlade om kosttillskott och kompletterades med ytterligare en artikel i vilken det från idrottshåll sades att kontrollen av kosttillskott skall förbättras. *Den 24 september* handlade hela *Dagens Nyheter*s första sportsida om jämställdhet, eller rättare sagt, bristen på jämställdhet inom idrottsrörelsen. Rubrikerna till de två artiklarna var:

Gubbväldet inom idrotten ska brytas
Regeringen väntas tvinga RF att följa jämställdhetsprogram • Mer pengar till orientering, gymnastik och golf

**“Ha, ha, existerar det
ett jämställdhetsarbete**

10. 10 Sammanfattning

Detta kapitel har beskrivit utvecklingen av den svenska sportjournalistiken. En sammanfattning av utvecklingen kan uttryckas så här:

• 1895-1905 Artiklarna vände sig till hela läsekretsen, vilket gjorde att det rent tävlingsmässiga hamnade i skymundan för beskrivning

av festivitas mm. Skildringarna hade bland annat som uppgift att ge evenemangen status. Detta gällde dock inte i Lantmannapartiets och den socialdemokratiska partiets press, som tog avstånd från idrotten.

- OS i Stockholm 1912 blev en stor framgång för idrottsrörelsen, och intresset för idrott ökade i Sverige. Tidningarna insåg att idrottstävlingar inte bara var en modefluga utan hade kommit för att stanna. Allt fler tidningar anställde därför under 1910-1920-talen speciella sportjournalister och sporten placerades under egen vinjett i tidningen.

- När sportstoffet med tiden hamnade på egna sidor fick det en egen läsekrets. Det påverkade såväl innehåll som skrivsätt. Artiklarna inriktades mera på det rent idrottsliga och facktermer började användas. Journalisterna refererade i kronologisk följd vad som hände på tävlingsbanan. Däremot publicerades inget eftersnack och inga intervjuer. Reportern svarade själv för både referat och kommentarer.

- Från och med 1910-talet och flera decennier framöver utnyttjades också sporten som ett kraftfullt konkurrensmedel mellan tidningarna. Så kallad aktiv journalistik blev allt vanligare. Det betydde att tidningarna själva var med och arrangerade tävlingar för att på så vis dels få PR och därmed fler läsare, dels få något att skriva om.

- På 1920-talet skaffade sig flera tidningar sportkrönikörer, som dagligen eller några dagar i veckan kommenterade aktuella händelser inom sportvärlden. Detta var ett inslag som höjde sportavdelningens status på tidningen.

- På 1930-talet började kvällstidningarna att kontinuerligt ge ut sportbilagor på söndagseftermiddagarna och kom på så vis före morgontidningarna med den omfattande söndagsidrotten.

- Eftersom sportjournalisterna huvudsakligen rekryterades från idrottsrörelsen hade dessa kvar sin lojalitet där och behandlade idrottsvärlden som en enda stor familj. Särskilt under perioden 1915-1955 fungerade sportsidorna också som klubbtidningar. Klubbarnas interna information spreds via dagstidningarnas sportsidor. Dessutom uppmanade sportjournalisterna ibland läsarna att gå på olika tävlingar och skrev i många fall förhandstexter utan egentligt nyhetsvärde.

- Nyhetsvärderingen var fram till 1960-talet ibland oklar. I många fall var det svårt att inse nyhetsvärdet i tämligen stort uppslagna artiklar. En del berodde antagligen på att redaktionen inte hade kontroll över sidlayouten och därmed inte bestämde vad som skulle placeras högst upp på sidan. En annan orsak var troligen att lojaliteten gentemot idrottsrörelsen gjorde att texter utan egentligt nyhetsvärde publicerades enbart för att hjälpa en idrottsklubb eller ett förbund med mer eller mindre intern information.

- På 1940- och 1950-talen blev färre sportartiklar skrivna i strikt kronologisk följd. Istället togs någon poäng fram i inledningen av texten innan referatet tog vid. Dessutom kompletterades dessa artiklar ibland med intervjuer. På så vis blev fler artiklar också vinklade på enskilda idrottsmän. Denna utveckling leddes av kvällstidningen Aftonbladet.

- Referaten försvann från och med 1960-talet, först i storstadstidningarna, och ersattes av artiklar som i huvudsak var inriktade på någon poäng, någon enskild idrottsman eller på kommentarer. Sportjournalistiken blev därmed allt mindre informativ. Istället erbjöd den upplevelser, läsarna fick komma nära idrottsstjärnorna och kunde identifiera sig med dem. Intervjun var nu det naturliga redskapet även för morgontidningsjournalisten. Det blev viktigare för sportjournalisten att besöka omklädningsrummet efter matchen än att se den. Tävlingarna har kommit mer och mer i bakgrunden och de tävlande i förgrunden.

- Reportrarna började på 1960-talet ibland att i texterna rikta sig direkt till läsarna. På så vis underströk de att de var läsarnas förlängda arm in i den idrottsliga världen och tänkte på dem.

- Sportjournalistiken har också blivit mer underhållande än tidigare, något som bland annat har avspeglat sig i vitsiga, ordlekande rubriker.

- Genom att sportjournalisterna numera använder intervjun som främsta arbetsmetod kommer motsättningar och kritik fram på ett helt annat sätt än tidigare. Sportjournalistiken har blivit betydligt mer konfliktinriktad än tidigare. Detta beror också på att sportjournalisterna har intagit en mer professionell hållning gentemot idrottsrörelsen och inte längre är en lojal medhjälpare. Även i detta avseende var kvällstidningen föregångare.

- Sportavdelningarna har också blivit mer serviceorgan åt läsarna. De publicerar omfattande spelbilagor varje vecka. Inget ämnesområde har ökat lika mycket på sportsidorna som tips- och travservicen de senaste 20-30 åren.

KAPITEL 11

Sportavdelningens nyhetsorganisation

Ingen sportavdelning har möjlighet att själv bevaka allt som händer inom sportens område vare sig lokalt, nationellt eller internationellt. På sätt och vis var det än värre för några decennier sedan då nästan all idrott koncentrerades till söndagarna. Det var också då som sportavdelningarna på allvar började anlita "lösa" medarbetare, som rapporterade från sin ort, sin idrott eller sin klubb om vad som hänt. I det här kapitlet beskrivs hur sportrapporteringen är organiserad och också i stora drag hur den har utvecklats under den period som undersökningen omfattar.

11. 1 Sportavdelningen

Som tidigare nämnts fanns inga sportavdelningar på tidningarna förrän på 1920-talet. De få sportarrangemangen bevakades av allmänreportrar eller så lämnade någon idrottsledare uppgifter till redaktionen. Utländska sportnyheter klipptes oftast ur utländska tidningar. I början av seklet fick någon medarbetare på tidningen uppdrag att vid sidan om andra uppgifter också handha sportbevakningen. Att bevaka sport ansågs långt ifrån vara ett heltidsarbete. Carl-Axel Ledin på Arbetarbladet kombinerade således annonschefstjänsten med

Tabell 11:1 Antal anställda på sportavdelningarna och andel av hela den redaktionella personalen 1995.

Tidning	Sportmedarbetare	Hela redaktionen	Procent
Jönköpings-Posten	7	101	7
Norrbottnens-Kuriren	10	80	12,5
Arbetarbladet	8	55	14,5
Dagens Nyheter	20*	430	4,6
Göteborgs-Posten	20	300	6,7
Arbetet	9	130*	6,9
Aftonbladet	20	230	8,5

* Siffrorna är något osäkra. Antalet fasta sportmedarbetare på Dagens Nyheter har sjunkit kontinuerligt mellan 1990 och 1997 från 28 till 18 medarbetare.

Arbetets redaktionella anställda uppges i Mediaboken 1996 uppgå till 180, men det inkluderar Arbetet Nyheterna i Göteborg, som torde svara för cirka 50 av de 180 anställda. Uppgifterna i Mediaboken om antalet redaktionellt anställda omfattar inte bara reportrar, redigerare och redaktionella chefer utan också fotografer, manusgranskare, arkivarbetare och mottagare i den mån sådana finns kvar.

med sportbevakningen. Ulrich Salchow på Dagens Nyheter hade också andra uppgifter vid sidan om sportbevakningen. Mellan 1910 och 1915 skötte Sven Låftman Dagens Nyheter sportbevakning på frilansbasis. År 1916 anställdes emellertid David Jonason, för att på heltid ansvara för tidningens sportrapportering. Från och med 1920 blev sporten en avdelning för sig själv på Dagens Nyheter.

På Göteborgs-Posten utsåg Harry Hjärne 1926 Gustaf Theodor Selldin till att organisera en sportavdelning. Då hade konkurrenttidningarna i Göteborg, GHT, GT och Ny Tid redan inrättat sportavdelningar.

Selldin anställde snart Valfrid Wahlbäck och Bertil Kylander, som båda vid den här tiden var ledare i Redbergslids boxningsklubb. De ansågs vara goda administratörer, något som kom väl till pass när nyhetsnätet skulle organiseras.

På Arbetet och Jönköpings-Posten dröjde det till 1930-talet innan någon anställd fick ägna sig enbart åt sport. Arbetet värvade 1935 den förra fotbollsspelaren Harry Lundahl från Eskilstuna-Kuriren och det blev hans uppgift att organisera Arbetets sportbevakning.

Basen för sportbevakningen har alltsedan 1920-1930-talen varit tidningarnas egna sportavdelningar. De utvecklades med åren till

självständiga avdelningar på redaktionen med egen chef, egen redaktionssekreterare, egna reportrar och redigerare. Medarbetarstaben har utökats kontinuerligt på de flesta tidningarna ända fram till det senaste decenniet, då även sportavdelningarna har utsatts för de besparingar och neddragningar som många redaktioner drabbats av.

Göteborgs-Posten och de båda Stockholmstidningarna hade flest sportmedarbetare 1995 med vardera 20 anställda, vilket framgår av tabell 11:1. Den fjärde storstadstidningen, Arbetet, hade knappt hälften så många. Om man istället ser på hur stor andel av hela redaktionen som utgjordes av sportmedarbetare blir bilden en annan. Då visar det sig att det var Arbetarbladet och Norrbottens-Kuriren som hade i särklass störst andel sportmedarbetare. Arbetarbladet hade mer än dubbelt så stor andel som Göteborgs-Posten, Arbetet och Jönköpings-Posten. På Dagens Nyheter utgjorde däremot sportmedarbetarna en mindre andel än i någon av de övriga tidningarna i undersökningen.

Sportavdelningarna anlitar dessutom extrafolk under sportintensiva dagar bland annat för att samla in resultat och fakta från de lägre divisionerna i fotboll och andra lagsporter. Jönköpings-Posten har en stab på sex-sju extraarbetande ungdomar för sådana uppgifter, Göteborgs-Posten har två-tre extra medarbetare "som är igång jämt"¹ och Arbetarbladet har en som främst samlar in fakta om småfotbollen.

Förhållandena för Norrbottens-Kuriren har varit och är speciella eftersom bevakningsområdet är så stort. Därför är två av de fasta sportmedarbetarna placerade i Kalix respektive Boden. Dessutom ingår många extra medarbetare i nyhetsnätet: två i Kiruna, en-två i Gällivare och en i Jokkmokk. Den fasta medarbetaren i Kalix har Sveriges största bevakningsområde och har därför i sin tur ett nät av frilansare till hjälp i Överkalix, Haparanda och Tornedalen.

I Luleå finns vissa dagar 17-20 bevakningsuppdrag och sådana dagar inkallas tre-fyra extra medarbetare.

Sportavdelningarna har de senaste åren främst fått tillökning i form av omplacerade grafiker. Men lokal- och regionaltidningarna har även i övrigt ökat medarbetarstaben. År 1964 hade Norrbottens-Kuriren bara tre fasta sportmedarbetare och 1966 bestod Arbetarbladets sportavdelning endast av fyra journalister. Även på Jönköpings-Posten var sportavdelningen 1995 betydligt större än på 1960-talet.

På Dagens Nyheter har antalet medarbetare på sportavdelningen förändrats kraftigt under de senaste decennierna. 1960 hade avdelningen 21,5 fasta tjänster, vilka minskade till 16,5 tio år senare. Därpå ökade medarbetarstaben åter till 23 år 1980 och 28 tio år senare.

¹ Enligt Jarl Strömberg.

Men därefter har avdelningen krymt på nytt och det med flera tjänster.

Arbetet är den andra tidningen i undersökningen vars sportavdelning har drabbats av stora nedskärningar under 1990-talet. Det blev en följd av tidningens konkurs 1993, då sportavdelningen tvingades minska sin stab med tre medarbetare, alltså 25 procent. Nio medarbetare 1995 är ändå mer än 1970, då avdelningen bestod av 6,5 medarbetare.

Sportavdelningen får ofta bevakningshjälp av andra medarbetare på tidningen, nämligen av lokal- och riksredaktörer. En del lokaltidningar har bara ett fåtal lokalredaktörer medan de större regionaltidningarna kan ha lokalredaktörer på ett 15-tal platser. I många fall är det ett krav för anställning att de är sportkunniga. Detsamma har för övrigt gällt Stockholmstidningarnas riksredaktörer, vilka under flera decennier var placerade i åtskilliga större städer i Sverige.

Dagens Nyheter hade fram till mitten av 1960-talet ett stort antal riksredaktörer, som främst arbetade med tidningens landsortsupplaga men som också lämnade material till bland annat sportsidorna. Så sent som 1986 hade tidningen 16 riksredaktörer. Tio år senare fanns bara tre kvar.²

Aftonbladet, som i slutet av 1940-talet och i början av 1950-talet följde Expressens exempel och satsade på riksspridning, anställde också ett stort antal riksredaktörer. Numera är även de flesta av dessa tjänster indragna. Aftonbladet hade 1996 bara sex riksredaktörer kvar. Den enda utökningen av riksredaktörer de senaste två decennierna har Göteborgs-Posten svarat för genom att bygga upp en redaktion i Stockholm.

De största dagstidningarna har inte nöjt inte med att placera ut korrespondenter i Sverige, utan har också placerat medarbetare på sådana platser i utlandet som brukar generera många nyheter. Det är alltså i metropoler som London, Paris, Washington. Före andra världskriget var det också Berlin. Sedan några år tillbaka är Bryssel samlingsplats för allt fler svenska — och utländska — utrikeskorrespondenter.

Även dessa utrikeskorrespondenter har ibland arbetat för sportavdelningarna i samband med större sporthändelser i det land där de är stationerade. Men också utrikeskorrespondentnätet dras åt. Orsaken är främst ekonomisk. Såväl riksredaktörerna som utrikeskorrespondenterna är dyra i drift. I och med att kommunikationerna — främst flyget — har utvecklats så snabbt är det numera också avsevärt lättare för medarbetare på hemmaredaktionen att rycka ut till

² Enligt undersökning utförd av journalisten Björn Tunbäck.

olika platser såväl inom som utom landet och rapportera därifrån när det händer något av intresse för tidningen.

Detta innebär att sportavdelningens egna medarbetare allt oftare sänds ut för att bevaka olika sportevenemang. Men de räcker inte till för att rapportera om allt från en idrottsvärld som bara växer. Antalet reportrar är nämligen inte så stort som tabell 11:1 kanske ger intryck av. I de siffrorna ingår också administrativ sportchef och redigerare. Dessa är minst sex på Dagens Nyheter, Göteborgs-Postens och Aftonbladets sportavdelningar. I de övriga tidningarna växlar sportmedarbetarna mellan att skriva och redigera. Därför finns det inte särskilt många reportrar per arbetspass utan sportavdelningarna måste lägga ut ett nyhetsnät för att fånga in såväl stort som smått från den uppsjö av matcher och tävlingar som äger rum varje dag, året runt lokalt, regionalt, nationellt och internationellt. I de följande avsnitten redovisas så långt det har varit möjligt vilka som har svarat för texterna på sportsidorna i de sju tidningarna som ingår i undersökningen.

11. 2 Sportens nyhetsnät

Många av de sportnotiser som publicerades i tidningarna under de första decennierna lämnades till redaktionerna av idrottsledare. De var angelägna om att få publicitet och tidningarna blev allt villigare att ge den i takt med att de märkte att intresset för idrott ökade och i och med att allt fler tidningar uppfattade idrotten som något för samhället positivt. Med tiden sattes samarbetet mellan idrottsledare och sportavdelningarna i system.

På Göteborgs-Posten var det chefredaktören, Harry Hjärne, själv som tog initiativet till att organisera ett omfattande nyhetsnät för sporten. Så här sade han 1926 till tidningens nye sportchef Gustaf Theodor Selldin, signaturen Scorer:

“-Alla klubbedare i hela Västsverige skulle bli överlyckliga om de får rapportera in resultat, målskyttar och andra uppgifter till oss på GP. De är inte vana vid att tidningar visar sådan generositet och uppskattning av deras verksamhet. Dessutom kan du väl försöka intressera lokaltidningarnas ordinarie medarbetare och korrespondenter att vid sidan av även lämna en del till oss. Dom blir säkert glada över möjligheten att tjäna några ören extra.”³

Med tiden arbetade alla sportavdelningar upp ett nät av medarbet-

³ Crusner, Alm och Hansson 1995:13.

are på andra tidningar, inte bara inom spridningsområdet, utan i hela Sverige. Då det ännu fanns A-presstidningar spridda över större delen av landet, samarbetade dessa flitigt i idrottsbevakningen. Det skedde även centralt med hjälp av A-pressens redaktionstjänst i Stockholm, en nyhetsbyrå för de socialdemokratiska tidningarna.

På sportsidorna har ibland också utomstående skribenter, såsom insändare och debattskribenter, medverkat, men också idrottsutövare som har skrivit om sina egna insatser och upplevelser.

I tabell 11:2 redovisas vilka som har svarat för texterna i de sju undersökta tidningarna under perioden 1895-1995.

Egen reporter avser medarbetare på hemmaredaktionens sportavdelningen eller lokalredaktör som skriver om något evenemang inom det lokala bevakningsområdet.

Utsänd medarbetare avser såväl reportrar som skickas ut av sportavdelningen på uppdrag utanför det lokala bevakningsområdet som riksledaktörer och utrikeskorrespondenter.

TABELL 11:2 Skribenter till sportartiklarna i de sju tidningarna sammantaget 1895-1995. Andelar i procent.

År	Egen reporter	Utsänd	Övrig	Anonym	TT	Annan byrå	Totalt
1895	3	1	4	92	-*	0	100
1905	7	-	-	91	-	2	100
1915	14	1	-	85	-	0	100
1925	14	6	1	75	4	0	100
1935	27	11	1	55	6	0	100
1945	24	9	5	60	2	0	100
1955	26	8	2	60	3	1	100
1965	23	10	1	57	6	3	100
1975	29	14	2	50	4	1	100
1985	24	16	-	42	16	2	100
1995	29	13	1	32	23	2	100

* TT startade inte förrän 1921.

Kommentar: I tabellen ingår inte trav- och tipsservice och inte heller resultatbörser.

I många fall framgick inte vem som hade skrivit artikeln. De första decennierna angavs det praktiskt taget aldrig. Senare har bakom

dessa anonyma skribenter oftast dolt sig medarbetare på andra tidningar eller idrottsledare. Men det händer också att tidningarnas egna medarbetare klipper nyheter ur andra tidningar och skriver om dem. Då sätts inte något reporter namn eller signatur ut. Samma sak gäller ifall någon på sportredaktionen skriver om ett TT-telegram, vilket åtminstone förr inte var ovanligt.

Under de första årtiondena var nästan alla sportartiklarna skrivna av anonyma personer. Antagligen var detta framför allt en följd av att man klippde och översatte sportnyheter ur andra, främst utländska, tidningar. Det var betydligt ovanligare att någon reporter på tidningen själv gav sig ut och bevakade ett idrottsevenemang. Åren kring sekelskiftet var det vanligare att en tävlingsarrangör kom till redaktionen och lämnade uppgifter.

Texter utifrån var oftast osignerade. Arbetet publicerade 1895 'Bref från Ystad' och 'Bref från Stockholm'. I Göteborgs-Posten publicerades 'Bref från Skövde' etc. Vem som var avsändare till breven framgick inte men i de flesta fallen torde det ha rört sig om mer fasta meddelare eller korrespondenter.

Än vanligare var anonyma angivelser såsom 'Telegram till Göteborgs-Posten' eller 'Från vår Stockholmsredaktion'. Vem avsändaren till telegrammet i det första fallet var framgick inte. Fullt klart är emellertid att Göteborgs-Posten inte hade någon egen redaktion i Stockholm 1915. Den här typen av angivelser var länge vanliga. Ibland rörde det sig om rent lurendrejeri. Inte minst fattiga tidningar använde de medel som stod till buds. Så här beskrev Helmer Wikström hur det gick till på socialdemokratiska Västerbottens Folkblad på 1920-talet:

"Tidningen hade inte råd att abonnera på Tidningarnas Telegrambyrås material, utan detta ordnades på annat sätt. Allt telegrammaterial i morgontidningarna kunde man klippa, då ju detta var fritt i och med att det var publicerat. Så hade man en uppgörelse med en medarbetare i en av de större morgontidningarna i Stockholm, som från sin bostad per telefon lämnade de senaste nyheterna. Detta angavs som material från "Vår Stockholmsredaktion". Detta fungerade nödortfigt, ibland t.o.m. bra. Som t. ex. en gång då Harry Persson boxades om världsmästerskapstiteln i Amerika. Matchen gick vid fyratiden på morgonen, svensk tid, och morgontidningarna hann inte ens få med matchresultatet. Folkbladet hade däremot ett ganska fylligt referat med material som troligen hade inlevererats av den stora tidningens till Amerika utsände representant..."⁴

Journalistlönerna var mycket låga och det är därför inte omöjligt

⁴ Wikström 1978:43.

att åtskilliga reportrar utnyttjade chansen att tjäna lite extra genom att leverera sin egen tidnings nyheter till någon avlägsen tidning.

Ända fram till och med 1965 var skribenterna till mer än hälften av artiklarna anonyma.

11. 3 De egna medarbetarna

År 1905 publicerade Dagens Nyheter och Aftonbladet långa texter om Nordiska spelen i Stockholm. Dessa texter var inte signerade, men det är ändå uppenbart att de båda tidningarnas hemmaredaktioner svarade för texterna. Det fanns inget annat tänkbart rimligt alternativ. Däremot fanns det på de analyserade tidningarna ännu inga journalister, som bara hade sport som bevakningsområde.

Av tabell 11:2 framgår att en procent av artiklarna 1895 var skrivna av utsända medarbetare. Bakom den siffran dolde sig Dagens Nyheter Pariskorrespondent Erik Sjöstedt, signaturen Osborne. Däremot fick vid den här tiden ingen medarbetare på tidningens redaktion i Stockholm resa ut vare sig för att bevaka sport eller något annat.⁵

År 1915 började signaturer på hemmareportrarna och de utsända medarbetarna att förekomma i storstadstidningarna och även i Arbetarbladet. Detta år, liksom tio år senare, skrev reportrarna på hemmaredaktionen betydligt mer än tidigare, framför allt i storstadstidningarna. Dessa, med undantag av Arbetet, publicerade 1925 också artiklar av utsända medarbetare, som från och med nu blev allt vanligare. Det var en följd av att dagstidningarna började satsa mer på sportnyheter samtidigt som sportrörelsen växte.

Omkring tio procent av Dagens Nyheter sportartiklar skrevs det året av egna utsända medarbetare. På sportsidorna angavs att tidningen hade korrespondenter i bland annat Oslo, London, Paris, Köpenhamn och Helsingfors.

1935 svarade hemmaredaktionen och utsända medarbetare för en i stort sett lika stor andel av sportrapporteringen som de gjorde 1975-1995. Storstadstidningarna sände ut medarbetare allt oftare. Nästan var femte av Dagens Nyheter och Aftonbladets sportartiklar skrevs av egna utsända medarbetare. Arbetet och de tre lokal- och regionaltidningarna skickade däremot ännu inte ut några medarbetare utanför spridningsområdet.

År 1945-1955 svarade de egna medarbetarna på Arbetarbladet och Norrbottens-Kuriren för drygt en tredjedel av sportartiklarna. Nästan lika stor andel stod Dagens Nyheter egna medarbetare för. I

⁵ Hallén, 1964:89.

Jönköpings-Posten angavs mycket sällan någon signatur eller källa. Endast i 8-10 procent av artiklarna framgick det att de hade skrivits av en reporter på hemmaredaktionen.

1945 skickade Göteborgs-Posten och Dagens Nyheter ut fler medarbetare än de övriga tidningarna. I övrigt utgjorde de utsända medarbetarna en mindre andel än tio år tidigare, vilket säkert var en följd av världskriget. Dagens Nyheter's riksredaktörer lämnade däremot åtskilliga sportnyheter från övriga delar av landet.

Från 1955 och framöver var det Aftonbladet som publicerade störst andel sportartiklar från utsända medarbetare. Drygt en femtedel av Aftonbladets sportartiklar detta år svarade tidningens utsända medarbetare för, vilket var en betydligt större andel än i de övriga tidningarna. Den andelen kom de följande decennierna att öka till som mest drygt 37 procent (1985).

På Aftonbladets sportsidor fanns under de tre veckorna, som ingår i analysen 1955 inte mindre än 38 signaturer eller namn på skribenter. En del av dessa var tillfälliga medarbetare, eller snarare medarbetare på andra tidningar. Framför allt gällde detta utländska skribenter som E. Bianchi, Italien, Orlando Pagliarini, Italien, Lavallo, Paris, Jack Cuddy, USA, Harvey Day, USA samt norrmännen Torleiv Opstad och Folke Bålstad. Bland övriga signaturer fanns två kvinnor, vilket var första gången i undersökningen. Dessa båda pionjärer var Kim Erlandsson och Monica Sjöholm.

År 1965 förstärktes de tidigare tendenserna ytterligare. Nu var det definitivt storstadspressen som förlitade sig mest på egna reportrar. Hälften av Dagens Nyheter's och 54 procent av Aftonbladets sportartiklar skrevs detta år av reportrar på hemmaredaktionen eller av utsända medarbetare. Och den utvecklingen fortsatte under de därpå följande decennierna.

På 1960-talet försvann signaturerna i viss mån och ersattes med reportrarnas egna namn. I Aftonbladet och Norrbottens-Kuriren skrevs alltid namnen ut på de egna medarbetarna medan signaturerna ännu dominerade i de övriga tidningarna.

På 1970-talet framträdde den enskilde sportreportern mer och mer i spalterna. Signaturerna försvann då nästan helt till förmån för reportrarnas namn. Dessutom fick reportern ofta sitt foto med i byline.

1975-85 skickades sportmedarbetare allt oftare utomlands, främst för att bevaka tävlingar med svenska deltagare och tävlingar som sändes i TV.

I lokal- och regionaltidningarna svarade däremot de utsända medarbetare bara för 6,5 procent av sportartiklarna. Till största delen

kom dessa artiklar dessutom från andra delar av Sverige. Men visst hände det att även sportreportrarna på lokal- och regionaltidningarna fick resa utomlands. Bengt Andersson på Arbetarbladet har själv rapporterat från 16 VM-turneringar i ishockey. Norrbottens-Kuriren har alltid bevakat vinter-OS med egna utsända, eftersom många norrbottningar brukar delta i dem. Jönköpings-Postens medarbetare har följt orienteringslandslaget till VM och andra stora tävlingar utomlands. Även andra tävlingar i utlandet med Jönköpingsintressen inblandade har sportredaktionen bevakat själv.

1995 minskade andelen artiklar från utsända medarbetare i alla tidningarna (utom i Aftonbladet, där andelen istället fortsatte att öka). Det verkade vara ett trendbrott. Intervjuerna bekräftar detta. För det första hade såväl Dagens Nyheter som Arbetets sportavdelningar blivit krympta. De hade inte längre personal nog att skicka ut i samma utsträckning som tidigare. Arbetet skickar numera i princip bara medarbetare till fotbollslandskamper, ishockey-VM, friidrotts-VM och MFF:s matcher i fotboll.

Arbetets egna medarbetare bevakar däremot inte längre Wimbledonturneringen i tennis, vilket antagligen delvis också är en följd av att tidningens tennisskribent har slutat sin anställning. Tidningen skickar inte heller längre någon reporter till VM på skidor. Och 1998 avstod Arbetet för första gången på många år från att skicka egna medarbetare till vinter-OS i Japan.

En konsekvens av den dåliga ekonomin är att Arbetets sportreportrar de senaste åren har blivit experter på att hitta billiga resor och att utnyttja alla tänkbara rabatter för att hålla avdelningens reskonto så lågt som möjligt.

Dagens Nyheter har minskat sin bevakning av de allsvenska matcherna i fotboll, bandy och handboll samt elitserien i ishockey. Tidningen rapporterar numera främst från de matcher som spelas i Stockholm och dess närhet. Vissa andra idrotter som simning och motor bevakades mycket mindre 1995 än tidigare bland annat för att de reportrar som skrivit om dessa sporter hade slutat.

11. 4 Övriga skribenter

I en del artiklar från tävlingar utomlands med svenska deltagare fanns under flera decennier angivelsen "Privat till Dagens Nyheter" eller till någon annan tidning. I flera av dessa fall innebar det att någon av de tävlande eller någon ledare själv lämnade texten eller i alla fall underlaget till den.

År 1935 visade tidningarna emellanåt öppet att de lät idrottsmännen själva skriva om sin tävling. Ett exempel ur *Dagens Nyheter* får illustrera detta. Under rubriken "Schröderförlust i praktmatch mot Bernard" skrev "Dagens Nyheter specielle korrespondent" om matchen. Det var inget smussel, utan artikeln skrevs i jag-form och undertecknades av Karl Schröder.⁶

Dagen efter publicerade *Dagens Nyheter* en artikel om långsegling och den var skriven av befälhavaren på båten. Det är tydligt att tidningarna ofta tvingades arbeta på det sättet, när det gällde att få text från tävlingar, speciellt i utlandet. Kommunikationerna var ännu för dåliga för att de egna medarbetarna skulle ha tid att resa till alla stora idrottstävlingar.

Källangivelsen "Privat till Dagens Nyheter" var vanlig detta år. Bakom det låg uppenbarligen ibland aktiva idrottsmän. Detta framgick bland annat av en källangivelse i *Arbetet*, nämligen denna:

"Arne Borg meddelar i telegram till D.N. att han på torsdagen anlände till Newyork..."⁷

Detta citat visar vad som kunde dölja sig bakom den relativt vanliga angivelsen "Privat till DN" eller "Privattelegram till DN". Men angivelserna var ofta medvetet felaktiga. Detta beskrivs mer i avsnittet om anonyma skribenter.

David Jonason har också berättat att *Dagens Nyheter* som första tidning "sydde in" en storstjärna genom att köpa en artikel per större tävling av honom:

"Det blev stort gny när den annars pratsamme Gunder Hägg plötsligt började vara alldeles moltyst i omklädningsrummen och smita från våra kollegor."⁸

Schröderförlust i praktmatch mot Bernard.

SLUT I KONGENS BY.

På söndagen avslutades tävlingarna om Danmarksmästerskapen i inomhus tennis. Frammannen Marcel Bernard vann herrsingeln genom att besegra Schröder i en från båda håll synnerligen välspelad match, medan fru Sperling blev dammästare. Sperling-Bernard togo mixedtiteln.

Från *Dagens Nyheter*s specielle korrespondent.

KOPENHAMN, söndag.

Inte mindre än 1.000 personer hade blickat sig runt tennisaren här i dag när slutspelen läge rum i mästerskapstävlingarna. Bernard och jag lyckades göra en match som publiken helt säkert blev förtjusad över. Båda spelade vi vårt allra bästa spel, och själv har jag nog inte gjort så fint ifrån mig sedan jag drabbades samman med von Cramm i Berlin för ett år sedan. Ammunitionen påddes snart ut, och han bör ju ha reda på den saken. Bernard vann med 3-6, 6-4, 6-2 och 8-6.

I första set var min motsändare märkbart nervös och jag var här ganaka överlägsen. I andra hade jag ledningen med 6-3 och 15-40 i Bernarda servtagarna, och hade jag fått 5-3 där, så är jag säker på att jag ordnat upp det hela i min favör. Frammannen jagade mig rent hemskt i nästa set, och jag var trots duktiga tag, inte trottare dock än att jag kunde kriga en del studier åt Bernarda underbara volley, som han aldrig någonsin missade. I fjärde set var jag åter på toppen och ledde med 3-2 och 40-15, men det var förgjort, trots att jag fick en setbott till längre fram.

Fru Sperling vann med 6-4, 6-3 över fruken Horn, som var anslutad av servslitet och inte kom upp till sitt bästa spel. I mixed dubbel gick regern till Sperling-Bernard, vilkas slupp tillhock Horn-Leursur med 4-6, 6-1, 6-1.

Det har varit en fin turnering här nere, inte minst för svenskarnas del. Vi ha alla spelat över vår form. Sjätte stor jag i morgon klockan till Kungälv, där jag skall möta Eitel Thoren. Och sedan skall jag nota in grundsläven så man slipper springa så fortvålad under matcherna.

Karl Schröder.

⁶ *Dagens Nyheter* 4 februari 1935.

⁷ *Arbetet* 2 februari 1925.

⁸ Jonason i *Ljungquist* 1954:519.

I Arbetarbladet är det än i dag vanligt att friidrottsledare själva skriver om de tävlingar som de varit närvarande vid.⁹

11. 5 Frilansare

I Arbetarbladet dök namnet Bengt Cramner upp för första gången 1965 i denna undersökning. Han har en frilansbyrå i Stockholm och har levererat texter till praktiskt taget hela den svenska dagspressen i flera decennier. Oftast sätts inte hans namn ut under de extemporerade texterna. En annan mycket aktiv frilansare är Jan Holmberg, som skriver om idrott i Göteborgsområdet för tidningar runt om i Sverige. (På senare år har han fått konkurrens av Elmer Eliasson, som också arbetar mycket för radio- och TV-sporten.) Framför allt Cramner inriktar sig på tävlingar som Skolungdomens tävlingar, junior-SM i simning och friidrott samt andra tävlingar som lockar deltagare från hela Sverige men som inte är så stora att tidningarna sänder egna medarbetare för att bevaka dem. Bengt och Jan plockar ut det som är intressant lokalt och erbjuder per telefon tidningarna att köpa texterna.

Jan Holmberg skriver i genomsnitt för 45 tidningar per år. Somliga är ständigt återkommande beställare, andra är mer tillfälliga.

Cramner och Holmberg är stationerade i storstäderna Stockholm och Göteborg. Övriga städer i landet är inte tillräckligt stora för att en frilansare skall kunna försörja sig på att rapportera enbart om sporthändelser därifrån. Frilansjournalister som Thure Petersson och Björn Hellberg arbetar på ett annat sätt. De är specialiserade på en eller ett par idrottsgrenar och följer alla stora tävlingar, framför allt i utlandet, och erbjuder tidningar runt om i Sverige att köpa deras texter istället för att själva skicka ut medarbetare. Thure Pettersson följer främst de stora cykelloppen i Europa och de svenska brottarna till alla större tävlingar medan Björn Hellbergs sport är tennis. Hellbergs namn förekom i sex av de sju analyserade tidningarna under de veckor och år som ingår i analysen. Hans artiklar får bland annat stor spridning genom att han skriver för FLT.

Bertil Nilsson i Hässleholm har i många år sålt artiklar om orientering till åtskilliga tidningar, t ex Aftonbladet.

En del tidningar håller sig med egen frilansmedarbetare för att rapportera om en viss idrottsgren. Exempelvis anlitar Arbetarbladet numera en frilans för att skriva om motorsport.

⁹ Enligt sportchef Bengt Andersson, Arbetarbladet.

11. 6 Anonyma skribenter

Som framgår av tabell 11:2 har skribenterna varit anonyma till huvuddelen av sportartiklarna ända fram till 1975. Men andelen anonyma skribenter har minskat från 92 procent till 54 procent mellan 1895 och 1965. De senaste decennierna har anonymiteten minskat ytterligare. Frågan är emellertid vilka som har dolt sig bakom dessa anonyma texter.

Under de första två-tre decennierna var det överhuvudtaget ovanligt med signaturer eller författarnamn under alla artiklar, inte bara sportartiklar. En orsak till det var att en stor del av artiklarna var klipp ur och lätta omskrivningar av andra tidningars artiklar. Redaktionerna klippte friskt ur såväl svenska som utländska tidningar men detta ville de dölja. Så här beskrev Ivar Ljungquist på Dagens Nyheter nyhetsrapporteringen, särskilt från utlandet, i början av 1900-talet:

“Att tidningarna slår sig ihop om en gemensam korrespondent i utlandet och delar material och kostnader förekommer även i våra dagar (1954, min anmärkning), men arrangemanget var relativt vanligare förr, då även de stora pressorganens redaktioner måste gnida på slantarna långt mera än nu. I sparsamhetssystemet ingick även att en korrespondent borde akta sig för att använda telegrafen i onödan. Följaktligen sändes inte bara översiktsartiklar, kåserande opus o.d. utan även rena nyheter per post. Vilket inte hindrade mottagaren att etikettera de åldrade sensationerna som telegram, privat till etc. Och man drog sig inte för att sätta privattelegrambeteckning på det material, som fiskats upp i de till Stockholm anlända utlandstidningarna. Det är med andra ord mycket svårt för att inte säga omöjligt att ange hur många verkliga telegram som skickades till en koncern eller en enskild tidning. Allt talar för att de “falsa” telegrammen stundom var flera än de äkta.”¹⁰

När sportavdelningarna hade inrättats började dessa knyta kontakter med klubbledare och även med sportreportrar på andra tidningar utanför det egna utgivningsområdet. På några år byggdes det upp ett kontaktnät mellan sportredaktionerna på landets tidningar, vilket saknar motsvarighet inom andra journalistiska områden. Denna verksamhet har inneburit att många av landets sportjournalister har tjänat en bra extraslant på att lämna material från sin egen stad till tidningar på andra håll i landet. Dessa texter signeras sällan, vilket gör att det är oklart vem som har skrivit dem. Istället ges bara källangivelser i stil med följande i Göteborgs-Posten den 7 februari 1975: Skellefteå (GP), Mora (GP), Tingsryd (GP) och Södertälje (GP).

När det händer något i Hälsingland och Dalarna av intresse för

¹⁰ Ljungquist 1953:180.

Gävleborna lämnar sportmedarbetare på Hälsinge-Kuriren respektive Dala-Demokraten text till Arbetarbladet, som givetvis i gengäld lämnar till dem när något av intresse för dem inträffar i Gästrikland.¹¹ Aftonbladet har avtal med en sportreporter på varje ort där det finns elitserielag i ishockey eller allsvenskt lag i fotboll. Dessa reportrar skriver inte bara artiklar utan poängsätter också spelarna.

När en tidning anlitar en annan tidnings reporter eller rewriter en text kan vinklingen bli något underlig för de egna läsarna. *Den 23 september 1935* inleddes ett fotbollsreferat i *Jönköpings-Posten* med följande om matchen mellan Norrköpings-laget Sylvia och Jönköpingslaget Tord:

“Uppgårelsen mellan Tord och Sylvia blev ur Norrköpings synpunkt mindre glädjande, skriver Ö.C.”

Huruvida reportern på Östgöta Correspondenten även hade lämnat en text till Jönköpings-Posten eller om denna tidning klippt ur Ö.C. är oklart. Hur som helst innehöll artikeln åtskillig tröst till Sylvia som hade hamnat i botten av tabellen, men enligt artikeln, skulle ha stora möjligheter att avancera.

I mina intervjuer med sportmedarbetarna kom ett visst missnöje fram med att anlita reportrar på andra tidningar. Dessa har oftast för dåliga kunskaper om det gästande laget, vilket resulterar i att de sällan finner någon intressant vinkling.

Mobiltelefonerna har de senaste åren förändrat arbetssättet för sportavdelningarna. Istället för att en reporter reser med sitt lag till bortamatcherna, eller att en text beställs från någon medarbetare på en lokal tidning, kan en reporter på hemmaredaktionen ringa tränaren eller lagledare för laget och få kommentarer direkt efter matchen. Tidigare kunde det vara svårt att få tag på tränare och lagledare om man inte var på plats men numera har de alltid mobiltelefon med sig. Detta har blivit allt vanligare och innebär att egna reportrar på hemmaredaktionen svarar för en större andel av artiklarna än tidigare. Det framgår dock inte i tabell 11:2. Anledningen är att det sällan finns någon byline till artiklar som kommer till på detta vis. Därför har det varit svårt att avgöra om tidningens egen reporter har skrivit texten eller om det är en reporter på någon lokaltidning som har lämnat den. Alla artiklar utan byline eller byråangivelse har kodats som anonyma skribenter.

Av intervjuerna framgick klart att sportredaktionerna anlitar allt färre medarbetare på andra tidningar. De anlitar i de flesta fall också

¹¹ Bengt Andersson, sportchef på Arbetarbladet.

färre lokala rapportörer från det egna spridningsområdet. På Göteborgs-Posten räknar man med att antalet "lösa" medarbetare på sporten minskat från omkring 300 år 1990 till cirka 100 fem-sex år senare.¹²

11. 7 Nyhetsbyråerna

Tidningarna har ingen möjlighet att skaffa in allt nyhetsmaterial, inte ens med hjälp av frilansare, idrottsledare och medarbetare på andra tidningar. Därför finns det nyhetsbyråer. Vid den här undersökningens början hette den nationella nyhetsbyrån Svenska Telegrambyrån. 1921 grundades TT som sedan dess är landets dominerande nyhetsbyrå. En annan nationell byrå är FLT, vars material abonneras av de flesta borgerliga lokal- och regionaltidningar. Dessutom hade de socialdemokratiska tidningarna från 1910 till 1993 en gemensam redaktionstjänst, som förmedlade nyheter från såväl in- som utland.

TT har i sin tur samarbete med Europas största nyhetsbyråer, vilka för närvarande är brittiska Reuter, franska AFP och tyska DPA samt med de nordiska ländernas nationella nyhetsbyråer. Före andra världskriget var de stora europeiska byråerna, förutom Reuter, Agence Havas i Frankrike och Wolffs byrå i Tyskland.

Sportnyheter har under hela 1900-talet även levererats av de amerikanska byråerna AP och UP (senare UPI). Dessa sänder inte bara ut amerikanska sportnyheter utan bevakar också idrottshändelser i Europa. Båda byråerna sände åtminstone under 1960- och 1970-talen specialskrivna artiklar till sina svenska abonnenter om bland annat svenska proffsspelares matcher runt om i Europa.

Sedan flera år tillbaka abonnerar FLT på AP:s material och förmedlar det vidare till sina abonnenter. Samtidigt har UPI:s verksamhet i Europa i stort sett upphört.

TT satte redan 1925 sina spår på sportsidorna i tidningarna. Framför allt i Norrbottens-Kuriren, där nästan var femte sportartikel uppgavs komma från TT.

TT spelade 1945 en avsevärt mindre roll än tidigare. Orsaken var troligen främst att en stor del av den internationella idrotten låg nere på grund av kriget. Även den nationella idrotten gick på sparlåga. Det var svårt med transporter även inom Sverige. En större del än normalt av idrotten utövades därför troligen lokalt och den bevakningen klarade tidningarna utan TT:s medverkan. Dessutom minskade tidningsledningarna utrymmet för sport under krigsåren. I t ex Stockholm kom morgontidningarna i september 1939 överens om att

¹² Enligt Peter Särnvald, admin. red. sekr. på GP.

begränsa sportutrymmet till 84 spalter sport i veckan.¹³ Sannolikt prioriterade sportavdelningarna då egna texter framför TT-texter.

TT:s andel av sportartiklarna ökade 1955-1975 något jämfört med 1945. Främst regionaltidningarna och Arbetet utnyttjade TT:s sporttexter. Jönköpings-Posten och Dagens Nyheter publicerade däremot en större andel artiklar från andra nyhetsbyråer än TT.

Dagens Nyheter och Aftonbladet publicerade bara vardera en TT-text under de tre veckor som undersökningen omfattar. Under flera decennier utnyttjade de båda Stockholmstidningarna bara sporadiskt TT:s sporttelegram. Däremot hade de, liksom övriga tidningar, stor nytta av TT:s resultatservice.

År 1985 svarade TT för 16 procent av samtliga analyserade artiklar på sportsidorna. Men tidningarnas TT-beroende varierade ännu kraftigt. Aftonbladets sportavdelning publicerade inga TT-telegram (bortsett från resultat och tabeller) medan en fjärdedel av Jönköpings-Postens och Arbetets sportartiklar kom från TT. Dagens Nyheter var den morgontidning som minst utnyttjade TT-materialet detta år. Bara 3,5 procent av DN:s artiklar kom från TT. Aftonbladet använde dock TT-telegram som underlag för egna texter. I en del fall rörde det sig bara om smärre omskrivningar av TT-telegrammen, som man inte vill publicera ordagrant eftersom de redan hade varit införda i morgontidningarna. I de omskrivna TT-telegrammen angavs sällan att texten kom från TT.

1995 var TT:s betydelse än större. Närmare var fjärde artikel på sportsidorna härrörde från TT, fortfarande allra störst andel i Arbetet och Jönköpings-Posten med 28 respektive 29 procent av artiklarna. Minst andel TT-texter återfanns som vanligt i Aftonbladet. Däremot svarade TT för en dryg fjärdedel av alla artiklar på Dagens Nyheter:s sportsidor detta år.

Arbetet hade liksom Arbetarbladet under många decennier stor nytta av A-prensens redaktionstjänst i Stockholm, som hade ett särskilt A-pressportråd. Rådet bildade gemensam redaktion för att bevaka t ex olympiska spel och andra stora tävlingar. Efter A-prensens konkurs har Arbetet fått färre riksnyheter, även om frilansare och medarbetare på andra tidningar har ersatt en del. Journalister på de återstående A-pressstidningarna utbyter fortfarande artiklar med varandra. Många sportnyheter får Arbetet i Malmö dessutom genom sin redaktion i Göteborg.

Även andra nyhetsbyråer användes 1995 ganska flitigt av vissa tidningar, framför allt av Jönköpings-Posten med drygt fem procent sportartiklar, främst från FLT. Denna nyhetsbyrå har för övrigt

¹³ *ibid.* 1953:47.

också bidragit till att några av reportrarna på lokal- och regionaltidningarna har kunnat komma ut och bevaka stora tävlingar. Jönköpings-Postens sportchef Göran Bäckström bevakade således förra året Atlanta-OS på FLT:s bekostnad. Han skrev då för FLT men skickade också hem rapporter och kommentarer till sin egen tidning. Detta förfaringssätt påminner om hur A-pressens sportråd tidigare arbetade.

11. 8 Notisskribenterna

Notisskribenterna har vanligtvis varit anonyma. Analysen visar att högst två procent av notiserna har varit signerade av medarbetare på hemmaredaktionen. Utsända medarbetare har svarat för en än mindre andel av notiserna. Det ligger i sakens natur att det har varit så. Tidningarna sänder inte ut medarbetare för att de skall skicka hem notiser.

De tre första decennierna var notisförfattarna anonyma i 97-100 procent. Under tiden 1925-45 var de anonyma i 78-81 procent för att under perioden 1955-1975 åter öka till 87-91 procent.

1925-35 svarade TT för 14 procent av notiserna och 1925 egna utsända medarbetare faktiskt för hela 9 procent. Efter 1935 minskade andelen notiser från TT kraftigt och var under perioden 1955-1975 sex-sju procent av samtliga notiser i de sju tidningarna.

Därpå hände samma sak med notiserna som med artiklarna. TT:s andel ökade starkt. 1995 kom således drygt en fjärdedel av notiserna från TT. Då var "bara" två tredjedelar av notiserna skrivna av anonyma skribenter.

Andra nyhetsbyråer har också levererat en del av sportnotiserna. Störst var andelen 1965, då andra nyhetsbyråer svarade för fem procent av tidningarnas sportnotiser. De kom från AP, UPI och FLT. Därefter har deras andel sjunkit till en-två procent.

Norrbottens-Kuriren är den tidning som genom åren har publicerat störst andel TT-notiser. Under flera decennier från 1925 och framåt utgjorde TT-notiserna en dryg tredjedel av Norrbottens-Kurirens sportnotiser. I övriga tidningar har bruket av TT-notiserna växlat från årtionde till årtionde. 1965 publicerade exempelvis Dagens Nyheter och Aftonbladet inte en enda TT-notis på sportsidorna under de tre veckor som undersökningen omfattar. 1995 kom däremot drygt 40 procent av Dagens Nyheters sportnotiser från TT.

Att såväl TT som utsända medarbetare de senaste decennierna har ökat sin andel kraftigt avspeglar det som tidigare framkommit, nämligen att rapporteringen från utlandet har ökat mycket kraftigt. De

största och resursstarkaste tidningarna har skickat ut egna medarbetare till de stora idrottsevenemangen utomlands medan Arbetet samt lokal- och regionaltidningarna i högre grad har varit hänvisade till TT. När de stora tidningarna i allt högre grad har sänt sina medarbetare utomlands har det samtidigt inneburit att de inte har kunnat täcka den svenska idrotten i samma omfattning som tidigare. Därför har TT kommit att spela en allt större roll även för storstadstidningarnas rapportering från exempelvis de allsvenska matcherna i olika idrotter.

Ett annat skäl till att TT används så mycket mer i dag är att TT:s sportbevakning har blivit mycket bättre. Det anser alla intervjuade på redaktionerna. Numera kan sportavdelningarna alltid lita på att TT rapporterar från alla större inhemska och utländska tävlingar, i alla fall om svenska deltagare är inblandade. TT lämnar också matchreferat och fakta från elitseriematcherna i de stora lagidrotterna, vilket gör att tidningarna inte behöver anlita andra tidningars medarbetare för att få dessa, något som man tidigare ofta gjorde.

11. 9 Förmedling av illustrationer

Det har inte varit möjligt att göra någon systematisk undersökning av varifrån sportillustrationerna har kommit under de 90 år som det har funnits illustrationer till sportartiklarna. Främsta skälet är att fotofernas namn inte har skrivits ut förrän de allra senaste åren. Man har inte heller angivit ifall bilderna har levererats av någon bildbyrå.

Tydligt är ändå att flera av tidningarna anställde tecknare innan de anställde fotografer. Orsaken var att tidningarna i början lättare kunde återge teckningar i tryck än fotografier.

De flesta tidningarna i Sverige hade inga egna fotografer förrän på 1930-talet. En del fortsatte för övrigt att anlita utomstående fotografer ännu längre.

I början av seklet fanns det få pressfotografer i Sverige. De få bilder som publicerades i tidningarna kom därför oftast från utlandet.

De senaste tre-fyra decennierna har i stort sett alla dagstidningar haft egna fotoavdelningar. Däremot har inte sportavdelningarna haft egna fotografer, utan har fått dela dem med övriga redaktionella avdelningar. Ett undantag var Olle Seiborn på Dagens Nyheter. Han blev på 1960-talet sportfotograf på heltid och var som sådan den förste i Sverige.

Så länge tidningarna använde blyteknik och zinkklichéer var kostnaden för nya bilder i tidningen förhållandevis höga. Därför var de flesta sportredaktioner, liksom övriga avdelningar, relativt återhållsamma med nya bilder. Det egna bildarkivet var betydligt mer utnyttjat då än vad det har blivit under de senaste två-tre decennierna.

Sportbilder köps och har köpts, precis som texter, från andra tidningar. Så har det varit så länge som telefotot har använts på tidningarna.

Telefotot har de senaste fem-tio åren ersatts av datoröverföring. De egna fotografierna som är på uppdrag sänder bilderna direkt till redaktionens datorer. Dessa tar också emot bilder från nyhetsbyråer som TT, AP och Reuter. De två sistnämnda byråerna har de senaste åren svarat för en stor del av bildförmedlingen i världen tillsammans med relativt nybildade EPA (European Press Association). Dessa tre byråer bevakar alla stora idrottstävlingar. De sänder således alla tävlingsdagar bilder från Giro d'Italia, från alla VM-kvalmatcher i fotboll och från World Cup-tävlingar i olika idrotter etc.

Även lokal- och regionaltidningar som inte själva abonnerar på dessa byråers material har tillgång till det genom FLT-Pica, som sedan kort tid tillbaka vidarebefordrar Reuters bilder till sina abonnenter. Tidigare hade FLT kontrakt med AP, som nu istället samarbetar med Pressens Bild.

11. 10 Sammanfattning

På 1920- och 1930-talen inrättade tidningarna speciella sportavdelningar. Ofta bara med en eller möjligtvis ett par anställda. Med åren växte dessa avdelningar och är numera den största specialavdelningen på de flesta tidningarna. I lokal- och regionalpressen utgjorde sportjournalisterna 12-15 procent av den redaktionella personalen 1995. I storstadspresen var siffran i genomsnitt omkring sju procent.

Sportavdelningens egna reportrar utgör basen för bevakningen, men eftersom sportaktiviteterna har ökat kraftigt från 1920-talet och framåt räcker inte de egna medarbetarna till för att bevaka allt. Ett omfattande nyhetsnät har därför byggts upp under årens lopp. Det består — förutom av tidningens egna lokal- och riksredaktörer samt utrikeskorrespondenter — av idrottsledare, som rapporterar vad som hänt, medarbetare på andra tidningars sportredaktioner, frilansare samt ibland också av aktiva idrottsmän som rapporterar om tävlingar de själva har deltagit i.

I och med förbättrade kommunikationer har idrottsutbytet ökat såväl inom som utom Sverige. Samtidigt har storstadstidningarna

dragit in nästan alla riksredaktörer och åtskilliga utrikeskorrespondenter. Detta har fått som följd att sportavdelningens egna reportrar istället har fått resa ut mer för att rapportera om de stora tävlingarna.

Samarbete med andra redaktioner förekommer ännu i stor utsträckning, men inte lika mycket som tidigare, dels av kostnadsskäl, dels av tidsskäl. Inte heller frilansmedarbetare utnyttjas lika mycket som tidigare. Till viss del beror detta på att de flesta sportavdelningarna har fler fast anställda medarbetare än för 30-40 år sedan. Samtidigt är sporthändelserna inte koncentrerade till en enda dag som de var för några decennier sedan då de flesta tävlingar ägde rum på söndagen. Den dagen behövdes det verkligen förstärkning av sportbevakningen.

En annan förklaring är att TT:s betydelse har ökat. Samtliga tidningar publicerade 1995 en större andel TT-material än vid något annat mättilfälle. Enligt intervjuerna med sportmedarbetarna har TT blivit avsevärt bättre under de senaste åren. Mobiltelefonen är ytterligare en förklaring till att tidningarna mindre använder sig av andra tidningars medarbetare och frilansers. Med hjälp av den kan reportern på hemmaredaktionen lätt få tag på tränare eller lagledare direkt efter sitt lags bortamatcher och på det viset få kommentarer istället för att behöva köpa text från någon lokal tidnings sportreporter.

KAPITEL 12

Sammanfattning och slutsatser

I detta kapitel ges en sammanfattning av resultaten av analysen och därefter diskuteras vilka faktorer det är som påverkat de olika utvecklingsdragen i dagstidningarnas sportjournalistik under perioden 1895-1995. Slutligen diskuteras kortfattat hur den fortsatta utvecklingen kan tänkas bli. Frågan är hur sportjournalistiken kommer att se ut år 2005.

12. 1 Sportmaterialets utveckling

Den första iakttagelsen är att sportmaterialet har ökat kontinuerligt under hela perioden. Från enstaka notiser i veckan till många sidor varje dag. De sju tidningarna innehåller år 1995 nästan 340 gånger mer sport än 1895. Fram till och med 1935 växer sportmaterialet främst i storstadstidningarna. Under hela perioden därefter har emellertid tillväxten varit snabbare i lokal- och regionaltidningarna.

1995 utgör sportmaterialet 12-20 procent av det redaktionella utrymmet i de sju tidningarna. Störst är andelen i de tre lokal- och regionaltidningarna. Ingen annan specialavdelning i tidningarna breder ut sig så mycket.

Sportens utrymme av den totala tidningsvolymen (alltså inklusive annonserna) växer också hela tiden i lokal- och regionalpressen. Där-

emot är utvecklingen annorlunda i storstädernas morgontidningar. I dem utgör sporten störst andel av totalvolymen redan 1935. Det gäller alla tre tidningarna. Utvecklingen i Aftonbladet liknar i detta avseende mer lokal- och regionaltidningarnas.

I de sistnämnda tidningarna ökar också antalet artiklar kontinuerligt (med undantag av notiserna) medan artiklarna blir färre i storstadsmorgontidningarna efter 1965 och i Aftonbladet efter 1955. Ändå ökar utrymmet kraftigt, vilket tyder på att den genomsnittliga artikelstorleken ökar avsevärt från 1965 och framöver.

En orsak till att tidningarna med åren kan ägna allt större utrymme åt sportmaterialet är att det sprids ut över veckans alla dagar. Fram till och med större delen av 1950-talet äger den mesta idrotten rum på söndagarna och det betyder att de flesta idrottsnyheterna publiceras i måndagsnumren. Så är det inte längre. Numera tävlas det alla dagar i veckan och därmed är också flödet av idrottsnyheter i tidningarna jämnare fördelat över veckans dagar.

Att artiklarna i genomsnitt blir allt större beror inte på att reportrarna skriver längre. Tvärtom, de skriver kortare. Nej, förklaringen är den att illustrationerna och rubrikerna slås upp allt större. Medvetenheten om bildens betydelse för sidans formgivning väcks till liv på 1960-talet. Bildernas andel av sportutrymmet ökar då kraftigt och en allt större andel av artiklarna illustreras.

12. 2 Sportsidornas innehåll

Antalet sporter ökar stadigt på sportsidorna under den period som undersökningen omfattar. Från början är det ett fåtal sporter som uppmärksammas, men de senaste decennierna förekommer drygt 50 sporter i de sju tidningarna tillsammans under tre veckor. Det är bara kvällstidningen Aftonbladet som visar upp en nedåtgående trend med allt färre sporter.

Från 1915 och framåt dominerar fotbollen i tidningarna. Under flera decennier är friidrott den näst mest omskrivna sporten, men den har de senaste decennierna passerats av en annan lagsport, nämligen ishockey.

En allt större andel av artiklarna handlar om elitidrott. Det har blivit särskilt markant de senaste tre decennierna. Och den del av elitidrotten som ökar är den kvinnliga. Allt mindre utrymme upplåts åt breddidrott medan skol- och ungdomsidrott håller ställningen.

En snabbt växande andel av sportmaterialet kommer från utlandet. En större andel av storstadstidningarnas artiklar handlar om internationellt idrott än om lokal och nationell. Den lokala sporten har

under nästan hela undersökningsperioden minskat sin andel av artiklarna till förmån för först nationell och sedan internationell idrott.

Huvuddelen av sportnyheterna från utlandet kommer från Norden, Västeuropa och USA. Så är det under hela undersökningsperioden. Det är länder som står Sverige nära kulturellt och i de flesta fall även geografiskt. Grannländer och superstater i idrott som Sovjet och DDR rapporteras det däremot mycket lite ifrån. Detta visar att sportjournalistiken åtminstone i dessa avseenden har samma nyhetsvärderingsprinciper som annan nyhetsjournalistik. I det här sammanhanget beror det också på något annat, som ofta glöms bort i diskussioner om utlandsrapportering, nämligen journalisternas möjligheter att rapportera. Åtskilliga reportrar — inte bara sportjournalister — har under årens lopp beskrivit hur svårt det har varit att arbeta i öststaterna. Bara att få tillstånd att komma in har tagit tid, att röra sig fritt och utan tolk har varit nästan omöjligt. Dessutom var och är distributionstekniken ofta urusel i dessa länder, vilket har gjort det komplicerat och hasardartat att få hem rapporterna i tid före deadline. Dessa problem är i alla fall en del av förklaringen till den svenska pressens mycket begränsade rapportering från de stora idrottsnationerna i öst.

En annan klar tendens är att från och med 1960-talet ägnas allt färre artiklar åt själva idrottstävlingen eller matchen. Det är istället framför allt kommentarer från de inblandade idrottsstjärnorna som tar över. 1995 är för första gången artiklar med kommentarer från idrottsmännen blandat med något om själva tävlingen vanligare än artiklar som i huvudsak handlar om tävlingen eller matchen. Men även artiklar om enskilda idrottsmän, personporträtt, ökar med åren. Dessutom handlar en allt större andel av artiklarna om övergångar, skador, bråk och doping.

Artiklar om förhandsinformation inför tävlingar och matcher har också minskat avsevärt — från 20 procent 1935 till 7 procent (exklusive TV-förhands) år 1995.

12. 3 Sportjournalistikens utveckling

Utvecklingen var till en början mycket olika i tidningarna. Somliga negligerade helt sporthändelser medan andra snabbt började intressera sig för den moderna företeelsen och publicerade förhållandevis många sportnyheter eller reportage. Det sistnämnda gäller främst de borgerliga storstadstidningarna. Från början var det ett fåtal sportintresserade allmänreportrar som med sina artiklar sökte en publik

vilken som åskådare och anhängare gav idrottsrörelsen en ekonomisk och medlemsmässig bas för att kunna utvidga aktiviteterna. Detta gav i sin tur mer regelmässigt fast material och intresserade läsare av sportartiklarna. Därför var det viktigt för reportrarna i denna tidiga fas att beskriva för läsarna vilka upplevelsemässiga kvalitéer arrangemangen hade för åskådarna. Ett annat syfte med artiklarna var att presentera sporten i sig och dess utövare samt att medverka till att inträdesintäkterna blev så höga som möjligt.

Dessa reportrar legitimerade också idrotten genom att framhålla dess samhällseliga och sociala betydelse. Därigenom försågs dessutom sportmaterialet med en samhällsförankring som kunde förklara och rättfärdiga ett fortsatt ökande journalistiskt intresse för sporten.

Sportartiklarna placerades bland allt annat nyhetsmaterial på sidorna. Det betydde att de vände sig till hela läsekretsen, inte bara den sportintresserade, som vid sekelskiftet förmodligen inte var så stor.

På 1910- och 1920-talen anställer alltfler tidningar sportreportrar. De flesta kom från idrottsrörelsen och var, till skillnad från en del allmänreportrar som tidigare skrivit om idrott, kunniga. Där emot var de sällan stilistiskt eller journalistiskt drivna.

Något senare fick sporten sin egen avdelning i tidningen och den utvecklades då till en helt självgående avdelning. Språket blev mer fackinriktat och riktade sig till de läsare som redan var insatta. Framför allt vände sig sidorna till idrottsrörelsen som fick en stor del av sin interninformation spridd via dagstidningarnas sportsidor. Genom förhandstexter, ofta av renodlad annonstyp, bidrog reportrarna också till att locka publik till arenorna. Det hände att de direkt uppmanade läsarna att gå och se en tävling.

Sportavdelningarna bedrev också en omfattande s. k. aktiv journalistik. De var medarrangörer till ett stort antal tävlingar och arrangerade dessutom resor för läsarna i anslutning till en del tävlingar.

Sportreportrarna var trogna händelseförloppet i sina referat. De ändrade inte ordningsföljden i skeendet utan refererade i kronologisk följd vad som hände på planen eller arenan. De flesta artiklarna var fram till 1950-talet referat eller förhandstexter.

Därefter blir texterna modernare disponerade. De förses med en ingress som sammanfattar det viktigaste i texten. Den kronologiska följden bryts allt oftare och istället plockas tävlingens höjdpunkt, avgörande ögonblick eller person upp i början av texten. I förhandstexterna slopas alltmer den mer annonsliknande informationen och ersätts med innehåll som skapar förväntningar på matchen eller tävlingen. Båda dessa förändringar visar att reportern börjar tänka mera på läsarna och något mindre på idrottsrörelsen. Sportjournalistiken blir mer underhållande. Kvällstidningarna går i spetsen för att

skaffa kommentarer från de tävlande. När TV väl etablerats i Sverige följer snart morgontidningarna efter och intervjun blir en alltmer självklar arbetsmetod. Den resulterar också i att den skratminusjournalistiken breder ut sig över sportsidorna. Med den menas att artiklarna till stor del består av direktcitat.

Information om tävlingarna kommer mer och mer i bakgrunden. Istället är det deltagarna som förs fram. Reportern blir en länk mellan idrottsstjärnorna och läsarna. De förstnämnda får förklara för läsarna varför det gick som det gjorde och hur de upplevde det hela. Reportern fungerar i detta sammanhang som ett lojalt sändebud, som utnyttjar sin speciella status till att retrospektivt ge läsaren inside-upplevelser av matchen eller tävlingen. Den osynlige journalisten blir här mycket synlig på så vis att han ger läsaren möjligheten att komma in bakom sportens kulisser. En fotbollsmatch skildras numera genom intervjuer i omklädningsrummet. Vad reportern upplevt som åskådare får läsaren veta betydligt mindre om.

Rapporteringen har generellt blivit mer dramatiserad genom att sportens upplevelsemässiga sidor numera prioriteras. Artiklarna fokuserar på rekord, svenska medaljer, heroiska prestationer, nervpirrande upplösningar mm. Denna dramatisering har också påverkat kompositionen av artiklarna. Det lojala refererandet av skeendet är borta och har ersatts av texter som just framhäver det dramatiska.

De tidigare meterlånga texterna som bestod av referat och reporterns kommentarer har ersatts av flera kortare texter, där också kommentarer från de tävlande kan presenteras i separata artiklar.

Reportrarnas status har höjts med åren, vilket manifesterades på 1960-talet genom att deras namn började skrivas ut. Sedan dröjde det inte länge innan namnet kompletterades med foto, som särskilt i kvällstidningarna tenderar att bli allt större.

Sportjournalisterna har liksom idrottsstjärnorna blivit mer professionella. De intar numera en mer självständig hållning gentemot idrottsrörelsen och framför mer kritik än tidigare. Det skrivs visserligen förhandstexter fortfarande men nu på andra grunder än tidigare. Dagens förhandstexter baseras mer på läsarnas förmodade intresse och innehåller oftast någon form av nyhet, som bidrar till att skapa förväntningar.

Sportsidorna har inte bara blivit mer dramatiserade utan också mer intima. Texterna — och bilderna — har under de senaste årtiondena blivit allt mer värdeladdade och personinriktade. Reportrarna håller sig inte längre till sportens offentliga rum utan kryper mer och mer in i idrottsstjärnornas privata sfär.

Att läsarna är mer i fokus än tidigare framgår också av att sport-

sidorna satsar allt mer på servicematerial åt läsarna. Det sker främst genom att publicera omfattande tips- och travservice samt service inför kommande TV-sportprogram.

I övrigt har sportrapporteringen blivit mer komprimerad de senaste åren. Allt fler tidningar ger endast matchfakta från de allsvenska lagsporterna och nöjer sig i stor utsträckning med att redovisa resultat från åtskilliga tävlingar, som de förr om åren skrev långa texter om.

Fotojournalistiken utvecklas delvis parallellt med den skrivna journalistiken, dock inte helt. Från början var fotot i sig ett konkurrensmedel. Det spelade ingen större roll vad det föreställde.

Liksom i fråga om texten blev det snart så att fotot användes för att ge olika evenemang status genom att fotografera prominenta deltagare eller åskådare.

Det var av tekniska skäl svårt att fånga rörliga motiv med kameran de första decennierna som denna undersökning omfattar. Därför spelade tecknaren en viktig roll för att skildra rörelsen på planen eller tävlingsbanan. När idrottsmän fotograferades stod de som regel stilla och poserade framför kameran.

I slutet av 1920-talet och några decennier framöver blev fotots främsta funktion att informera och dokumentera. En mycket stor andel av fotografierna utgjordes under dessa år av porträtt, som visade hur idrottsmännen såg ut. Andra bilder visade hur målen tillkom eller andra tillspetsade situationer.

Ungefär samtidigt försökte fotografierna emellertid fånga festliga, humoristiska situationer, som ofta kompletterades med skämtsamma bildtexter.

Med teleobjektivets hjälp kryper fotografierna sedan några decennier tillbaka allt närmre motivet. Det har fått som följd att sportbilderna förändrats i flera avseenden. De visar exempelvis sällan helheten utan bara en liten del av planen eller tävlingsarenan. Ofta dominerar en aktör hela bildytan. Bilderna framhäver styrkan, farten och spänsten. Kameran fångar med andra ord det dynamiska och ofta också det estetiska i sporten.

Vidare innebär närheten att bilderna framhäver det emotionella. De visar glädje, sorg och ilska mycket tydligare än förr. Framför allt är jubel- och segerbilderna vanliga. Detta går ut över de renodlat informativa bilderna, som visar t ex hur målen kommer till.

Närheten betyder också att bilderna alltmer fokuserar på enskilda idrottsutövare och allt mindre på kollektivet, en utveckling som ju också gäller texterna.

De två-tre senaste decennierna har det också blivit allt vanligare med symboliska bilder, framför allt till förhandsartiklar. Fotografer

arbetar mer i studio för att få fram dessa illustrationer. Man strävar efter att finna något nytt, annorlunda motiv i en sportvärld, där allting ständigt upprepas.

Bildens betydelse för sportsidan har ökat radikalt under den period som undersökningen omfattar. Från början fanns det inga eller nästan inga sportillustrationer. Den vanligaste bildtypen var sedan i flera decennier porträttet. Även lagbilder var betydligt vanligare under perioden 1915-1945 än senare.

Från 1960-talet och framöver har fotografiet haft en mycket mer framträdande roll på sportsidan. Större där än på andra nyhetsidor. Fotot används aktivt i layouten för att dra blicken till sidan och för att leda läsarens blick rätt över sidan. Bilderna ingår dessutom allt oftare i en kontext, dvs text och bild utgör tillsammans en enhet, något som nästan aldrig var fallet för 40 år sedan. Numera är det inte heller ovanligt att en artikel byggs upp kring en eller flera bilder.

Presentationen av sportmaterialet har liksom övrigt material i tidningen förändrats radikalt under de hundra år som undersökningen omfattar. Från 1935 och till och med 1975 slås sportnyheter upp allt större och oftare på tidningarnas förstasidor. Därefter har en viss avmattning skett.

Redan 1915 samlar flera tidningar sporten under en egen vinjett, men den kan placeras bland vilket annat material som helst i tidningen. Från 1920 samlas sportmaterialet i Dagens Nyheter på en speciell sida och under åren därefter följer flera andra tidningar efter.

Från och med 1915 förses sportartiklarna allt oftare med rubriker istället för överskrifter. Rubrikerna är saxade eller centerade. På 1920-talet är rubrikerna mångordiga och består av flera däck. De fyllde då nästan samma funktion som ingresserna senare kom att göra. På den tiden saknade artiklarna markerade ingresser. Sådana slår inte igenom förrän på 1940-talet och början av 1950-talet. Samtidigt förändras rubrikformerna. De mångordiga och mångordiga rubrikerna försvinner och ersätts för det mesta med tvåradiga, som med nödvändighet bara inriktar sig på en aspekt.

På 1960-talet börjar sportsidorna att formges av redigerarna. Detta betyder bland annat att redigeraren visar ombrytaren hur han vill att texter, rubriker och bilder skall placeras för att göra sidan överskådlig för läsaren. Texterna lättas också alltmer upp med hjälp av mellanrubriker och grafiska utsmyckningar.

På 1970-talet introduceras ny sättnings- och tryckeriteknik på de flesta tidningarna. Detta ger möjlighet till mer färg, bilder och plattor av olika slag. Bilderna tillåts ta en större del av sportutrymmet, vilket i sin tur betyder att texterna blir kortare.

På 1990-talet tar redigerarna helt över ansvaret för sidutformningen med hjälp av QuarkXpress eller Pagemaker. För att göra layoutarbetet så enkelt som möjligt mallas sidorna i många tidningar. Det betyder att sidorna har samma uppbyggnad från dag till dag.

12. 4 Sportens betydelse för sportjournalistiken

Att sportjournalistikens utveckling är starkt beroende av sportens och idrottsrörelsens utveckling är självklart. Men det är lika uppenbart att sporten aldrig hade kunnat utvecklas till den stora folkrörelse den har blivit om den inte fått så starkt stöd av dagspressen. Så här skrev Fredrik Rude i Sveriges Centralförening för idrottens främjande redan 1945:

“Utan dagspressens hjälp hade den svenska idrotten icke stått där den nu står vare sig i fråga om internationella topprestationer eller — ännu mindre — beträffande bredden i denna folkrörelse.”¹

Ursprungligen fanns det främst två skäl till att de stora borgerliga tidningarna stödde idrottsrörelsen genom att uppmärksamma de tävlingar som ägde rum. Det första var att många tidningar ansåg att idrotten var viktig för att stärka befolkningen och därmed försvarsförmågan. Det andra skälet var Viktor Balck, som verkligen förstod sig på att göra propaganda för tävlingsidrotten. Han gjorde det bland annat genom att bjuda in kungliga personer, framstående representanter för krigsmakten, statsförvaltningen och finansvärlden för att ge glans, auktoritet och tyngd åt den spirande idrottsrörelsen. Sådan pompa och ståt ledde till omfattande publicitet.

Tävlingar av jätteformat såsom Nordiska spelen, Olympiska spelen och Svenska spelen blev organisatoriska, publik- och propagandamässiga triumfer. Genom dagspressen spreds nyheter om dessa arrangemang inte bara till de redan invigda utan till en betydligt bredare läsekrets.

I början av 1920-talet inrättade flera tidningar riktiga sportavdelningar med flera anställda och med dagliga sportsidor. Dessa sportjournalister kom som regel själva från idrottsrörelsen och fortsatte ofta sitt engagemang där. De bidrog gärna till att sprida idrottspropaganda och arrangerade själva propagandaidrott i alla dess former. Den aktiva journalistiken var inte bara ett sätt att propagera för idrott utan också ett sätt att propagera för sig själv som särskilt idrottsvänlig. På så vis försökte redaktionerna värva nya läsare.

¹ Rude 1945:48.

Stora svenska framgångar i OS 1912 fick riksdagen att vakna. Året efter besöt den för första gången att bevilja ekonomiskt stöd till idrottsrörelsen i Sverige. Det var blygsamt men har med åren ökat kraftigt, liksom det kommunala stödet. Dessutom har kommunerna satsat stora summor på idrottsanläggningar av olika slag. Detta har i hög grad bidragit till att utveckla idrottsrörelsen till en verklig folkrörelse, den största i landet. Sverige, som lyckades undvika att bli inblandat i de båda världskrigen, nådde stora framgångar på idottsarenorna. I de olympiska spelen under mellankrigstiden och närmast efter andra världskriget skördade Sverige så stora framgångar att landet fortfarande är fyra i medaljligan i OS genom tiderna. De internationella framgångarna ledde till att tidningarna ökade idrottsbevakningen. Såväl framgångarna som den ökade bevakningen stimulerade intresset för idrott. Allt fler började idrotta i allt fler sporter. Kommunikationerna förbättrades och allt fler idrottsanläggningar uppfördes på 1930-talet. Än mer utvecklades sporten under 1960-talet då en stor del av idrotten flyttade inomhus eller utövades på konstfrusna utomhusbanor och på elljusupplysta arenor. Dessa arenor innebar att idrott inte längre kunde utövas bara i dagsljus utan när som helst, även på vardagskvällarna. Tävlingsintensiteten har därmed ökat från en ganska blygsam nivå främst i storstäderna till en verksamhet som pågår dagligen överallt i landet. Detta har i sin tur lett till att tidningarna fått ett både större och jämnare flöde av idrottsnyheter.

Tävlingsssäsongerna har förlängts för de flesta sportgrenarna. Fotboll spelas långt in på hösten och tidigt på våren utomhus i Sverige och under vintermånaderna inomhus.

Men det är inte bara i Sverige som idrottsrörelsen har vuxit. Allt fler länder har satsat på idrotten. Genom de allt bättre kommunikationerna och genom den ökade kommersialiseringen och professionaliseringen har det internationella utbytet ökat explosionsartat. Det tävlas året runt i penningstinna turneringar i tennis, golf, fotboll och också åtskilliga månader i alpint, skidor etc. VM och EM arrangeras allt oftare i allt fler idrotter. Och idrottsvärlden växer i våldsamt fart. I Stockholms-OS 1912 deltog idrottsmän från 27-28 nationer. 80 år senare i Barcelona deltog idrottsmän från 169 nationer.

De gamla amatöridealen är bortglömda. Numera är det pengar som gäller. Proffsligor finns i åtskilliga idrotter i många länder. Dock inte riktigt officiellt i Sverige ännu. Detta har medfört att ett snabbt stigande antal svenska idrottsmän blir proffs utomlands. Det gäller främst i fotboll och ishockey, men också i handboll, bordtennis mm. Enligt ishockeyförbundets ordförande Rickard Fagerlund spel-

ade 1997 inte mindre än 350 svenska ishockeyspelare i utländska ligor. I och med att de bästa idrottsutövarna har sökt sin lycka utomlands har de svenska tidningarna också alltmer intresserat sig för utländsk idrott. De har därför rapporterat relativt regelbundet från italienska, tyska, holländska, belgiska och engelska ligorna i fotboll samt från NHL i ishockey.

Expansionen har varit så snabb och omfattande att tidningarna tvingas sovra allt mer. Inte ens de största tidningarna förmår att själva rapportera från alla stora internationella tävlingar. Därmed har nyhetsbyrån TT fått en allt större betydelse såväl för storstadspressen som för lokal- och regionaltidningar. De sistnämnda känner sig också tvungna att skildra det som händer utomlands, i alla fall när svenskar är inblandade och allra helst om någon från det egna utgivningsområdet deltar.

Den allt intensivare bevakningen av utlandstävlingar har främst gått ut över den lokala idrotten men också delvis över den nationella. Sportavdelningarna har alltså gått i motsatt riktning mot vad många andra avdelningar på tidningarna har gjort.

Sporten har som nämnts ändrat karaktär framför allt under de senaste tre decennierna. Sportframgångar har alltid använts i propagandasynfte, men har i kombination med ökad kommersialisering fått allt otrevligare konsekvenser. Fuskets har tilltagit. Dess moderna form är framför allt doping. De gamla idealen finns inte kvar. Samhällsnyttan blir allt svårare att urskilja. Sportjournalisterna kan därmed inte hävda att de bör stödja idrottsrörelsen genom att publicera förhandsreklam utan nyhetsvärde eller interninformation.

Efter amatöridealens förfall inom sporten har sportjournalisterna saknat ett självständigt journalistiskt ideal som i viss mån skulle kunna skydda dem mot sportens och mediets egen marknadsstyrning. Mest påtagligt har detta blivit i kvällspressen, där de stora TV-sända sportevenemangen och stora publikidrotterna får en allt större del av utrymmet.

Sportrörelsen har expanderat i Sverige och världen under hela 1900-talet, men det är framför allt från och med 1960-talet som den har förändrats i fråga om ideal och inriktning. Ett avgörande skäl till detta är att pengarna har kommit in i idrotten i en omfattning som ingen hade kunnat förutsäga.

12. 5 TV:s inflytande

Bakom denna utveckling ligger ett annat massmedium, nämligen TV, som introducerades i Sverige under andra halvan av 1950-talet och

ungefär samtidigt i en stor del av övriga Europa. TV upptäckte snabbt att sport var populärt bland tittarna. Därför blev TV-bolagen snart villiga att betala stora summor till idrottsrörelsen för sändningsrätter till olika idrottsevenemang. Detta ledde i sin tur till rena proffscirkusen i olika sporter, som ansågs vara särskilt TV-mässiga, exempelvis tennis, golf, alpint och naturligtvis fotboll som redan tidigare blivit professionell i vissa länder.

Direkt eller indirekt är det också Eurovisionen som ligger bakom de stora fotbollscuperna i Europa plus ett stort antal andra tävlingar. Det är ingen överdrift att påstå att TV i hög grad har bidragit till att det internationella idrottsutbytet har ökat så kraftigt.

Idrottsrörelsen har fått stora summor pengar av TV, men inte nog med det. Idrottsrörelsen har också fått allt större statligt stöd i åtskilliga länder. TV:s sändningar från olympiska spel, VM i fotboll etc utvecklades till de största TV-evenemangen i världen och blev därmed ett ypperligt tillfälle för enskilda nationer att propagera för sig själva genom att vara framgångsrika i tävlingarna. Under det kalla kriget utvecklades ett propagandakrig på idrottsarenorna mellan öst och väst. Det var då staterna själva började satsa allt mer på att driva fram framgångsrika idrottsstjärnor.

Televisionens intåg har i grunden förändrat förutsättningarna för såväl morgon- som kvällstidningarnas sportrapportering. (Men redan sportradions söndagssändningar från allsvensk fotboll och bandy under andra halvan av 1950-talet visade sig bli förödande för kvällstidningarnas sportbilagor på söndagarna.)

TV väcker med sina sändningar intresse för tävlingarna och deltagarna och mer eller mindre tvingar på så vis tidningarna att haka på. TV har därför alltmer kommit att bestämma dagordningen även för dagspressens sportbevakning. Tidningarnas rapportering tar ofta avstamp i det gemensamma nationella och emotionella upplevelsetillstånd som TV först förmedlat till tittarna. Och det sker vanligtvis med intervjuer och reportrarnas egna värdeladdade kommentarer.

Samsynen på vad som är värt att bevaka har ökat markant de senaste decennierna. Det paradoxala är att genom det nya mediet TV och dess allt fler kanaler har sportrapporteringen i de olika nyhetsmedierna blivit mer likartad. Inte ens extremt lokala tidningar som Jönköpings-Posten kan underlåta att skriva om sportevenemang som sänds i TV. Dessutom förser tidningarna förser sina läsare med förhandsinformation inför TV-sändningarna.

Det som har påverkat sportsidorna allra mest de senaste decennierna är nog Tipsextra i TV2. Programmet har radikalt ökat svenska folkets intresse för tips, trav och lotto. Detta insåg först kvälls-

tidningarna. 1985 märks det att Tipsextra kraftigt påverkar dagspressens sportsidor. Då ger samtliga tidningar ut tips- och travbilagor på tisdagarna. De består av minst fyra tabloidsidor med utförlig statistik, tabeller och experter som tippar. Arbetet upplåter fem sidor åt trav- och fotbollstips på tisdagarna. Mest fascinerande är att flera av tidningarna dessutom tippar lotto, vars dragning också äger rum i Tipsextra. Utöver tips- och travbilagan publicerar flera tidningar V65 i sista stund. Resultatredovisningen från alla travtävlingar är omfattande liksom rapporteringen från engelska ligan.

Satsningen på spel är den stora skillnaden jämfört med tio år tidigare. Tipsextra påverkar innehållet i tidningarna även så till vida att flera tidningar på söndagen kommenterar den match som Tipsextra sänt ifrån. Det gör t ex Dagens Nyheter och Arbetet. Arbetet publicerar dessutom en helsida inför Tipsextrasändningarna med förhands om den match som skall sändas. Utöver det har tidningen en tablå i vilken läsaren själv kan följa Tipsextra och fylla i efterhand som det händer något i tipsmatcherna och på V65.

När morgontidningarna tar efter kvällstidningarnas spelservice måste dessa svara med ännu mer. Den 5 februari 1985 avslöjar således Aftonbladet på en hel sida att tidningen framöver skall införa Spel-Extra varje dag. Sex medarbetare är involverade i detta. Och Spel-Extra får från och med då följande innehåll:

Måndagar: startlistan V 65, tisdagar: tipset, Lotto och sparsystem, onsdagar: V65-tipset, torsdagar: senaste odds, fredagar: V65 i sista stund, lördagar: Solvalla-listan plus Tips-Extra-förhands och söndagar: Två sidor Så gick det på tips och V65.

TV-mediet har inte bara haft inflytande på vad tidningarnas sportavdelningar skall rapportera om utan också *hur* de skall göra det. I och med att TV för en miljonpublik visar hur de stora matcherna och tävlingarna förlöper anser man på tidningarnas sportavdelningar att det är onödigt att referera dessa evenemang i detalj, som man gjort tidigare. Särskilt kvällstidningarnas sportreportrar anpassar sig snabbt till TV-mediet och dess sportsändningar. Till en början kunde TV bara sända själva tävlingen. Däremot var det svårt rent tekniskt att ordna intervjuer efteråt. Den situationen utnyttjade kvällspressen genom att för sina läsare förmedla idrottsstjärnornas kommentarer istället för att referera tävlingen. Kvällspressen fungerar då som ett komplement till TV-sändningen. Det dröjde inte länge förrän även morgontidningarnas sportreportrar tog efter denna skratminusjournalistik. I ett första skede användes den främst i samband med TV-sända tävlingar men efter några år spred sig pratminusjournalistiken till att omfatta rapporteringen från de flesta tävlingar och matcher. Det märktes tydligt redan 1965. En allt min-

dre andel av artiklarna refererar vad som skett under tävlingen eller matchen. Istället vinklas texterna hårt på någon höjdpunkt, matchvinnare eller liknande. TV-tekniken förbättras emellertid och har inneburit att även TV-reportrarna snabbt kan intervjuva idrottstjärnorna. Den idrottsintresserade tidningsläsaren kan således få såväl hela matchbilden som kommentarerna redan i TV-sändningen. Det är därför inte så underligt att en del läsare anser att det numera är mindre viktigt att läsa om idrott än tidigare.

Tidningarna, som trots det allt mer bevakar samma evenemang som TV, har istället försökt finna andra aspekter och göra djupare intervjuer med idrottstjärnorna än vad TV hinner med. Det innebär att artiklarna — särskilt i kvällspressen — oftare än tidigare handlar om saker som ligger långt från idrotten. Texterna har blivit mer fokuserade på idrottsstjärnan och hans eller hennes privatliv. De kan handla allt från pengar till kärleksliv.

12. 6 Övrig konkurrens

TV är säkert den konkurrent som mest genomgripande har förändrat sportjournalistiken i Sverige. Men redan långt innan TV:s genombrott påverkades sportavdelningarna av konkurrenter.

På 1910-1930-talen var konkurrensen mellan dagstidningarna i Sverige verkligt hård. De flesta tidningarna vände sig dessförinnan till läsare med samma politiska uppfattning som tidningen stod för. Det viktigaste för tidningarna var då att föra ut det politiska budskapet och att sprida en viss kultur. Men redan i början av 1900-talet blev det alltmer uppenbart att tidningarna måste bredda sitt innehåll för att överleva.

I detta mer kommersiella tänkande passade den snabbt växande idrottsrörelsen mycket väl in. I den fanns många nya läsare att värva för den tidning som fick rykte om sig att vara särskilt idrottsvänlig och innehålla mycket sport. Dagstidningarna inrättade därför under 1920- och 1930-talen separata sportavdelningar som dammsög främst det lokala området på sportnyheter. Även den minsta sportaktivitet uppmärksammades under dessa decennier med en förhandstext och ett efterföljande referat. Sportsidorna blev under 1930-talet allt fler. I storstadstidningarna utgjordes en större andel än någonsin senare av sport. Ett nyhetsnät av klubbledare och reportrar på andra tidningar byggdes upp av sportredaktionerna. Och detta gällde inte bara den borgerliga pressen utan också den socialdemokratiska.

I jakten på idrottsintresserade läsare arrangerade tidningarna flera

och allt mer omfattande tävlingar, eller var med som delarrangör.

Konkurrensen mellan dagstidningarna har minskat i Sverige under efterkrigstiden. På de flesta orter kommer det bara ut en lokaltidning. Men på en del håll finns konkurrens kvar. Arbetarbladet kämpar mot Gefle Dagblad "som tar in allt", alltså måste även Arbetarbladet göra det för att inte riskera att tappa läsare till konkurrenten. Sannolikt resonerar man på samma sätt på Gefle Dagblad.

Aftonbladets sportjournalistik (och även övriga journalistik) påverkades från slutet av 1940-talet och framöver givetvis kraftigt av den oerhört alerta, respektlösa nykomlingen i branschen, Nycop-ledda Expressen. Det var en tidning som strävade efter att bli en riktig rikstidning. Aftonbladet tog efter. Tidningen satsade under ett par decennier på åtskilliga riksredaktörer som även bevakade idrotten inom sitt geografiska område. Tidningens konkurrenssituation förändrades också avsevärt när huvuddelen av dagstidningarna utanför storstäderna övergick från eftermiddagsutgivning till morgonutgivning under 1950-talet. Det var en väsentlig orsak till att tidningen övergav refererandet och istället satsade på att förmedla eftersnacket och de poänger som morgontidningarna missade.

Aftonbladet kommer som kvällstidning sist i nyhetskedjan. Reportrarna måste därför fundera på hur de ska kunna gå vidare, vilka andra frågor de kan ställa till idrottsmännen. Enligt Lasse Sandlin gör man bara en mycket liten artikel om en tävling, ifall man inte kan få fram något utöver det som TV eller Dagens Nyheter redan presenterat.

Kampen mot Expressen har emellertid varit viktigast för Aftonbladet. I många år kände man sig underlägsen och enligt Lasse Sandlin var standardfrasen när Expressen kom till Aftonbladets redaktion: "Nu kommer facit". Så är det inte längre. Metoderna för att betvinga konkurrenten är utstuderade. Då Aftonbladet någon gång har en egen riktigt bra nyhet trycker man upp en liten fejkupplaga, som skickas till Expressen och som inte innehåller scoopet. På så sätt missar Expressen den nyheten även till sin nästa upplaga.

12. 7 Läsarnas inflytande

Under många år var, som har framgått, sportavdelningarna i första hand lojala gentemot idrottsrörelsen och därmed mindre mot läsarna. Detta är naturligtvis ett mycket förenklat resonemang. Många läsare var ju medlemmar av idrottsrörelsen och det var kanske främst dem som tidningarna ursprungligen konkurrerade om. Att vara lojal med idrottsrörelsen innebar emellertid också att i stort sett enbart publi-

cera positiva nyheter, att skildra idrottslivet i rosenrött. Från och med början av 1970-talet kan man dock skönja en förändring. Fler och fler nyheter om idrottens mörkare sidor avslöjas på sportsidorna, konflikter dras fram osv.

Det går inte utifrån denna undersökning att påstå att tidningarnas olika läsargrupper i någon större utsträckning har påverkat innehållet på sportsidorna. En misstanke finns att Arbetets starka bevakning av brottnig och fotboll delvis har berott på att tidningens läsare har varit intresserade av dessa sporter. Men en annan lika rimlig förklaring till satsningen på dessa idrotter är att såväl brottnig som fotboll har varit mycket framgångsrika sporter i Skåne.

Läsarna har ändå utövat ett starkt inflytande på sportrapporteringen i de socialdemokratiska tidningarna. Dessa hade knappast ändrat sin ideologiska inställning till idrottsrörelsen så tidigt om de inte hade upptäckt att deras egna läsare och arbetarungdomen i allmänhet var minst lika intresserade av idrott som andra grupper i samhället. Därför blev de socialdemokratiska tidningarna tvungna att skriva om sport för att locka främst unga läsare.

Sportsidorna i tidningarna har under nästan hela undersökningsperioden bestått mest av fotboll, fri idrott och på senare år av ishockey. Det är sporter som har samlat stora åskådarmassor, vilket vittnar om att många människor har varit och är intresserade av dem. Publiciteten har säkert dessutom ökat intresset, vilket har skapat något av en spiraleffekt. Att finna något säkert samband mellan mängden publicitet och publikutveckling för olika sportgrenar är dock omöjligt med det underlag jag har.

Som exempel på det kan nämnas att allsvenskan i fotboll lockade i genomsnitt 3 635 åskådare per match år 1925, vilket ökade kontinuerligt till toppåret 1955 då genomsnittspubliken var 12 207. Sedan har siffran minskat till 5 680 år 1995. Undersökningen visar emellertid att tidningarna innehöll en större mängd fotboll 1985 än något annat år som ingår i analysen.

Förklaringarna till denna divergens är flera. För det första skriver tidningarna inte bara om allsvensk fotboll. De skriver om lägre serier också. 1985 finns det för övrigt också allsvensk fotboll för damer. Den lockar visserligen inte mycket publik men tidningarna känner ändå kravet att åtminstone uppmärksamma de lokala lagen. För det andra skrivs det numera avsevärt mer om internationell fotboll än tidigare på grund av alla internationella cuper och svenska spelare som värvats till utländska klubbar. För det tredje har antalet medlemmar och spelare i Svenska fotbollförbundet ökat oerhört kraftigt från 1955 till 1995. Det rör sig om mer än en fördubbling.

Det betyder också att det spelas avsevärt mer fotboll i Sverige 1995 än tidigare.

Lokalpatriotism och nationalism har alltid frodats på sportsidorna. Reportrarna håller på samma lag som läsarna. De gläds med läsarna när hemmalaget vinner. Då blir det större rubriker, bilder och texter än när laget förlorar. Och framför allt har man alltid skrivit mer om de egna lagen och om Sverige än om gästande lag. I text fotbollsreferat från 1920-1940-talen var det inte ovanligt att bortalagets spelare inte namngavs i referaten utan bara kallades h.i. eller c.h. eller något liknande. Genom den lokalpatriotiska eller nationalisska tonen identifierar sig reportern med sina läsare.

Att hänsynen till läsarna har kommit att betyda allt mer med åren framgår av hur journalistiken har utvecklats:

1) Skribenterna har frångått det strikt kronologiska referatet och ger istället i början av texten läsaren det viktigaste. Man framhåller mer det dramatiska och avgörande i matcherna eller tävlingarna för att fånga läsarnas intresse.

2) Ibland vänder sig journalisterna direkt till läsarna med uppmaningar eller frågor.

3) Reportrarna låter läsaren följa med bakom kulisserna och komma nära idrottsstjärnorna, som via reportern ger läsarna förklaringar och känsloupplevelser efter tävlingarna eller matcherna. Detta gäller även i samband med tävlingar som inte TV-sänds.

4) Läsaren får allt mer service i form av trav- och fotbollstips samt TV-förhands.

12. 8 Journalisternas inflytande

Att reportrarnas inflytande över sportsidornas innehåll under långa perioder har varit mycket stort torde ha framgått. Redan från första början var det några få sportintresserade reportrar som drev på och lanserade idrotten som något intressant att såväl åskåda som läsa om. När sportavdelningarna med tiden invaderades av aktiva och före detta aktiva idrottsmän utvecklades ett mycket tydligt och omfattande samarbete mellan sportjournalisterna och idrottsrörelsen. De förstnämnda såg det närmast som sin plikt att stödja den ideella folk-rörelsen.

Ju aktivare sportjournalisterna var i idrottsrörelsen desto bättre. Det gav dem information och status. Under flera decennier från 1920-talet och framöver var det vanligt att framför allt sportchefer också blev ordförande i något idrottsförbund, antingen på nationell eller regional nivå. I några fall dessutom på internationell nivå. Tor-

sten Tegnér, Bengt Ahlbom, Glokar Well (Oscar Söderlund), R:et Eklöf, Sven Låftman och Sigge Bergman, alla var de under någon period ordförande i stora svenska idrottsförbund och i flera fall också i internationella förbund. Glokar Well var ordförande i Svenska boxningsförbundet i ett kvarts sekel och var dessutom president i Internationella boxningsfederationen. Helsingborgs Dagblads förste sportchef, Bill Petersson, var i många år samtidigt ordförande i Helsingborgs IF och UK-chef för svenska fotbollslandslaget. (UK betyder uttagningskommittén och föregick funktionen som förbundskapten.) Han satt dessutom i Svenska fotbollförbundets styrelse i 36 år.

För tidningarna var detta en fördel eftersom dessa sportjournalister ofta reste på sina idrottsförbunds bekostnad till de stora tävlingarna.

Att vara personlig vän med idrottsstjärnor och klubbledare betraktades under dessa år som en stor såväl fördel som förmån. Så skrev Bengt Ahlbom (själv styrelseledamot av fyra svenska idrottsförbund) i sina memoarer (1992:95):

“Italiensk smak och stil gav Cortina-OS en ovanligt vacker inramning och i svenskläget var vi allesammans som en glad familj: aktiva, ledare och journalister.”

Attityden till yrket har emellertid förändrats framför allt under de senaste 30 åren. Sportjournalistiken började åtminstone delvis att professionaliseras ungefär samtidigt som idrottsvärlden blev alltmer professionell och amatöridealerna suddades ut.

Konkret innebär detta att sportjournalisterna i mindre omfattning springer idrottsrörelsens och klubbarnas ärenden. Det har blivit vanligare att sportjournalisterna av sin arbetsgivare förbjuds att vara aktiva i någon klubb eller idrottsförbund. De skall stå fria gentemot dem de skriver om. Detta har också lett till att reportrarna på sportavdelningarna blivit mer granskande. Kritik mot olika företeelser inom idrotten framförs allt oftare på sportsidorna. Fortfarande finns det länkar mellan en del sportjournalister och idrottsrörelsen, men de blir allt färre.

Varje enskild reporter blir specialiserade på ett fåtal sportgrenar, men får vara beredd på att bevaka även andra. I och med att journalistiken har förändrats har detta blivit något enklare. Reportern behöver numera inte referera och sakkunnigt bedöma en tävling utan kan nöja sig med att intervjua någon deltagare och få kommentarer av denne.

12. 9 Ägarnas policy och inflytande

Tidningar med olika politisk åskådning intog till en början olika ställning till den framväxande idrotten. Den socialdemokratiska pressen och lantmannapartiets press var först negativa till idrottsrörelsen. Därför negligerade de sportnyheterna. En del konservativa tidningar var i början motståndare till tävlingsidrotten och stödde istället den icke tävlingsinriktade Lingrörelsen.

Med tiden insåg emellertid även de tidningsägare som var ideologiska motståndare till idrott, att det var nödvändigt att bredda innehållet i tidningarna för att överleva i en hårdnande konkurrens. Det kommersiella tänkandet blev för många utgivare viktigare än det ideologiska. Ägarna av de konservativa tidningarna började dessutom uppfatta idrotten som positiv bland annat för landets försvarsförmåga. Attitydförändringen inträdde i många fall i samband med de olympiska spelen i Stockholm 1912.

Enskilda tidningsägares intresse för sportjournalistik har varit mycket varierat. Allt från Göteborgs-Postens ägare och chefredaktör Harry Hjärne, som aktivt drev på sportredaktionen till ägare med en mer antingen snobbig, likgiltig eller enbart okunnig inställning till sporten. Harry Hjörnes och Göteborgs-Postens lycka var antagligen att den främste konkurrenten hade en sådan ägare.

Som framgått av denna undersökning har sportmaterialet sedan 1920-talet tillåtits breda ut sig mycket kraftigt i samtliga analyserade tidningar, vilket vittnar om att ägarna har accepterat idrottsmaterialet som en viktig del av tidningen.

Huruvida ägarna mer i detalj har lagt sig i innehållet på sportsidorna är en fråga som inte har gått att besvara med hjälp av innehållsanalysen och intervjuer med sentida sportmedarbetare. Ett uppenbart exempel på ägarinflytande utgör dock Jönköpings-Posten under ägaren, riksdagsman Yngve Hamrin. Denne var den förste som med kraft tog upp kampen i riksdagen mot boxningssporten. Som en konsekvens av detta motstånd bevakade Jönköpings-Posten inte boxning under många år.

12. 10 Teknikens betydelse för sportjournalistiken

1895 tog det tre dagar för ett brev från Skövde om travsport att bli publicerat i Göteborgs-Posten. Såväl 1905 som 1915 kunde det dröja en vecka innan sportnyheter i Norrbotten nådde Norrbottens-Kurirens redaktion. Idag får tidningen nyheter från exempelvis USA eller

Japan någon sekund efter det att texten är skriven. Ny teknik har gjort nyhetsrapporteringen oerhört snabb och smidig.

Flygets utveckling såväl inom landet som utomlands har också medfört att sportreportrar snabbt kan förflytta sig mellan tävlingar i olika delar av Sverige eller världen. Att ha egna medarbetare på plats betyder att rapporteringen får ett annat perspektiv än om exempelvis en nyhetsbyrå svarar för den.

Kamera- och bilddistributionens teknikutveckling har helt förändrat fotojournalistiken på sportsidorna. Innan telefototekniken fanns nådde bilderna oftast redaktionen någon dag senare än texterna, vilket medförde att de fick leva sitt eget liv på sportsidorna. På dagens sportsidor ser man däremot inte sällan ett genomtänkt samspel mellan text och bild. Detta utvecklades i slutet av 1960-talet och framöver då redigerarna alltmer började lay outa sidorna. Dessförinnan hade sidorna formats av ombrytarna i sätteriet. De allra senaste åren har redigerarna fått ansvar för sidproduktionen i sin helhet, vilket innebär att de har total kontroll över sidans utformning.

Researchen underlättas av Internet. På idrottsklubbarnas webbsidor kan reportrarna få uppgifter om exempelvis olika utländska och svenska klubbar och deras spelare.

Även mobiltelefonen är av största betydelse för sportjournalisternas arbete. De kan numera sitta på redaktionen och ändå lätt få tag på tränare och lagledare direkt efter matcher på bortaplan. Detta betyder att de själva kan skriva artiklar från bortamatcher utan att resa till den plats där matchen spelas och de behöver inte heller anlita den lokala tidningens medarbetare.

12. 11 Och framtiden då?

Hur kommer då sporten i spalterna att se ut om ytterligare tio år, alltså år 2005?

I samtal med olika tidningsledare men också med sportjournalister framkommer det tydligt att de flesta anser att sportmaterialet inte kan få fortsätta att växa som hittills i tidningarna. Detta ställer naturligtvis till problem för sportavdelningarna eftersom sportvärlden samtidigt fortsätter att växa.

Sportavdelningarna blir tvungna att sovra alltmer. Det är uppenbart att så redan har skett under många år trots att utrymmet har ökat kontinuerligt. En mindre andel av sportaktiviteterna i Sverige uppmärksammas idag på sportsidorna än för t ex 40-50 år sedan.

Det kommer sannolikt, liksom under de senaste decennierna, att betyda att det internationella elitmaterialet tar en allt större andel av

utrymmet på bekostnad av det mer lokala idrottsmaterialet, särskilt från lägre nivåer. Etnocentrism betyder att en stor del av sportrapporteringen fortsättningsvis kommer att handla om svenska idrottsutövare i utlandet.

Tidningarnas egna sportavdelningar lär knappast få råd eller personal att själva svara för den ökade utlandsbevakningen utan blir alltmer beroende av främst TT men kanske också av FLT. Samtidigt kommer en stor del av sportrapporteringen att endast ske i resultatform. Detta leder i sin tur till att sportrapporteringen i de olika tidningarna blir än mer likriktad än idag. En utveckling som också påverkas av det faktum att TV:s sportsändningar i stor utsträckning styr tidningarnas bevakning.

Och det är TV som driver på den internationella idrotten. Eurovisionens sändningar består sedan flera år tillbaka till drygt 90 procent av sportprogram. Idrotten visar sig vara det område kring vilket Europas TV-publik kan samlas. De ställer inga krav på språkkunskaper, gemensam kultur etc.

Idrotten behandlas mer som show och underhållning. Det innebär mer personinriktning, mer elit än hittills. Elektroniska kameror blir framtidens melodi. De fångar än bättre spektakulära situationer. Möjligheterna att komponera ihop bilder, göra montage och i övrigt bearbeta bilder är redan enorma och kommer att utnyttjas alltmer.

De ideal som idrotten en gång stod för och den samhällsnytta som den påstods svara för finns knappast kvar. De gamla amatöridealerna är bortsojade av allt starkare kommersiella intressen, som också mer och mer omvandlar idrotten från kamp och ädel tävlan till show. Se bara på de TV-sända friidrottgalorna, där ett koppel av så kallade "harar" jagar fram stjärnan i ständiga världsrekordförsök. Det enda som gäller är stjärnans kamp mot klockan. Sällan handlar det om en kamp mellan löpare och en strid om segern.

Fler och fler klubbar drivs som vilka företag som helst. Djurgårdens IF:s försök att introducera sig på börserna är bara ett exempel. Detta ställer också andra krav på rapporteringen. När den ideella verksamheten får ge vika för vinstintressen måste bevakningen bli mer granskande.

Sportjournalisterna tvingas i fler och fler fall att rapportera om doping, medicinska manipulationer, skatteflykt etc. Därför ställs det framöver allt större krav på sportjournalisternas kunskaper inom flera olika områden. De behöver bland annat behärska ekonomi, juridik och medicin. Idealet skulle egentligen vara mer samarbete över avdelningsgränserna på redaktionerna. På så vis skulle tidningarna lättare kunna bevaka och granska sportvärlden på ett adekvat sätt.

Att granska tar emellertid ofta lång tid och förutsätter därför att sportavdelningen ges resurser för att klara av den funktionen, alternativt att avdelningen drar ner på den rutinmässiga bevakningen och istället satsar mer på granskning.

En viktig granskande uppgift blir framöver att följa upp vad som sker med idrottsstjärnorna när de har lagt av. Hur blir deras liv efter idrottskarriären? Vilka spår sätter på sikt den stenhårda träningen som elitidrottsutövarna i olika sporter utsätter sig för med eller utan hjälp av doping?

Pratminusjournalistiken, som en gång uppfattades som fräsch och spännande, har med åren utvecklats till något enahanda och tråkigt. Trots den ökande personorienteringen släpps sällan idrottsmännen fram som individer i spalterna utan är förvandlade till citatmaskiner, som spottar ur sig precis det de vet att reportrarna vill höra i just det ögonblicket. Sportjournalisterna jagar citat att hänga upp sina artiklar på.

Det hela har utvecklats till ett rollspel, där de aktiva har givna svar i olika situationer. Schablonmönster och schablonroller. Ofta är svaren lika torftiga och förutsägbara som tacktalen i Grammisgalan. De saknar spänning och det är därför inte så konstigt att en del människor tycker att sportsidorna numera är mindre viktiga att läsa.

Dags att bryta mönstret således.

Litteratur och källor

- Ahlbom, B.: *Mästare i det mesta. Minnen från Stockholms stadion 1912 till Los Angeles 1984*. Stockholm 1992
- Ahlgren, M.: *Fotboll, media och nationell identitet. – En analys av två dagstidningars bevakning av fotbolls-VM 1994*. Uppsatsarbete i medie- och kommunikationsvetenskap, fördjupningskursen. JMG 1995.
- Altheide, D. och Snow, R.: *Media Logic*. Beverly Hills 1979.
- Altheide, D.: *Media Power*, Beverly Hills 1985.
- Altschull, H.: *Agents of Power*. New York 1984.
- Andén-Papadopoulus, K.: Pressbild som världsbild — den pressfotografiska nyhetsbildens ideologiska potential. I Carlsson, U. (red) *Kommunikationens korsningar: möten mellan olika traditioner och perspektiv i medieforskningen. Nordicom-Sverige*, Göteborg 1994.
- Andersson, GeBe: Idrotten i tidningen. GeBe Andersson om HD-sportens utveckling. I *125 års dagblad. En rapsodisk tidningskrönika*. red. av Nilsson, J. Helsingborg 1992.
- Andersson, G.: Friidrotten och TV-ålderns myter. I *Är idrotten fri?*, red av Wickman, M. Bjästa 1995.
- Andersson Odén, T.: Jönköpings-Posten och Smålandsposten — två utvecklingsmönster. I *Dagspress-strategier förr och nu*, red. av Gustafsson K E. Kungälv 1996.
- Asp, K. och Weibull L.: *Svenska journalister om mångfald och medier. Arbetsdokument från Rådet för mångfald inom massmedierna. 1996:3*. Stockholm 1996.
- Barnhurst, K. G.: *Seeing the Newspaper*. New York 1994.
- Barthes, R.: *The responsibility of forms*. Oxford 1986.
- Becker, K.: När snön kom. I *Mediarummet*. Helsingborg 1996.
- Bengtsson, S.: *Pressbild som världsbild — Form, innehåll och ideologi i tabloidpressens nyhetsbilder*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet 1996.
- Crusner, L., Alm, B. och Hansson, J.: *Idrotten. En spjutspets*. Vänersborg 1995.
- Dahlén, P.: *Sport/TV-anteckningar kring ett försummat forskningsfält*. Stockholm: JMK, Stockholms universitet 1991.
- Dahlén, P.: *Radiosportens etablering och förgrening*. Avhandlingsmanus. Göte-

- borg 1998.
- Dahlén, P. och Reimer, B.: *Sportbevakningen i radio och TV. Ett delprojekt inom Etermedierna i Sverige*. Projektbeskrivning. Göteborg 1995.
- Eide, M.: "Etter det vi forstår på politisk hold..." *Politiken og Massemedia*. Bergen 1984.
- Engwall, L.: *Newspapers as Organizations*. London 1979.
- Enquist, P. O.: En mansroll på den fria idrottsteatern. I *År idrotten fri*, red av Wickman, M.. Bjästa 1995.
- Forsström, B.: *Harry Hjörne och Göteborgs-Posten 1926-1940*. Göteborg 1977.
- Frandsen, K.: *Dansk Sportsjournalistik. Fra sport til publikum*. Licentiatafhandling, Århus universitet 1995.
- Franzén, N.-O.: *Sven Jerring ett stycke radiohistoria*. Västerås 1988.
- Furhoff, L. och Hederberg, H.: *Dagspressen i Sverige*. Stockholm 1969.
- Furhoff, L.: *Makten över journalistiken*. Stockholm 1986.
- Galtung, J. och Ruge M.: *The Structure of Foreign News*. Journal of international peace research nr 1. 1965.
- Gans, H.: *Deciding What's News*. New York 1980.
- af Geijerstam, E.: När looken kom till byn. I *År idrotten fri?*, red. av Wickman, M, Bjästa 1995.
- Gellerfelt, Mats: I nationens tjänst. I *År idrotten fri?*, red. av Wickman, M. Bjästa 1995.
- Gidal, T. N.: *Modern Photojournalism: Origin and Evolution 1910-1933*. New York 1973.
- Gitlin, T.: *The Whole World is Watching*. Beverly 1980.
- Groth, O.: *Heja Sverige... Glimtar från 50 års sportjournalistik*. Stockholm 1976.
- Gustafsson K. E.: Expressens förebilder — Expressen som förebild. I *Pressens årbog. Nordisk Forum för forskning og debat om massemedier 1986*
- Gustafsson, K. E.: För folket eller för eliten — Dagens Nyheter 1864-1989. I *Dagspress-strategier förr och nu*. Red. av K. E. Gustafsson. Kungälv 1996.
- Hadenius, S. och Weibull, L.: *Massmedier — en bok om press, radio och TV*. Falun: Bonnier Alba 1993.
- Halldén, O.: *Idrotten i det svenska samhället*. Stockholm 1971.
- Hallén, S.: *KLARTEXT — en studie i spaltstil 1864-1964*. Stockholm 1964.
- Hallin, D. C.: *The "Uncensored war". The Media and Vietnam*. New York 1986.
- Halloran, J., Elliot, P. och Murdock, G.: *Demonstrations and communication*. Harmondsworth 1970.
- Hansson m fl: *Bild & Form*. Gävle 1974.
- Hjörne, H.: *Äventyr i tidningarnas värld*. Uppsala 1965.
- Hvitfelt, H.: *På första sidan. En studie i nyhetsvärdering*. Stockholm 1985.
- Hvitfelt, H.: *Nyheterna och verkligheten. byggstenar till en teori*. Kålleröd 1989.
- Hvitfelt, H. och Mattsson, K.: *Gulfkriget — ett mediedrama i två akter. En analys av rapporteringen i svenska nyhetsmedier*. Stockholm: Styrelsen för psykologiskt försvar, rapport 158-1.
- Hård af Segerstad, T.: *Dagspressens bildbruk. En funktionsanalys av bildutbudet i svenska dagstidningar 1900-1970*. Uppsala universitet 1974.

- Janstad, H. och Jonhäll, B.: *En bok om en tidning*. Malmö 1975
- Johansson, B.: Redaktionell strategi — sensation, sport och förströelse. I *Dagspressstrategier. Förr och nu*, red av K. E. Gustafsson. Göteborg 1996.
- Jonason, D.: Poänger på plåten. Ett bidrag till sportbildens psykologi. I *Sveriges Centralförenings för idrottens främjande årsbok 1932-33*. Stockholm 1933.
- Larsson, L.: Redaktionell kvalitet som marknadsinstrument. I *Dagspress-strategier förr och nu*. Red. av Gustafsson, K. E. Kungälv 1996.
- Lindhoff, H. och Mårtensson, B.: Dagens ekonomi: "Går Persson stiger räntan." I *Medierummet*, red. av K. Becker m fl. Helsingborg 1996.
- Lindroth, J.: *När idrotten blev folkrörelse*. Stockholm 1975.
- Lindstedt, I.: *Sportspråkets personnamnbruk*. Göteborg 1989.
- Lindstedt, I.: Affektiva namn i sportspråket. I Carlsson, Ulla (red) *Språket i massmedierna*. Göteborg: Nordicom 1989.
- Lippman, W.: *Public Opinion*. New York 1922.
- Ljungquist, I.: *Kampen om läsarna. Ur Dagens Nyheters historia 1889-1921, del 2*. Stockholm 1953.
- Ljungquist, I.: *1922-1946 Ur Dagens Nyheters historia, del 3*. Stockholm 1954.
- Lundberg, J. och Stoopendahl, L.: *Sport i TV. En innehållsanalys av SVT, TV3 samt TV4's sportevenemang åren 1987-1996*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet 1997.
- Mathiesen, T.: *Makt og medier*. Oslo 1986.
- Martinsson, M.: *Bruket av förhandstexter på sportsidorna. En undersökning av Nya Wermlands-Tidningen och Värmlands Folkblad*. JMK, Stockholms universitet 1996
- McChesney, R. : *Media Made Sport: A history of Sport Coverage in the United States"*
- Nerman, B.: *Fiktio eller verklighetsbeskrivning? Om språksyn och idrottstexter*. I Pressehistorisk årbog 1968.
- Nilsson, L. och Widfeldt, A.: Vem älskar Blåvitt? I Lennart Nilsson: *Västsvensk horisont*. Göteborg, SOM-institutet 1995.
- Noelle-Neumann, E.: *Öffentlichkeit als Bedrohung*. Freiburg 1977.
- Nordström, G. Z. m fl: *Fotboll är vårt spel. Publiken, laget, dramatiken och massmedia*. Uddevalla 1981.
- Nordell, B. och Adrup, K. A.: *Stormarnas hus. En krönika om DN 1964-1989, del 2*. Stockholm 1989.
- Persson, L. K. och Pettersson, T.: *Svensk friidrott 100 år*. Värnamo 1995.
- Poppius, S.: *Journalisten*. Stockholm 1947.
- Pänkäläinen, S.: Sportjournalistik öppnar en massa möjligheter. För mycket. För okritiskt. För konservativt. Populärt. Professionellt. I tidens anda. I *Suomen Lehdistö 5/97*.
- Queckfeldt, E.: *Förändringar i pressens sätt att skildra idrott*. Arbetsrapport från Historiska institutionen i Lund 1996.
- Rasmussen, G.: *Sportsjournalistik*. GMT 1974.
- Rude, F.: Vad dagspressen betytt för idrottens utveckling. I *Sveriges Central förenings för idrottens främjande årsbok 1944*. Stockholm 1945.
- Rydén, P.: *Vår dagliga läsning*. Malmö 1981.

- Schoug, F.: "Självbekräftelse och nationalkaraktär i sportens värld. I *Kulturella Perspektiv* nr 3, 1993, sid 17-31.
- Schlesinger, P.: *Putting "Reality" Together*. London 1978.
- Schönbach, K.: *Trennung von Nachricht und Meinung*. Freiburg 1977.
- Shoemaker, P.: Building a Theory of News Content. A Synthesis of Current Approaches. I *Journalism Monograph* 1987.
- Shoemaker, P. och Reese, S. D.: *Mediating the Message. Theories of Influences on Mass Media Content*. Andra upplagan. New York 1996.
- Siebert, F., Peterson, T. och Schramm, W.: *Four Theories of the Press*. Urbana 1956.
- SOU 1975:78: *Svensk press: Pressens funktioner i samhället*.
- Strid, I. och Weibull, L.: *Sport i medierna. En översikt av mediernas sport bevakning och mediepublikens sportintresse*. Arbetsrapport 4. Göteborgs universitet 1985.
- Strid, J.: Tidningsinnehållets viktighet. I Holberg, Sören och Weibull Lennart: *Mitt i 90-talet*. Göteborg, SOM-institutet 1995.
- Sundell, G.: *Ord och öden i ett tidningshus*. Stockholm 1959.
- Svensson, A.: *Sportbilden i en ortstidning - hur elitishockeylaget HV 71 visuellt förmedlas i Jönköpings-Posten*. Högskolan för lärarutbildning & kommunikation, Jönköping 1997.
- Tuchman, G.: *Making News*. New York 1978.
- Uhlén, A.: *Arbetet 1887-1937. Minnesskrift*. Malmö 1937
- Wadbring, I.: *Bilden i centrum — en metodologisk forskningsöversikt*. JMG, Göteborgs universitet 1994.
- Wallin U.: *Vad fick vi veta? En studie i svenska nyhetsmediers rapportering åren före folkomröstningen om EU*. Kungälv 1994.
- Wanta, W. och Rourke, V.: *Cognitive and Affective Responses to Newspaper Photographs*. Central Michigan University: AEJMC Conferenc Papers. Michigan 1993.
- Wenner, L. A.: *Media, Sports and Society: The Research Agenda*. I L A Wenner (red) *Media, Sports and Society*. Newbury Park: SAGE.
- Westlund, M.: *I fokus: NYHETSBIIDEN. Gatekeeping kontra nyhetsbild*. JMG, Göteborgs universitet 1996.
- Whannel, G.: *Fields in Vision. Television sport and culture transformation*. London: Routledge 1992.
- White, D. M.: The "Gate Keeper". I *Journalism Quarterly* 27. 1950.
- Wikström, H.: *Mina tidningsminnen*. Malmö 1978.
- Vikström, V.: *Arbetarbladet 75 år. Glimtar ur tidningens historia*. Gävle 1977.
- Yttergren, L.: *Täflan är lifvet. Idrottens organisering och sportifiering 1860-1898*. Borås 1996.
- Östberg, T.: *Sportjournalistik — en analys av fyra dagstidningar 1961 - 1991*. Arbetsrapport från Institutionen för journalistik och masskommunikation i Göteborg 1992.
- Journalistkåren i Sverige*. Examensarbete vid JHS. Falköping 1970.

Muntliga källor:

Lars Fahlén, bildchef på Verdens Gang, numera på GP. Dessutom gästprofessor vid inst för journalistik och masskommunikation i Göteborg. Tidigare bildchef på Expressen och på 1960-talet fotograf på Norrbottens-Kuriren.

Ingvar Andrén, sportreporter på Jönköpings-Posten sedan 1968. Dessförinnan tio år som sportjournalist på Smålands Folkblad. Efter nästan 40 år som sportjournalist går han i höst i pension.

Roger Gottfridsson, född 1936, sportkrönikör på Arbetet i Malmö. Började skriva om sport för Elfsborgs Läns Tidning som 13-åring. Gav ut idrottsidningen Start 1962-64. 1966 började Gottfridsson som sportjournalist på Arbetet i Göteborg för att 1970 flytta till samma tidning i Malmö, där han blev redaktionssekreterare på sporten. 1980-1995 var han avdelningens sportchef. Från och med 1996 övergick han till att bli krönikör.

Jarl Strömberg, född 1938. Började arbeta på GP-sporten redan 1963 vid sidan om sitt ordinarie arbete som kommunreporter. Kom till tidningen redan 1958, då han fick börja som vaktmästare. Son till Sven Strömberg, redaktionschef på tidningen och klassisk stafettlöpare 1934. Har som övriga medarbetare också redigerat tidigare. Numera har den sysslan övertagits av speciella redigerarteam. Jarl idrottade i ungdomen, men slutade tidigt.

Bengt Andersson, född 1938. Sportchef på Arbetarbladet. Började frilansa för Hälsinglands Tidning i Söderhamn. Hamnade därpå i Gävle, där han var anställd på SJ. Frilansade då för Gefle Dagblad 1963-65. Flyttade ett år till Eskilstuna-Kuriren för att därpå få anställning på Arbetarbladet i Gävle 1966. Är sportchef sedan 1971. Spelade fotboll och bordtennis som junior. Sedan ingenting. Går inte att kombinera med sportjournalistjobbet.

Torsten Wiklund, född 1943. Sportchef på Norrbottens-Kuriren. Började sin sportjournalistkarriär med att extraknäcka för NK från Kiruna. 1964 flyttade han till Luleå och fick då jobb på sportredaktionen. Var vikarierande sportchef från 1978 till 1980 då han blev ordinarie sportchef. Spelade fotboll med IFK Luleå i division 2 till 1974. Därefter "hobbytränare" i lägre divisioner i 12-13 år.

Göran Löwgren, född 1950, sportkrönikör på Dagens Nyheter. Började under studieåren skriva sport på Västerort. Blev anställd på tidningen 1972. Tre år senare slog Svenska Dagbladet ihop sportredaktionerna på dessa föroretstidningar och Göran Löwgren blev då chef för den nya sportavdelningen. 1980 kom han över till Svenska Dagbladets sportredaktion, där han först arbetade som redigerare för att sedan bli reporter. 1987 kom han över till Dagens Nyheter's sportredaktion, 1989 blev han administrativ sportchef och 1992 krönikör. (I skrivande stund avgår han som sådan.)

Torbjörn Larsson, chefredaktör på Aftonbladet. Började 1968 som redigerare på sportredaktionen. (Han har efter intervjun avgått som chefredaktör.)

APPENDIX

BILAGA 1

Variabler och kategorier

KODSCHEMA

VARIABEL 1 Tidning

1. Jönköpings-Posten
2. Norrbottens-Kuriren
3. Arbetarbladet
4. Dagens Nyheter
5. Göteborgs-Posten
6. Arbetet
7. Aftonbladet

VARIABEL 2 År

1. 1895
2. 1905
3. 1915
4. 1925
5. 1935
6. 1945
7. 1955
8. 1965
9. 1975
10. 1985
11. 1995

VARIABEL 3 Månad

1. februari (1-7)
2. juni (10-16)
3. september (20-26)

VARIABEL 4 Dag

1-31

VARIABEL 5 Veckodag

1. måndag
2. tisdag
3. onsdag
4. torsdag
5. fredag
6. lördag
7. söndag

VARIABEL 6 Sidan 1

Här noteras i vilken utsträckning sportmaterialet förekommer i olika former på tidningens första sida. Sidan ett är tidningens skyltfönster, där redaktionen visar upp det bästa tidningen innehåller för dagen. Genom att studera i vilken utsträckning sportmaterial hamnar på sidan ett får jag en uppfattning om vilken betydelse redaktionen tillskriver sporthändelserna.

1. Notis på ettan innebär ett fåtal rader utan riktig rubrik

2. Blandad puff (puff betyder hänvisningstext till en artikel inne i tidningen) innebär att den hänvisar till flera olika sportartiklar. Efter en allsvensk omgång i fotboll eller ishockey kan puffen innehålla några rader om flera av matcherna, som finns skildrade i olika artiklar på sportsidorna. En blandad puff kan också handla om flera olika idrotter.

3. Puff med och utan bild, 1-3 spalt gäller icke blandade puffar som är utbredda över 1-3 spalter.

4. Större puff med och utan bild innebär således puffar som är fyra spalter eller bredare.

5. Toppenheten är den nyhet som dominerar på förstasidan, antingen genom att ligga i vänsterkrysset (högst upp i vänstra hörnet på sidan, där den viktigaste nyheten brukar placeras) eller genom att med hjälp av bild eller utbredning faktiskt vara sidans stora blickfång.

6. Avslutad text. Ovanligt nuförtiden, men förr var det vanligt att hela nyhetsartikeln placerades på tidningens första sida.

7. Avslutad text med bild. Samma som ovan men med illustration.

8. Övergång. Tidigare mycket vanligt. En artikel, som börjar på sidan ett med ingress och brödtext, som fortsätter på någon insida.

9. Rubrikpuff betyder en puff utan annan text än bara en rubrik. Är numera ganska vanligt i så kallade lådor.

VARIABEL 7 Artikeltyp

Referat innebär en text som i huvudsak i kronologisk följd redovisar vad som skett i

matchen/tävlingen. Ett inledande omdöme om matchen/tävlingen kan ges av reportern men artikeln innehåller inga kommentarer från spelare eller andra inblandade.

Nyhetsartikel är beteckningen på en artikel som är inriktad på höjdpunkten i tävlingen eller på en deltagare som spelade en avgörande roll i den match eller tävling som texten skildrar. I denna text är således inte huvudsyftet att för läsaren referera allt som hänt under matchen eller tävlingen.

Reportage är en artikel i vilken skribenten kan framträda mer och genom sina lika sinnen beskriva vad han/hon upplever. Skildrar inte det tävlingsmässiga utan kanske mer vad som sker bakom kulisserna. Ett reportage kan också beskriva en idrottsklubbs verksamhet i allmänhet eller en enskild individs betydelse för en klubb. Men ett reportage kan också beskriva stämningen på läktaren, i omklädningsrummet eller på stan.

Intervju En artikel som till övervägande delen består av frågor och svar. Här görs ingen skillnad på telefonintervjuer och intervjuer öga mot öga.

Kommentar är en artikel i vilken den utsände reportern ger sina egna synpunkter på det han just sett. Den försöker ge en bakgrund och att för läsaren förklara varför en match eller tävling slutade som den gjorde. Kan handla om att tränaren tog ut fel lag eller komponerade det på fel sätt. Det är således en artikel som kompletterar referatet eller nyhetsartikeln.

Krönika. Den skrivs av sportchefen eller fast krönikör. Det är en personligt skriven text, där skribenten ofta behandlar flera olika ämnen i samma artikel och där han kan summera t ex gårdagens händelser på sportfronten lokalt, nationellt och ibland internationellt. Han kan också diskutera situationen på sportfronten såväl idrottsligt (resultat, återväxt mm) som ekonomiskt och politiskt. I många fall ges också förslag till lösningar på de eventuella problem som behandlas i texten.

Personporträtt. En text som beskriver en enskild person inom idrottsrörelsen. Skall inte bara ge hårda fakta om personen och dennes bakgrund utan också beskriva hur han/hon är till sättet, vad han/hon tycker om och har för vanor även vid sidan om sitt idrottande. Är till för att läsaren skall lära känna personen lite bättre.

Förhandsartikel. Med det avses här en artikel som skrivs för att det inom någon eller några dagar kommer att äga rum en tävling av något slag. Denna artikel är till för att ge de tilltänkta åskådarna information om läget inför matchen/tävlingen, exempelvis skadeläge, laguppställning etc. Kan utformas som nyhetsartikel, intervju eller reportage. Att den kodas som förhands beror då på att dess huvudsyfte är att informera inför en match/tävling. Det är ett sätt att stimulera intresset inför ett evenemang och på så vis också väcka intresse för tidningens rapportering från det. I denna kategori ingår även Sport idag. TV-radioförhands och tips- och travservice är också förhands, men dessa utgör egna kategorier i undersökningen.

TV-radio-förhands. Artiklar som handlar om att TV eller radio sänder från en tävling eller match. Läsarna får av tidningen information inför dessa program. Denna typ av artiklar är ett sätt för tidningarna att anpassa sig till en ny mediasituation.

Gästskribent/resebrev. Ibland inbjuds någon person att själv skriva på sportsidorna för att ge sina egna upplevelser av en match eller tävling.

Debattartikel är en artikel vars syfte är att väcka debatt eller vara ett inlägg i en redan pågående debatt. En sådan artikel behandlar oftast ett ämne av stor betydelse för idrotten eller en del av denna rörelse.

Insändare/frågespalt. Insändare kommer normalt sett från tidningens läsare. Skiljer sig från debattartikeln genom att den är kortare och har en mer lokal beröring. Frågespalten utgörs av faktafrågor om sport från läsarna och besvaras av en journalist i dennes egen spalt.

Tips och trav. Till denna kategori räknas allt material som hjälper läsarna att satsa sina pengar på olika typer av tips samt på hästar och numera även på lotto. Allt material av denna typ i en tidning betraktas som en enda analysenhet.

Resultatbörs och tabeller. Hit räknas alla fristående resultat och tabeller. De resultat, som däremot främst under tidigare decennier ingick i referaten räknas inte till denna kategori utan räknas in i den artikel som de ingår i. Alla fristående resultat och tabeller räknas som en enda analysenhet. Det skulle bli alltför tidskrävande att koda varje tabell för sig och resultat från varje tävling för sig. Arbetsinsatsen står inte i rimlig proportion till vad resultaten skulle kunna tänkas ge.

Statistik och ranking. Hit räknas statistik av olika slag t ex årets bästa resultat i löpning, matchresultat genom tiderna i landskamper mellan Sverige och andra länder, skytteligor, poängligor i NHL etc. Ranking kan gälla årets bästa idrottsmän/kvinnor i Sverige eller i världen o d.

Uppföljning är en artikel som dagen efter behandlar det som skedde dygnet innan. Det kan handla om att uppsöka en idrottsman på sjukhuset sedan denne dagen innan skadats i en tävling. I samband med bråk kan en anklagelse om ojustheter från det ena lagets sida följas upp dagen därpå, då de anklagade får ge sin version.

Faktaruta är en text vars syfte är att ge läsaren rena fakta t ex vilka regler som gäller inför en match, fakta om deltagarna o s v.

Bakgrund en text som förklarar hur situationen blivit som den blivit. Kan berätta om det "östtyska undret" eller varför amerikanarna bojkottade OS i Moskva.

Citat Denna typ av artiklar utgörs enbart av citat exempelvis av spelare efter en match. Ibland kan emellertid citatet vara hämtat ur någon annan tidning.

Bildreportage innebär att artikeln baserar sig på fotografens arbete. Denne skildrar med bilder en tävling och texten inskränker sig till att vara komplement till bilderna.

Övrigt omfattar artikelenheter som enbart består av bild plus bildtext. Till denna kategori räknas också läsartävlingar av olika slag samt enkäter och rättelser.

VARIABEL 8 Ämnesområde

Denna variabel handlar helt enkelt om vad artikeln handlar om i huvudsak. De olika kategorierna är följande:

Tävling/match Texten handlar om vad som skedde på arenan. Det kan gälla ett referat av en match, lopp eller annan tävling. Texten kan också inrikta sig på någon höjdpunkt eller avgörande ögonblick i tävlingen/matchen.

Aktivas kommentarer är en kategori som främst framträder i intervjuer före eller efter tävlingarna. Kommentarer förmedlar de aktivas upplevelser av tävlingen till läsaren.

Personfakta/privatliv. Texten fokuserar främst på en enskild idrottsman, men ibland kan även medlemmarna i ett helt lag presenteras. Då redovisas vissa fakta om varje

enskild spelare, såsom ålder, civilstånd, favoritträtt, antal landskamper etc.

Domarinsatser Ett ämnesområde som är vitalt i många idrotter. En text kan därför handla om en felaktigt dömd straff som avgjorde matchen, om poängsättning av domare i simhopning, konståkning, gymnastik mm.

Doping/fusk/fylleri/mutor. Ämnesområde som handlar om flera av idrottens baksidor. På senare år har framför allt avslöjanden om doping ökat kraftigt. Fylleri och fusk torde ha funnits med från idrottens barndom.

Misshandel/huliganism/mord är ett annat ämnesområde som handlar om idrottens baksidor. Denna kategori inrymmer misshandel och ojustheter bland idrottsutövare såväl på som utanför arenan och träningslokalen. Det kan således även handla om exempelvis krogslagsmål. Huliganism är en aspekt som handlar om klubbarnas supporters och deras ibland våldsamma uppträdande. Mord och terrorism är idrotten heller inte befriad från längre. Vem minns inte massakern i OS-by i München 1972?

Bråk/protester. Till denna kategori hör artiklar som handlar om bråk inom idrottsrörelsen t ex mellan aktiva och ledare, mellan aktiva eller olika tränare.

Skador/olyckor/dödsfall. Ett ämnesområde som är ofrånkomligt i idrotten. Till denna kategori räknas en artikel när den handlar om idrottsutövare som skadats, råkat ut för olycka — oftast i samband med tävling eller träning— och när någon inom idrottsrörelsen avlidit.

Övergångar/kontrakt om matcher. Kategorin handlar om alla klubbyten och värvningar inom olika idrotter. I denna kategori inkluderas även artiklar om kontrakt om proffsboxningsmatcher. Det gemensamma är att det skrivs kontrakt.

Firande/prisutdelningar/jubiléer. En kategori om de ljusare sidorna av idrotten. Till denna kategori förs artiklar om hur en idrottsutövare, ett lag eller supporters firar någon framgång, skildringar av prisutdelningar, tilldelning av utmärkelser av olika slag, idrottsklubbars eller förbunds jubiléer etc.

Träning/instruktion/utbildning En del artiklar handlar om träningsläger, träningsmetoder, andra om instruktörer och deras verksamhet. Några artiklar är instruktiva för läsarna. Med åren har idrottsutövarnas utbildning blivit en allt viktigare fråga.

Uppladdning. Denna kategori inrymmer artiklar om hur en idrottsutövare, en grupp eller ett eller flera lag laddar upp inför kommande tävlingar.

TV-radio-sändningar. Kategorin omfattar de artiklar som redovisar vad och när TV och radio sänder från olika evenemang, vilka som har rättigheter till sändningarna, vad det kostar att köpa dem etc.

Idrottsjuridik/lagar/regler. Hit förs artiklar om lag- och regelverk som finns inom idrotten, straffnormer etc för t ex doping. Men också regeländringar i olika grenar såsom bakåtsparkar i fotboll till målvakten, införande av sudden death mm.

Idrottens organisation/ledarfrågor/förbundsfrågor Till denna kategori räknas artiklar som handlar om just organisationsfrågor på alla nivåer utom den enskilda klubb-nivån, ekonomisk fördelning, ledarrekytering. Många av artiklarna i denna kategori är mötesreferat från olika förbunds årsmöten.

Klubbverksamhet. Samma som ovan men på klubb-nivå. En del reportage handlar om enskilda klubbars verksamhet i samband med att de firar jubileum. Men vanlig-

ast är kanske ändå artiklar om klubbars årsmöten och klubbnytt.

Kommunalt/statligt stöd. Kategorin inrymmer artiklar om kommunalt och statligt stöd i form av bidrag eller anläggande av idrottsarenor.

Förhandsspekulationer. En vanlig typ av artiklar, i vilka en kommande tävling eller match beskrivs och där förutsättningarna diskuteras. Vanligt är här att t ex tränare eller ledare intervjuas. Till denna kategori räknas enbart texter som handlar om vad som kommer att hända inom en vecka. Inte artiklar som exempelvis beskriver att simhopperskan Anna Lindberg blir ett stort svenskt hopp i Sydney-OS år 2 000. I den typen av texter finns det alltid någon annan kategori som väger över, t ex träning, uppladdning, personfakta, aktivas kommentarer o d. Förhands skall helst innehålla någon form av reklam för evenemanget som lockar publik eller som lockar till TV-tittande. Tidsbegränsningen kan tyckas vara något konstlad, men den är nödvändig för att kategorin skall kunna hanteras.

Laguttagning. En kategori som i mycket tangerar förhands. Till denna kategori förs artiklar om vilket landslag, klubbtag som tagits ut, kritik mot laguttagningen från aktiva, tränare eller från reportern/krönikören. Men också artiklar i vilka reportern ger förbundskaptenen eller UK tips och goda råd om vilket lag som bör tas ut.

Amatörfrågan. Ett ämnesområde som under flera decennier varit mycket aktuellt och kontroversiellt. Inte minst i Sverige, där bland andra våra bästa friidrottare under 1940-talet och därefter även Dan Waern blev avstängda på grund av brott mot amatörreglerna.

Arrangemang. Till denna kategori förs olika typer av artiklar, t ex Dagens sport, men också reportage om svårigheter att klara arrangemang, exempelvis skid-SM, när det inte finns någon snö och om eldsjälur som tar tjänstledigt för att föra ett arrangemang i hamn.

Vetenskap/nya redskap. Hit hör artiklar om nya upptäckter i fråga om fysiologi, aerodynamik etc som idrottsutövare har nytta av i sitt idrottsutövande och som bidrar till att förbättra redskap, exempelvis spjutens förmåga att hålla sig i luften så länge och så långt som möjligt, nya stavar, nya bilmotorer, nya skidor, vallor mm. Hit hör även artiklar som nya löparskor, stavar, underlag för löparbanor etc.

Sponsring/reklam. Till denna kategori räknas artiklar just om sponsorsavtal och reklamavtal.

Blandat. Denna kategori inrymmer artiklar där vissa av de tidigare uppräknade kategorierna förekommer i ungefär samma omfattning. Det kan exempelvis gälla artiklar som innehåller såväl beskrivning av match/tävling som kommentarer av aktiva.

Övrigt. Hit förs allt som inte går in under någon av de andra kategorierna, t ex tips-utdelning.

OBS! Trav- och fotbollstips kodas inte i denna variabel. Hur stor omfattningen av dessa sakområden är framgår av variabeln artikeltyp.

VARIABEL 9 Nivå

Manlig elit omfattar praktiskt taget all tävlingsidrott som lockar någon publik och som inte kan inrangeras bland någon av de övriga kategorierna. Lägre serier än division 5 i fotboll räknas emellertid som breddidrott.

Kvinnlig elit. Samma grund för kodning som i manlig elit. Där finns dock inte division 6 i fotboll, varför all kvinnlig seriefotboll på seniornivån har kodats som kvinnlig elit.

Manlig och kvinnlig elit. Ganska ofta uppträder män och kvinnor i samma tävlingar, exempelvis i dressyr tävlingar, Finnkampen i friidrott eller sim-SM. Om både mäns och kvinnors prestationer refereras i samma artikel förs den till denna kategori.

Manlig bredd omfattar som nämnts allt under division 5 i fotboll, korptävlingar och andra renodlade motionstävlingar. Vissa tävlingar såsom Stockholm maraton och Vasaloppet är en blandning av elit och bredd. Det händer däremot nästan aldrig att en artikel både beskriver elitidrottsmän och motionärer i samma text. I sådana fall är det istället så att segraren presenteras och intervjuas i en artikel. Därpå kan 89-årige debutanten Åke Nilssons fantastiska insats beskrivas i en annan artikel. Då kodas den första artikeln som elit och den andra som bredd.

Kvinnlig bredd. Samma som manlig bredd med undantag av fotboll. Ingen damserie betecknas som bredd.

Manlig och kvinnlig bredd kategorin omfattar artiklar som innehåller referat eller beskrivning av breddtävling och nämner såväl manliga som kvinnliga deltagare.

Skol- och ungdomsidrott omfattar alla juniortävlingar, skoltävlingar, knattetureringar etc. När ungdomar ställer upp i seniortävlingar kodas det däremot som sådan, alltså manlig eller kvinnlig elit (i breddtävlingar finns det oftast speciella ungdomsklasser). Det gäller t ex Björn Borg som var 15 år när han debuterade i Davis cup. Jane Cederqvist var 16-17 år då hon tog silver i Rom-OS.

Blandat. Hit hör alla artiklar i vilka inte bara manlig och kvinnlig nivå behandlas utan också juniorer och kanske även oldboys.

Handikappidrott. Hit räknas all handikappidrott.

Övrigt En kategori för säkerhets skull. Här hamnar framför allt artiklar om årsmöten och förbundsträffar.

Ej urskiljbart. Vid några tillfällen långt tillbaka i tiden var det faktiskt omöjligt att fastställa nivån. I många fall har det gällt skytte, i något fall gymnastikuppvisning. Till denna kategori förs även artiklar om exempelvis uppförande av idrottsanläggningar, statens och kommunernas agerande gentemot idrotten samt andra helt personliga artiklar.

VARIABEL 10 **Idrottsgren**

Här tas alla grenar med som förekommer i sportlexikonet plus några som ännu inte tagits med där, vilket innebär innebandy. En del nya sporter, som ännu inte hunnit bli så stora samlas under kategorin "övrigt". Det gäller exempelvis triathlon, frisbee, mountainbike, kanotpolo och scooter. Följande grenar utgör kategorier i analysen:

1. amerikansk fotboll	2. badminton
3. bandy	4. baseball
5. basket	6. bobsleigh/rodel
7. bordtennis	8. bowling
9. boxning	10. brottning
11. bågskytte	12. casting

13. cricket	14. curling
15. cykel	16. fotboll
17. fri idrott	18. fäktning
19. galopp	20. golf
21. gymnastik	22. gång
23. handboll	24. hästpolo
25. ishockey	26. judo/aikido/karate/jiu-jutsi etc
27. kanot	28. landhockey
29. militär idrott	30. modern femkamp
31. bilsport	32. motorcykelsport
33. motorbåtsport	34. olympiskt skidskytte
35. orientering	36. ridsport
37. rodd	38. rugby
39. segelflyg	40. segling/vindsurfing
41. simning	42. simhopp
43. skidor/backhoppning	44. utförsåkning
45. skridsko	46. konståkning
47. skytte	48. squash
49. tennis	50. trav
51. tyngdlyftning/styrkelyft	52. vattenpolo
53. vattenskidor	54. volleyboll/beachvolleyboll
55. boccia/boule	56. innebandy
57. dragkamp	58. varpa
59. hundkapplöpning	60. isjaktsegling
61. jogging/motion	62. surfing
63. sport allmänt	64. oklart
65. blandat	66. övrigt,
67. ej kodbart	68. skidskytte
69. freestyle	70. rullstol

Som synes är flera sportgrenar sammanslagna. Det gäller exempelvis bildsport och motorcykelsport som inom sig rymmer flera olika grenar. Militär idrott står dels för fälttävlan, dels för militär femkamp. De österländska kampsporterna är också sammanslagna. Jag bedömde att dessa sporter inte var så stora var och en för sig utan skulle de få utslag i form av någon procent av innehållet måste de räknas samman. Sammanslagningen beror dessutom på att jag på något sätt ville begränsa antalet kategorier för att inte göra materialet alltför svårhanterligt.

Sport, allmänt, innebär att ingen särskild gren nämns utan artikeln handlar om sportens funktioner och nytta eller skada i samhället o d.

VARIABEL 11 Geografiskt

lokalt inom spridningsområdet. Denna kategori innebär att artikeln handlar om idrottstävling eller match med deltagare enbart från tidningens spridningsområde.

lokalt med nationellt deltagande betyder att inte bara lokala idrottsmän utan även idrottsmän från andra delar av Sverige deltar i tävling som äger rum inom tidningens spridningsområde.

lokalt med internationellt deltagande betyder internationell tävling eller turnering inom spridningsområdet som inte bara har lokala deltagare utan också deltagare från utlandet och dessutom oftast även från övriga Sverige.

nationellt — inom Sverige med lokala idrottsmän. Denna kategori omfattar artiklar om tävlingar i Sverige med deltagande av idrottsmän eller lag från tidningens eget

spridningsområde.

nationellt — inom Sverige utan lokala idrottsmän. En tävling i Sverige med svenska deltagare, dock icke från tidningens spridningsområde.

nationellt — inom Sverige med internationella idrottsmän. Internationell tävling som arrangeras i Sverige. Fortfarande utan lokala idrottsmän.

internationellt — utomlands med lokala idrottsmän. Denna kategori omfattar tävlingar utanför Sverige i vilka deltagare från tidningens spridningsområde medverkar. I många fall uppträder givetvis lokala idrottsmän tillsammans med andra svenskar i tävlingar utomlands, men artikeln förs till denna kategori om texten i huvudsak vinklas på deltagare från tidningens spridningsområde.

internationellt — utomlands med nationella idrottsmän. Kategorin omfattar artiklar om tävlingar i utlandet med svenska deltagare om artiklarna är vinklade på svenskar som inte tillhör tidningens spridningsområde.

internationellt — utomlands utan svenska deltagare. Kategorin omfattar artiklar om tävlingar i vilka utlänningar tävla mot utlänningar, exempelvis VM-matcher i boxningens tungviktsklass, ishockeymatcher mellan Sovjet och Tjeckoslovakien.

oklart. I vissa artiklar framgår det överhuvudtaget inte vilka som deltagit i en tävling. Därför finns denna kategori med. Den är inte särskilt vanlig.

övrigt. Denna kategori härbärgerar de artiklar som inte kan placeras in i någon av de övriga kategorierna.

VARIABEL 12 Arena

Den här variabeln är med för att analysera bredden i sportutbudet. I vilken utsträckning får läsarna information om tävlingar inte bara i Sverige utan även från andra länder och i så fall vilka.

För att göra variabeln någorlunda hanterlig och överskådlig klumpas en del nationer ihop. Det gäller främst länder i tredje världen, men också en del nationer i Europa, vilka inte varit självständiga under hela den period som omfattas av undersökningen och som min erfarenhet som sportläsare säger mig inte förekommer så ofta på sportsidorna.

Tyskland utgör däremot tre kategorier, dels som hel nation, dels som delad i öst och väst. Här nedan följer de kategorier som ingår i denna variabel.

Sverige
Danmark
Island

England
Västtyskland
Frankrike
Spanien
Holland
Portugal
Rumänien
Jugoslavien/Serbien 1995

Norge
Finland

Tyskland
DDR
Italien
Grekland
Belgien
Irland/Skottland/Wales
Tjeckoslovakien
Schweiz

Österrike
övriga Europa

I kategorin övriga Europa ingår således länder som de baltiska staterna, Ukraina (efter självständigheten), Bulgarien, Ungern, Albanien, Slovakien och Tjeckien, Lichtenstein, Luxemburg och Turkiet.

USA
Mexiko
Argentina
övriga Syd- o mellanamerika

Australien

Japan
Indien

Sydafrika
övriga Afrika

övriga världen

Till denna kategori förs länder som Dubai, Libanon och Israel, dvs i huvudsak Mellanöstern.

blandat

I många krönikor och en del kommentarer behandlas sporthändelser från olika arenor liksom i några fall i sporthistoriska artiklar.

ej urskiljbart

Det är inte helt ovanligt att arenan inte nämns i artikeln/notisen.

Norden

Hela världen

Till denna kategori hör exempelvis artiklar om pågående VM-kval i fotboll. Det kan också gälla världsstatistik o.d.

VARIABEL 13 **Personorientering**

icke personorienterat innebär att ingen person nämns i texten. Även här kan det handla allmänt om sporten och dess betydelse eller om vilka länder som ansökt om att få arrangera OS osv.

delvis personorienterat betyder att någon eller några personer omnämns i texten och kanske också gör något enstaka uttalande. Huvuddelen av artikeln handlar dock inte om någon eller några enskild person.

huvudsakligen personorienterat innebär att artikeln till största delen handlar om enskilda personer. Det kan gälla intervjuer efter en match eller tävling. Artikeln handlar dock inte enbart om denna eller dessa personer utan berättar också något om matchen/tävlingen.

helt personorienterat betyder att artikeln enbart handlar om en person. Ger hans eller hennes bakgrund, meriter osv, eller att det är en renodlad personintervju, där personen i fråga får besvara frågor om sig själv.

Ryssland/Sovjet

Kanada
Brasilien
Uruguay

Nya Zealand

Kina
övriga Asien

Kenya

VARIABEL 14 Medarbetare

Denna variabel är viktig för att förstå den geografiska spridningen på sportmateriale. Nätet av medarbetare avgör varifrån tidningen kan rapportera och styr på så sätt till stor del innehållet på sportsidorna.

Redaktionsmedlem innebär en reporter som arbetar på tidningens hemmaredaktion eller lokalredaktioner. Det är således medarbetare som har sin arbetsplats inom tidningens ordinarie bevaknings- och spridningsområde.

Utsänd medarbetare/utrikeskorrespondent inrymmer de sportmedarbetare som sänds ut på uppdrag utanför det ordinarie bevaknings- och spridningsområdet. Det kan gälla att rapportera från det egna lagets bortamatcher eller att rapportera från internationella tävlingar. Denna kategori visar vilka ambitioner och resurser tidningen har.

TT är tidningarnas egen nyhetsbyrå, som har till uppgift att samla in resultat och också text från större nationella och internationella matcher och tävlingar. TT svarar också för tabellservice i de högre serierna i lagidrotterna.

Annan nyhetsbyrå. TT och dess samarbetspartners är inte ensamma på nyhetsarenan utan konkurrerar och har konkurrerat med bl a de amerikanska byråerna UPI och AP samt med svenska FLT, som levererar material till den borgerliga landsortspressen. A-pressen har haft A-pressens nyhetstjänst i Stockholm som textproducent ända fram till 1993 då A-pressen gjorde konkurs.

Annan skribent. Till den här kategorin förs alla icke professionella skribenter såsom läsare som skriver insändare eller debattartiklar, aktiva idrottsmän som "själva" skriver i tidningen.

Oklart. En mycket stor del av artiklarna anger inte vem som skrivit den. De första decennierna angavs det nästan aldrig. Men än idag publiceras en stor del artiklar till vilka det inte finns någon som helst vägledning vad gäller vem som skrivit den. Numera kan man då antaga att det oftast handlar om en medarbetare på en annan tidning, som frilansat genom att skicka en text från sitt eget bevakningsområde till en tidning vars lag haft bortamatch. Men enligt intervjuerna händer det allt oftare att en medarbetare på hemmaredaktionen ringer upp tränare eller ledare efter matcher på bortaplan och ber dem berätta om matchen. I dessa fall skrivs inte heller ut någon byline utan dateringen lyder bara exempelvis: DN, Borås.

Icke kodbart. Till denna kategori räknas resultatbörser och sport idag. Hit har också förts trav- och fotbollstips. De går visserligen oftast att se skribent, men dessa artikeltyper har bara kodats med avseende på tidning, artikeltyp, införingsdag och storlek.

VARIABEL 15 Artikelstorlek

Hur stor plats artikeln tar har mätts i spaltcentimeter. Med artikel avses här rubrik, ingress, brödtext, bild(-er) bildtexter och eventuella bildbylines, dvs allt som tillhör artikeln. Att jag valt spaltcentimeter som måttstock och inte kvadratcentimeter beror på att jag som gammal redigerare är van vid spcm och inte cm². Spaltbredden har förvisso varierat kraftigt över åren men jag har omvandlat allting till "normal" spaltbredd, dvs 10,5-11 cicero. Spalterna var tidigare betydligt bredare och på senare år har framför allt kvällspressen — i detta fall Aftonbladet haft smalspalt som grundbredd, dvs 8,5 cicero, men på sidor med annonser har bredden fortsatt varit 10,5 cicero. Men tidningens redigerare varierar bredderna flitigt och i alla dessa fall har jag då räknat om till vanlig spaltbredd.

De texter som är kortare än sju spaltcentimeter har kodats som notiser och jag angav ingen särskild längd för dem.

VARIABEL 16 **Bildantal**

En annan renodlat kvantitativ variabel som enbart anger hur många illustrationer som tillhör en artikel. Som illustrationer räknas fotografier, teckningar, grafik, montage och faximiler. Däremot räknas inte bildbylines som illustration. De har ingenting med artikelns innehåll att göra. Antalet illustrationer kan vara allt från en till praktiskt taget hur många som helst. Det har hänt att tidningar publicerat porträtt på varenda svensk som blivit uttagen att representera Sverige i de olympiska spelen och då kan det handla om långt över hundra foton. (Något sådant förekommer dock inte i detta undersökningsmaterial). Den typen av artiklar är ovanliga. Och efter att ha angett antal bilder kodas i fortsättningen bara fem illustrationer per artikel. Jag väljer då de fem största. Orsaken till detta förfarande är att slippa en ofantlig mängd skrivarbete som bara går ut på att skriva nollor i kodblanketterna, vilka sedan överförs på data. Det arbetet står inte i rimlig proportion till den eventuella nytta de kan göra.

VARIABEL 17 **Illustrationstyp**

Fotografi. Hit räknas alla illustrationer som är framtagna med hjälp av kamera, utom montage, som utgör en egen kategori. De fanns inte med vid undersökningens början eftersom trycktekniken inte klarade av att återge gråtonerna i fotografierna.

Teckning. Till denna kategori räknas alla typer av teckningar, dels sådana som strikt försöker återge ett skeende, dels den typ av teckningar som exempelvis Rit-Ola presterade och som var mer skämtsamma och underhållande än dokumentära.

Grafik. Det är en tämligen sentida företeelse som blivit särdeles vanlig i och med att datorerna har tagits i bruk. Nyhetsgrafiken kan vara instruktiv, informativ och dekorativ, vilket gör den användbar i många sammanhang.

Montage. Det är en konstruerad illustration, som oftast består av flera bilder som ställts samman till en.

Faximil. Det är beteckningen på en avfotograferad tidningssida eller -artikel. Den används oftast för att påminna läsaren om tidigare artiklar i en artikelserie eller för att ge bakgrund till dagens artikel, som kan vara en uppföljning. Denna typ av illustration har också blivit vanligare sedan ny tryckteknik införts, som gör att även relativt små faximiler blir fullt läsbara.

Blandat. Denna kategori innebär att en illustration består av t ex en blandning av foto och teckning eller kanske numera än vanligare av foto och grafik.

VARIABEL 18 **Illustrationsstorlek**

Illustrationerna mäts i spaltcentimeter precis som artiklarna. Samma sak gäller här, nämligen att bilderna omvandlas till normal spaltbredd.

VARIABEL 19 **Illustrationsmotiv**

Situationsbild. Är en illustration som fångar ett skeende. Kan vara en matchse-

kvens, träningspass, kast eller vad som helst på idrottsarenan eller möjligen utanför.

Avgörande ögonblick. Denna kategori innebär att fotografen eller tecknaren fångat den tiondels sekund då bollen går in i målburen, löparen spränger målnöret eller när boxaren får in en fullträff på motståndaren. Detta är en kategori, som är lite osäker, eftersom det i många fall kan vara omöjligt att bedöma vad som egentligen varit avgörande för en match eller ett lopp. Ett spelarbyte kan ju vara det avgörande, liksom ett ryck i mitten av ett 10 000 meterslopp, men den typen av skeenden är inte så fotomässiga och har givetvis inte kunnat kodats. Det är till och med svårt att veta om fotografen verkligen fångat bollen i nätet. Det är knappast någon hemlighet att åtminstone för 20-30 år sedan fotografierna kunde retuschera in en boll, som inte fanns med på originalbilden. Så noggrant har jag emellertid inte haft möjlighet att granska bilderna att jag har kunnat avslöja sådana falskriker.

Jubelbild. Denna kategori inrymmer de bilder som föreställer glädjescener utanför arenan eller på arenan efter matchen och också bilder på prisutdelningar o d. Måljubel och målgester under en match räknas emellertid som situationsbild.

Sorgbild. Samma sak som jubelbild fast tvärtom. Bilder på förloraren, som sörjer i omklädningsrummet, som tröstas av flickvännen eller liknande. Spelare som ligger och biter i gräset efter att motståndarna gjort mål räknas emellertid som aktionsbild.

Lagbild. Till denna kategori förs de bilder eller i några fall teckningar som visar ett helt lag.

Övriga arrangerade bilder. Denna kategori inrymmer alla bilder, där fotografen eller aktörerna tycks ha bestämt hur bilden skall tas. Dessa bilder tas inte under själva tävlingen/matchen utan före eller efter.

Porträtt. En stor del av bilderna i en tidning består av porträtt vars syfte från början var att visa hur en omskriven person såg ut, men som numera kanske mer har funktionen att visa att artikeln handlar om denna person, vars utseende i många fall redan är känt för läsaren. Porträtt kan vara gjorda av tecknare också.

Publik. Till denna kategori räknas bilder på publikvimlet, publikbråkstakar/huliganer eller celebriteter på hedersläktaren.

Arena. Själva idrottsarenan kan vara motivet på vissa bilder/teckningar eller grafik. Det är inte minst vanligt när städer söker om att få arrangera stortävlingar såsom OS eller VM, då de skickar ut illustrationer på sina befintliga eller modeller på framtida anläggningar.

Övrigt. Till denna kategori förs alla illustrationer, som inte inryms i någon av de andra kategorierna.

VARIABEL 21 Bildaktör

I viss bemärkelse liknar denna variabel den föregående, men den är mer inriktad på vilka enskilda personer eller grupper som förekommer på illustrationerna.

Enskild idrottsutövare. Till denna kategori förs bilder som helt och hållet fokuserar på en enda person.

Lag eller del av lag. Kategorin omfattar bilder på hela lag eller på några individer ur samma lag. Det kan exempelvis vara målskyttarna, eller den nya innertrion.

Annan grupp idrottare. Denna kategori inrymmer kanske framför allt aktionsbilder

från idrottstävlingar och matcher där idrottsmän från olika lag eller klubbar syns på samma bild.

Enskild ledare/tränare. Sporten består inte bara av aktiva utan av en stor grupp ledare och tränare också. Kategorin visar i vilken utsträckning de förekommer på sportsidornas illustrationer.

Enskild domare. Domarna har ofta en nyckelroll i matcher och tävlingar av olika slag. Det gäller alla boll- och pucksporarter liksom bedömningsidrotter som konståkning och gymnastik.

Enskild övrig person. Kategorin omfattar alla tänkbara personer som kan tänkas dyka upp på sportarenan. Kung som prisutdelare, affärsman som sponsrar, arrangör, speluppköpare, fästmö etc.

Blandad grupp. Till denna kategori förs bilder på spelare och tränare/ledare ihop eller idrottsmän med supporters etc. Hit räknas också flertal av ovannämnda grupp, dvs flera affärsmän, arrangörer, fästmö etc.

Övrig grupp. Denna kategori inrymmer bilder på enskild idrottsman tillsammans med familj eller del av familj. Kategorin kan illustrera om bildjournalistiken blivit mer personlig och närgående.

Publik. Finns med också som motiv, men är givetvis också aktör på bilder.

Övrigt. En kategori som nästan alltid måste finnas med eftersom det är svårt att täcka in allt i enskilda kategorier. Hit förs exempelvis bilder på travhästar utan körsven eller andra personer.

Opersonligt. Till denna kategori förs bilder på arenor, nyhetsgrafik, faximiler etc.

VARIABEL 22 Bildplats

Denna variabel handlar om var någonstans motivet har blivit fotograferat eller avtecknat. Kategorierna är följande:

Tävlingsarenan. Kan alltså vara fotbollsplan, friidrottsstadion, idrottshall, skidspår, orienteringsbana etc.

Omklädningsrum Reportrarna samlar en stor del av sitt material i omklädningsrummen. Denna kategori visar i vilken utsträckning det gäller även fotograferna.

Annan sportmiljö Gäller t ex träningsarena och läktare.

Övrig Kategorin omfattar exempelvis bilder tagna på segerbanketter, idrottsutövarnas arbetsplatser eller i deras hem.

Ej urskiljbar Kategorin rör framför allt porträtt och frilagda bilder.

Ej kodbart omfattar framför allt faximiler och en del nyhetsgrafik.

VARIABEL 23 Bildkön

Denna variabel visar i vilken utsträckning män och kvinnor förekommer på bilderna. Den är indelad fyra kategorier:

Manligt

Kvinnligt

Blandat

Ej urskiljbart Denna kategorin omfattar framför allt bilder på publik, tagna på långt håll.

BILAGA 2

Idrottsgrenarnas genombrott i Sverige

I nedanstående uppställning visas kortfattat när de olika idrottsgrenarna introducerades i Sverige. Det sker generellt genom att visa när första SM-tävlingen hölls och när grenen fick ett nationellt förbund. Till detta läggs andra uppgifter som kan vara av värde för att uppfatta grenens genomslag i Sverige.

IDROTTSGRENNAR SOM NÅDDE SVERIGE FÖRE ÅR 1900

Bandy	1895 införs bandy i Sverige 1907 första SM-tävlingen 1958 första konstfrusna banan, Rocklunda i Västerås	Stockholms hockeyklubb bildas 1925 Svenska bandyförbundet
Brottning	1896 första SM — utan viktindelning 1907 första EM-guldet till Sverige 1909 Svenska atletikförbundet	
Curling	1846 spelet introduceras i Sverige i Uddevalla. 1901 första Stockholmsklubben	1911 Svenska curlingförbundet och SM
Cykel	1892 körs första Mälaren runt 1909 första SM	1900 Svenska velocipedförbundet 1921 svenskt VM-guld
Friidrott	1895 Svenska friidrottsförbundet	
Fäktning	1896 OS-gren	
Galopp	1831 bildas Patriotiska föreningen för Sveriges hästculturr. Första kapplöpningen samma år. 1889 bildas Svenska Jockeyklubben 1923 återinförs totalisatorsystemet i Sverige efter 25 års förbud.	
Gymnastik	1800-talets början: Linggymnastiken introduceras. Dock inga tävlingar.	

	1896 Gymnastik OS-gren	1904 Svenska gymnastikförbundet
	1944 får individuell tävlingsgymnastik sitt genombrott i Sverige.	
	1945 första SM för herrar och damer.	
Gång	1880 introduceras i Sverige. Första tävlingen hålls på Gärdet i Stockholm.	
	1897 första SM	1934 bildar man eget förbund.
	1940-talet var Sverige världens starkaste gångnation	
Kanot	1868 första kanoten till Sverige	1904 Svenska kanotförbundet
	1909 första SM på 1 500 m	
Rodd	1851 bildas Göteborgs Ro-Club	1868 första svenska roddregattan med internationellt deltagande
	1880 slår rodden igenom ordentligt i Stockholm och Göteborg	
	1904 Svenska roddförbundet	
Segling	1830 Svenska segelsällskapet	1860 GKSS
	1868 första internationella regattan i Sverige	
	1905 Svenska seglarförbundet	
Simning	1796 bildas Upsala simsällskap	1891 första inofficiella SM, 1000 m
	1898 första officiella SM	1896 Simning OS-gren
Skidor	1884 svensk stortävling Jokkmokk-Kvikkjokk-Jokkmokk	
	1892 bildas Föreningen för skidlöpnings främjande (Skidfrämjandet)	
	1908 Svenska skidförbundet	
	1910 första SM	
	1922 första Vasaloppet på initiativ av Anders Pers, VLT.	
Backhoppning	1893 introduceras i Sverige	1910 första SM
Skridsko	1882 första tävlingen i Sverige	
	1888 28 löpare på Nybroviken i SASK:s regi på 5 000 m	
	1889 första VM	1895 första SM
	1904 Svenska skridskoförbundet	
Konståkning	1864-68 introduceras i Sverige	1880 första konståkningsbanan i Sverige, Djurgårdsbrunnsviken
	1884 grundas Stockholms allmänna skridskoklubb	
	1891 första EM	1896 första VM
	1908 OS-gren	
Skytte	1860-talet bildas den frivilliga skarpskytterörelsen i Sverige	
	1896 skytte OS-sport	1897 första VM
Tennis	1877 första tennistävlingen i Sverige	
	1896 första inomhushallen i Sverige	
	1898 första SM	1900 instiftas Davis Cup
	1906 Svenska lawntennisförbundet	
	1925 startar Sverige i Davis Cup	
Trav	1900 bildas Svenska trafsällskapet	1907 anläggs första permanenta banan, Jägersro
	1929 Svenska travsportens centralförbund	
Tyngdlyftning	1887 första tyngdlyftarklubben: Östermalms atletklubb	

	1896 OS-gren	
	1906 införs viktclasser i Sverige	1909 Svenska atletikförbundet
Vattenpolo	1898 första matchen i Sverige	1900 OS-gren
	1906 första SM	

IDROTTSGRENNAR SOM NÅDDE SVERIGE 1901-1915

Bobsleight	1912 första tävlingen i Sverige	1963 första moderna tävlingen i Sverige i Hammarstrand
Rodel	1883 första internationella tävlingen i Klosters med svenska deltagare	1955 anläggs ett par mindre banor i Sverige
Bowling	1909 introduceras bowling i Sverige. Reginahallen öppnar i Stockholm.	1930 Svenska bowlingförbundet
Boxning	1892 första VM-matchen enligt nu gällande regler	1919 Svenska boxningsförbundet 1925 EM i Stockholm
Handboll	1910 första svenska handbollsmatchen spelas i Nääs	1918 bildas Svenska lekförbundet med uppgift att administrera handboll och korgboll
	1932 första SM i 7-mannaspel	1930 Svenska handbollsförbundet 1934 första allsvenskan
Modern femkamp	1912 OS-gren, stora svenska framgångar	1921 första SM 1949 första VM
Motorsport	1903 grundas Kungliga Automobilklubben, KAK	1904 första biltävlingen i Sverige: Stockholm-Uppsala-Stockholm
	1926 bildas SVEMA, senare omdöpt till Svenska bilsportförbundet	
Motorcykel	1903 första mc-tävlingen i Sverige	1913 bildas Svenska Motorcykel Klubben (SMK)
	1915 första Novemberkåsan	1930 första Grand Prix i Saxtorp
Motorbåtsport	1906 första svenska tävlingen: Bornholm runt	1908 OS-sport 1935 första SM för utbordare
Orientering	1900 första budkavlen på skidor	1901 första civila tävlingen
	1922 första DM i Sverige	1935 första SM
	1938 Svenska orienteringsförbundet	
Ridsport	1912 OS-ridning. Stora svenska framgångar. Svens ridsports centralförbund bildas	1966 fanns i Sverige 50 000 ryttare varav 7 000 tävlande
Simhopp	1904 Svenska simförbundet i vilket simhopp ingår	1908 OS-gren med svenskt guld

IDROTTSGRENNAR SOM NÅDDE SVERIGE 1916-1930

Bordtennis	1925 första SM	1926 Svenska bordtennisförbundet
------------	----------------	----------------------------------

Bågskytte	1900 OS-sport 1934 VM i Borås. Svenskt guld	1928 bildas Stockholms bågskjutningsklubb
Ishockey	1919 tas ishockeyn upp i Sverige 1921 första matchen spelas i Sverige 1922 bildas Svenska ishockeyförbundet. SM samma år 1931 första konstfrusna banan — Ispalatset i Stockholm	1920 Sverige OS-fyra

IDROTTSGRENAR SOM NÅDDE SVERIGE EFTER 1930

Badminton	1932 introduceras i Sverige. Första klubbarna i Stockholm och Göteborg 1937 första SM	1936 Svenska badmintonförbundet
Baseball	1957 bildas Svenska baseballförbundet	
Basketboll	1952 bildas Svenska basketbollförbundet 1954 första SM	
Casting	1939 fastställs regler för svenska sporten 1958 första SM och NM efter ICF:s regler 1961 bildas självständiga Svenska castingförbundet	
Judo	1956 införs sporten i Sverige 1962 första SM	1960 bildas Svenska Judoförbundet
Olympiskt skidskytte	1957 första SM	
Rugby	1931 introduceras sporten i Sverige och Svenska rugbyförbundet bildas	
Utförsåkning/ alpint	1935 introduceras utförsåkning i Sverige 1937 första SM	
Squash	1930 introduceras i Sverige 1965 Svenska squashförbundet	1936 första inofficiella SM
Vattensidor	1962 Svenska vattenskidförbundet	
Volleyboll	1961 bildas Svenska volleybollförbundet 1962 första SM	

BILAGA 3

Presentation av tidningarna i undersökningen

AFTONBLADET

Grundad 1830 av Lars Johan Hierta.

Var under hans regim liberal. Blev mot seklets slut alltmer konservativ.

1932 ny ägare och P.G. Peterson tillträdde som chefredaktör. Tidningen omvandlades till den första moderna svenska kvällstidningen med mindre format än tidigare, större satsning på bilder och rubriker samt korta texter. Satsade också mycket på lätt material.

1944 får Aftonbladet konkurrens av Expressen, som snabbt passerar i upplaga och journalistiska initiativ.

1956 köptes Aftonbladet av LO. Övergav därmed sin liberala linje.

I slutet av 1950-talet får Aftonbladet en ny redaktionsledning som byggde upp ett riksredaktionsnät likt Expressens. Tidningen blir därmed riksbevakande och upplagan höjs med 315 000 ex på tio år till drygt en halv miljon.

1963 blir Aftonbladet tabloid och ges ut i en riks- och en Stockholmsupplaga.

På redaktionen fanns 1995 cirka 230 anställda (medelantal helårsarbetande)

Upplaga 1995: 362 000

ARBETARBLADET

Grundades 1902. Uppgav sig vara "en tidning för nedre Norrland, norra Uppland och Dalarna". Den ville arbeta för "en rättvisare samhällsordning, en lyckligare mänsklighet". Den var s-märkt redan från början.

Utkom fört en dag i veckan, men övergick redan efter kort tid till tre dagar i veckan.

Den 1 oktober 1905 övergick tidningen till sexdagarsutgivning.

1908-1962 eftermiddagsutgivning.

Till 1919 kunde tidningen bara trycka fyra sidor.

1919-37 max. 16 sidor, från 1937 till 1948 24 sidor. Köpte Crabtreepress 1948, kunde då trycka färg också.

10 juni 1975 trädde tidningen in i "offsetåldern". Datateknik togs i anspråk i stor utsträckning.

Arbetarbladet har alltid haft hård och delvis övermäktig konkurrens i Gävle av Gefle Dagblad, borgerlig, som är sju år äldre än Arbetarbladet. Än idag har GD större upplaga. Tidigare hade de båda tidningarna också konkurrens av Norrlands-Posten, som började ges ut redan 1837 med Aftonbladet som förebild. N-P levde fram till 1956. Sedan 1941 var den dock sammanslagen med Gefle-Posten.

Carl-Albert Ledin blev 1912 tidningens förste sportredaktör, en syssla som han kombinerade med tjänsten som annonschef.

Arbetarbladet fick 1995 cirka 11,6 miljoner kronor i statligt presstödet.

Tidningen hade 1995 lokalredaktioner i Hofors, Ockelbo, Sandviken, Skutskär och Tierp. Upplaga 1995: 29 300.

ARBETET

Tidningen grundades i Malmö 1887 av Axel Danielsson.

1890 fick tidningen sin första egna tryckpress och telefon.

1897 passerade upplagan 10 000 ex per dag. 1894-99 sköttes redaktionen av fyra personer, inklusive korrekturläsare och översättare.

Redan från början gavs tidningen ut sex dagar i veckan och utkom på eftermiddagen.

Fram till 1913 innehöll tidningen bara fyra sidor per nummer. Då köptes en rotationspress, vilket medförde att sidantalet kunde fördubblas.

1931 passerade upplagan 25 000 ex per dag. Året därpå fick redaktionen sin första teleprinter.

1935 anställdes Harry Lundahl som sportredaktör.

I slutet av 1945 blev Arbetet sjudagarstidning.

1958 inkorporerades Ystads- och Kristianstadsområdena med i Arbetets bevaknings- och spridningsområde i och med att de socialdemokratiska tidningarna där lades ner.

1962 blev Arbetet morgontidning, vilket det också var 1918-19.

1966 fick tidningen en Göteborgs-edition efter det att Ny Tid lagts ner.

1969 övergick Arbetet till offsettryck och började använda datateknik i produktionen.

Denna teknik förbättrades 1974, då också beslut fattades om att köpa in bildskärmar.

Arbetets upplaga, exklusive Göteborgs-editionen var 1995 . Tidningen har alltid haft

svår konkurrens. Numera främst av Sydsvenska Dagbladet, tidigare också av Skånska Dagbladet. Arbetet får varje år ett kraftigt presstödet, 1995 omkring 55 miljoner kronor. Ända höll företaget på att haverera 1993, men räddades genom en rekonstruktion.

Tidningen hade 1995 lokalredaktioner i Bjuv, Eslöv, Göteborg, Halmstad, Helsingborg, Hässleholm, Höganäs, Klippan, Kristianstad, Landskrona, Lund, Simrishamn, Trelleborg, Trollhättan, Uddevalla, Varberg och Ystad.

Upplaga 1995: 94 400 (inkl Göteborgs-editionen som var på omkring 20 000 ex).

DAGENS NYHETER

Tidningen grundades i Stockholm 1864 av Rudolf Wall och var då fylld av moderna journalistiska idéer.

DN blev 1898 Sveriges första sjudagarstidning och den bars ut till prenumeranterna, vilket också var nytt i Sverige. Tidningen kom ut på morgonen till skillnad från konkurrenterna.

1905 förnyade Oscar Hemberg, redaktionssekreterare, tidningen efter impulser från Danmark. Införde följetong, intervjuer, gav utrymme åt sport, trafik, hobby, bostäder mm.

DN hade många konkurrenter under de första decennierna på 1900-talet. Stockholms-Tidningen var störst, följd av DN, Svenska Dagbladet och Social-Demokraten. Men där fanns också en rad andra tidningar som Svenska Morgonbladet, Stockholms Dagblad, Nya Dagligt Allehanda, Ny Dag och Aftonbladet. De flesta har dukat under. Tillkommit har istället Expressen, Dagens Industri och de allra senaste åren gratisutdelade Metro.

1941 blev DN den största morgontidningen i Sverige, en position som tidningen sedan dess har behållit. Upplagan har periodvis legat över 450 000 ex per dag. 1995 var den dock nere i 374 200 ex.

Tidningen var under många år folkpartistisk, men betecknar sig sedan ett par decennier

tillbaka som oberoende.

DN hade 1995 riksredaktioner i Göteborg, Malmö, Norrköping, Växjö och Örebro. Det innebär en kraftig nedskärning de senaste åren.

GÖTEBORGS-POSTEN

Grundades 1858 av David Felix Bonnier, en yngre bror till Albert.

Från 1860 kom GP ut sex dagar i veckan.

GP skulle vara en motvikt mot Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning.

De båda fick från 1888 till 1918 konkurrens av Göteborgs Aftonblad och 1892 också av Ny Tid, som överlevde till 1966.

1902 startade också GT. Det var GHT som började ge ut den som lunchtidning. 1915 började GT ge ut Söndagstidningen och blev därmed Göteborgs första sjudagartidning.

1926 köpte Harry Hjörne GP. Han förändrade tidningen så att innehåll, pris, abonnemangsförsäljning och distribution passade en bred läsekrets. GP bleb småfolkets tidning.

När Hjörne tog över tidningen var dess hushållstäckning cirka 20 procent. Redan 1940 hade den ökat till 60 procent och 1950 till 75 procent. Konkurrenterna föll ifrån. Idag finns bara GT och Arbetet Nyheterna kvar.

Från 1930 inriktade GP sig på att öka landsortsupplagan, vilket krävde en förbättrad distribution. Egna bilar köptes in och korrespondentnätet i Västsverige byggdes ut 1929-32.

Tidningen täckte i många år inte bara Bohuslän och Västergötland utan också en stor del av Småland, Dalsland, Värmland och Halland.

Upplaga 1995: 269 700 ex.

JÖNKÖPINGS-POSTEN

Tidningen utkom med första numret i januari 1865. Den var från början småfolkets tidning.

Vände sig till anhängare i arbetarföreningar, nykterhetsorganisationer och frikyrkor.

JP har under olika skeden av 1900-talet haft fem tidningar att konkurrera med i Jönköping. Nu återstår ingen.

I maj 1894 övergick JP från tre- till fyradagarsutgivning. 1905 övergick tidningen till sexdagasutgivning.

JP var eftermiddagstidning ända till den 1 november 1960, då den övergick till morgonutgivning.

JP hade 1995 lokalredaktioner i närområdet, nämligen i Bankeryd, Gränna, Huskvarna, Mullsjö, Norrahammar, Skillingaryd och Vaggeryd.

Upplaga 1995: 43 700 ex.

NORRBOTTENS-KURIREN

Tidningen grundades 1861 och utkommer i Luleå.

Fram till 1903 utkom den fyra dagar i veckan, därefter sex dagar.

Har ändrat politisk färg flera gånger. I början av 1900-talet var den frisinnad, 1915 national liberal, 1920 moderat, 1965 borgerlig och numera är den åter moderat.

Utkom i många år både som morgon- och middagstidning men sedan 1947 enbart som morgontidning.

Den har under åren haft konkurrens inom olika delar av spridningsområdet. Främst av Haparandabladet, som grundades 1882 och fortfarande kommer ut, samt av Norrbottens

Allehanda, Luleå 1891-1951, Norrbottens-Posten, Piteå 1847-1916, Norrbottens-Tidningen, Luleå 1914-1931, Norrlands-Folket, Kiruna 1925-1957, Norrländska

Socialdemokraten, Boden, grundad 1918 och Piteå-Tidningen, Piteå, grundad 1915.

NK har lokalredaktioner i Boden, Gällivare, Haparanda, Jokkmokk, Kalix, Kiruna, Piteå och Älvsbyn.

Upplaga 1995: 31 500 ex.

Göteborgsstudier i masskommunikation

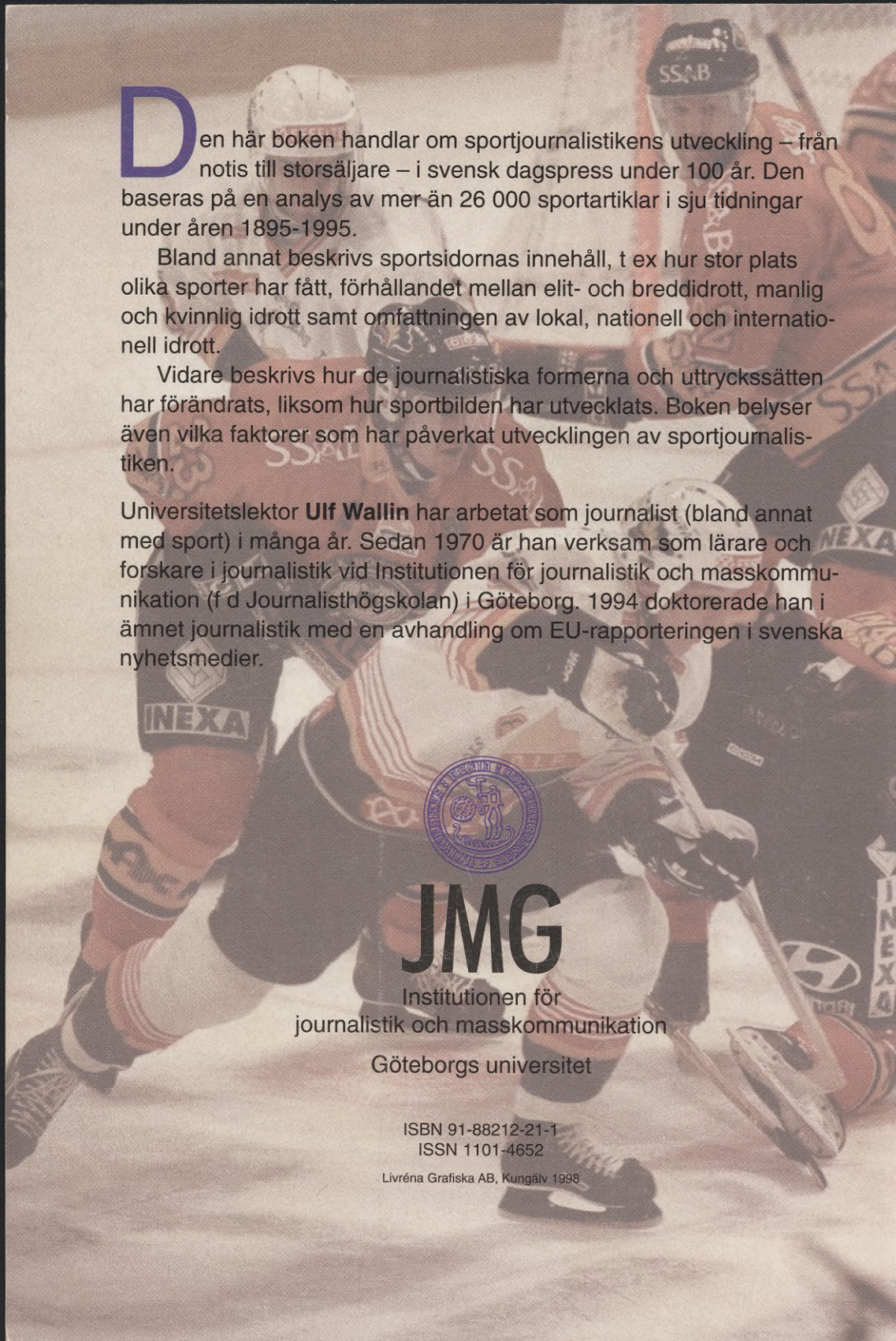
Redaktör: Lennart Weibull

1. Burnett, Robert: *Concentration and Diversity in the International Phonogram Industry*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet 1990
2. Wallis, Roger: *Internationalisation, Localisation & Integration*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet 1991

Göteborgsstudier i journalistik och masskommunikation

Redaktörer: Kent Asp och Lennart Weibull

3. Severinsson, Ronny: *Tidningar i konkurrens*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet 1994
4. Reimer, Bo: *The Most Common of Practices. On Mass Media Use in Late Modernity*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet 1994
5. Wallin, Ulf: *Vad fick vi veta? En studie i svenska nyhetsmediers rapportering åren före folkomröstningen om EU*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet 1994
6. Weibull, Lennart och Charlotta Kratz (red.): *Tidningsmiljöer. Dagstidningsläsning på 1990-talet*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet 1995
7. Borden, William: *Power Plays: A Comparison of Swedish and American Press Policies*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet 1995
8. Tassew, Admassu: *Reporting a Pandemic: A Comparative Study of AIDS News Coverage in African and European Prestige Dailies*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet 1995
9. Djerf Pierre, Monika: *Gröna Nyheter. Miljöjournalistiken i televisionens nyhetssändningar 1961-1994*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet 1996
10. Andersson Odén, Tomas: *Principer på pränt. En studie av redaktionella mål inom den svenska dagspressen*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, 1996
11. Melin-Higgins, Margareta: *Pedagoger och spårhundar. En studie av svenska journalisters yrkesideal*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, 1996
12. Elliot, Maria: *Förtroendet för medierna. TV, radio och dagspress i allmänhetens ögon*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, 1997
13. Asp, Kent; Johansson, Bengt och Larsson, Larsåke: *Nära Nyheter. Studier om kommunaljournalistik*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, 1997
14. Carlsson, Ulla: *Frågan om en ny informationsordning. En studie i internationell mediepolitik*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, 1998
15. Johansson, Bengt: *Nyheter mitt ibland oss. Kommunala nyheter, personlig erfarenhet och lokal opinionsbildning*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, 1998
16. Wallin, Ulf: *Sporten i spalterna. Sportjournalistikens utveckling i svensk dagspress under 100 år*. Institutionen för journalistik och masskommunikation. Göteborgs universitet 1998

Den här boken handlar om sportjournalistikens utveckling – från notis till storsäljare – i svensk dagspress under 100 år. Den baseras på en analys av mer än 26 000 sportartiklar i sju tidningar under åren 1895-1995.

Bland annat beskrivs sportsidornas innehåll, t ex hur stor plats olika sporter har fått, förhållandet mellan elit- och breddidrott, manlig och kvinnlig idrott samt omfattningen av lokal, nationell och internationell idrott.

Vidare beskrivs hur de journalistiska formerna och uttryckssätten har förändrats, liksom hur sportbilden har utvecklats. Boken belyser även vilka faktorer som har påverkat utvecklingen av sportjournalistiken.

Universitetslektor **Ulf Wallin** har arbetat som journalist (bland annat med sport) i många år. Sedan 1970 är han verksam som lärare och forskare i journalistik vid Institutionen för journalistik och masskommunikation (f d Journalisthögskolan) i Göteborg. 1994 doktorerade han i ämnet journalistik med en avhandling om EU-rapporteringen i svenska nyhetsmedier.

JMG

Institutionen för
journalistik och masskommunikation

Göteborgs universitet

ISBN 91-88212-21-1
ISSN 1101-4652

Livréna Grafiska AB, Kungälv 1998